

"הקויטל שלך בציין
החתם סופר - חניס!"
פרטים בגיליון
"היכל החתם סופר"
בעמ' 9

אסיפת גליונות

פרשת בהעלותך תשפ"ה

אסור לעיין בשעת התפילה וקריה"ת

החברות מיועדות לבתי כנסת
על דעת התורמים
אין להוציא מבית הכנסת עד לאחר שבת

CONTROL P
קונטרול פי, דפוס שמבין אותך

תוכן העניינים

5.....	אבני אפר - מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
9.....	היכל ההת"ם סופר - במשנתו ותורתו של מרנא ורבנא ההת"ם סופר זי"ע א
13.....	גליון האדרישין - להגל' זי"ע קדישא של הסבא קדישא מראדרישין זי"ע ועב"א
15.....	יסודי העולם - מרגן צדיק הדור מייסדי ההסידות אחר המלחמה
20.....	הוי זהיר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
21.....	האר"י הדני - פנינים מתורתו של המהר"א ל בנין זי"ע ועב"א
23.....	באמונתו יהיה - המושפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זי"ע ועב"א
27.....	מחשבת היום - מרן הגאון הצדיק רבי משה היים שמואל'ד זצ"ל אב"ד צדיק
29.....	לחממה - להפגנת משנתו של ההר"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע
31.....	עמיקא וטמורא - מאורי הקדוש של כ"ק מרן אדמו"ד דוקן דיני איתמו מברבורה זי"ע
37.....	נשמתא דאורייתא - הגה"צ אב"ד תהלות ישראל זצוק"ל
39.....	מתקנת הרף הומו - ליומא דהילולא של הצדיק רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל
42.....	משמחה לב - ענני הלכה
43.....	יערות הרבש - הגה"צ רבי משה פריש שליט"א
45.....	משיב נפש - הגה"צ רבי יעקב מאיר שטער שליט"א
49.....	מעיינות הדוים - כ"ק אדמו"ד מטעמיוואר שליט"א
53.....	מבי מדרשא - משולחנו של מרן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א
55.....	שיח שמו"ם - שיחת קדוש של הגה"צ ר' יעקב מאיר שטער שליט"א
59.....	עמק הפדשה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
61.....	פניי הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א
63.....	המודא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
65.....	היכל הוראה - הגאון הגדול נאב"ד היכל הוראה שליט"א
67.....	לב ההלכה - מפעל שוטה הלכות
69.....	שיעורי הלכה - הרב"ג ד' מנחם מענדל גיגר שליט"א
71.....	במשעלי ההסידות - להבין ולהשכיל ברב"ק של תלמודי בעשמה"ק
73.....	דורשי יתרוך - הגה"ה רבי היים ליברמן שליט"א
75.....	מתוך גליון דעהו סטיטשין

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת אמירת קדיש

שו"ע (סימן נ"ו ס"א): יש לכון בעניית הקדיש

משנה ברורה (סק"א):

ובספר מוטה משה סימן תי"א הביא בשם מדרש שהנכם אחד נתראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נוהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש. ואפי' להרהר בד"ת אסור בשעה שהחזן אומר קדיש מפני שצריך לכון הרבה בעניית הקדיש [פרי חדש]. ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות [פמ"ג:] (מוקדש לרפואתו השלימה של מרן אדמו"ר רבי ישראל בן לאה אסתר שליט"א לרפואה שלימה)

החוברות מיועדות לבתי כנסת

על דעת התורמים - אין להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת
למעוניינים - ניתן לשלם במחיר סימלי דרך נדרים פלוס קופה חסידים הראשונים

מערכת אסיפת גליונות 0733-45-44-99
לפרסום בחוברת 0733-45-45-17

עימוד: מאורות - בית"ע 0548463972

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

לקראת התחלת מסכת עבודה זרה

ניתן להשיג את הספר
המשוכח והמפואר
אוצר כל חידושי ופסקי
ה"מנחת חינוך" כולו

על נ"א מצוות של הלכות עבודה זרה וחוקות הגוים
בירורים ועיונים, חקירות ודינים, הערות ופנינים, מפתח ערכים, ותוכן ענינים,
יצירה מופתית ואוצר גדוש
לת"ח, בני תורה, לומדים ומעיינים.

בין הענינים הנוגעים למצוות האלו:

- מלבושי עכ"ם
- סחורה בחפצי ע"ז
- מו"מ עם עכ"ם
- ימי הנאותיהם
- נילוי הראש
- בלורית, נילוח הזקן
- וצורת הפאות
- ניתוחים פלסטיים
- צורת כיה"כ
- שיניים בתפילה
- 'קארטן' ('קלפים')
- יום הולדת וכת מצוה
- בגדים אדומים
- ימים וחדשים לספרים
- קוסמות ולהטושים
- 'סיאנס' 'טלפאטיה'
- חיזוי עתידות ו'נורלות'
- התייחסות לגוי
- תמונות בספרי קודש
- בוכות של תינוקות
- הסתכלות במראה
- בגדים ודמויות לפורים
- 'אסטרולוגיה וניטרולוגיה'
- קרקע ובי"א לגוי
- פאות בכירות מהדור
- ביקור בבתי תיפלאם
- מנהגים בקבורת המת
- ועוד ועוד.

ניתן להשיג גם את הכרכים הקודמים

ס"ד א ספר חומים
ס"ד ב ספר נזיקין
ס"ד ג ספר קטן

בכל חנויות הספרים המובחרות

הלכה ערוכה

שיעורים מאירי עיניים
בהלכות הנוגעות למעשה
הלכות יום ביומו, מועדי השנה ועוד

שנמסרו ע"י
מרן פוסק הדור

**הגר"מ
שטרנבוך
שליט"א**

מרא דארעא קדישא

לבני ישיבות תושבי יוהנסבורג

שיעורים שהנחילו הנהגה למעשה
במעגל החיים

כעת נערך ויוצא לאור לראשונה
מתוך רשימות השומעים

לדעת, להבין, לקיים.

ניתן להירשם לקבל צינתוק כאשר יו"ל ספר חדש <<<

חדש! קו המידע לכל ספרי מרן שליט"א | 02-302-4594

עדכונים על ספרים חדשים,

מכון תורת משה
להדיל ספרי מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א

מסקוד ישראל יחלון דבנו ישראל בעל שם
ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי ששוב מבארם והשקה
את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב
דבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זע"א
רב ביהמ"ד דהסידי בעלזא בלאגראן

אבני אפד

פרשת בהעלותך תשפ"ה

שמתאווה להן כמו שאיתא ברמז"ס ז"ל (פרק ז' מהלכות תשובה הלכה
ו' ז'). ואז הוא למעלה למעלה במקום שאין נדיקים גמורים
יכולים לעמוד שם כמאמר חז"ל (סנהדרין ז"ט א) *.

ואמנם זה אינו כי אם כאשר זה החוטא בזוכרו מה שעושה
והמרה נגד צוראו יאל לבו מכל וכל ואינו יודע כלל
מה לעשות. ואם היה יכול היה עושה לו צעמנו כל הארבע
מיחות וכל מיני זער שבעולם. ואך שאסור לאדם לאבד עצמו
לדעת. ותגדל אש המדורה בלצבו צחרטה על העבר עד צלתי
שיעור. ועתה הוא מתלהב וצוער בלצבו כרשפי אש ממש לה'
אלהיו להדבק בו בדיבוק עוֹסֵם שלא להפריד ממנו אף רגע אחת
בכל ימי חייו. ועוזב כל אשר לו מצית ומחוק מגוף וממון ואשה
וצנים וכל אשר לו בשביל אהבת ה' אלהיו. וצוער יומם ולילה
בשמחה ויראה והאצה לעבוד את ה' בכל לבבו ונפשו. ומייר
עצמו תמיד על ההרחקה שנתרחק עד עתה. ובכח הלו נותן
דעתו לשוב ביותר ויותר בשבירן לבו צאמת. אז נולד תענוג גדול
ושעשוע גדולה לפני מלך יוצר כל, ממש כבן החציצ הבא אל אביו
מאריך מרחק וצרח מן השציה. כי אם לא נעשה ככל הנזכר הרי
עדיין שציה הוא וצהרחקה מאביו שצמשים ואינו תענוג ושמחה
יגיע לצוראו מזה. ואולם אם נעשה ככל הנזכר, נחת ינחת
הקדוש ברוך הוא מזה למאוד צראותו שצרון לב זה החוטא
והתלהבות לבו כרשפי אש לשוב אליו אחרי הפרדו מאתו.
התענוג והשמחה הלו מכפר על המרחק אשר נתרחק ונעשה
אהוב וקרוצ נחמד וידיד כזכור *.

**ספה"ק באר מים חיים - הרה"ק רבי
חיים ב"ר שלמה מטשערנאביץ זי"ע**

אז ירמוז הכתוב באומרו בהעלותך וגו'. על פי אשר
ציארנו כמה פעמים במקום אחר בצמינת אחר וקדם כי
החוטא אשר ישוב מחטאיו ועושה תשובה שלימה בכל לבבו גורם
שעשועים ונחת רוח גדול לצורא עולם יותר ממי שהוא נדיק
גמור כל ימיו. כי הוא צמיון האב שיש לו שני צנים האחד אללו
כל ימיו. והאחד נתרחק מאתו ועוזב ארך מולדתו וצית אביו והלך
לו אל ארך אחרת ושהה שם ימים ושנים ונלקח שם לשציה.
ובדאי יגיע לאביו זער גדול מזה על התרחקו מאתו. ובפרט
אחר הלקחו שם לשציה ודאי אשר רחמנות האב על בנו הוא עד
צלי שיעור. ולימים כאשר יזדמן שכן הזה ברח מהשציה וצא אלל
אביו בשמחה ואהבה. הנה יגדל שמחת האב עד צלי שיעור וערך
בכפלי כפליים. מה שאין כן צנן היושב אללו תמיד אף שמקבל
תענוג מאתו. אין זה כתענוג הבן הצא ממרחק.

ובן צזה החוטא שנתרחק מהקצ"ה, וכציכול הקדוש ברוך הוא
יש לו געגועין עליו וגדול רחמנותו עליו על מה שצרח אל
ארץ התהו מקום השציה האמיתי מדור הקליפות. ואחר כך
כשזה נזכר ומתחרט צאמת והולך ושז בתשובה ומתקרב לצוראו.
ודאי הקדוש ברוך הוא מקבל תענוג ונחת רוח מזה להתעלם
באהבים. וקורא לו שם, חציצ אהוב ונחמד קרוצ וידיד והוא
עושה מצוות והקצ"ה מקבלן ממנו צנחת ושמחה. ולא עוד אלא

כתפת האפר

לתשובה על ידי עונש ויסורים רח"ל, ולפעמים על ידי מה שמרבה להטיב עמו
ומגביה אותו למעלה לשם ולהלהל, ועל ידי זה האדם נתמלא בושט וכלימה, כי
יודע איש בנפשו אשר הרבה לחטוא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה העושה
עמו חסד חנם, אשר אלו פיו מלא שירה כו' לא יספיק להודות לשמו יתברך על
אחת מאלף אלפי אלפים ורבותו פעמים הטובות וכו', ושב בכל לבבו ונפשו על
השר המרה פי הש"ת הטוב ומטיב לכל, עכ"ד.

זה שאמר הכתוב (משלי י, כג) **ודרך חיים [יהיה] תנוחת מוסר**. וזה שנאמר
(תהלים קיח, יז) **לא אמות כי אחיה וגו' יסור יסרני** במה שלמות לא נתנני. וידוע
(סנהדרין יז, א) כי כלל כל הקיצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, ולזה אנו מבקשים
שיעור לבבנו לתשובה על ידי שישפיע אלינו חסדים רבים, וזה שנאמר ישלח
ממרום יקחני ימשיני ממים רבים, כלומר, מכח מים רבים, היינו חסדים המכונה
מים. וזה שכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, פירוש, להסיר ולפנות
הגלות המכונה ערב (כדאייתא פ"ק דפסחים ב, ב), והיה לפנות ערב ירחץ במים,
כלומר, שלעת פנות הערב ירחץ ה' את צואת בנות ציון על ידי מים החסדים
לשוב בתשובה, ואז יבא ויגאלנו במהרה בימינו אמן, עד כאן לשון קדשו של
הרה"ק בעל ה"יטב לב" זי"ע.

א. מובא מהגאון האדיר רבי יוסף ראזין זי"ע הראגאטשאוויער גאון שהביא
ראיה נפלאה לשיטה זו שבעלי תשובה נחשבים כנדיקים גמורים, שבגמרא
(קידושין מט.) אמרו "המקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור אפילו היה
רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה בלבבו", וחזין דעל צד שהרהר תשובה
נחשב כצדיק גמור, דאי לאו הכי למה אמרו דמקודשת, שאף אם אכן הרהר
תשובה בלבבו ונעשה בעל תשובה, הרי עדיין אינו אלא בעל תשובה, וכאן התנה
"על מנת שאני צדיק גמור", ועל כרחק מוכח מהכא דבעל תשובה כצדיק גמור
נחשב, ודו"ק.

ב. הנה אף כי גדולה עבודת התשובה, כבר ייסדו רבותינו תלמידי מרן **אור
שבעת הימים הבעש"ט הק'**, כי עבודת התשובה האמיתית אינה באה מתוך
יגון ואנחה, אלא אדרבה, מתוך שמחה וטוב לבב, ועל ידי שמשפיע הקב"ה
עלינו ברוב רחמיו וחסדיו יותר ויותר, הרי עבודת התשובה נעלית היא יותר. וכפי
שכתב הרה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זי"ע בספרו הקדוש **"יטב לב"**
לפרשת תולדות עה"כ "ויצא יצחק לשוח בשדה", וזה לשון קדשו: או יאמר על
פי מה שפירשתי הפסוק (תהלים יח, יז) **ישלח ממקום יקחני וגו'**, על פי המבואר
בספרים (ראה תולדות יעקב יוסף פרשת בא אות יא) כי לפעמים הקב"ה מעורר לאדם

לבו ציקוד יקוד אש צאהצה עזה ונאמנה, והקצ"ה מקבל תענוג ונחת רוח מזה, ועל ידי התענוג הלז נתעלה האחור לצחינת קדם. כי לולי ההתרחקות לא היה צא להתדבקות כזה. וממילא הזדויות וזויות הן שגרמו תענוג ונחת רוח להצורה כזויות ממש (ואכן הנה נודע שחלילה לאדם לעשות כן כיוון כי מה אדרבה להיפוך שהמזויות נעשין וזויות כיון שהתשובה יגרום לו לחטוא וכמאמר חז"ל (במשנה אחרונה דיומא) האומר חטא ואשכנח וכו' אין מספיקין בידו לעשות תשובה וכידוע טעם נפלא לזה בשם הנצל שם טוב).²

ובודאי אין כל אדם וזכה לזה רק מארי דחושבנא החושבין את עצמם בכל רגע ורגע על מה צאו לעולם וצמה ישובו לצינתם ויראים ומתפחדים יומם ולילה מחשבונן הגדול שעמיד היוצר ליקח מכל נשמה ונשמה. ועל זה נאמר בשם הרצ האלקי הצעל שם טוב וזוקללה"ה. שאמר על פסוק (תהלים ל"ג, ב') אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עוון. פירוש אשרי לאדם שהוא בדרגה הזו שכאשר לא יחשוב ה' במחשבתו על רגע. לו עוון יחשב. שחשב זאת לו לעוון גדול מה שלא חשב ה' ברגע הזו. כי אין הכל

זה הוא צחינת אחור וקדם נרמז וגו'. כי זה החוטא צעמ אשר נחרק ממעון קדשו יתצרך הוא צחינת אחור כמאמר הכתוב (ישעיה א', ד') נזורו אחור וגו'. ואחר כך כאשר יחרד לנצו וצא למרעה עזומה צחינת צוערות ככל הנאמר אז הוא צחינת קדם קדמתה. כי כציכול הקדוש צרוך הוא מתעטר בו ומשתעשע בו כעס בן החציץ ושם אותו עטרה לראשו. ועליו נאמר (שם מ"ט, ג') ויאמר לי עבדי ישראל אשר בך אחפאר. ונעשה צחינת (משלי י"ב, ד') אשת חיל עטרת צעלה. כי אש המוצת אשר חוקד צלצבו צנח וחיל לשון אל ה' אלהיו הוא עטרת צעלה לפי שצחק וצירו זהו הוא העולה ונתעלה עד למעלה לראש. ועל כן נקרא קדם צחינת למעלה לראש. ואז הקדם מכפר ומכסה על האחור ונעשים שניהם כאחד טוֹבִים. כי האחור גם כן נתעלה, שעל ידו צא לצחינת קדם. ועל כן גדולה תשובה שזדויות נעשו לו כזויות ואוקמוהו חז"ל (יומא פ"ו ב') בתשובה מאהבה. כי התשובה המוצתת הנוכח הוא צחינת תשובה מאהבה שאחר כך צוער

כתפת האפר

הרה"ק מצאנו אל חבירו האברך השני ושאלו "ומה אתה מבקש, האם אתה גם כן מבקש לשוב בתשובה?", והאברך הנפחד שכבר ראה איהו "פסק" קיבל רעהו, נענה תיכף "חלילה!"...

ג. מהני היכלא קדישא של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע שהסתופפו בצל קדשו, היו חסידים בעלי מדריגה מורמים מעם קדושים וטהורים, ביניהם מהמפורסמים היו הרב החסיד ר' מיכאל ואחיו ר' יוסף מנחם זצ"ל המכונים רבי מיכאל נאנאשער ורבי יוסף נאנאשער.

לאחר פטירת רבם הקדוש נסעו אל כמה מצדיקי הדור בחפושם רבי, והחליטו ביניהם שלא יקבלו עליהם כרבי אלא אותו צדיק שיראו בו מה שראו אצל רבם הק' מקאליב, שהוא היה מפרש את הנאמר בזמירות של שב"ק (בדמר "כי אשמרה שבת") "על כן אכבס בו לבי כבורית", וצריך ביאור דלכאורה הבורית הוא הדבר שעמו מכבסים בו, והול"ל אכבס לבי "כבורית", דהיינו כפי שמכבסים עם הבורית, וביאר בקדשו דהכוונה הוא שיש להגיע למדריגה כזו שיחזיק ויכבס לבו כל כך עד כדי שיהא נקי צח ומצוחצח, ויכניס בחזרה למקומה באופן של ממש כיום הוולוד, ואכן ראו אצלו מדריגה נוראה זאת בבחי' "הוא היה אומר", ורבי כזה חיפשו אלו החסידים מגדולי בני עליה, שיוכל לכבס נפשות ישראל ולהחזירם נקי צח ומצוחצח.

בהגיעם לראפשיץ **להרה"ק רבי נפתלי צבי זי"ע** בעל ה"זרע קודש", קנו שם שביטה אחרי מה שראו שם. והמעשה הוא באריכות ונביא כאן בקצרה שהיה בעל תשובה אחד שהתדפק על דלתי צדיקי הדור בחפשו דרך לתקן כל מה שעיוות, וכל אחד מהצדיקים הורו לו דרכם בתשובה ע"י תעניות וסיגופים שונים, אך אחרי כל זה, הרגיש ההוא בנפשו שעדיין חסר הוא ורחוק מאוד מלהיטהר לבו ומתיקון השלם.

בהגיעו לראפשיץ נשתנו פני הדברים לחלוטין, שהרה"ק מראפשיץ הורה לו להכין סעודה דשינה למאכלו עם כל מיני מעדנים ומטעמים, ולאחר מכן לקח אותו הצידה, והתחיל להוכיחו בדברים בדורבנות באמרו "ומה עשה לך הרבש"ע שעד כדי כך היית מכעיסו...", וכזה וכזה הרבה להוכיחו וכיון שיצאו הדברים מפה טהור, נכנסו עמוק בלבו עד שהאיש ממש יצאה לבו מרוב צער עד כדי שנתעלף.

כיון שכן, צויה הרה"ק שיעוררהו מעלפונו ויניחיהו לנוח, ושוב צויה להכין לו עוד הפעם סעודת מלכים ושיאכל וישתה לשובע, ואז חזר הרה"ק כבקדמותו לעורר בו הרהורי תשובה וחרטה אמיתית עד שנפג לבו ונימס לגמרי מגודל הצער, ושוב נתעלף ונפל, והרה"ק חזר שוב וצויהו כנ"ל, וככה היה חוזר ועושה עד שהפך אותו לבעל תשובה אמיתי בעל מדריגה וכן עליה.

והנה במה שכותב ה"יטב לב" בשם הספה"ק שלפעמים מעורר הקב"ה את האדם החוטא לתשובה ע"י שמרבה להשיפע לו חסדים וטובות, והאיש מתבונן בכל זה ומתמלא בבושה וכלימה ושב בתשובה בבחי' "טוב וחסד ירדפוני" (תהלים כג, ו) שהרדיפה היא ע"י השפעת הטוב וחסד - החסיד הנעלה מגדולי חסידיו ראפשיץ הגה"ח ר' חיים אורי ריישער זצ"ל היה רגיל לומר לאדם גדול אחד [א גרויסע עהרליכער יוד]: "ווי גרויס איז די רבנו של עולם ווייסט איהר בעססער פון מיר, ווי גוט איז די רבנו של עולם ווייס איך אסאך בעססער פון אייך" - כמה גדול הוא הרבש"ע זה הנכם יודעים יותר ממני, אך כמה טוב ומטיב הוא הרבש"ע זאת הנני יודע היטב יותר מכם, שהרי אני יודע היטב כמה הכעסתי את בוראי ומה שמגיע לי באמת, ועל אף כל זאת הרי הוא מרבה להיטיב כל כך ללא גבול.

ועל דרך זה שמעתי מפי אממ"ר זצ"ל כמה פעמים שהדבר מרומז במה שכותב בפר' קרח (במדבר יז, יח) "והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח" שהאיש הירא וחרד והבר דעת שהשי"ת בוחר בו, "מטהו" המטה שלו שמעורר אותו להתעורר ולשוב בתשובה, "פרח" הוא על ידי שמצבו פורח ומצליח בכל מעשיו ודרכיו, בזה משכיל לדעת שלא מגיע לו כלום והכל הוא מתנת חיים, על אף שכה מרד בו ית"ש עד עתה, ומתוך התבוננות זו מתעורר לשוב בתשובה שלמה לפניו ית'.

ובדרך צחות ניתן לומר ולהביא ראיה בעל ביתיית שיותר קרוב האדם לתשובה בהיותו משופע בחסדים מההתעוררות על ידי יסורים ועונשים, על פי המסופר על שני אברכים שנסעו פעם לצאנז והגיעו מאוחר בלילה, וכבר לא היה להם איך לחזור, שהבאה"ן [-רכבת] לא היתה מגיע לצאנז וגם ללכת לבקש מלון באישון לילה לא היה שייך כבר, ולכן נמנו וגמרו שיעקבו אחר עבודת הלילה של רבם הק' ה"דברי חיים", ואכן כן עשו, שנעמדו מאחורי חלונן של הרה"ק מצאנז והביטו בעבודת קדשו וראו איך שהצאנזער רב מהלך אנה ואנה עם הלולקע ציבעך [-קנה שמעלה עשן] בפה קדשו וכל כולו נלהב בדביקות והתלהבות אש קודש, ונכנס גם בהם התלהבות דקדושה, וניגש אחד האברכים מתוך התלהבות זו אל הרבי וביקש ממנו שרוצה לזכות לתשובה ולהיות עהרליכע יוד.

בשמוע הצאנזער רב את בקשתו, תפס בצאוורו של אותו אברך והרעים עליו בקולו "גאלגאן וואס די ביסט! די ווילסט תשובה טוהן?! איך לאז דיר נישט תשובה טוהן?! אז מ'וויל תשובה טוהן טוט מען תשובה! וואס ווילסטו האבן פון מיר? [-האם באמת הנך רוצה לשוב? מי מעבך על ידך האם אינני נותן לך לשוב בתשובה? אם רוצים לחזור בתשובה עושים תשובה! מה תרצה ממני?...] שוב ניגש

לראש עד צחינת הקדס עם הנרות שהוא מנחם שצט ששק לכל נרות התורה. אז אל מול פני המנורה הזו יאירו כל שצט הנרות כלומר כי גם ששת הימים ימי החול יתחברו עם יום השביעי וכולם ציחד יאירו כאור שצט הימים כי האחר יתעלה לקדש וזדונות לזכויות, וזקתם תהיה כאור שצט הימים. והכל עצור אש של מנורה אשר תצטרך בלצנך בחרטה על העצר. וצדפי אש שלהצט י"ה על העמיד להצדק מעתה בצורא כל עוז ותעזומות וצדיצוק עזם ונורא למסור כל מתשבותיו ודיצוריו ומעשיו וכל תנועותיו לאל המיוחד. ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד והיה ה' למלך על כל הארץ שהוא גוף כל אדם מישראל כנועה".

כתבת האד"ר

בענין זה, אם יש להקדים 'סוד מרע' דוקא או שיתחיל בעשיית 'עשה טוב'. **הרה"ק ר' חיים יוסף פוסטיגלער** [שזכה להסתופף בצל הרבה צדיקים, ובראשונה היה תלמידו של הרה"ק ר' ארי' לייב משפאלי ז"ע ה"שפאלער זיידע" שנתגדל בביתו, ושוב היה לתלמידו של הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי ז"ע בעל ה"תניא", ובספר ימיו היה תלמידו של הרה"ק ה"אהבת שלום" מקאסוב ז"ע] מספר בספרו הק' "תוספות חיים" שבצערותיו, בעת שנתגדל בביתו של הסבא קדישא משפאלי, אמר לו הרה"ק רבי משפאלי: "בני יקירי, אל תתחיל להיכנס לעשיית עשה טוב כדבעי טרם תגמור להסיר את הרע ולתקן את המידות כראוי", ושוב כשגדל והיה מסתופף אצל הרה"ק בעל ה"תניא" חזר על צויו של הסבא קדישא משפאלי בפני רבו בעל ה"תניא", נענה לנומרו הרה"ק בעל ה"תניא": "זהו שיטת בית שמאי (כתובות טז) הסבורים 'כלה כמות שהיא' [לפי יופיה וחשיבותה מקלסין אותה, רש"י], שא"א ליכנס ב'עשה טוב' רק כפי מה שכבר יתקן ב'סוד מרע', אך לא כן הוא שיטת ב"ה שהם סבורים 'כלה נאה וחסודה' שיש לך להתנאות בעשיית עשה טוב במצוות ומעש"ט, בבחי' זה א-לי ואנוהו, ואז ממילא תסור מן המך הרע".

ואמנם זאת היתה דעתם של הצדיקים שטענו נגד הרה"ק מליאדי שדרכו בקורש היתה לגלות הרבה 'חסידות', וחששו שיש שאינם אוהזים עדיין בדרגה זו ועדיין לא גמרו לתקן את עצמם בסוד מרע, אולם כאמור בזהירות האחרונים הכריעו מן השמים כשיטת ה"תניא", וכפי שראינו מכל אלו הצדיקים שהזכרנו, ה"צמח צדיק" וה"בית אהרן" וה"חידושי הרי"ם" וה"דברי יחזקאל" ועוד, ובודאי כן נפסק בשמים.

ה. פעם בא הגאון האדיר רבי יוסף שאול נאטונזאן ז"ע אל הרה"ק רבי מאיר' פרימישלאנער ז"ע, ראה אותו יושב ומהורהר ללא ספר לפניו, והתפלא על זה הגה"ק ר' יוסף שאול שדימה בעצמו שהרבי בודאי יושב ועוסק בתורה, והרגיש רבי מאיר' מחשבתו ברוח קדשו, וביאר לו בקדשו הרבי ר' מאיר' מפרימישלאן ז"ע את מאמרו חז"ל (ברכות ט.) "תנא דבי רבי ישמעאל אם ראתי תלמיד חכם שעבר עבירה ביום אל תהרהר אחריו בלילה שמה עשה תשובה", ופרך בגמ' "שמה" (עשה תשובה) סלקא דעתך", ומסיק הגמ' "אלא, ודאי עשה תשובה", ולאמור איזה מין תלמיד חכם הוא זה שעושה עבירות, אלא הכוונה הוא שכידוע המובא בספח"ק שעל האדם להרהר בתשובה קודם הלימוד והמצוות [והרבי מלובלין ז"ע היה אומר תמיד טרם ישוב ללמוד "ברושע", אולי הריני ח"ו נכלל בין אלו שכתוב עליהם 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי', ולכן הנני מבקש לשוב בתשובה, והנני מתחרט על עונותי"], ולכן יש לומר דלזה כיוון חז"ל "אם ראתי תלמיד חכם שעבר עבירה", היינו שנדמה לך שעושה כעת עבירה, שמתבטל מן התורה, "אל תהרהר אחריו שמה עשה תשובה", היינו שמה כעת עוסק בהרהורי תשובה קודם הלימוד, ומסיק הגמרא "ודאי עשה תשובה", שודאי בכך הוא עוסק כעת במחשבות של תשובה, ולכן אין ספרו פתוח לפניו.

והתשובה יכולה להיות על ידי הרהור תשובה אמיתית ברגע כמימריה, וכפי שביארו בספרים מה דכתיב (תהלים ק) "כרחוק מזרח ממערב הרהיק ממנו את פשעיני", שכמו שכשפניו למזרח ומסתובב לו לצד השני הרי הוא במערב, כן באופן זה ברגע כמימריה "הרחיק ממנו את פשעיני".

עומדים בזה רק אשרי לאדם זה שהוא צמדרגה זו כי האמת כן הוא שחלילה לנאח מרשות יחידו יתצרך ברגע קלה. ונמנא אס כן הוא ודאי לא ימלט שיאל האדם מצחינת האחר כל דהוא כל אחד לפי ערכו בכל ימות החול וכו'.

ואל כל הנזכר רמזה תורתנו הקדושה באמרה כאן בהעלותך את הנרות. כי נודע אשר המנורה נקרא נר כמאמר הכתוב (משלי ו, כג) כי נר מנורה וגו'. ושצט הנה ידוע ששקולה ככל מנורות התורה כאומרים ז"ל (שמות רעה כ"ה, י"ז וצוה"ק יתרו פ, ט). ולזה אמר בהעלותך את הנרות כשחלליך את הנרות שכן באש של מנורה אחרי נאחך מצחינת האחר ותעלה למעלה

וכל זאת עשה מתוך השפעות טובות כנ"ל ולא מתוך תעניות וסיוגים, אלא שהביאו לתשובה חזקה ע"י ההכרה שכמה מעלות טובות למקום עלינו ואילו פינו מלא שירה וכו' אין אנחנו מספיקים להודות על הכל, ואין יתכן שאחרי כל זאת יכפור בטובה עד כדי כך.

ד. בספרו של הכהן הגדול מלובלין הרה"ק רבי צדוק ז"ע "צדקת הצדיק" (או מו), מבואר ג"כ ענין זה וזה לשון קדשו: ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי (תהלים ג, טז), ועל דבר זה ידוע כל הדוים, כי העובר [אפילו] על דברי סופרים נקרא רשע... אבל ע"ז אמרו הקדמונים [לפרש] מאמר חז"ל (פסחים פו.) כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא [-שאפילו יאמרו לך מן השמים "צא" ואל לך לעשות מצוות ומעש"ט, כל ישמע לקול זה להיות נדחה מהקדושה - ואפי' לבעה"ב עצמו אין לשמע].

ולא לחינם כתבה תורה ענין המעפילים ענין הלכאורה כפי המבואר בכתוב מוכח] אשר כבר האמינו בדברי משה רבינו [וכדכתיב "וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויראבלו העם מאוד, וישיכמו בבוקר וגו' הנו ועליו אל המקום אשר אמר ד' כי חטאנו" (במדבר יד, לט-מ)] ולמה לא שמעו לו בזה [-שמצינו שגם אחרי שמושה רבינו התרה בם שלא לעלות כי אין זה רצון ד' "והוא לא תצלה" (שם מא), "כי אין ד' בקרבכם" וגו' (שם מב), לא קיבלו את דבריו "ויעפילו לעלות אל ראש ההר" וגו' (שם מד) שלא ברשות, ואכן לבסוף לא הצליחו והוכו ע"י הכנעניים, וצ"ב מה סברו בזה אחרי שלכאורה נתחרטו על מעשיהם ורצו לשוב בתשובה - אך הענין בזה מבאר הגה"ק ר' צדוק הכהן] אלא שהם חשבו שזה בכלל "חוץ מצא".

דהנה בזה"ק מבואר דענין המרגלים עם משה לא היתה נוגע רק לענין אר"י, רק גם לכל התורה כולה, וכיון שלא רצו לעלות לא"י ופגמו בחטא המרגלים, אבדו חלק גדול מהשגותם בתורה"ק, [וכדמבאר ברמב"ן שהתורה"ק הוא משפט אלקי הארץ, וא"י ש לה שייכות לירושלם הארץ] ולכן סברו שאע"פ שקנסו להם שלא ליכנס לא"י ולאבד מהשגתם בתורה, הרי זה נכלל בכלל 'כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא', וא"כ אף שמן השמים נגזר להם שלא להיכנס, עליהם להעפיל בחוקי יד ולא להסכים להגזירה ולכן "ויעפילו" אף נגד רצון הש"ת [ולמדה מבלעם שאחרי כן הסכים לו הש"ת, ע"ש], אך כיון שעדיין לא הגיע הזמן לכן לא הצליחו בזה.

אך "בעקבתא דמשיחא חוצפה יסי" (סוטה מט.) בדבור האחרון יהיה מדה זו של עזות וחוצפה, שאף שיאמר לו בעה"ב "צא" ואינו חפץ במצוות ומעש"ט שלך ומה לך לספר חוקי, עכ"ז לא יניח מדרכו ובכח יכניס את עצמו להקדושה, מה זו "יסג" יצליח, ולזה רמז משה רבינו ע"ה "למה זה אתם עוברים את פי ה' לא תצלה", שנראה שעצה הוא, אלא שעתה בעת כזאת עדיין לא יצלה, משא"כ בדורות האחרונים, בעקבתא דמשיחא יצליח שפיר דרך זה, שאף כשלא יהיה ראוי, אך הוא ילך במסירות נפש ויזרוק את עצמו אל הקדושה בכח, יצליח, והיינו שאז יהא דרך המיוחדת שיהא ניתן להתחיל בעשיית עשה טוב וממילא ידחה את הרע ממנו, עכדה"ק של הכהן מלובלין.

ובאמת כבר מצאנו דורות הראשונים של תלמידי הבעש"ט הק' שנחלקו

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל מווארקא זי"ע יו"ד ט"ז סיון תרכ"ח

(א) הרה"ק רמ"מ מווארקא זי"ע, היה נחבא תמיד אל הכלים, והסתיר את כל פנימיותו מעין רואה, ואף היה נמנע מלומר דברי תורה ברבים בעת עריכת השולחנות, אלא התעטף במעטה השתיקה, עד כי היו שכינתו 'הצדיק השותף'.

ומסופר, שהרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, שהכיר בגודל מעלתו, שאל פעם את אביו הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, איך זכה לבן בעל מדרגה כמזהו, וענה הרה"ק רבי יצחק זי"ע ואמר, כי לא ניתן לו אלא במתנת חנים...

(ב) אחר הסתלקותו של הרה"ק רמ"מ זי"ע לגני מרומים, הלכו קבוצה מתלמידיו אל הרה"ק המהר"ש מלובאוויטש זי"ע, וביקשו לקבל את מרותו. כאשר הציגו את עצמם לפניו, שהינם תלמידים להרה"ק רמ"מ זי"ע, אמר להם המהר"ש זי"ע, הרי רבי גדול היה לכם, שיכלו לראות עליו גודל שמירת הברית שהיה מיוחד בה ביותר, ואין זה שתכף אחר פטירתו כבר הינכם מחפשים לכם רבי אחר, הרי זה היה חטאם של בני ישראל בעגל, שהתאחר משה רבינו מלבוש לפי חשבונם, ותכף חיפשו להם רבי חדש...

(ג) כאמור היה כל עבודתו בקודש של הרה"ק רמ"מ זי"ע בהצנע לכת, מגלה טפח ומכסה טפחיים, אכן על אף כל זאת מיד עם תחילת הנהגתו, הגיעו אליו קהל עצום של חסידים ואנשי מעשה, שהכתיירוהו אלוף לראשם, ורבים שיחרו לפתחו.

אחדים מצדיקי הדור זי"ע, שראו הדבר ותמיהו על פשר הדבר, על כן נמנו וגמרו לתהות על עקנו של הרה"ק רמ"מ זי"ע, ומאחר ואמרו חז"ל (עירובין סה.) נכנס יין יצא סוד, על כן החליטו להתיישב עמו לסעודה וירבו בשתיית יין, ואולי על ידי זה יגלו את פנימיותו, וכן עשו.

משהרבו לשתות יין, ביקשוהו לפתוח באמירת דברי תורה, ונענה ואמר לעומתם, דהנה איתא בגמרא (שבת קלט.) שהשבטים בבואם לפני יוסף במצרים שתו יין, ולכאורה אין התירו לעצמם לשתות יין עם יוסף, בעוד שלא ידעו מי הוא ולא הכירוהו כלל. אלא, שהם ראו אין הנהגתו של יוסף מנוגדת היא מיניה וביה, שאמר (בראשית מב, יח) 'את האלקים אני ירא', ולפני כן אמר (בראשית מב, טו) 'חי פרעה', ולא ידעו אם צדיק הוא או שרשע הוא כפרעה, על כן החליטו לישיב עמו לסעודה ולשתות יין, וביקשו על ידי זה לגלות את מהותו ולדע מי הוא.

אננם לא עלתה בידם, כי יוסף סבור היה שעדיין לא הגיע השעה היעודה להתגלותו, ולזה לא התגלה בפניהם, ולא הועילו מאומה בכל תחבולותיהם אשר הרבה לעשות.

(ד) לאחר פטירתו של הרה"ק רמ"מ זי"ע, הספידו תלמידיו הגדול הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע, ובין הדברים אמר, כי זכותו הגדולה של הרה"ק רמ"מ זי"ע עדיין חופפת עליהם להגין על ראשי עם קודש, כי הרי אף בחיי חיותו לא שמעו מפיו אמרי קודש, אלא היה מאיר בכל כוחו תיכף אל ליבותיהם של קהל מרעיתו, ועל כן אף שעתה כבר אין קולו נשמע, עדיין הוא עומד ומאיר את הנרות, להזריח אור בהיר בלב אנשי שלומם, ממקום מנוחתו למעלה.

(ה) פעם אחת נפגשו יחד הרה"ק רמ"מ זי"ע עם אחיו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמישנאו זי"ע, והרה"ק מאמישנאו זי"ע הפציר רבות באחיו שיואיל לומר איזה דבר תורה, באשר דרכו היתה למעט בדיבור עד מאד.

לאחר שהעתיר בו רבות, נעתר הרה"ק רמ"מ זי"ע להפצרותו, ופתח ואמר לפרש דברי המשנה (אבות פ"ג מ"ב) שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים, ואמר שנים שיושבים, היינו שני אנשים המסובים יחד, ואין ביניהם, וישיבתם הוא מתוך אהבה ואחוה, בלא כל פירוד ומחלוקת, דברי תורה, הרי זה בחינת דברי תורה.

במעמד זה נכח אחד מחסידיו של הרה"ק מאמישנאו זי"ע, שחרה לו הדבר, אין שלאחר הפצרותיו המרובים של רבו מהרה"ק רמ"מ זי"ע, לא אמר אלא דברים קצרים אלו, וביותר שבדברים אלו כביכול ביקש להשתמט מלומר דברי תורה. בהיות חסיד זה מזוג חם ומהר לכעוס, הקשה לפני הרה"ק רמ"מ זי"ע על פירושו, כי לפי פירושו אין יתפרש המשך דברי המשנה הרי זה מושב לצים, והרי זה אין לו פירוש לפי דרכו.

הרה"ק רמ"מ זי"ע שמע את הערתו, ואמר בקצרה, פלשתים, ולא יסף.

ונראה כוונתו, על דרך שפע"א דיברו אחדים לפני הגר"א זי"ע אודות החסידים, והוציאו זיבה על צדיקים המפרשים חצאי פסוקים, ואין המשך הפסוק מתפרש לפי דרכם. אכן הגר"א אמר, כי אם משום כך אין בדבר כל גריעותא, שהרי אף חז"ל עשו כן, כי כתוב (שמות יג, יז) 'ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים', ודרשו חז"ל (שמו"ר כ, יא) שהשי"ת לא נהג עם בניו מנהג דרך ארץ יעו"ש, ולדבריהם אין ביאור להמשך הכתוב בתיבת פלשתים, הרי שאין בהכרח להמשיך הפירוש על כל הפסוק או דברי המשנה.

(ו) הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע, היה דרכו לפרש תמיד את כוונת רבו הרה"ק רמ"מ זי"ע באמרי הקצרים, ולא זו בלבד אלא שאף את שתיקתו היה מפרש.

פעם אחת לאחר עריכת שולחנו הטהור של הרה"ק רמ"מ זי"ע, אמר הרה"ק מביאלא זי"ע, היינט איז געווען א טיש, אז דער רבי האט מיר געטרענט די אדערן (השולחן הטהור היום היה מיוחד, כי הרבי חדר לי אל תוך הווידים), זאת על אף שבשולחן הטהור אז לא דיבר הרה"ק רמ"מ זי"ע מאומה, אלא ישב בשתיקתו.

(ז) הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע אמר לאחר פטירת רבו הרה"ק רמ"מ זי"ע, כי אם יודע הוא על איש אשר הכיר את רבו הרה"ק רמ"מ מווארקא זי"ע, הרי שהיה הולך אליו ברגליו עד לקצה העולם.

(ח) פעם ישב הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע בחדר רבו הרה"ק רמ"מ זי"ע זמן מה, לכשיצא אמר הרה"ק מביאלא זי"ע למקורביו, כי הרבי ניסה לשכנעו לדבר מה, אך הוא לא נענה לשכנועיו. לתמיהתם ביאר כוונתו, כי הרה"ק רמ"מ זי"ע ביקש, שיתפלל להשי"ת שהמסחר לא ילך כשורה, שלא יבואו קונים אצל הסוחרים, וכדו', ובזה יאה ליהודים יותר זמן ללמוד תורה, ובזה יזכו לקבוע עתים לתורה.

אך אמר הרה"ק מביאלא זי"ע כי הוא לא רצה לקבל את דברי רבו, כי אם לא יאה הפרנסה מצויה בריווח אצל בני ישראל, הרי יאה ראשם טרוד לחשוב תמיד על מחייתם ועל כלכלתם, ומתוך הטירדה לא יוכלו כלל ללמוד התורה ביישוב הדעת, על כן צריכים להתפלל שירויחו בני ישראל היטב במסחריהם, ובזה יאה ראשם פנוי ומיושב ללימוד התורה, לעבוד את השי"ת מתוך מנוחת הדעת ושלווה הנפש.

זי"ע ועכ"א

היכל החתם סופר

מלין שביעי בעשונות ותרנות
של מרגא ורנגא החתם סופר זי"ע

גליון י"ב • פרשת בהעלותך • י"ח סיון תשפ"ה

בפתח ההיכל

דור המדבר

פרשיות אלו של נסיונות דור המדבר אופיי סוד טמרים ונעלמים הם. דור דעה, דור שראה מראות אלוקים, דור ששפחונו הראא באצבע ונערי חזו את האלוקים בסיני, יתאוננו ויתאוו.

מסופר שהרה"ק רבי יעקב אריה מראדזין זי"ע אמר פעם לה'חידושי הרי"ם שלאחר מות תורה יש לו חלישות הדעת בפרשיות בהעלותך שלח וקרח, אשר הם פרשיות קשות כביכול, מחסאי דור המדבר. נענה החידושי הרי"ם ואמר לו, הן מחסאותיהם של דור המדבר נעשה תורה הקדושה, ואילו אנן הלא אף מצווותינו לא נעשה גוף תורה.

גם רבינו זי"ע בהרבה מקומות, מפרש ומבאר על דרך המלצה ללימוד זכות, את נסיונותיהם של דור המדבר, ומראה איך שכונתם היתה לטוב, ואיך שמשח רבינו לימד עליהם זכות, ונעצט כאן את דבריו בנוגע לשני נסיונות השלוי (עריכו טו).

בפרשתן (תורת משה עמ' מה) מבאר את פרשת המתאווים, שנתאוו לאכול בשר, ובהמשך מבאר שבכו על כך כל העם 'למשפחותיו' ופירשו חז"ל 'על עסקי משפחות', וביאר רבינו דתרוויחו חד נינהו: "ונראה דאיתא בספרים דאיתן שמתו בלתי מתוקנים, נותן הקב"ה נשמותיהן בח' או בהמה טהורה, ואח"כ אכלוין מהם על ידי שחיטה כשרה ושאר הכשרי אכילה, ובהו הוא מתקן הגלגולים באותו בהמה. והנה בשלשה ימי אפילה מתו ארבעה חלקים מישראל כדא' ברש"י פ' בא, והיו נשמותיהן נתונות בתוך הבהמות וחיות, לפיכך היו רוצים בג' לאכול הבשר כדי שיהיו נשמותיהם על מתיא לא מתוקנים. וכן משה מלמד זכות עליהם... וזהו שאמר התנא שמשח משה את העם, פ' משה ה' מבין מתוך העם, שהם בוכים למשפחותיהם, כמו שאמר ה' ליינו על עסקי תנאנים של המתים ממשפחתם בשלשה ימי אפילה, אבל הקב"ה יודע ה' של על זה ה' כוונתם לפיכך ויחר אף ה' וכו', ובעיני משה רע פ' על שהקב"ה חרה עליהם, כי משה ה' מלמד זכות עליהם כמ' ש'...".

וכן כתב גם בפרשת בשלח (ח"ת"ס ד"ה בשבתינו תקס"א) בפרשת נסיון השלוי הראשון, בביאור תלונתם "בשבתינו על סיר הבשר", ותמוה מאד על איזה סיר בשר מיירי, הרי במצרים סבלו שעבדים ומלקיות עד אין שיעור, וכי מי נתן להם סיר בשר חיים? וביאר דבשבתינו על סיר הבשר, היינו על סיר הבשר של המצרים המשעבדים, שהם ישבו על ידי בשר הפיגולים סיר המצרי המשעבד, ועי"כ להם עצמם לא היה כמותו, ולא משום שלא היו יכולים: "שהרי אלו רצו להתערב ולהיות עם אחד עם המצרי, היו יושבי שם ברומם של עולם. שהרי על דעת כן ציוה פריעה להשליח הזכרים ללאור ולהחיות הבנות שעברו בהם", אלא שבג' באמת היו מצויים שם ושומר בחיורן נפש מלהתערב עמהם. והיא הגורמת להם להיות נאנקים בלחם צר מליחם.

וזה היתה תלונתם כאן, שבמצרים היו נשכרים שכר רב על חסרון המאכל והבשר, שהרי אילו יצאו היה זאת בידם. אבל כאן במדבר שאין כלל בידם אפשרות בשר, הרי הם גם רעבים ללחם ובשר, וגם שחר לא יקבלו על זה. וזאת היתה תלונתם.

א סיון אלת
פיוניק

הקויטל
בציון רבינו
החתם סופר
פרטים
בעמ' ג

פנינים מתורת רבינו

ערוכס בשפה בורה לשולחן השבת

ומים במשורה תשתה וגו' (אבות פ"ו מ"ד).

וזה כונת הכתוב "וזה מעשה המנורה", היינו התלמידים חכמים, כולם "מקשה זהב", דיש לו בקושי פרנסה, "עד ירכה" בין הלימוד גרידא ובין שכבר הגיע לפלפל לעשות ציצים ופרחים, היינו "עד פרח", "מקשה", וכמראה אשר הראה ה' את משה, דאז להם לא אכל ומים לא שתה (שמות לז, כח), כן עשה את המנורה.

(תר"מ דף מ', ובעי"ז בחת"ס ערת דף ק"א ע"א באופן אחר קצת)

הטוב לישראל הוא כשיבוכים להטיב

והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לו (י, לג)

אחד מהטובות שהקב"ה עושה עם עושי רצונו הוא שיזכהו להטיב לאחריו, כי זה תכלית כל עם הקדוש בני אברהם אשר עשה נפשות בחרן, להטיב לאחרים. והנה כל אותו הדור עם משה רבינו לא היה להם למי ללמד תורה ולהטיב לאחרים, כי כולם ראו האותות הגדולים וביבלו התורה מפי הגבורה.

רק בהצטרף עליהם גר כמו יתרו, יש להם לישראל הדמיונות להטיב עמו ללמוד תורת השי"ת ולהעביר לו כל מעשי השי"ת עמם. וזהו כונת הפסוק "והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו", מה הוא הטובה הגדולה שהקב"ה עושה אתנו, "והטבנו לו" כאשר אנו יכולים להטיב לך ולשמותיך.

(ערת דף מ', ובעי"ז שם דף מ"א משנת תקס"א, וע"פ מ"ש"כ המהר"ם שיק ע"פ ה' בראשית בדרשה שנת תרל"ט בשם רבו החת"ס)

טעות המתאוננים שבכו על צרת עצמם ולא על צער חבריהם

וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו איש לפתח אהלו, ויחר אף ה' מאוד ובעיני משה רע (יא, י)

פירוש, כי אף שמצוה עלינו לסבול הכל בטוב ובשמחה, מ"מ זהו דוקא אדם על צער שלו עצמו, אבל על צערו של חבריו חייב להצטער עליו ולהתפלל עליו מקירות לבו. ואם כן, לעולם כשיגיע צער על אדם, יהיה הוא שמח בחלקו ואחרים הם יצטערו עבורו.

וכן היה בכל תלונותם במדבר שאמרו כל אחד, לי לא איכפת בצער דילי, אך בצער חברי לא אוכל לראות. אבל בתלונות המתאוננים, היו בוכים "למשפחותיו איש לפתח אהלו", היינו שכל אחד בכה רק כדי ללמאות תאוות, ולא פנה אל צרת חבריו. ולכן חרה בהם אף השם מאוד ובעיני משה רע.

(תר"מ דף מ"ה)

כל החכמות טפלות לחכמת התורה

אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ה, כ)

הנה בגמ' (מדרים פא) איתא שאבדה הארץ על שלא בירכו בתורה תחילה, ועל דרך הלצה י"ל כי בקיאים היו באותו הדור בחכמות רבות, וגם בחכמת התורה, אלא שהחשיבו עיקר שאר חכמות, ואת חכמת התורה לא החשיבו אלא כטפל. וזהו הכונה שלא בירכו בתורה תחילה, שכשהיו מתפארים בחכמתם, התפארו בשאר חכמות ורק אח"כ בדרך אנב הזכירו שגם בחכמת התורה הם בקיאים כטפל לשאר חכמות.

אך האמת, כי "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", גם שאר שבעה חכמות שבעולם, יאירו אל מול פני המנורה שהוא חכמת התורה, שחכמות אלו טפלים הם לתורה כרחקות וטפחות, והעיקר הוא חכמת התורה.

(חידושים ע"פ דברים פא, ד"ה וי"ז, וע"פ כע"ז בחת"ס ערת ריש פרשת דף ק"א, ובלקוטי ט"ח ח"ד)

כל עם הוא כפעם ראשונה שהוא מקיים מצוה זו

ויעש כן אהרן (ה, כ)

פירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ולכאורה מאי קמ"ל בזה.

ופירש רבינו בעל החת"ס הקדוש זל"ה, דידוע דמצוה שאדם עושה פעם הראשונה חביבה היא לו, ונעשית בכל כחו וכוונתו גדולה בתשוקה נמרצה ובהתלהבות עד ששלהבת עולה מאליו, ואמנם אח"כ בהרגל נצטנן הדבר אחת לאחת עד שנעשית כמצות אנשים מלומדה, ואולם לא כן באהרן כהנא קדישא כמעשהו בראשון כן מעשהו בשני, ובכל יום יום היה בעיניו כחדש. וזהו ויעש כן אהרן תמיד שלא שינה מפעם ראשונה ועדיין וריוזות וחביבותא גביה.

(ספר זכרון למשה, גראסוארדיין תרנ"א, דף ק"ה ע"ב)

תלמידי חכמים מתקשים בפרשנותם כי כן הראה ה' את משה

וזה מעשה המנורה מקשה וזה עד ירכה עד פרחא מקשה וזה כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה (ד, י)

יש לפרש בדרך רמז ומוסר, כי המנורה רומז על התורה, כי נר מצוה ותורה אור, והלימוד תורה יש לקרוא אותו בשם ירך, שעליו מאיר אור התורה על ידי העסק בה, והתפלול והוויות וקושיית ותירוצים מכונים בשם ציצים ופרחים, ואין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות סג), וכך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל

חייגו:
0733.454.678
1740 ימיה (נבטל)!

טעמו ודאו כי טוב
מאות שיעורים חדשים, שיהות, וספורי קודש
מתורת מרגא החתם סופר זי"ע
לש"ק אדיש אנגלית צרפתית
כמו"כ תוכלו בקו להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחי'דוא'

קו היכל החתם סופר

ואתפלל כדת

עבדנו אתנו הדורות ונעלפלים בחירות רבנו

הקרבת קרבן פסח כל מ' שנה במדבר

מ' שנים שהיו במדבר האם הקריבו בנ' קרבן פסח, והאם שבת לוי כן הקריב? דברי רבינו נגד כתביו של הרשע אח"ד שר"י • הביט יצחק: מותר למסור נפש בנו בשביל לקיים מצות מילה! • לשבת לוי נשכר רוח צפונית במדבר

במדבר לא הקריבו קרב"פ, משום דלא היו מחוייבים עדיין, או משום חשש סכנה

בתה"ק (פרשת ט, א-ב) וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאת מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. וברש"י הביא מן הספרי, דמן הדין היה לו להתחיל ספר במדבר בפרשה זו, שהיא קודמת לפרשה שבראש הספר שהיתה באייר, 'ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל, ככל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד'.

והנה בטעם של לא הקריבו בני ישראל את הפסח במדבר, נחלקו הראשונים, דרש"י בפרשת בא (שמות יב, כה) ותס' בקידושין (ל): ד"ה הוהילי כתבו דמן הדין אין הפסח נוהג אלא משכנסו לארץ. ולשון רש"י שם: 'זה כי תבאו אל הארץ, תלה הכתוב מצוה זו בביאתם לארץ, ולא נתחייבו במדבר אלא בפסח אחד שעשו בשנה השנית ועל פי הדבור'. ולפי"ז הגנות שבה הוא עצם הדבר שבאמת לא נכנסו לאלתר לאר"י מחמת חטאם (תוס' שם).

אבל שאר הראשונים (תוספות יבמות עב, א) קידושין שם, הרמב"ן בפרשת ועתה) כתבו שהוא מפני שלא מלו במדבר, וכד"ל התוס' שם: 'וא"ת א"כ למה לא עשו כי אם פסח אחד וי"ל לפי שהיו רובם ערלים וכתבי כל ערל לא יאכל בו, והיינו גנותם'.

והנה זה דלא מלו במדבר מבואר להדיא בקרא בריש יהושע (ה, ה) 'וכל העם הילודים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו', אלא דבגמרא (יבמות עא:) נאמרו שני טעמים שונים לכך. או מפני הסכנה מחמת חולשא ופגמא שהיו צריכים להיות מוכנים כל לנסוע עפ"י ה' וממילא יכול המילה לסכנה. או משום שלא היה להם רוח צפונית והיו סכנה למול. והטעם שלא היה להם רוח צפונית מפרשין בגמ', או משום דהיו נזופים או בכדי שלא יתפרזו ענני הכבוד.

שבת לוי שמלו את עצמם - האם הן הקריבו פסח במדבר

והנה שבת לוי, מבואר בחז"ל שהם כן מלו עצמם במדבר, וכדכתב (ג, ט) כי שמרו אמרתך ובריתך יצנור. ופירש רש"י מהספרי, 'וברית יצנור, ברית מילה, שאותם שנולדו במדבר של ישראל לא מלו את בניהם והם היו מולין ומולין את בניהם'.

והנה מאחר דהם כן מלו צריך לעי' מאי טעמא לא הקריבו הם את הפסח ובשלמא בנ' לא כתבו הראשונים דהיו ערלים הם ובניהם, אך שבת לוי שמל, מ"א לא הקריב.

ובאבני דהא (א"ח פ"ה הקטן) מביא שאבני הג' נחום זאב הקשה לו כן על דברי התוס' בקידושין שם שכתבו דכיון שהיו רובן ערלים לכן לא הקריבו הפסח, ותמה דמה בכך שרובן ערלים, מ"מ מיעוט הראויים לקריב. והאבני"ל שם הביא מחודשים מהר"ש שעמד בזה וכתב דכיון דהרוב היו ערלים הרי הם מעכבים גם את המיעוט לאכול וע"ש שתמה ע"ז.

ובפי' רבי חיים פלטיאל עה"ת ישנם דברים מחודשים, דאכן שבת לוי אף שהיו נימולים לא הקריבו הפסח, וזהו באמת הגנות במה שלא הוקרב הפסח במדבר, שהרי היו ראויים לפסח. אבל מה שבנ"י לא הקריבו אינו גנות שהרי היו אסורים.

אך באמת בספרי (קמ"ט) מבואר דשבת לוי אכן הקריבו הפסח במדבר: 'ד' שמעון בן יוחאי אומר ישראל לא היו מקריבים, ומי היה מקריב שבתו של לוי, שנאמר ישימו קטורה באפן'. וכדביאר שם הנצי"ב דשפיל ר"ש לסיפא דקרא דכתבי 'וכליל על מזבחך', וכ"ל הרבה ראשונים.

אם אכן היה סכנה למול במדבר, איך הותר לשבת לוי למול? ורבינו החתם סופר תמה בזה תמיהה גדולה, מאחר דמבואר בגמ' דבנ"י לא מלו משום סכנה א"כ איך הותר לשבת לוי למול את בניהם. וגם אין הניחם משה למול במדבר שהיה סכנת נפשות בדרך.

ובשני התשובות דן רבינו בתמיהה זו (א"ח סי' רת, ת"מ סי' קא), והרעק לשני התשובות הוא אחר שקיבל רבינו את כתביו של 'רבה' של 'אראד', מראשי ההשכלה וממסדיה, הרשע אהרן חרובינער שר"י, אשר הדיסם בספרו אנדרט אלאסא, ושם ייסד מכת תמיהה זו את יסודה של 'תורת' ההשכלה, שהתורה אינה

ורבינו שקיבל את דברי 'תורת' של הפוקר הלו בתענית תשעה באב, כותב למחרת בתשובה (ת"מ שם) למשגר הדברים: 'זקרתו הגיעני היום צום החמישי, ויומא קא גרים להדיא נפש ולהאבי לב ולהדביק שבר אל שבר שריפת בית אלקינו, ופר"מ להתלהבות התפעל מאוד על אח"ד [ר"ת משמו של הנבזה הנ"ל] על חלומותיו ועל דבריו, ולא עוד אלא הביא לנו איש מצרי מאלגזיר [שהמול הנ"ל חתם בראש הספר כאילו הדיסו רב באלגזירא שבאפריקה] ריעו של בן יז"ו שהוציא זכבים ממצרים, ואח"ל פרק הבונה שוטה הוא ואין מביאין ראיה מן השוטים... שוב כתב לי מעלתו על דברת סיחון שהולך אחר סיחה נאה כסיה במדבר, ומה שמו ארא"ד שמו, אשר כסות ולשון שינה כו' וכתוב בלשון לאומים [ספר הנ"ל כתוב בלשון ע"ז], ואותו לא קראתי, ומעלתו כתב לי ממנו ב' דברים, ויעיקרו, אחד, שהתורה מוגבלת לפי הזמן והמקום ויש ביד הכמי הזמן לשנות מן זמן ועידן וכן מצות התורה, ומיית' ב' ראיות, אחד כו'... הראיה ב' שהעתק לי מעלתו מדבריו הנ"ל מארבעים שנה שהיו במדבר עם מרע"ה ולא מלו. הכל הביא גם הוא..."

ורבינו מאריך איך שפשוט גודל הסכנה שהיה למול במדבר בדרך, והיו פטורים מחמת הסכנה, ואפילו משה רבינו נמנע מלמול את בנו בהיותו בדרך במלון (שמות ד, כד). ומסיים: 'עז שאני תמה על הלוים, שנמצא במדבר שהם מלו עצמם במדבר, מי נתן להם רשות על זה...'

הבית יצחק מוכיח מקושיא זו - שמונת למסור נפש בנו על קיום מצות מילה

והנה בתשובות בית יצחק (י"ד סי' צ ק"ד) רצה לחדש מכח קושיא זו, דאם יתפוק אדם למול את בנו במקום סכנה נפשות הרשות בידו. והלויים יוכיחו, זאת לאחר שהביא שם דברי רבינו (י"ד סי' רמה) שמי שמתו אחיו מחמת מילה מותר למול עצמו אם יצאה, אלא שחקר הוא, אם גם את בנו שרי למול ככה"ל, ועל זה הוכיח מבני לוי דשרי. אך ע"ש דלמסקנא פסקק בראיה זו. ובאמת בספרנו (דברים ג, ט) כתב להדיא כדכרי, דבאמת היו מתים בני הלוים מחמת המילה במדבר, אלא דשבת לוי לא הקפיד על חיי בניו בכדי לשמור אמרתך שזהו המילה. ובהו פירש הפוסק "ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך".

יסודו של רבינו - לא שבת לוי נשכר רוח צפונית במדבר, ולכן גם לא הליה בהם חולשא דאורחא

ורבינו בשני התשובות הנ"ל, מבאר באופן נפלא את פני הדברים, והוא, דבאמת שני הטעמים המבוארים בגמ' שלא מלו את עצמם תלמים זה בזה. והיינו, דמעיקרא לפני שננצפו בנ"י היה מלם טעמי מבאר, ואף דהיה חולשא דאורחא, עכ"ל. הכניס הקב"ה כח רפואי ינסי בשמשו, והיא היתה להם מרפא מחוללים. אלא דבהיותם מוקפים בענני הכבוד לא היו קרני החמה יכולים ליכנס בשביל לרפא אותם, "מ"מ כל מי שהיה לו בן למול נעשה נס שני, שלו לצרכו לבד נכנס החמה ע"י רוח צפוני קצת בין בתי הענגים לרפאות מכתו", אך כל זה לפני שנעשו נזופים במדבר, אבל "עשנעשו נזופים לא היו כדאמי לנס השני, רק הלוים להם זרחה שמש צדקה הנ"ל ולא לשארי השבטים, והלוים דיון מלו, ישראל שלא מלו כדיו עשו". ונמצא לדברי רבינו דשני טעמי מבאר, ודיון שננצפו, לא נעשה נס לרוח צפונית לבד את הענגים בכדי שיכנס ביניהם השמש, ולכן היה חשש חולשא דאורחא.

ונע"פ דברי רבינו שי שישבו את קושיית הפנים יפות (ריש פרשת נצבים) שהקשה עה"פ 'גורג' אשר בשקרי' דחזינו שגייז משה גרים במדבר, ותמוה, מאחר דגר טעון מילה וטבילה ובמדבר לא היה באפשר למול א"כ איך היו מגיירים אותם במדבר. וכן הקשו המפרשים על הא דנתייר יתרו במדבר, ואיך היה יכול להתגייר אם לא היה אפשר למול.

אך עפ"י דברי רבינו דלשבת לוי כיון שלא חטאו נשכר להם צפונית מחמתן כן גם לא היה בהם חולשא דאורחא, א"כ גם הגרים יתרו של משה יכולים להמליך במדבר באפשר דנשכר להם רוח צפונית שפיר והיו יכולים למול.

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

הודות למוסד עיתון רבנו ז"ל

הנה לויים נפסלים מב' מ' שנים, וכן נפסלים בקול [בשינוי הקול] כמבואר בחולין כד ע"א. ותמוה לפי"ז על מה שכתב רש"י (סוטה יב) דמשה רבינו היה לוי משורר, ואמאי לא נפסל בשנים [שהיה בן למעלה מפי], ובקול [שהיה ערל שפתיים]? ע"י חת"ס חולין כד ע"א מהדור"ג [וכן דן רבינו בענין זה גם בש"ת א"ח סי' יב, ואכתב"ה סי' צב]

כל תשובה (על כל שאלה בנפרד) מזה את התשובה בכתבי הגרלה

גם בין המשיבים בחודש סיון תתקיים הגרלה על כרטיס טיסה לציון רבינו החתם סופר 1-4 זוכים כל אחד בכס 500 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר" בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בדיקת תשובה)
2. במייל CH3131325@gmail.com
3. יש לצייין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרב קרדישים

שמח ענין וי"ע צפון יצחקי הדורות

הרה"ק ה'ש'ר שלום' מבעל ז"ע (א)

כאחד מן הראשונים מאשר סיפר הרה"ק מהר"י מבעלז להחסידי המפורסם רמ"א פריינד ראה"ק דיסניעט: מפעם לפעם היה כ"א אבי (הרה"ק 'השר שלום') ז"ע שולח אותי לעיר הגדולה לעמבערג, לקנות עבורו ספרים שונים שיצאו לאור והייתי מקפיד שלא לקנות לאבי ז"ל כי ספרים קדומים לא ספרים של אחרונים אשר מקרוב באו, כי ידעתי את דעו של אבי ז"ל שלא היתה נוחה מהם. כאשר יצא לאור הספר "שרי חת"ס סופר", ראיתי אותו בלעמבערג, אך לא רציתי לקנותו מאותה סיבה, כאשר שבתי אל בית אבי, שאל אותי מדוע לא קניתו לא את הספר "שרי חת"ס סופר", נענית לו שכן ידעתי אני שאין רצונו שאקנה את ספרי האחרונים.

נענה אבי ז"ל ואמר לי 'ואם איז די יחוס פון אלעט ספרים, דאס וואס זייערע מחברים האבן געלערנט רשומה, וואס האבן געמיינט נאר פאר'ן אייבישטערט'ס וועגן, דער חתם סופר זצ"ל האט אויך געלערנט נאר תורה שלמה, וואס אויך האט אבי נאר געלערנט פאר'ן אייבישטערט'ס וועגן, ממילא האט דאס פונקט אזא חשיבות ווי די ספרי הראשונים, און ממילא וויל איך עס קויפן...' [וכי' מהו יחוסם של הספרים הקדומים, כי מחבריהם היו לומדים תורה לשמה והתכוונו בלימודם בלתי לה' לבד, והרי גם החתם סופר זצ"ל היה לומד תורה לשמה והתכוון בלימודו בלתי לה' לבד, ולפיכך יש לזה אותה חשיבות שיש לספרי הראשונים ולכן ברצוני לקנותו]. ולכן, סיים מרן מהר"י ז"ע, הנני מחזיק את הספר שו"ת חת"ס סופר' בארון הספרים שלי בין ספרי הראשונים...

אור הצפון ח'ל עמ' נטו, תמ' עמ' קי

ימי נעוריו (א)

לומד תורה מפי אביו

והנער משה היה כבן ארבע שנים, והוא בא בצהרים ביום א' מבית הספר לבית אביו, ואומר: 'אבי היום הזה יסרני אלופי קשות בשבט, יען אמרתי כי לא אבין את אשר הגה מפיו אלי'. וכשאלו אביו מה היה הענין, השיבו: 'אלופי למד עמי בפרשת בראשית' עפר מן האדמה, ותרם לי בלשוני, 'ערד פאן דיא ערד', ואמרת, 'אחובי רבי, ומהיכן יקח ערד הלא מן הערדע, ומה חידש לנו הכתוב שלקח הש"י ערד פאן דיא ערדע', והוא גער כי בתחלה כי אתן לו מנוחה, ובשאי עוד הפעם שיבין לי אמריו, יסרני קשות (ובאמת הוא קושיית רש"י עיין ותמצא ב' תירוצים על זאת), ולזאת הרע לאבי הנער על דבר המלמד, כי לא זאת אשר לא ידע פירוש רש"י על הפסוק הלו, עוד יבקש לסגור דלת השכל לתלמיד פיקח ממנו.

וכאשר מרה נפשו בקרבו אודות זאת, הלך אצל הגאון מוה' נתן אדלר שהיה כעת הזאת תופש ישיבה בעיר פראנקפורט דמיין, וסיפר לו דברי הנער, והגאון תשוב לרבי שמואל אבי הנער, אם זכית לבן משכיל כזה למה תתניו ללמוד אצל אחרים, קחיהו בחיקיך ולמוד עמו. ואבי הנער הצדיק הקשיב לקול הגאון, ופנה מכל עמלו וישב לו ללמוד עם בנו...

ליקוטי חבר בן חיים שם

דרכי חינוך שקיבל מאביו

ויהי אביו מלמדו תורת ה' וחכמות, כל אשר שאלו עיניו לא האציל מאתו. וכך הדרכיו אביו בדרך ה': מיום עמדו על דתו לא העלהו על משכבו כי אם מתוך דברי תורה אשר העיר לו, פעם קושיה והערה בעניני דעסוק בה, ופעם מדרש תמוה בפרשת השבוע, כאשר יוכל שאת אז, והיה כהעיר השחר יעמוד על משמרתו וישאלוה, 'הגד נא לי בני פתרון הקושיה או המדרש אשר העירית לי, היגעת המצאת?...' והיה אם מצא את פתרונו כטוב בעיניו, הושיבו על כנו ושמו בתורתו. ואם קרה שפעם לא מצא פתרון הדבר, ויסיירו בשבט פיו: 'געת' ולא מצאתי אל תאמין' (מגילה ר' ע"ב)...

הגר"ש סופר זצ"ל, חוט המשולש עמ' י

סלסולי ודקדוקי הלכה בהיותו כבר שית

ובהיותו בן שש שנים כבר למד כל דיני ברכות לפניה ולאחריה באר היטב, וכאשר התבונן כי על 'צוקער' יש ספק ברכה (עי' או"ח סי' רב סט"ז), והגם שטל לידות עליו, ואבא את הצוקער כטבע הילדים, בכל זאת מנע עצמו מלאכול צוקער לבדו, וכן עשה עד יום אחרון של ימי חייו...

שם. ומעניין הדבר שכאשר גדל רבינו ז"ע הכריע (שו"ת ח"י סוס"ל) דסובר ברכתו שהכל בלא שום ספק. ולפי"ז מה שעד סוף ימיו המשיך שלא לאכול סוכר אולי היינו משום דחשש שיש בקבלה טובה זו משום נדר

הולדתו

פרקי חיוי של רבינו זי"ע א

רבינו נולד ב' תשרי שנת תקנ"ה והיה זה בערב שבת עם מדומי חמו. מתחילה למד אצל מלמד דרדקי, עד שהורה הגר"א אדלר לאביו שילמדנו תורה בעצמו [כמו שיספר לקמן], ומאז החל אביו ללמדו תורה. בערב בגיל ר' או' למד תורה מפי הגר"א זלמן חסיד [על פרק מיוחד גליון ט], ואח"כ בהיותו כבן שמונה שנים נכנס ללמוד תורה מפי רבו המובהק הגר"א נתן אדלר זי"ע [ראה פרקים א-ה]. בהיותו כבן י' - יד נסע לתקופת מה ללמוד תורה מהגר"א דוד טעבלי שייער ובנו הגר"א מיכל במגנצא - מענין, כשחזר המשיך ללמוד אצל הגר"א, וכן הסתופף גם בצל בעל ההפלאה ז"ל [פרק מיוחד בגליון י]. בגיל כ' הלך עם רבו לבאסקאוויץ, שם שהה עד גיל כא, ובדרך הליכתו לחזור לפלד"מ שהה חצי שנה ביונה, ובדרך משם, בהיותו בן כב נפטר ממנו רבו כשהוא המשיך לפרויסטיץ ורבו חזר לפלד"מ

הוריו כיסו עיניו תמיד כשהולכיכוהו ללמוד

תדעו כמה זכה [החת"ס] לכן, מפני שהקדיש ימי נעוריו לה', מקטנותו יצא לבקר בהיכל ה', קדושתו היה מרחם אמו, אשר לא יאומן כי יסופר מגודל צדקת אמו בהביאו אותו לבית הספר שלא יסתכל בצלם או בדבר טמא.

מזן החתן סופר, בהקדמתו בית אבות עמ' ג'

ובשינוי צאת: אביו ואמו ה' מתפרנסים מחנות קטנה בצמחון ומיום הולד להם הנער הזה, היה אך זאת דאגתם כל היום לגדלו בקדושה, ולמען לא יביטו עיני הנער אל אשר באפשרות להביא ברעיוני דמיונים פחותים, היה האב מצניע את הנער בכל פעם עבר עמו מביתו לבית הספר תחת מעילו...

הגר"ח מפליס, ליקוטי חבר בן חיים ח"ב א.

רבינו מספר על מלמד דרדקי שהיה בפרנקפורט הולדתו

בעיר מולדתי פלד"מ היה מקרי דרדקי אומן מופלא במלאכתו מלאכת שמים, ולא רדה התינוקות ברצועות מרדות, כי אם היה דרכו לאיים אותם בהפלת עצמו מן החלון או שיתלה עצמו בחבל הזה, ונתייראו התינוקות והבטיחו אותו לשמוע וללמוד. עד שפעם אחת עמד בן מבין ומשכיל כשהיה מיראהו פעם אחת שיפיל עצמו מן החלון, שאל לו הבן המביש, אם נפול תפול הלא נצא לחפשי מבית הספר.

רבינו זי"ע, דרשות קפא ע"א

השאגת אריה משתעשע עמו בינקותו

פעם אחת [היה זה סוף שנת תקכ"ו בהיות רבינו קרוב לבן ארבע] בא הגאון בעל 'שאגת אריה' ממיץ לפראנקפורט, והרב רבי שמואל סופר הביא את בנו הילד משה לפניו למען יברכהו, והשתעשע עם הילד הרבה והושיבו בין ברכיו ותמה על חכמתו, וברכו ונסקו על ראשו והבטיח את אביו שיתעבד לאילנא רברבא.

הגר"ש סופר, חוט המשולש עמ' ט'

הושע נא ציון המצוינת • הושע נא קדש הקדשים • הושע נא תל תלפיות

חדש ומיוחד:

אפשרות לשליחת קוויטל

לציון קדשו של מרן

החתם סופר זי"ע

בפרשבורג

הקויטל יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע לשליחת קויטל ללא עלות.

נא לשלוח אימייל עם השמות:

k6056157010@gmail.com

הַפְלִיחַ לְמִשְׁחָה אֵישׁ הָאֱלֹקִים ה' מֵעוֹן אֶתָּה הֵייתָ לָנוּ בֶּרֶךְ וְנֶדֶר

עניינא דיומא

ישיבא אר עזיי רבינו בתקופה זו

מלחמת נפוליאון (ג)

בגיליונות הקודמים הבאנו תמצית מדברי רבינו ב"ספר הזכרון" שבו העלה על הגיליון זכרון דברים מהמאורעות והמלחמות, שאירעו בק"ק פרעשבורג, בחודש סימן שנת תקס"ט, בעת מלחמת נפוליאון נגד ממלכת אוסטרו-הונגריה.

כפי שראינו בגיליון הקודם, יתיך אחרי תג השבועות חידוש הצרפתים את מלחמתם, ונצחון החרבות נשמע בעוז בעיר פרעשבורג.

רבינו מתאר בספרו כי קולות וברקים כבד מאוד, חצים ואבני בליסטראות למאות נפלו בתוך העיר ובתוכם שכונת היהודים, ומחשש פגיעתם הרעה, היו יושבים במרתפי הבתים, וגם רבינו עצמו ישב בחדר התחתון, שביטו "לומד שיעורא דיומא עם התלמידים בלב נשבר ונדא וכל רוח אין בנו"...

ביום כ' סיון, כשגברו קולות המלחמה, שלחו קהילת "ערגון" (-עירת נופש קטנה בקרבת העיר פרעשבורג, לימים היה רבינו נוסע מידי שנה לנפוש בעיירה זו לצורך מרתפי הבתים, עקלת צב, ועמה ראש הקהל דיערון, שעמד והתחנן לרבינו שיועיל לעקור מהעיר פרעשבורג, ולבוא לעירו, שם לא השתוללו ורוחות המלחמה.

למרות שרבינו נטה לקבל הזמנתם, גם מחמת הפצת בני ביתו, וגם כי ראה כמה פעמים בחלומו והנה הוא בורח מעירו, ורצה לצאת בנסיעתה הזאת לבטל החלום, אך לאחר הפצרת קהילתו פרעשבורג בל ינטוש צאן מרעיתו, נעתר להם רבינו.

הליכות והנהגות

עדברי ונחמה רבינו ז"ל

חידוש וכתובת חידושי תורה (ב)

מעולם לא חידש כדי להראות כוחו

הקיד רבינו על עצמו כי מעולם לא חידש חידושי תורה כדי להראות כוחו בלימוד התורה (אירות סופרים מדור מכתבי החת"ם מכחב"ו, וז"ל ששכונתקל הגר"ם איגרא ותתפנה מושב הרבנות בעיר פרעשבורג, ביקש הגר"ו דינאל פרוסטנצ'ן מרבינו שישלח לו מחידושיו כדי להראותם לטובי העיר שיקבלוהו כרב, ורבינו סירב באמרו שאין ראוי לישב בסוגיא רק כדי למצוא חן "ומה יאמר נתון התורה ית"ש", וכבר כתב רבינו שמחידושינו שנאמרו מאהבת הניצוח וכבוד המדומה ושלא לשמה נבראים רקיעים של שוא (דרשות חת"ם ח"ג י"ח ע"ב), ושגור היה על לשונו "לפעול יש פנאי, לנצח אין פנאי" (שרת שבת הלוי ח"ב סי' ק"ה).

חידוש על דרך הפלפול

בימי עולמינו חיבב רבינו לחדש חידושי תורתו גם על דרך הפלפול, אך ברבות הימים הניח דרך זה לגמרי (חוט המשולש עמוד פ"ו, וספר אלה תולדות עמוד ל' וראה בהקדמה לספר ציור החיים בתולדות המחבר עמוד ל"ט, עדות מבעל ציור החיים ששינוי דרך הלימוד אצל רבינו היה בעקבות הוראה מפורשת של מהר"ם בנעט שהורה לו לחלול מלימוד הפלפול והתפירות, ולעסוק בעומק הפשט לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא), והקיד רבינו על עצמו כי תחילה ודמעות רבות שפך שיעורו השי"ת לעזוב דרך הפלפול, ולאחור בדרך הלימוד הנכון שהוא דרך הפשט (הקדמה לדרשות חת"ם מדור רבינו תלמידיו), כי אף שהפלפול חריף ומשונן, מכל מקום האמת אהוב מכל, ודרך הפשט הוא דרך האמת (חוט המשולש עמוד פ"ו).

לחדש רק אחר הבנת דברי הראשונים

רבינו שח פעם שכל זמן שיש בידו דעות חלוקות הרבה, אין השמעתא מבוררת לו, ורק מה שמחדש אחרי שיבין היטב דברי הראשונים, הן הן דברי אמת ותרפיים ומתוקים (הקדמה ספר מי באר מים חיים, הלד"ן מפאפא שהיה תלמיד הבח"ס, וכמש"כ רבינו (דרשות ח"ג כ"ה ע"א) "לא יהיה חפצו ח"ו לחדש חידושים מבלי לידע גבול אשר גבול ראשונים וזללה"ה אשר מפייהם אני חיים" (ויע"ע דברי רבינו בת"מ פרשת בחוקות ק"ב).

להזהר מסכירות עצמיות

גם המחדש בתורה בהגיון ובעומק, הזהיר רבינו שלא יסלף דרכו לעזוב סכירות התורה ולהכנס בסכירות עצמיות (ספר אבני אור עמוד ד' בשם הגרש"י פאנזע אב"ד שאפרא, שכן הזהיר רבינו את תלמידיו בעל המנחה חיים).

בעסקו בסברא ובהבנה אל שיכת מנותן התורה

פעם הזהיר תלמידו שהיה גאון עצום עמקן וחוקרן גדול "אל תרצה להבין כל דבר, כי אז תשכח סכירות תורת השי"ת" (ספר תורת חיים עה"ת בקו' ללימוד התורה עמוד נ"ד הערה צ"ד, שכן אמר לתלמידו הג"ל בעל המנחה חיים).

פעמים יקח זמן עד שיבוא החידוש במחשבתו

עיקר חפצו ורצונו של האדם צריך שתהיה להבין תורת השם, ולא כדי לחדש חידושי עצמו, רק שהולך בדרך זה ומקיים "כי אם בתורת ה' חפצו", זוכה שיקויים בו "ובתורתו יהנה" שיתחדש לו חידושים בדרך לימודו. אמנם, פעמים יבוא החידוש רק אחר זמן ורק אחר מחשבות רבות ועיונים עמוקים, והטעם לזה, כי לכל סברא וחידוש יש זמן שהוא צריך לבוא לעולם, "וכדכתיב (משלי ב: ז) יצפון לישרים וטהרה, שהקב"ה צופן וטומן התושיה עד זמנה, והיינו יתן פרוי בעת"ו" (חידושי חת"ם קידושים ל"ט ע"ב ד"ה לשנא, ויע"ע בחידושי חתולין דף ו' ע"ב ד"ה וכתב ראה גם בדרשות ח"ג כ"ה ע"א, שמחתא יחדש חידושים שאינם אמיתיים, אף ע"י החיפוש והעיון וצו"א האוכל מתוך הפסולת).

גם חידוש שאינו נכון סגולה יש בו לזכירת הסוגיא

המהפלות הגדולות של המחדש חידושי תורה, הוא שכאדם מחדש איזה דבר בסוגיא הוא לו לתועלת זכרון הסוגיא, ולכן אף אם לבסוף החידוש אינו נכון להלכה, מכל מקום הרויח בכך שהואיל לו לזכרון הסוגיא (חידושי חת"ם ע"מ שבת ק"מ ע"ב).

גם חידוש שאינו נכון הקב"ה כותבם לזכרון

ת"ח העוסק בתורה לשמה בעיון ומחדש דברים הרבה, אף שדבריו נדחים מהלכה, מפני שלא צדיקן דבריו, אף על פי כן הקב"ה כותבם לזכרון למען לא יהיה יגיעתו לריק (תר"מ פרשת בחוקות ק"ב).

דרך אמיתית חידושיו בשיעור ברבים

שרבינו אנו בשיעור בישיבה או בדרשה בבית המדרש דבר חידוש שחידש מעצמו, היה מפסיק מעט אח"כ, והתלמידים שומעו לקח, היו מפלפלים ביניהם וחוזרים על החידוש (לקב"ח עמוד ת"ח).

עודד תלמידיו לחדש בתורה

כדי לעודד תלמידיו לחדש ולהעמיק בסוגיא הגלגלת, היה מציע לפניהם קושיא אלימא, והבטיח לתת מטבע בדרך למי שיעלה בידו ליישוב (מלאה קטורת עמוד ע"ח).

יולי על ידי:

היכל החתם סופר

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

מכון הוצאה לאור • קו תורני • גיליון שבועי

הצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofers@gmail.com

היכל המושיעה

עבודתו וספריו הוד עקדושת רבינו ז"ל

בהעלותך את הנרות

לפתע פנה אחד מהרופאים ואמר לרבינו "הלא אתם אבי אלוקים, אנו בדרכי הרפואה הטבעיים אל הצלחנו להביא מזון למחלותיו, אבל רבינו בתפילתיו ודאי יכול לשנות את רוע הגזירה!"

כשמעו אבי הילד את דברי הרופא הנרגשים, הלית את פניו בידו הקדושה, הוא פנה לרן זוית שם עמדו סדורים בארגז מחברות חידושי וספריו, הארגז שהכילו נתחים מחייו, כתיב היה הקדושים בהם השקיע רבינו את מציגתו וזו חלבו, על ידם נעמד עתה, ויחל משה את פני' ה' אלוקים, שפתותיו נעו וקולו לא נשמע, דמעות חמות זלגו משני עיניו וטתהוהו.

ויהי כאשר כילה משה לדבר, נהרו פניו הקדושות בזהר פלאי ועילאי. "ברוך השם!", מילמל רבינו כאילו לעצמו, במילים שרם לכל הנוכחים להחסיך פעימה: "אויף איין יובל האבק איך איין אויסגעבעטען!" [על יובל שנים פעלתי עבודתי].

לא עברו רגעים אחדים, והילד החלוש פתח את עיניו, הרופאים עמדו פעורי פה ומוכי תדהמה מול נס תחיית המתים שהתחולל זה עתה מול עיניהם. אנשי החברא קדישא יגישו בערפול חושים לנרות הדולקים, כיבו אותם, וירח המוות שאסף את המקום סר, ובמקומו התפשט נען של תקוה ותפילה.

ואכן מאז, מצבו של הילד הקטן, רבי אברהם שמואל בנימין, החל להשתפר באופן ניסי ומהיר. החום ירד, ההכרה שבה, וגופו החלוש התחזק אט אט. בהדרגה הוא שב לאיתנו, עד שהחלים לגמרי.

ובאורח פלא, כעבור חמישים שנה, בעת שהיה רבינו הכתב סופר בן נ"ח שנה בלבד, נסתלק לבית עולמים לאחר שלושים ושלוש שנות רבנות על מקום אביו בפרעשבורג. וכנבואת ותפילת אביו הקדוש: יובל פעלתי עבורו!

לימים, כאשר הכתב סופר זצ"ל הגיע לגיל בר מצווה, הניקין לו רבי בער פרנק זצ"ל, מראשי החברא קדישא בעיר, מתנה יקרה וסמלית מאין כמותה: את אותם הנרות

תמונה מנורת הקודש שדלקו סביב מיטתו

שדלקו ליד מיטתו בעת גסיסתו. הנרות הללו, שסימלו את הרגעים הקשים ביותר ואת הנס הגדול שהתרחש, הנרות שהכנינו לסמל של חזרתו וקדושתו של רבינו החתם סופר, נשזרו ביד אומן, וניתנו בתוך קופסה מהודרת, והוענקו במתנה לבעל הנס למשמרת עולמים...

ברבות הימים והשנים הוריש הכתב סופר את הנרות לבניו אחרי, עדות דוממת לזה הגדול שחולל אביו הצדיק, והוא הורישם לבנו הדעת סופר, שהורישם אח"כ לבנו ומשם לבנו, ועד היום נמצאים הנרות הקדושים בידו נכדו גאב"ד פרעשבורג שליט"א.

(מקור: חוט המשולש. ושמוענו מוהר"ג רבי יוסף ליברמן זצ"ל ששמעו מפי הגאב"ד פרעשבורג זצ"ל שירות אלו היו ברשותו, ופעם כשעלה לבקר הר"ק מהר"א מבבלזא. ביקש לראותם, מישימם בהם בידיו הקדושות והניחם על גבי עינו כסגולה לרפואה. כשהוא מפסיר "זוהו באמת נרות של החתם סופר!")

הבית הגדול הקדוש של רבינו החתם סופר שהיה נתון בזמן האחרון לעינת עיב ודאגה, כאשר כל הבנים והבנות מגדול ועד קטן נפלו למשכב וחלו במחלות קשות, החל את אט לחזור לעצמו (כפי שסופר בגיליון הקודם), רוב הילדים החלו לגלות סימני התאוששות, ומיום ליום התחזקו והחלימו, שוב נשמעו בבית מצהלות שמחה וצהלות ילדים החוזרים על תלמודם בקול פעמונים טהור.

אך לא כולם זכו. שנים מהבנים שכבו עדיין בחוליים, פניהם חיוורות וחולניות, וריח תרופות ומיני מרקחת אופף את מיטותיהם הגדולות על מידותיהם. היו אלו הבן הגדול הילד שמואל בנימין, והבן הקטן יצחק ליב [או יהודה ליב].

הימים נקפו, ומצבו של הבן הבכור, הילד שמואל בנימין (מי שלמים הפך בעצמו לאחד מגדולי ומנהיגי הדור, הלא הוא רבינו ה"ח"ט סופר) שהיה מוקם אביו ברבנות פרעשבורג, שהיה אך ילד כבן שמונה שנים בלבד, התחמך בצורה דרמטית, מיום ליום תקפו עליו מחלות שונות ומשונות. שבעה סוגי מחלות ומחשבים שונים תקפו אותו בבת אחת וכמעט הכריעו את הגוף הקטן והחלוש. מצבו של הילד שהיה בבת עינו של אביו, ומתחמך של בני העיר, הלך והחמיר, וכתרו התערפלה, וגופו הרך נשם אך בקושי.

תפילותיהם ודמעותיהם של בני העיר, וביחוד בני הישיבה, קרעו את השמיים, פדיון נפש נערך, שעות לימוד נלמדו, והעדה כולה עמדה והתפללה שיחוס השי"ת על בנו שחמורו של רבם ומאורם. במעמד זה הוסיף רבינו החתם סופר שם לבנו ומעלה נקרא שמו בישראל "אברהם שמואל בנימין".

גדולי הרופאים שהועקו לביטו עמדו חסרי אונים מסביב למיטתו, ובראותם סימני גסיסה ראשונים, פכרו את ידיהם ביאוש, ובקולו ענות חלושה הם גילו את דעתם כי אברהם כל תקווה, "לשמואל בנימין לא נשארו שעות רבות לחיות", "עשוינו כמביט מילחולנו, מעתה אנו מעבירים בלב כבד את התפקיד לאנשי החברא קדישא..."

לתלמידי החתם סופר, שעמדו ליד מיטת הילד הגוסס, כמעט נשמתם שלמה פרחת נשמתם שלמה פרחת המרה. חיש מהר הם רצו אל רבם החתם סופר, שישב באותה שעה ושקד על לימודו בעיון רב, והעזו להפריעו בשיעורו הקבוע. "רבינו", לחשו בקול רועד, "כך וכך אמרו הרופאים..."

פניו הקדושות של החתם סופר קדרו מאוד. הוא נשק את הגמרא שהייתה פתוחה לפניו, עמד על רגליו ויצא למיטתו הכבד אח"כ כורסת לחדר הילד, קידמה את פניו למנוחה קיוסית ללב: הילד שוכב על מיטתו חלש הכרה, פניו לבנות כסיד וספרופורו גסיסה נראים היטב על גופו הכחוש. אך בעיקר קיבלו את פניו הנרות. אותם נרות שהדליקו הבן החי החתם קדישא מסביב למיטת הקטן, כמנהג ישראל בשעת יציאת נשמה... אנשי החברא קדישא עמדו בחדר, ובעינים מושפלות לחשו הללו את הגוסס המקובל לומר ליד מיטת הגוסס בעת יציאתו מפרוזדור לטורקלין...

משפחת הרב ותלמידיו הקרובים עמדו בפנינת בחדר, בקול בכי ונזי לחושים תפילות חרש, כשהם מצפים לרגע המר מכל...

רבינו הקדוש התבונן במחול באביו עמוק, היה זה מעבר ליכולת הסבל של בן אנוש.

ראדושיץ

שבת קודש - יומא דהילולא קדישא

ניצוצי נוגה

מתוך הספה"ק "נפלאות הסבא קדישא"

הסבא קדישא זי"ע וראה בעצמו דברים נפלאים, וכך אמר: **ראיתי אצלו בעצמי כל שבחי הבעש"ט וגם שבחי ר"ח ויטאל, כי באותן השנים שהיה אצלו גרש לערך ט"ו רוחות רעות ודיבוקים.**

זרע של קיימא

פריץ אחד בעל אחוזות, היה חשוך בנים זמן רב ודרש בהרבה רופאים ולא הועיל, ובאחת מאחוזותיו דר יהודי שגם כן היה חשוך בנים זמן רב, ונסע עם אשתו לראדושיץ והבטיח לו בן זכר, ולתקופת השנה נפקדה אשתו בבן לזקונו. אשת הפריץ בשמעה מהפלא הזה, הלכה וסיפרה לבעלה ונסעו תיכף לראדושיץ לקבל ברכתו, וביקשו ממנו שכמו שאשת היהודי אשר היתה באה בשנים ונפקדה בבנים, כן יתפלל הרבי גם כן עליה שתפקד בבנים, והבטיחו לרבינו הון רב וגם כן הנחה ליהודים יעשו.

ואמר רבינו בזה הלשון: הנה ידוע שכשבא אלי אחד מאחינו בני ישראל אשר הוא חשוך בנים **ר"ל, יש לי סגולות שונות עבורי, יין של קידוש או הבדלה, חתיכת המוציא מחלה של שבת קודש וכדומה.** אבל מה יכלתי עשות עבורם דבר שיועיל, התפללתי אל השם יתברך שכל מה שיעלה על רעיוני לעשות שיהיה לרפואה שלמה, וכן הוה. וצויתי להם שיבשלו תפוחי יער, והמים שנתבשלו בו התפוחים תשתה, וכן תעשה איזה ימים. וקיימה את כל אשר צוה לה רבינו, והיה לה המים לרפואה ולתקופת השנה נפקדה בכך.

ונתתי מלכים ותחתיך

פעם אחת אירע שהיה עת צרה ליעקב, שהיה מוכן להוציא איזה גזירה רעה, ורצה רבינו לגלות אז עוצם גדלותו בריקע, אפילו בין שרי מעלה של כל אומה ולשון, והראה לאחד מהחסידים החשובים ואמר לו בזה הלשון: **"ראה בני, תחת הספה הזו [הקנאפע] מונחים כל הכתרים של שרי מעלה מכל אומות העולם."**

פעם אחד בעת שהממשלה היתה מוכנה להוציא איזה גזירות על אחינו בני ישראל במדינתנו, ושולח הרב הגאון"ק כ' ה'חידושי הרי"ם" זצ"ל מגור מכתב על ידי שליח מיוחד לרבינו מראדושיץ זי"ע, להתפלל ולעורר רחמים שיתבטלו הגזירות במהרה. והשיב רבינו זי"ע **אני אין לי ידיעה כלל מהגזירות, כי אם היה ח"ו נגמר למעלה שיתקיימו**

את רבינו הסבא קדישא מראדושיץ זי"ע שהוא היה מעין לובלין, ומי שהכיר אותו כאילו הכיר ממש את רבינו הקדוש מלובלין זי"ע.

בעת שהיה בלובלין אצל הרבי זי"ע, אמר לו הרבי בזה"ל: **"בעריל, קים וועלין מיר זיך בענטשין"** אמר אחד קדוש מאנשי בית הרבי זי"ע, הלא יוכל להשיג מזה גדלות ח"ו. והשיב הרבי מלובלין זי"ע **"אפילו מיר וועלין עהם צי בייגען אלע זיבען הימלען" גם כן לא יתגאה ח"ו מזה**

מושעין של ישראל

אמר על עצמו **'בני מיר ווערט מען גיהאלפין, אין אפילו מען רירט מיין קלאמקע קען מען גיהאלפין ווערן,** וזא"כ אמר **'אפילו מי שנוסע אצלי יוכל להוושע כל הדרך'** ועוד יותר, **'אפילו מי שיש לו מחשבה ליסע אצלי יוכל להוושע בבית'**

אדמו"ר ה"תפארת שלמה" זצ"ל מראדומסק שאל פעם אחת את רבינו הסבא קדישא למה לכם המופתים שאתם מראין להמון העם, יותר טוב היה לו לרבינו למד דרך בחסידות לאברכים שצמאים לדבר ה' ולטהר נשמות ישראל, והשיב לו רבינו, **כי הוא נשלח לעולם הזה לפרסם אלקותו יתברך שמו בעולם.** [עטרת שלמה עמ' מו].

סיפר הרב"ק רבי יעקב צבי זצ"ל מפאריסוב. ששמע בהיותו בראדושיץ, שהחסידים החשובים דברו ביניהם בתמהון מגודל הפלגת המופתים הנוראים אשר בעיניהם ראו והרעישו פני תבל.

הסבא קדישא בשמעו הדברים והתמהון על זה, ניגש לפניו עם הקופסא כסף של טאבאק בידו הקדושה, וסיבב אותה פעמים רבות במהירות, ואמר להם בלשונו הקדוש: **ותאמינו לי יקרים, אשר אם הגיע לי עת הצורך לאיזה ישועות ישראל, או אם הייתי יודע שאחזיר את העולם בתשובה, על ידי המופתים הנוראים, הייתי מסבב את העולם עם ארבע פנותיו, כמו שהגני מסבב את הטאבאק פישקעלא אשר ביד, עכ"ל.**

סיפר הרב"צ מוה"ר טוביה זצ"ל אבד"ק בריגל, שהוא אכל שני שנים משלחן גבוה של זקינו

לגבאי ביהמ"ד וחק"ס:

לרגל ההילולא התקבלה תרומה חלוקה בחינם לבתי"כ וישיבות של הספה"ק

"נפלאות הסבא קדישא" מהדורה חדשה ומפוארת

לפרטים: 050-413-2833

מתולדותיו

נולד בשנת תקכ"ה לפ"ק בעיר ראדושיץ, הוא היה האב"ד הראשון בעיר אחר פטירת דודו הרב הגאון"ק ר' זינדיל זצ"ל דומ"ץ שם. אחרי פטירת הרב"ק ר' ישעילי זצ"ל מפשעבארז נתקבל רבינו גם בתור אב"ד פשעבארז, ובא לשם לפרקים על כמה חדשים בשנה.

רבותיו

היה תלמיד מובהק להני קדושים, הרבי מלובלין, המגיד מקאזניץ, הרב"ק מאפטא, והיהודי הק' מפשיסחא זי"ע. וכל ימיו היה מרגלא בפומיה **"יתתי לי שזכיתי לשמש וליצוק מים על ידי מאה ועשרים תלמידי חכמים כולם בעלי רוה"ק"**

עוצם קדושתו

ידידו ורעו הרב"ק מר"ן מראפשיץ זי"ע אמר עליו: **הנמצא איש אשר טרח ועמל ויגע הרבה בכל מיני יגיעות בעבודת השי"ת ועינה וסיגף עצמו בתעניות וסיגופים וכיתת רגלו לצדיקי דורו במסירות נפש, מימות רבנו הבעש"ט זצ"ל, כמו ר' בעריל שלנו**

פעם אחת היה עם אדמו"ר ה"תפארת שלמה" בראדושיץ אצל הרבי ר' בער זצ"ל, בשב"ק בבוקר הלך הסבא קדישא למקוה, ובעל התפארת שלמה היה לו אכסניא ברחוב ההוא וראה אותו התפארת שלמה דרך החלון בהלכו למקוה, **קרא התפארת שלמה ויאמר "ראו כאן הולך הבעל שם טוב השני", כי היה בעל מופת גדול, ונהרו אליו מכל אפסי ארץ זי"ע.**

רבינו הסבא קדישא אמר פעם לתלמידיו הקדושים בזה הלשון: **אם הייתי יודע שנמצא בי עוד אבר אחד שלא נתעבד עדיין כל צרכו, אזי הייתי חותך את האבר הזה ומשרש אחריו.**

לאחר פטירת רבינו הס"ק זי"ע נסעו איזה אנשים מחסידי ראדושיץ אל הרב"ק המפורסם ר' נתן דוד משידלאוואצ זצ"ל על שבת קודש, ובהיותם שמה הרהרו בלבם הלא טוב היה לנו להיות מקודם אצל הרב"ק ר' יעקב מאפטא זצ"ל על שבת אחד ולראות התנהגותו הקדושה כי הוא הכיר עוד את רבינו הקדוש מלובלין זי"ע, וכאשר הרהרו זאת בלבם מיד הרגיש זאת הרב"ק משידלאוואצ ברוח קדשו ואמר אליהם **הגם שלא הכרנו את מרן הרב"ק מלובלין זי"ע אבל הכרנו**

רות בטח היה לי ידיעה, כדכתיב (עמוס ג ז) כי עשה ה' אלקים דבר, כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים. וכך הוא שהופרה עצתם הרעה והגזירות נתבטלו.

גזירות הגיוס

בחורף האחרון לימי חיי רבינו יצא גזירה מפעטריבורג שכל אחד מחיוב לעמוד למבחן לעבודת הצבא, וכשנתודע הדבר להס"ק זי"ע הרעיש עולמות על זה לבטל הגזירה ההוא, ושלא חסיד עם ספר תורה בידו על הציון של היהודי הק' מפרשיסחא לבקש רחמים שיתבטל הגזירה

והיה אז על שבת קודש פ' ויגש בעיר פרשעדבארז ואמר בסעודה ליל שבת קודש התורה **ויגש אליו יהודה וגו' כי כמון כפרעה** היינו שכנסת ישראל נקראים יהודה נגשים לפני הקדוש ברוך הוא בתפלה, ואומרים בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך, שאל יחר חרון אפו בנו לגזור עלינו גזירה רעה ח"ו. **כי כמון כפרעה, שאף אם תגזור יהיו צדיקים שיבטלו אותה**, כמאמר חז"ל (מ"ק ס"ה) הקב"ה גזור והצדיק מבטלו, ואם כן ח"ו כביכול חלילה כפרעה, שגזור ואינו מקיים, **על כן מוטב שלא תגזור כלל**.

ואחר כך אחז הסב"ק בזקנו ואמר **שמובטח שכל זמן שהזקן הזה**

יהיה בעולם לא יקחו בני ישראל לצבא, וכן היה שאחר שבת בא שליח מיוחד מפעטריבורג עם ידיעה כי נתבטלה הגזירה.

בורא רפואות

פעם הובא לפני רבינו חולה מסוכן שנתמסמס הריאה שלו, וכמעט שרקק את כל הריאה ר"ל, והרופאים כבר יאשו אותו וכמעט שלא ניכר בו צורת חי, ולא היה בכוחו עוד להלך ולדבר.

ויהי כאשר הביאוהו קרוביו אל רבינו, וניגשו עמו כדי לקבל ברכתו הקדושה, הגביה עיניו הקדושים והסתכל בפני החולה ואמר המאמר חכמינו ז"ל במשנה (ברכות פ"ה מ"ה) אמרו עליו על רחב"ד שהיה **מחפץ על החולים ואמר זה חי**, כשאמר התיבות **ואמר זה חי**, משש בידיו הקדושים על החולה במקום

הריאה, ומיד הרגיש החולה הטבה יתירה ונדמה לו ממש כאילו נפח בו רוח חיים, והושיב בתוכו ריאה חדשה, ומעט מעט הבריא כאחד האדם הבריאים. וצוה רבינו להאיש ולקרוביו שאל ישוה עוד פה, ויותר נכון ליסע תיכף לביתו, משום חשש עינא בישא, וכן עשו והאיש האריך ימים אחר כך.

שמעתי מאדמו"ר הר"צ זכ"ל מרן ר' חיים אשר [שליטא] זצ"ל ה"ד מראדושיץ. דרכו של רבינו הסבא קדישא היה לרפאות לחולים הבאים

אליו ברפואות שונות, לזה נתן שיריים מפרוסת המוציא שלו, ולזה ממי הבאר אשר היה לו בבית, ונמשך ע"י שפופרת של קנה מהבאר אשר היה סמוך לביתו, ונתן לכל אחד מן החולים זכוכית

מכתב יקר מספר 'דרכי יוסף' להגאון המפ"ר רבי משה יעקב שארף ז"ל ראב"ד ק"ק אושפיץ, מה שכתב הרב הנ"ל לביתו בהיותו בראדושיץ, אצל רבו מרן הקדוש זי"ע ועכ"י. וז"ל:

ב"ה יום ב' ערב ר"ח אדר ראשון תר"ג לפ"ק פה ראדושיץ. בין מודיע אז בין ב"ה געקיימען לשלום וכו'.

ואל מאהבי אקרא בקול, שמעו ותחי נפשכם,

שכל מי שיש לו גיד ישראלי, יכתת רגליו ואף

להלך על כפיו למקום המקודש הזה,

ולחזות בגעם זיו קדושת אדמו"ר קדוש עליון שיתחדש כנשר

נעוריו. אשרי לי ואשרי חלקי שזכיתי לראות בעין, ולשמע

באזני, נוראות נפלאות הפלא ופלא, מדיבוק אחד שהובא לכאן

מק"מ אסטראווצא ביום ערב שבת קודש העבר, שהיה בילדה

אחת בת ר"א שנה, ועדיין היא כאן בריאה ושלמה, רק חלושה

קצת עדיין. מי יתן לכם שומע רוח הטומאה מדבר נוראות

מתוכה, שהיה שו"ב בדייטשלאנד והאכיל טריפות. כאשר

אזני שמעו בעצמי ועיני ראו, וקצר הגליון לכתוב כל הדברים.

אוי ואהה על אותם המתחכמים יום יום, מוכים בעורון טוחים

עיניהם בחקירות המטונפות, יבאו הנה ויחזו אל' איפה חכמתם

הנסתר. מה אומר ומה אדבר אפשר אם לא באתי הנה רק

לראות נוראות כזאת ד', ולא אאריך יותר.

חי' ד', כי מידי כותבי זאת רוחי הציקתני מאד, על אותם אנשים הנאבים גם לי, וידעתי שהמה ברוכים בחכמות כאלו, המכחישים ענינים כאלו. חי' ד' כי רצוני

לפרדות מני שחת... (חסר הסיום)

עם מים, ומיד נתרפאו כל מי ששתה מהמים האלו, ויהי זאת לנס ולמופת לעין כל. ובראות רבינו הסבא קדישא שאנ"ש תמהו על זה, ענה ואמר להם הלא זה מרומז בתורה הקדושה, ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך (שמות כב כח), דאם עובדים את השי"ת ככתוב בתורה, אז יברך השי"ת את הלחם ואת המים שלו, שיהיה ביכלתם לרפאות על ידי זה לכל מיני חולאים שבעולם עכ"ל.

נכדו הרה"ק רבי הלל זצ"ל מראדושיץ אמר בשם זקינו הוא רבינו, **"יבא עת שהעולם יבואו אלי עם פתקאות ולא ישמעו ממני שום מענה על בקשותיהם, ויהיו נושעים אצלי כאילו השבתי להם תשובה"**. ופירש נכדו הרה"ק הנ"ל **שכיון זאת על אחר פטירתו, שיבואו על ציונו הקדוש עם פתקאות**, כמו שאירע הרבה נפלאות מהבאים על ציונו הקדוש שהיו נושעים בכל מיני ישועות.

הסתלקותו.

איזה שעות קודם פטירתו צוה להגיש אליו הצדקות, צדקת רבי מאיר בעל הנס, וצדקה של חברת ביקור חולים, והכנסת אורחים. ולקח מתחת הכר מעות, ונתן לכל אחד צדקה כמה מטבעות, לקיים הכתוב 'צדק לפניו יהלך' וגו'.

בשנת תר"ג יום ו' ערב שבת קודש בהעלותך את הנרות, אחר הצהריים י"ח סיון נצחו ארזלים את המצוקים ונשבה ארון האלקים השמימה, והובל לקבורה ביום א' אחר שבת קודש בעיר ראדושיץ,

ונגנזה נשמתו הקדושה והטהורה בגנזי מרומים.

יומא דהילולא והעלייה לציונו הקדוש

אדמו"ר הרה"ק **רבי יעקב צבי מפאריסוב זצ"ל**, בן הרה"ק ר' אשר אבד"ק זעליחוב זצ"ל, התפאר את עצמו כל ימיו שזכה להיות מהמסתופפים בצל קודש של הסבא קדישא מראדושיץ זי"ע, וקרא אותו רבי מובהק שלי, ובכל **יום הילולא קדישא ח"י סיון עשה סעודה גדולה עם כל אנ"ש והדליק נרות על השלחן ולבש בגדי שבת ונהג שלחן כמו בשבת ויום טוב**.

סיפר הרה"ק ר' יעקב דוד מאמשינוב זי"ע. שפעם אחת לקחו אביו הקדוש מרן ר' יצחק מווארקא זי"ע עמו לראדושיץ, **ביום הילולא של מרן הסבא קדישא זי"ע על הציון הק'**, ובעיניו ראה הפליאה הנוראה הלז, שאחר שקרא אביו הפתקאות שנתנו לו על הציון, **קיבל איש אחד ממנו הפתקאות וקראם בעצמו**, בעת הליכתו משם להאכסניא, שאל הרה"ק מאמשינוב לאביו הקדוש הרבי הזקן מווארקא, מי היה האיש אשר לקח מידו הפתקאות וקראם, **והשיב לו כי הוא היה הסבא קדישא בעצמו** זי"ע.

הרה"ק כו' מרן ר' חיים מאיר יחיאל זצ"ל ממאגליניצא נכד המגיד הקדוש מקאזאניץ זצ"ל היה הרבה פעמים אצל רבינו בראש השנה ובחג השבועות, והחזיק עצמו מתלמידי הקדושים, ובכל פעם בבואו אל מרן מראדושיץ היה השמחה אין לשער, ובעת פרידתו ליוה אותו מרן הסב"ק כמה פרסאות חוץ לעיר אצל נהר אחד ושם היו שוהים כמה שעות עד שנפרדו זה מזה, זי"ע. **ושמעתי שלאחר פטירת מרן הסבא קדישא נסע על הילולא שלו וכשבא אל ציון הקדוש חלץ מנעליו והלך שם באנפלאותיו**.

ידוע ומקובל מצדיקי דור הקודם, שסגולה גדולה **לכל איש הצריך לישועה לילך על ציונו הקדוש של רבינו מראדושיץ זי"ע**, ובפרט על **יום הילולא שלו ח"י סיון שהרבה אנשים היו נושעים שם**.

בהיות הרה"ק כו' מו"ה ר' שמואל אלי' זצ"ל אדמו"ר מזוואלין בראדושיץ, על ציון הק' של רבינו הסבא קדישא זי"ע, הסתגר בתוך האהל על זמן רב, משך שיעורו שהעולם אשר עמדו מוחץ היו מסיימין כל התהלים עד גמירא, וכבר הגיעו לחצי תהלים בפעם השנית. וכשפתח הדלת והלך משם אמר להעולם שעמדו שם והיו עמו, **עכשיו אני רואה ברור המאמר חכמינו ז"ל 'גדולים צדיקים יותר מבחייתן'**, והתיבה במיתתן לא היה מפרש כלל, דרכו בקודש שלא רצה לפרט ולפרש בפה חיבת מיתה על קדושי עליונים.

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק מסאטמאר זיע"א

עניני תורה (ט"ו)

לשם חפשו הללו את קרבתו ונמשכו אחריו שהכירו את ערכו הרם בתורה וביראה, ורבינו ז"ל בין שיעוריו הרבים שהי' לו למד לעצמו גם את השיעורים שלמדו אז בישיבת הגאב"ד בכדי ליתן פתחון פה לבחורים תלמידי הרב ז"ל שיוכלו לבא אתו בדברים במשא ובמתן של תורה בסוגיית הש"ס, ובימים ההם לא היו הספרים מצויין כ"כ בכל בית וזעירין אינן שהיו להם מובחר מהספרים מפרשי הש"ס ושו"ע ושו"ת שהיו אז יקרי המציאות, ורבינו ז"ל שהיו לו באוצרו הרבה ספרים (מהם אשר ירש מבית אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל) ה' משאל בטובו את הספרים לתלמידי הרב ז"ל שיוכלו לעיין וללמוד בהם, ותמיד היתה כעין מריבה בין הבחורים שכ"א רצה להקדים את לבירו לשאלו את הספרים מרבינו ז"ל ללמוד בהם, ורבינו ז"ל השכיל לפשר ביניהם והתנה עמם שכל מי שיחזור לפניו על חידושי הרב שהשמיע בעת הגדת השיעורין לפני התלמידים יזכה לקבל את הספרים בראשונה.

וכן סיפר הרה"ח ר' משה מילך פקעטע ע"ה שהיה

מתלמידי הגה"צ בעל שבט מיהודא זצ"ל, שהוא זכה הרבה פעמים לבא לבית רבינו ז"ל ולחזור על אמרותיו וחידושי של רבו הגה"צ ז"ל, ורבינו ה' מאזין ומקשיב מעיר ומגיה מתקן ומפלפל, ואת מקורן הערה לציון מזכרוננו שחידוש זה כבר נמצא בספר פלוני והערה זו כבר הקדימו גדול אלמוני וכו', ונשתוממו על בקיאותו של רבינו ועל עומק חריפותו שהי' מפלפל אז עם התלמידים המובהקים בעלי תריסין בחזוותא דשמעתא.

והוסיף לספר, שבבית רבינו ז"ל שררה אז עניות גדולה עד כדי כך שלא השיגה ידו די כסף לקניית נרות ללימוד התורה בלילות, והרבה פעמים כשהי' בלובית רבינו ז"ל מצא את רבינו יושב ליד חלוני ביתו ולומד בהתמדה בקול נעים לאור הלבנה כשהי' אז לילות בהירים ואור הלבנה מאיר במלואו, והי' מתאר מחזה נפלא זה שרבינו ז"ל ישב באישון לילה בדמות המאריה ושתי פאותיו הארוכות מתנועעות וזיז צורתו הפיקה אור ונוגה ובידיו החזיק את הגמרא הגדולה וערימה של ספרים מפרשי הש"ס וכדומה עמדה לצידו וכל מי שראה תמונה זו נחרתה על לוח לבו לעולם.

סיפר אחד מתלמידי רבינו ז"ל שביום אחד הגיע גם הוא לסאטמאר ללמוד תורה מפיו של רבינו, ועדיין לא הכיר את רבינו ולא ראהו אף פעם וכאשר נתן לו רבינו שלום שאל אותו רבינו מאין באת, והשיב מעיר פלונית באתי ללמוד כאן, והלה חשב לתמו שמי ששם שטרם צמחו

דברי אלוקים חיים

נעתיק עוד חלק מדרשתו הטהורה מה שדרש רבינו זצוק"ל בשבת קודש פרשת בהעלותך אחר הצהרים (שנת תשי"ט בהיות רבינו בלונדון בדרכו לא"י), דרשה ארוכה בדרך פלפול ורעיוני מוסר כדרכו בקודש, ובה הרחיב ביסודות חשובים בעניני הדת והיהדות.

הכתוב אומר, ויאמר אל נא תעזוב אותנו על כי כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעינים, כבר הקשו הראשונים, דברשה כאן מבואר שביקש משה רבינו מיתרו שישאר עם בני ישראל, ואילו בפרשת יתרו מפורש להדיא 'ישלח משה את חותנו ויילך לו אל ארצו', ולכאורה סותרין הכתובים זה עם זה (עיי' רמב"ן ריש יתרו). אמנם יתכן שאין כאן סתירה. כי מה שביקש משה רבינו 'אל נא תעזוב אותנו', אין המכוון שלא יעזוב בפועל, אלא שלא יעזוב את התקשרותו עם עדת ה' וגם אם ילך אל ארצו יזכור כי דבוק הוא בעבדי השי"ת, אולם בפועל 'ישלח משה את חותנו ויילך לו אל ארצו', [ע' קעו' אנו פארלאזען, אבער נישט אפלאזען].

והוסיף ואמר עוד: הנה יתרו הלך אל ארצו כדי לגייר את בני משפחתו (רש"י שמות שם) ולהשפיע על בני אומתו להתקרב תחת כנפי השכינה, וכאשר הולכים להשפיע על חזקנים צריכים סיעתא דשמיא מיוחדת בכדי שלא להיות מושפע מהם חלילה, ולכן כתיב 'ישלח משה את חותנו', היינו ששעה משה רבינו ע"ה את חותנו שלית מצוה לדבר זה לילך אל ארצו, ועל ידי כך המשלח הגדול הזה, ניתן בו כח שלא להימשך אחר מעשיהם, אלא אדרבה לקרובם לקדושה.

(רבינו הגדול אמרו עמ' של"ט, כתיב מרן גאב"ד ירושלים בעל שערי טוביה זצ"ל)

לו שערות זקנו ורק שתי פאות ארוכות עוטרות את גוילי פניו הוא ג"כ אחד מהבחורים, והחזיר לרבינו שאלתו ומאין אתה, והשיב לו רבינו אני הנני מכאן, ואז הרגיש שאין זה בחור מהתלמידים כ"א הר"מ בעצמו, ואף שהי' התלמידים אז בערך בני גיל של רבינו ז"ל מ"מ עמדו לפניו באימה וביראה ובחרדת קודש ובאהבה עזה ונאמנה, ועד מהרה יצא שמה של ישיבת רבינו ז"ל כבית שמגדלין בו תורה וחסידות והרבה בחורים נמשכו לשם.

ומני אז התחילה גולת הכותרת פעולות רבינו ז"ל בהרבצת תורה שהשתרעה לאורך יותר משבעים שנה שלא פסקה ישיבה מעל שולחנו והרביץ תורה ברבים, ואלפים תלמידים נהרו לבית מדרשו. ובשנת תשי"א בארה"ב כשעשו את המסיבה הראשונה לטובת ישיבתו, אמר רבינו ז"ל בתו"ד שהוא כבר מרביץ תורה לתלמידים לדור שלישי שם שהתחיל להעמיד תלמידים.

סמוך לדירתו של רבינו ז"ל בסאטמאר היו כמה חדרים שהתאסנו שם כמה בחורים מתלמידי הגה"צ בעל שבט מיהודא זצ"ל האב"ד שלמדו אז בישיבתו, ותיכף כשהגיע רבינו ז"ל

בס' מושיען של ישראל מסופר על תחילת הרבצת התורה של רבינו לתלמידי עם ישיבתו הראשונה בעיר סאטמאר:

עם פתיחת בית המדרש של רבינו ז"ל בעיר סאטמאר בשנת תרס"ו, בתחילת התיישבותו בפעם הראשונה בעיר סאטמאר, זרח אור חדש בעיר וידידיו ומעריציו בקשו ממנו שיתפתח את דלתו בית מדרשו וינהל ישיבה כמנהג אבותיו הקדושים, ורבינו הסכים ורצה לאחוז מעשי אבותיו בידו להרביץ תורה לפני תלמידים ופתח בית אולפא לבחורים מקשיבים, שהיו רגילים לבקר בבית רבינו שבאו להתענג מאור תורתו ולקבל לקח מפיו בחידושי דאורייתא, ורבינו ז"ל לא כבש נבואתו ולא מנע אמרותיו, והיו שותים בצמא את דבריו שהי' אומר להם שיעורין בהלכה. והי' מספר התלמידים הראשונים ששה בחורי חמד שלשה מהם בני י"ח שנה ושלשה מהם צעירים קצת בני ט"ו שנה, ואלה שמותם - הראשון האחד ומיוחד שבתלמידי רבינו הרה"ג החסיד המופלג מוה"ר לייבלי פאשקעס זצ"ל הי"ד, שהוא הי' בבת עינו של רבינו, כמו שרבינו ז"ל מתאר בשו"ת דברי יואל "מחמד עיני ולבי", ועמו למד רבינו הרבה בצוותא, וכפי שמעידים זקני החסידים עסק רבינו עמו גם בעניני קבלה, ואחרי ר' אליעזר פאשקעס ע"ה, הרה"ג הח' מוה"ר משה ווערצבערגער זצ"ל הי"ד דומ"ץ אורשיואר, ר' דוד מאשאקאוויטש ע"ה, הרה"ח ר' יוסף ארי' ווערצבערגער ע"ה ש"ב במיהלפאלאווע וקראלי.

רבינו ז"ל אף שהי' אז אברך צעיר לימים בשנתו הי"ט, אעפ"כ הצטיין תיכף בכשרונותיו הברוכים וסגולותיו הנפלאות כריש מתיבתא וותיק ותופס ישיבה מובהק, והי' מגיד שיעורין בסוגיות שמקורות בש"ח בחריפות ובעמקות וצלל במים אדירים של תורה בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים, משד מערכים ועוקר הרים בפלפול, וחבל שלא נשארו בכת"י, וידוע שרבינו ז"ל אמר פעם שבצעירותו בילה הרבה לילות עם ספרי בעל חידושי הר"ם שמלאים עמקות וחריפות. פעם בערוב ימיו סיפר רבינו ז"ל שבצעירותו הי' עוסק הרבה בספרי החתן סופר ולקח לו מזה דרכים מועילים לחדש חידושים על דרך הפלפול.

מִרְן הַרְה"ק הַחֲלֻקָּת יְהוֹשֻׁעַ מִבִּיאַלָּא זִיע"א

מכתבים שנשלחו לאחר חג-השבועות עם רשמי ותיאורי קודש-מהסתופפות בצ"ק מרן זי"ע

המשך-המכתב ששלח כ"ק אדמו"ר מביאלא-פשיסחה שליט"א מב"ב בבחורות, להב"ח רעו הגה"ח רבי אשר יעקב וועהסטהיים זצ"ל:

סדר אמירת "אקדמות" ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [-זי"ע]

כדרכו התפלל הרבי עד חזרת הש"ץ של שחרית ביחידות. לפני חזרת הש"ץ נכנס הרבי לבית המדרש והתחיל לומר חזרת הש"ץ. לפני הבימה כבר היה דחיפות חזקות הרי הרבי אומר "אקדמות" ע"י הבימה... אחרי הוצאת הספר תורה ניגש הרבי ליד הבימה ואמר להביא לו מים לנט"י. בכל הבית המדרש הושלך הס הרבי מחלש עוד משהו, ופתאום בשאגה ובהתלהבות גדול מתחיל הרבי "אקדמות מילין!!! בכמה פעמים התפרץ הרבי בכבי נורא והוא לא יכל לומר את המשך האקדמות עד שנרגע.

סדר קריאת ה"עשרת הדברות" ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [-זי"ע]

"עומד אדונינו מורינו ורבינו!!!" הרבי מכסה את פניו עם הטלית, ומתחיל לומר את הברכה על התורה... אחרי הברכה הרים הטלית מעל פניו והתחיל לקרוא את פר' עשרת הדיברות, זה היה בחינת וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים...

מוכרח להיות שהרבי חוץ מדרך הטבע, מפני שדרך הטבע הוא שאם אדם כבר עבר שתי התקפות לב אסור לו להתאמץ אסור לו לצעוק, ועכשיו עומד הפניה ושוב שער שתי התקפות על הלב, ופניו כחולים מרוב התלהבות ועיניו אדומים כמו אש אשר אי אפשר להסתכל בהם וידי בוערות כל כך עד שאינו יכול להחזיק ב"עץ חיים" של הספר תורה ושובא בשאגת ארי "א נ ב נ א ל ו ק י!" אני אומר לך הרגענו מעמד הר סיני במציאות... הרבי שלנו הוא בין היחידים שבדור הזה העובד את השם במסג' כזה! אשרי עין ראתה!

גם בקידוש אחרי התפילה אמר תורה (גם) זה יבוא אליה בקרוב) אחרי הקידוש הכריז הגבאי בשעה 17:00 וועט מען זיך וואשן לכבוד די הילולא של רבינו הבעש"ט זי"ע.

סדר העריכת השולחן ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [-זי"ע] לכבוד הילולא של הבעש"ט זי"ע

אחרי מנחה פתח הרבי השולחן המכונה 'בעש"ט טיש' בכל משך השולחן שבו הרבי מאור בצני, ואמר שלוש פעמים תורה, ובכל פעם שהזכיר את השם של רבינו הר"ר י' ישראל בן אליעזר בעש"ט זי"ע ועכ"י ער זאל מליץ יושר זיין תחת כסא הכבוד זאל שוין נתגלה ווערן מלכות שמים אוף די וועלט (בלשונו הק') קם הרבי מלוא קומה, בקיצור פחד פחדים... (כל התורות של השיש היה כתבתי אבל זה עוד לא מסודר לכן אשלח לך את זה בקרוב) לפני ברה"מ אמר הרבי את האני מאמין בהתלהבות גדול ובכל פעם מסביר את התוכן ביידיש, והנה מה שאמר הרבי בין השאר (בלשונו הק'): 'אני מאמין באמונה שלמה אז די תורת החסידות איז געגעבן

געווארן אויפן בארג סיני וזה אתא הבורא והבעש"ט מסר למגיד ממעזריטש והמגיד לתלמידים הבאים אחריו עד הדור הזה! הרבי בירך על הכוס ואח"כ יצאנו בריקוד זבאו כולם בברית יחד, כחצי שעה אחרי זה התפללנו מעריב בצוותא עם הרבי אחרי הבדלה נכנס כל אחד לקבל ברכת פרידה מאת הרבי וכל אחד נסע לדרכו כשרושם החג וצל

דברי אלוקים חיים

עשה לך שתי חצוצרות: זקני הקדוש מביאלא זי"ע היה מצטט הרבה פעמים אמרה חתומה, בשם המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע והיא: עשה לך שתי חצוצרות נוטריקון 'שתי חצי צורות'. [ענין בסה"ק אהב ישראל בפרשן: 'שמעתי בשם הרב הקדוש כו' מוה' דוב בער זצלה"ה, שאמר אלו הדיבורים: עשה לך שתי חצוצרות' נוטריקון שתי חצי צורות, אך פירושן של הדברים לא שמעתי. וי"ל ביאור הדברים כי דבר גדול דיבר וסוד עמוק עי"ש] וקני זי"ע היה מפרש זאת מצד פשוט: על פי דברי ה'נועם אלימלך' זי"ע [ליקוטי שושנה] על הפסוק 'נפשי בכפי ממדי ותורתך לא שכחתי' וזל"ק: 'אבל האש הגלגל רואה תמיד שפלותו אפילו בעת התורה והמצוות. וכל מה שלומד הוא יותר קטן בעיני עצמו וגבוה ושפל. וזה שאמר דוד המלך ע"ה: נפשי בכפי ממדי הולך בהרהורי תשובה. 'חטאתי נגדי תמיד ותורתך לא שכחתי, פ"י: אע"פ שאני יושב עצמי ללמוד תורתך, אעפ"כ אני שוכח את כל אשר הכעסתי לפניך ואני חוזר בתשובה עליהם בלב שלם, ע"כ'. ולפ"ז הפירוש בדברי המגיד נמצא 'שחצי צורה' שאינו מרגיש עצמו מושלם ועבודתו מתוך שפלות הרי שתי חצאים קודם התורה והתפילה ולאחריה. וכאשר עבודתו בשפלות בזה נשלמת הצורה. ע"כ תורה ד"ק. ולפ"ז אולי יש לפרש גם את ענין החצוצרות, כמו שידוע בסה"ק [ענין בשפת אמת חיי שרה תרל"א ועוד] ששירה מורה על שלמות כי אין אדם יוכל לומר שירה שאינו שלם, ולכן כשהגיעו לשלמות יכלו להתקול ולשיר בחצוצרות, כי אכן ידוע שכל אדם שהולך בדרך הישר ליבו ונפשו מתרוננים מעצמם ואומרים שירה בשמחה, ואפילו בבגלי חיים מצאנו שכשמלאו את רצון ה', איתא בגמ' [ע"כ כד:] 'ישרה פה' בדרך [ש"א ר"ב]: מאי 'ישרה' אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר שאמרו שירה. ובוה"ל הטעם מה שנהגו לשורר את קריאת המסעות בניגון מיוחד, היות והמסעות היו ע"פ ציווי ה' לכן מעצמם באהם נפשם ושוררו להש"ת. [נכדו כ"ק אדמו"ר מביאלא-פשיסחה שליט"א ס"פ פ' בהעלותך תשנ"ב ביהמדר' סקטורביץ חיפה]

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [-זי"ע] עוד עומד לו לנגד עיניו.

והשם יתברך יעזור שנזכה לקבל את פני משיח צדקינו ומלכינו בראשינו הלא הוא רבינו שליט"א. [-זי"ע].

יותר חדשות אין בפי ממני ידיך מצפה לראותך בקרוב ומצפה לשמוע אך טוב

יצחק מנחם נכד לאא"ז כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [-זי"ע]

*

מכתב ששלח הג"ר חיים שלום פרוש ז"ל אל כ"ק אדמו"ר מביאלא פשיסחה זצלה"ה (-בהיותו מתגורר במדינת שווייץ באותם שנים): ובו מתאר את עבודת מרן אדמו"ר הרה"ק 'החלקת יהושע' זי"ע בסעודה שלישית 'בעש"ט טיש' נעילת החג שבועות תשכ"ב

ועכשיו אכתוב לך את ההרגש הנפלא של הסעודה השלישית דוק בכל תיבה כי הם דברים העומדים ברומו של עולם החסידות. פתח מרן שליט"א [-זי"ע] ואמר רבינו הבעש"ט זי"ע לא אכל מעץ הדעת כי נשמתו נמלטה ולא רצתה להיכשל בחטא והנה ידוע שלפני חטא עץ הדעת היו כל החושים שווים ואפשר היה לראות ולשמוע בכל האיברים ורק אחרי החטא ראינו דווקא בעין ושומעים דווקא באוזן אבל רבינו הבעש"ט זי"ע שנשמתו לא טעמה מעץ הדעת היה לו מדינת רואים את הנשמע שישראל זכו לה רק במתן תורה שפסקה

וזהמתן והנה איתא ברו"ל: 'עקב אבינו לא מת' ועד"ז נזכר גם לומר על רבינו הבעש"ט זי"ע שלא מת, ולכן נסתלק בחג השבועות 'בעצרת על פירות האילן' אילן הכולל בשמות ישראל כי הבעש"ט היה כללות בשמות ישראל ואם היהודי הק' זי"ע אמר לפני פטירתו 'זיעל אליהו בסעודה השמימה' רבינו הבעש"ט בוודאי שעלה בסעודה השמימה [ולענ"ד נראה רמז לד"ק מרן שליט"א [-זי"ע] בזה"ק פר' פנחס על הפסוק 'זהקרבם עולה לריח

ניחוח לה' וזל"ק ויומא דא יומא דאילנא דחיי איהו ולא דדעת טוב רוע עכ"ל' פ' שבועות הוא יום שאין לו שייכות עם עץ הדעת וכן הוא בזה"ק פ' אמור בריעא מוהימנא דא עצרת דאית בית ביטול יצה"ר וע"כ לא כתיב בהיא חטאת' מכל האמור חזינן שפיר כי בחג השבועות אין שליטה ליצה"ר כי אני אמרתי אלוקים אתם' נאמר על חג השבועות ולכן 'דוד מלך ישראל חי וקים' נסתלק בשבועות כ"ז כתבתי בדך אפשר ואם שגית ה' הטוב יכפר]

והוסיף לומר מרן שליט"א בלשונו הטהור 'מיר וויסען און מיר זייעקן און מיר גלייבן אז דער בעל שם הקדוש איז מחפיל היינט אויך פאר אינו מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש, השי"ת זאל העלפן אז הער זאל אויס בעטן די גאולה השלימה זאל נתגלה ווערן די כבוד מלכות שמים אין גייען אמן' עכ"ל' אשירינו שזכינו לשמוע באזונינו ולראות בעינינו עט"ר מרן שליט"א [-זי"ע] שגילה לנו מחזה עליון שנגלה אליו כלשונו הטהור 'מיר זייעקן' ולדעת רבינו הק' שליט"א הוא ממש תלמידו של רבינו הבעש"ט זי"ע בדרכו הק' לחזור בכל ליל שב"ק מאמר מהבעש"ט ובכל סעודה שלישית סיפור מהבעש"ט ובכל מוצש"ק ללמוד בספר בעש"ט אשירינו שאנו זוכים להסתופף בצל אדמו"ר שליט"א [-זי"ע], יתא רעוא שנלכה בדרכיו כל הימים ונזכה יחד עם מרן שליט"א [-זי"ע] בראשינו לקבל בקרוב ממש פני משיח צדקינו אכ"ר

קשה מאד לכתוב ע"ג הגייר הרגישות פלאים שהיו מנת חלקינו בסעודה שלישית זו וכמו שהתבטא ידידנו הרה"ג רבי אברהם אבא קוצרמן שליט"א (-זצ"ל-ח"ו של אד"ש) 'זוען דער רבי וואלט נישט געזען וואלט הער נישט געזאגט' והיה ניכר כי ממש שכינה מדברת מתן גורנו כי דרכו של מרן שליט"א היא בהנצח לכת נפלא מאד כידוע לך וכאן אש התגלה לעין כל ובודאי מן השמים מקבלים נאמנים מקוה"ק מרן שליט"א [-זי"ע] ונקיים לא תסור וגו' ככל אשר יורוך וכו'....

ידידך אוהבך בלו"ג המצפה לישועה ברו"ג והמאחל לך ולביתך כט"ס כל הימים המכחה לתשובתך שלום חיים פרוש

מרן הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זיע"א

טובות זכרונות שנשמעו מפ"ק של כ"ק אדמו"ר מפניסק קארלין שליט"א (חלק ה').

פס] הקשה רבינו זי"ע, איך היה משה רבנו ע"ה עניו מאד מכל האדם, וכי לא ידע שרק אליו נגלה הש"י בסנה, ורק הוא עלה השמימה והוריד את התורה. ותיירץ, שמשם רבנו ע"ה בענוותנותו דימה בנפשו שלכן נתן לו הקב"ה כל המדרגות הללו, מפני שגלוי וידוע לפניו ית' שאין עצה לשפל כמוהו רק על ידי המדרגות הללו.

וסיים רבינו זי"ע, כמו"כ אנחנו, השי"ת עשה אותנו כרבי לחסידים בשביל שנוכל לעמוד, כי בלא"ה מי יודע באיזו שפל המדרגות היינו נמצאים.

צ] פעם האריך רבינו זי"ע בענין המצאות שעושים הבחורים, שלא היה זה לרוחו, והרבה בחורים נפלו מחמתם, רח"ל, וערך אז שוה"ט בבית מדרשו שברחוב צפניה ואמר, גם אני הנני קנאי, אבל מעולם לא צעקתי והתגעגתי וכשפתחו תחנת מוניות ליד ביתי, לא נעמדתי לצעוק עליהם, אלא ניגשתי מעובד אחד למשנהו, ואמרתי להם מדוע הנכם צריכים לצער אותי ולחלל שבת מול ביתי, הרי דבר זה נוגע לי בנפשי. כך עבר מאחד לשני, עד שעזבו כולם עבודתם זו ונסגרה התחנה.

ועוד סיפר, שהיה לו שכן שהיה שומע רדיו בשבת, ומעיקרא לא היה שם לבו לזה, אבל אמר שהיות והוא דיין בטבעו, ונמצא שבכל פעם שהוא שומע הצפצופים שמורים על תחילת שעה חדשה היה בודק בשעונו אם הוא מכון, ונהג ג"כ כך, שעלה לבית שכינו, ושאל אותו מדוע תצערני בדבר זה,

וקיבל שכינו דבריו.

צא] עובדא ידענא שאירע בתקופה שהגיע רבינו ללוד בת"א, שהיה אז דוחק גדול בבית רבינו זי"ע, שבאותם הימים נכנס אליו איש אחד שלא היה שומר מצוות ר"ל ושווחן עמו זמן מה, ויצא משם שח וטוב לב, ושאלה אותו רבנית ע"ה לשמחה מה זו עושה, וסיפר שפרנסתו היא מהיותו נהג מונית, והוכיחו רבינו על זאת שהוא עובד גם בשבת, והשיב לרבינו שאין לו ברירה היות והוא שכיר בתחנה שמחללת את השבת, ואם לא יסיכים לעבוד בשבת יסלקוהו, שאל אותו רבינו למה זה הוא משכיר עצמו לאחרים, והשיב היות ואין לו די מעות בשביל לקנות רכב בעצמו, ושאל אותו רבינו למחיר, וכששמע שהוא ג' מאות פונט, שהיה סכום עצום בימים ההם, אזי תיכף הוציא סכום זה מארזו ונתן לו.

פז] הרה"ח רבי קדיש זרם ז"ל נפטר ביום שישי, ובליל שב"ק כשבא הרה"ח רבי זלמן בריזל ז"ל לאדמו"ר זי"ע קבלו רבינו בברכת שלום עליכם, ואמר לו, הרבה נמנים על חסידי קארלין, אולם רק מעטים יש להם הנקודה של קארלין, וקדיש היה לו הנקודה.

פז] הרה"ח רבי חיים אשר לדרמן ז"ל ראה פעם את רבינו זי"ע שמקלף קליפת אגס טרם אכילתו, ואמר לו בשם האר"י הקדוש שיש פירות הנאכלים עם קליפתן ויש שנאכלים בלי קליפתן, ואגס הוא מהפירות הנאכלין

פב] שבת בהעלותך רבינו זי"ע היה נוסע לקצור החיטים אחר חג השבועות, ומשם היה נוסע למירון להתפלל. פ"א היה זה בליל שישי, והודיע להרה"ח רבי ישראל קאפ ז"ל שהוא נשאר לשבות שם, ומשנה ההיא ומעלה נקבע שבכל שנה שובתים במירון בפרשת בהעלותך.

בשבתות במירון היה רבינו בהתלהבות גדולה, והיה מרומם את כל הקהל ומעלה אותם, עד שלא היו מרגישים שנמצאים בעוה"ז.

פג] הרה"ח רבי דוד זעליג זלצמן ז"ל היה מהמקדימים לבא לביהמ"ד לפנו"ב, בשעה שלש או ארבע, ובכל שעות אלו עד זמן התפילה היה יושב עם ספר שערי ציון ומתפלל בדמעות שלישי כמו נער קטן, כך בכל יום ויום.

כשהזקין ונחלש ושוב לא היה יכול לבוא לביהמ"ד, שלח רבינו זי"ע לקרוא להגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל, ושאלו מדוע פסק רבי דוד זעליג מלבא לבית הכנסת, כי השערי ציון שלו חסר בשמים.

פד] הרה"ח רבי משה ברח"ד הויזמאן ז"ל היה תלמיד חכם מובהק, א ש"ס איד, ורבינו החשיבו ביותר, וזיכר עליו דברים מופלגים.

כשפתח רבינו את הישיבה לבחורים בב"ב, ביקש מר' משה שיבוא להיות בישיבה כדי שיראו הבחורים איך מתפללים.

[במיוחד היתה נכרת אמירתו שירת הים, וכונת השמות הקדושים. אע"פ

שהתפלל במתינות גדולה, היה אומר שקשה לו לכוון בשמות הקדושים. ופעם אמר לי, שאת הפסוקים שביהי כבוד הוא אומר אחר התפילה, היות ויש שם הרבה שמות].

פעם אחת שמע רבינו זי"ע איך אחד קורא ואומר ר' משה, אמר רבינו בפליאה: ר' משה? דער רבי רבי משה.

פה] הר"ר יוסף מאיר מרגלית ז"ל שלח לרבינו זי"ע קוויטל, והשאיר נייר חלק, וכתב שהוא מאמין שהרבי יכול לקרוא גם את החלק, וקודם שבועות נכנס לקו"פ ודיבר עם רבינו, תיכף אח"כ נפל למשכב, ונפטר בחג השבועות שחל אז בער"ש, במוצאי שבת בשעת הלוייה שלח רבינו את הרה"ח רבי זלמן בריזל ז"ל לומר בפני המטה שלא יספר הנפטר ב"מ לשום גברא מה שנדברו ביניהם.

דברי אלוקים חיים

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה.

וכ' רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה ע"כ. ויש להבין איזה שבח הוא לאהרן קדוש ה' שעשה כאשר צוה ה' ולא שינה ממה שנצטווה מאתו יתברך.

והבאור עפ"י מה שמצינו שאמר דוד המלך חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, ואי' במדרש אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ובתי מדרשות, והי"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך.

והבאור בזה דכדי שלא ימנעו יצרו מלהשיב לילך לעבודת ה' יתברך בבתי כנסיות ובתי מדרשות, היה דוד מתחכם כנגדו, ומחשב מתחילה כל יום שהשכמתו היא כדי לילך למקום פלוני, ואז הניח לו יצרו להשיב ולצאת מביתו כרצונו, ואחר שהניח לו יצרו והשיב יצא מביתו, היה משנה דרכו והולך לבית כנסת ובית מדרש, היוצא לנו מזה שהלך והתחכם בעקיפין עד יצרו ולא נצחו ביושר ובגלוי.

אבל מידת אהרן הכהן היה שלא הוצרך לילך בעלילות והתחכמות עם יצרו, אלא התהלך ונצחו ביושר ובגלוי, וזה פ' דברי רש"י 'שבחו של אהרן שלא שינה'.

ותדבר מרים ואהרן במשה.

כוונתה של מרים בדברה על משה רבינו ע"ה, הייתה כדי להאריך ימיו ושנותיו, על ידי שדיברה מכך שעדיין הוא לא השלים את עבודתו בעלמא הדין, וצריך הוא עדיין לעבודה כדי להגיע לשלימות, כי רצתה שיזכה להכנס לארץ ישראל, היות וידעה שעל ידי זה יהיה תיקון השלימות כידוע (וזה"ק).

אמנם אם היתה מרים מארכת ימים היה זוהר משה ליכנס לארץ, אך לפי שמרים נפטרה לא יצא הדבר לפועל, שהרי כל זמן חיותה היה מים לבני ישראל, שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים, שנאמר ותמת שם מרים וכתוב בתריה ולא היה מים לעדה וכדאיתא בגמרא (תענית ט'), היוצא לנו מזה דאם היה להם הבאר והיה מים לעדה לא היה מתגלגל חטא מ' מריבה שכיבתו לא נכנס משה רבינו ע"ה לארץ ישראל, ורק מחמת שנפטרה מרים ולא היה מים לעדה לשתות, נתגלגל חטא מ' מריבה, ונגזר על משה רבינו ע"ה שלא יכנס לארץ ישראל, כי כך היה רצון הקדוש ברוך הוא שמחשבתה הטובה של מרים לא תקום לפי שעדיין לא הגיע אז זמן הקץ. (ברכת משה)

בקליפתן, וכן נהג הרה"ק אדמו"ר ר"א מקארלין זי"ע שאכל האגס בלי לקלפו. רבינו זי"ע לא שעה לדבריו והמשיך לקלף הפרי, ונענה ואמר, 'בזמנכם היתה הקליפה רכה, היום הקליפה היא קשה'.

פת] ידוע מרירות הלב שהיה שרוי בו בימי בין המצרים.

בענין זה יסופר, כי בסוף ימיו כשכבר היה משותק ל"ע, נערכה פעם סעודת שבוע בברכת בביתו, ואחר ברכהמ"ז שאל את החתן אם יש לו כבר בית דירה, וענה החתן בתמימות שיש לו, והתחיל רבינו לזעוק, רבש"ע כולם יש להם דירות, ומה יהא עם דירתך, וחזר על דבריו כמ"פ בבכיה רבה, ולא היה יכול להרגיע נפשו, עד שהוכרחו להכניסו לביתו בבכיו.

מרן הרה"ק האמרי חיים מויז'ניץ זיע"א

שבתא דכולא שתא

אימרות וסיפורי-קודש מכ"ק מרן אדמו"ר בעל 'אמרי חיים' זיע"ע בעניני שבת קודש (א)

פעם בעת שהות רבנו בצפת בליל שבת, בעת ששרו את הזמירות התרעמו השכנים כי מפריעים להם לישון, ומקלקלים את הבראתם ומנוחתם. העיר על-כך רבנו: השבת היא ההבראה שלי. ובהפרעתם לזמר מפריעים הם למנוחת... (בכלל-זאת הורה לשיר בלחש).

לזעיק שבת היא... ורפואה

רבנו הסביר פעם מה שאמרים "הייליגער שבת", כי אמנם כן הוא, מלשון "דער שבת היילט!" - השבת מרפאה (תיבת זו משמשת בשני מובנים - קדושה ורפואה).

פעם לאחר מחלה, כאשר נטל עדיין רבנו אנטיביוטיקה, ביקשוהו בליל שבת שיתפלל בבוקר בביתו ואל יעלה לבית המדרש. השיב רבנו: "לומר מחר 'הכל יודוך והכל ישבחוך' - זוהי הרפואה והאנטיביוטיקה הטובה ביותר!"

פעם התבטא רבנו אודות אלה שאינם יושבים במסכת מרעים בליל שבת: "זיי האבין נישט קיין עולם הזה!" ומפרש היה: "ערב שבת" מלשון ערבות ומתיקות. השבת ערבה ומתוקה היא.

בש"ק פרשת תז"ח תשכ"ד בקריאת התורה שר רבנו קצת מהנוסח של "כל מקדש", ואח"כ אמר בלשון תמיהה: איז נאך דא בעסערס פין דעם? נישט דא בעסערס אוף דער וועלט! (וכי יש טוב כזה בעולם? אין יותר טוב מזה!) פעם בעת עריכת השלחן שר רבנו את השיר הבא [עפ"י הגיגיו הנודע ברודער זיסער וכן] "ברודער זיסער, וואזשע שלאפטסט דו? איינס, צוויי, דריי, פיהר... ס'איז געקומען די צייט -י-ה רבון עלם" צי זינגען - נישט געזינגען -י-ה רבון, נאר געשלאפן, וואזשע טוטסט-דו אויף דער וועלט, וואס וועסט-דו ענטפערן אויף די אמת'דיגע וועלט? (אחי רחמיא, מה לך נרדם? אחת, שנים, שלוש, ארבע... העת לומר -י-ה רבון עלם" הגיעה, אך אם אינך שר -י-ה רבון, ורק מבלה את הזמן בשינה, אם-כן מה יש לך מן העולם-הזה, מה תענה בעולם האמת?!!).

קדושת המזבח

"שבעת ימים... והיה המזבח קודש קדשים כל הנוגע במזבח יקדש" (שמות כט). "שבעת ימים" רומז לשבת קודש. מזבח רומז לשולחן - שולחן שבת קודש הוא קודש קדשים, "כל הנוגע במזבח" - ווער ס'דייט נאר צי צום הייליגען טיש - "קידש" ווערט געהייליגט (מי שיש לו נגיעה" לטיש, מתקדש).

באחד ה"טישן" שבו השתתף קהל רב העיר מישהו שעלולה להיות "סכנת נפשות" מהדחיפות. העיר רבנו: "תקנת נפשות" פעם התבטא רבנו, כי בצער הדחיפות ליד הצדיק נפטרים מגלות.

גם לאחר ששב לביתו, ראיתי את אבי הק' מזמר "נשמת" ועוד שירות ותשבחות לקל חי. השמש כבר זרחה, ואבי הק' עומד ומזמר עוד זמר לכבוד שב"ק!

הוא לא התחשב כלל ב"שעון" בליל שבת. דער שבת ברענט, נישט דער זייגער ברענט (ה'שבת' בוערת, ולא ה'שעון'...), כלל לא היה תאב למנוחת הגוף. מלא היה בשמחה והתלהבות, ומעולם לא ראו עליו עייפות בליל שב"ק - לילה כיום יאיר!

קדושת השבת יקדה בקרבנו ולא נתנה לו מנוח, ער האט נישט געקענט שלאפן, ווייל ס'האט איהם געשניטן די הויט, ער האט געקאכט וי א קעסיל, ער האט זיך נישט געטראפן דאס פלאץ [לא היה מסוגל לישון], הוא רתח כיורה עד שלא מצא מנוח לנפשו! זאת ראו במוחש.

וממילא פרצה הלהבה חוצה, עד שגם כל אלה שהיו בסביבתו התעוררו והתחממו על ידו

שמחם בבנין שלם

אומר היה רבנו רבות פעמים כי השבת מסוגלת לגאולה העתידה, וכמאמר חז"ל (שבת קיח) אלמלא משרמין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד גנאלין, ופירש, כי אם שומר האדם שבת אחת כראוי, זה מביאו שיתנהג בכל השבוע שאחריו כראוי ואזי יגיע בהכנה דרבה לשבת הבאה אשר תהא ביתר שאת ועזה, ושבת כזו מביאה את הגאולה. ובוה פירש את הפסוק "אם יקום ויתהלך בחיץ... רק שבתו יתן" (שמות כא) - האדם הרוצה להקים את השכינתא מעפרא, אך אין ביכולתו, מפאת "ויתהלך בחיץ", שמוכרח הוא לצאת לטירדותיו וכדו'. מכל-מקום "ונקה המכה", יש עצה למכתו, "ד"ק שבתו יתן", שישמור שבת קודש כהלכתו, ובוה נותן חלקו להקמת השכינתא מעפרא ומקרב הגאולה.

אפשר היה לראות בעיני בשר, כיצד כל מעייני ומחשבותיו הקדושות נתונים היו כל ה"טיש" 'לאוקמי שכינתא מעפרא', כך ניגן ניגונים כמו "ועל כן נקווה לך" [שחיבר רבנו], "ממקומך", "רחם בחסדך", "גלות", "גלות" (מהרה"ק מקאליב זיע"ע) ועוד. כמו-כן, באמירת התורה היה מוזהב עד שבכי הגשם בבכיותיו על גלות השכינה. בשב"ק וישלח תשכ"א, כשלקח רבנו זיע"ע את הקף עם הפתיתים להגישא אל פיו, לפתע החל לזמר את השיר "גלות", בהתרגשות רבה, כשדמעות לרוב ניגרות מעיניו, אחר-כך שר את התיבות "שבת קודש", שבת קודש" באותה מנגינה. הדבר נמשך כעשר דקות! כשכל הזמן אחז רבנו בידו את הקף - "אשרי עין ראתה כל אלה!"

(נערך ע"י הרה"ח ספרא רבא חיים מאיר אוביץ שיחי')

בקדושת השבת. כל מי שרק עמד בד' אמותיו, היה מוכרח להרגיש בטעמה של השבת.

רוממות השבתות

שח כ"ק מרן ה'תורת מרדכי' זיע"ע:

אאמו"ר ז"ל היה בוער בקרבנו יקוד אש לקבל את השבת בהקדם, כמה פעמים נכנס להתפלל מנחה בעש"ק בעוד היום גדול.

כידוע היה אאמו"ר זצ"ל מחמם ומרומם את העולם ב'באטעס' שערך בלילות שב"ק, והיה מוכן את כל הנוכחים. כ"ק אאמו"ר זצ"ל דיבר בשבח הבאטע של כ"ק אאמו"ר זצ"ל בוילחאוויץ, היה מרגלגל בפומיה לומר, שיש לו חשק להיות נוכח בליל שבת קודש ב'באטע' בוילחאוויץ, ושאל אחד לא יידע מי הוא, רק לראות שם הכל כעומד מן הצד.

מנוחת אהבה

ברוך ה' אשר נתן מנוחה (זמר ללישב"ק). ברוך ה' - זאת גופא שאפשר לברך ולהלל לה' - זוהי המנוחה שלי.

צדיקים הגדירו את כ"ק מרן אדמו"ר ה'אמרי חיים' זיע"ע: "א שבת יוד" - ואכן, כל מעייני ושיוחו היו סביב השבת קודש. [למעלה משמונים וחמש אחוזים משש מאות הדפים שבספרו הק' "אמרי חיים" מוזכר בהם ענין השבת]. וכפי שפירש את הפסוק "יחננו במדבר", "ויחננו" רומז ליום שבת מנוחה - לדבר תמיד משבת קודש. וכל השבוע היה לוהט בתשוקתו לשב"ק, וכפי שביאר את הנאמר בהושענות (פיוט 'אום בצורה'): "יושבת וממתנת עד כלות שבת" - וכי נכנסת ישראל ממתנת שתכלה ותסתלק השבת? אלא הכוונה כי היא מתגעגעת וממתנת בכליון נפש - שתגיע כבר השבת, ונאים הדברים למי שאמרם. וכל-שכן כד עייל שבתא לפני יקד - כיקוד אש באהבת השבת, וכפי שהתבטא פעם על עצמו: 'אדם רגיל, אם יעשו חתך בבשרו - ייצא ממנו דם, ואילו אם בי יעשו חתך - ייצאו מתוכי זמירות, שירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים'...

יושבת וממתנת עד כלות שבת

"לא תבערו אש... ביום השבת" (שמות לה). על האיש הישראלי להרגיש את קדושת השבת כבר בימות החול - 'לא תבערו אש ביום השבת' - אי-אפשר להבעיר את אש השבת בשבת לבדה, אלא כבר בימות החול תרגישו את קדושת השבת. ובדרך זו פירש: "והא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר" (במדבר ט) אם כבר ביום שלישי יתחטא וירגיש את אור השבת, אזי "ביום השביעי יטהר" - יגיע לטש"ק טהור ונקי, וירגיש את טעם השבת.

בתפילת שחרית של אחד מימי השבוע התהלך פעם רבנו זיע"ע בבית המדרש, ובאמירת השיר-של-יום-סיים: "צוריי ולא עוולתה בך" בנעימה של שבת. אח"כ נענה אל אחד החסידים שהיה בקרבת מקום: "וואס זאהל איך טוהן? א יעדען טאג חלום' זיך מיר אז ס'איז שבת!" (מה אעשה - בכל יום מדמה הנני כי היום שבת).

נמשכין בשיר

שח כ"ק מרן הישועות משה זיע"ע:

לאחר שהיה זקני הק' 'אהבת ישראל' זיע"ע מסיים את עריכת שולחנו הטהור בליל שב"ק, בשעת חצות בערך, היה אבי הק' זיע"ע נשאר לשבת בביהמ"ד בצוותא חדא עם יהודים יראים ושלמים, מ'ט די דבקות וידעלעך' - אלו שהתלהבותם ב'פסוקי דזמרה' היתה עד כלות הנפש, ועסקו בלימוד התורה היתה בדחילו ורחימו - לשורר ולזמר לקל חי. חיממו את נפשם ברגיש קדושת השבת, עד כדי דמעות. אף שהשעון כבר התקדם והורה על שלש או ארבע לפנות בוקר, לא שחו ליבם לכך כלל.

מרן הרה"ק בעל השפע חיים מצאנו זי"ע

עבודות קודש - פרטיכל מאסיפה למען חיוזק "הש"ס החדשי" - אלול תש"נ.

אוכלים ושותים, וכאשר מגיע היום לסימומפתה היצר ללכת לאכול מיד, ושלא להמתין עוד מעט כשיטת ר"ת. ועל כן נקרא שונא.

כ"ק רבינו שליט"א: "יש להקים ועד ארצי של כעשרים איש, וועד נוסף של כמה אנשים שפיעלו עבור כך, וניתן לפעול בנידון גדולות ונצורות, להרבות ולהגדיל תורה ולאדירה."

כ"ק רבינו שליט"א: "בוודאי שאין הכוונה בש"ס החדשי שלא ללמוד ע"י מסגרות אחרות, כמו דף היומי וכיו"ב. אלא כמה מעלות טובות שיש בש"ס החדשי, לדוגמא, כי במסגרת הדף היומי מסיימים הש"ס אחת לשבע שנים, ואם פעם אחת אינו לומד את חוקי הקבוע כבר חסר לו קביעותו, כדי שיוכל לסיים את הש"ס בשלימותו. לעומת הש"ס החדשי שמסיים את הש"ס ע"י שותפות מדי חודש בחודשו (וכידוע מעלת הסיום). כן בש"ס החדשי ניתן לחזור במשך כמה חדשים על מה שלמד, כאשר הוא יקבל על עצמו דפים אלו ללומדם פעם אחר פעם, לעומת מסגרות אחרות שאין אפשרות לחזור כל כך."

כ"ק רבינו שליט"א מציע: "טוב יהיה אם ילכו גם אל כמה מגדולי הרבנים הספרדים שיחתמו על קול קורא בנידון, וע"י יעוררו את הלימוד ביתר שאת ועוז. אמנם אמרו חז"ל (שבת קל"ח ע"ב) כשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל, אך אין זה מצות עשה, ואין אנו צריכים לסייע לקיימה, ומה גם שרשב"י שם חולק על כך וזועק חס ושלום שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו."

המשתתפים סיפרו כמה עבודות על אנשים שהצטרפו ללימוד ש"ס החדשי ועושים חיל בלימודיהם עד שנהפכו לאנשים אחרים. כ"ק רבינו שליט"א הביע קורת רוח מרובה מכך, ואמר: "משל למה הדבר דומה, לרופאים זוטרים שאינם מתמחים במחלות מסוככות והם רק יודעים ליתן רפואות כלליות לכל סוגי המחלות, ומשום כך אין באים אליהם אנשים רבים והם עניים מרודים. לעומתם אותם רופאים המתמחים במחלה המסוככת ולהם רפואות מיוחדות לאותה מחלה, המה עשירים מופלגים כי אליהם באים. כך הוא הנמשל אצל התורה הקדושה שהיא התרופה הנכונה לתחלואי הדור ואגוני מגאנ ואצולי מצלא."

כ"ק רבינו שליט"א מנה את הש"ס אשר מחלקים באמריקה, ואמר, שבארץ ישראל יש לעשות סיום הש"ס בכל עיר ועיר, ולעשות תמיד סעודות סיום, ולא דוקא סעודות גדולות.

"אין בכוחי להוסיף ולהישאר עמכם, אך בקשתי שתמשיכו את האסיפה, לראות מה ניתן להוסיף כדי להרחיב את גבולות הקדושה" - סיים כ"ק רבינו שליט"א ויצא לאחר שנמשכה האסיפה כשעה ורבע.

מגנזי הרה"ח ר' פנחס כהן, קרית צאנז נתניה, ממשתתפי האסיפה

וכל הגויים צמאים לדם ומצחצחים חרבותיהם, ועת צרה הוא ליעקב, וזקוקים אנו לרחמי שמים מרובים, מחייבים אנו להרבות בתורה, מצוות ומעשים טובים, ולהרבות בזכותים."

כ"ק רבינו שליט"א: "איני מבין דרכם של ההולכים לשדל פושעי ישראל בבקשות שונות, שלא יאכלו ביום הכיפורים, וכיוצא, וכי למה לא יבקשו משלומי אמוני ישראל שירבו בתורה, ויקבלו עליהם לימוד סך מסוים של דפים... וניתן לשדל על כך על ידי טענה של 'למה יגרע' מלעשות סיום הש"ס אך מפני דמים אחרים במסכת מגילה וכדומה."

וסיפר כ"ק רבינו שליט"א: שהיה בעיר צאנז יהודי גבאי צדקה, שנקרא רבי מנדל פגר ז"ל, והיה לו עשרה כיסים של עניינים שונים של צדקה, וחגורה נוספת של עשרה כיסים נוספים, והיה מחזר על הפתחים כשהוא מבקש תחילה עבור אלמנה, ולאחר המשיך לבקש תרומה נוספת עבור הכנסת כלה, ולא הסתפק עד שביקש גם עבור תלמוד תורה, ועדיין היה מבקש על צרכים נוספים...

שאלתי: אם ניתן ללמוד בהרהור? והשיב כ"ק רבינו שליט"א: "העולם טועים שכאשר נוסעים באוטובוס אי אפשר ללמוד מפני דבר שבערווה, מה שאינו נכון שכן מותר ללמוד בהרהור, ואף נחשב כמי שלומד בדיבור, ובוודאי שניתן להחשיבו לסיום, אפילו ששאר הש"ס נלמד בדיבור ממש."

שאלתי: אם ניתן לצרף גם ילדים לש"ס החדשי?

והשיב כ"ק רבינו שליט"א: "בוודאי שאפשר לצרף ילדים. אין זה מניח לתפילה שיש צורך בבני י"ג ומעלה דווקא."

כ"ק רבינו שליט"א: "הררור שלנו, שהדפים הנשארים שלא התחלקו, ניתן לחלקם בין לומדי 'כוללי הש"ס'. אף באמריקה עושים כן."

הצעת כמה מהמשתתפים: לערוך סעודת סיום הש"ס גדולה בעיה"ק ירושלים, ביום ו' אלול יומא דהילולא של בעל הייטב לב מסיגוט זי"ע. והשיב כ"ק רבינו שליט"א: "יש לחשוב על כך רבות, כדי שלא יאמרו שש"ס החדשי שייך דווקא לחסידרי קלויזנבורג, כפי שיש הסוברים כך בענין שיטת רבנו תם בבין השמשות".

כ"ק רבינו שליט"א המשיך לדבר בענין שיטת ר"ת: "איתא בגמרא (סוכה נ"ב ע"א) שבעה שמות יש לו ליצר הרע ואחד מהם 'שונא', ותמוה שהרי כאשר היצר מסית את האדם לעשות דבר עבירה הרי הוא מפתהו ע"י הנאת העבירה והאדם נהנה מכך, וא"כ למה נקרא שונא. ברם היצר הרע מניח לבני אדם לקיים מצוות שונות במשך זמן רב, ולקראת סיומו לקיים את המצווה או דייקא מכשילו. כמו ביום הכיפורים שקדוש היום לאדונו, ובני אדם עומדים כל היום על רגליהם להדמות למלאכי השרת, ויש המחמירים ואין בולעים את רוקם במשך כל היום, ואינם

כזכור, הנהיג כ"ק מרן זי"ע בשנים תשל"ח ואילך, את רעיון "הש"ס החדשי", במסגרתו נתחלקו דפי הש"ס מדי חודש בחודשו בין שלומי אמוני ישראל, כאשר כל אחד מקבל על עצמו סך מסוים של דפי גפ"ת אותם יסיים במשך החודש.

עם ביקורו של כ"ק מרן זי"ע בארה"ק בשלהי שנת תש"מ, כינס בביתו נאווה קודש בקרית צאנז אסיפה מיוחדת של עסקני "ועד ש"ס החדשי" למען חיוזק הרעיון הקדוש. האסיפה התקיימה בראש חודש אלול תש"מ, ובידי אחד המשתתפים נשמטו כמה ראשי פרקים מפרטיכל של אותה אסיפה. להלן הם מובאים ככתבם וכלשונם בימים ההם:

כ"ק רבינו שליט"א פתח את האסיפה: "מטבעי אינני מסתפק במועט, וככל שמרבים לפעול ולעשות עדיין אין די בכך."

כ"ק רבינו שליט"א שאל: "כמה שש"ס כבר מחלקים מדי חודש? ובכמה ערים בישראל?"

השיבו: יש שבעה ערים שכבר מסיימים בהם ש"ס מדי חודש. המשיך כ"ק רבינו שליט"א ושאל: בכמה ערי ישראל עדיין אין מסיימים את הש"ס מדי חודש? ואמר: "עלינו להתמיד במאמצים שלא תהיה עיר בישראל שאין מסיימים בה ש"ס מדי חודש!"

אמרו לכ"ק רבינו שליט"א: בנתניה יש כ-300 משתתפים, והתעניין כ"ק רבינו שליט"א: וכמה יהודים יראים ושלמים ישנם בעיר?

סיפרו: בעיר רחובות הצליחו לגייס במשך זמן קצר מנויים על 1000 דפי גמרא, והשיב כ"ק רבינו שליט"א: "אדרבא זה מחייב ביותר, שאסור להניח מלפעול ולתת למאות ואלפים של דפי גמרא שילכו לריק..."

ואמר בקדשו: "ידועים דברי המשנה באבות (פ"א א') עקביא בן מהללאל אומר, הסתכל בשלש דברים ואין אתה בא לידי עבירה וכו', ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו'. וכבר הקשה הגר"א ז"ל יודע אני מהו דין, אבל חשבון מהו. אלא הביאור הוא ש"דין" הכוונה הוא על המצוות עצמן, ו"חשבון" היינו חשבון כמה יכלו לפעול ולא פעלו ועשו."

כ"ק רבינו שליט"א: "פעם הייתי מקבץ מעות כדי שיוכלו ללמוד, וכיום הנני מקבץ דפי גמרא... וכבר הנהגתי לא מכבר שבמקום תנינת פדיונות עם הקויטל, יש לרשום על צידו השני של הקויטל כמה דפי גמרא מקבל על עצמו ללמוד עבור הש"ס החדשי, וע"ז מתורבה התורה בעולם... אין לנו להתבייש לחזר שילמדו תורה ולקבץ בגין כך דפי גמרא. שכן מצינו שאף הקב"ה בעצמו חיזר על הפתחים בין העמים, ובין בני ישמעאל ועשו, כדי שיקבלו התורה, עד שנתנה לישראל."

כ"ק רבינו שליט"א: "לפני מלחמת הששת הימים עשינו משמרות כל היום וכל הלילה שילמדו תורה, ויעסקו בעבודת ה' ברציפות, ואכן בס"ד נושענו, ומי יודע באיזה זכות ניצלנו. אף עתה כאשר הארץ גועשת ורועשת,

הזיזהיר במלאכתך

דברי חזק וחדושי הלכות להחזיר את לימוד ושינון הלכות סתם
בקרוב הסופרים והמנהיגים מאתרי שיעורי

הרב רבי **מושה אורי בלוי** שליט"א רב ומו"ץ פעיל
(נכתב על דעת הכותב בלבד)

ר"ל ע"פ

קוצו יו"ד
הדור לנחיתת סוד

בהעלותך תשפ"ה | עלון קל

לע"ג הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

שאלות שנשאלו

א

ב

א

ו

ה

ד

ביאורי השאלות

א. וכתבתם - עיגול למטה מ' הצדדים חשש סמך ב. בכם - חשש עיגול למטה מצד אחד ג. - חשש ריבוע למטה מצד אחד
ד. ש - חשש קו משוך ה. בין - חשש נו"ן שהוא כוא"ו שאין ראשו יוצא אלא לצד שמאל ו. וקשרתם / על - חשש שבשעת
כתיבת התג שעל הלמ"ד היה הרי"ש ה"א ואח"כ חזר להיות רי"ש ע"י כתיבת הלמ"ד והוא חק תוכות על ידי כתיבה

תשובות לגליץ קודם

ד

ג

ב

א

ז

ו

ה

- היך קצר מאוד ומיד אחריו מתחיל המושב ומה שמתנגל הוא המושב וא"כ יש במושב שיעור מלוא אות קטנה (דדעת הפמ"ג שסובר שמלוא אות קטנה שייך באות למ"ד והבי' הלכה מבאר שהוא במושב)
- לדעת בעל השבט הלוי ועוד סוברים דמהני לחוסף פגימה שלא כסדרן בוודאי מהני ואפילו לדעת האוסרים לתקן מ"מ כאן שיש היכר בצד אחד אפשר להוסיף שלא כסדרן
- ל - אפילו אם היה הפסק הרי אינו ניכר להדיא וההפרדה ומנהיג לתקן
- ובלכתך - עם תינוק אפשר להכשיר
- בכם - כמו שהוא אין שנוי צורה והוא ניכר שהוא כ"ף ונראה שנמרח מהב"ת לכ"ף וא"כ לא היה שום זמן שהכ"ף לא היה כשר לכן כשמפרידים צריך להתחיל מצד הכ"ף שאם יתחיל לטרום מצד הב"ת יהיה שנוי צורה בכ"ף
- ב - חשש ריבוע ואין לנו תינוק על זה כי תינוק אין סכיד ב"ת בלא עקב לכך אין בידעו להכשיר
- בכם - האות מתענגת מלמעלה ונוטה כלפי שמאל כך שיש לה עיגול ואפשר להכשיר

השאלות נועדו לעזור לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין

לקבלת הגליון לפקס/מייל חייגו 0733-45-45-14

הארי החי

פננמם נפלאים מתורתו של

המהרש"ל צינץ

הגאון רבי אריה לייב צינץ זי"ע מפלצק

גיליון שכ"ב, פרשת בהעלותך תשפ"ה

מכון לחוצאה הרשעה ומפארת
של ספרי מחזק"ל צינץ זי"ע

ת.ר. 3498 אשדוד 77134
טל': 08-8648989
פקס: 08-8648686
tzintz@tzintz.org

הבטחת רבנו,

מי שישיחתי

בהבטת

ספרי וזהו

לו המהר

למריץ

במצרים חנם. ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל הפן עינינו" (במדבר יא, ה-ו).

הכוונה היא, כפי שמפורש בגמרא (שם), שאם נאסר לנו חזיר - הותר לנו שיבוטא, כלומר, דג השיבוטא הוא כנגד איסור החזיר, ומהווה דוגמה דומה בהיתר.

ועל כך דרשו חז"ל (הובא ברש"י במקום) שכוונת "חנים" היא "בלא מצוות". כלומר, בני ישראל התלוננו שלא ערב להם להתפייס עם יצרים במניעת אכילת איסור, אף על פי שיש דוגמתו בהיתר. הם הביאו את הדמיון: כשם שדג השיבוטא הוא כנגד איסור חזיר, הרי שבמצרים אכלו דגה "חנים בלא מצוות", ולא היו צריכים לאסור את החזיר. ולכן אמרו "ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל הפן עינינו", כיוון שנפשם לא שבעה מהמן לבדו.

קומץ המנחה - פרשת כי תצא

משה כתב ו' קטנה כדמות י' שיהיה כמו 'עני' ביו"ד

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (יב, ג). איתא בספרים כי קירון עור פניו של משה רבנו עליו השלום נבע מכך שבעת כתיבת התורה, כשכתב את הפסוק "והאיש משה ענו מאד" (במדבר יג, ג), מרוב גדול ענוותנותו כתב את האות ו' במילה "ענו" כאות ו' קטנה הדומה ליו"ד.

כתוצאה מכך, נשארה מעט דיו בקולמוס, וכאשר משה העביר את הקולמוס על ראשו, אותה שארית מן הו' הקטנה, שדמתה ליו"ד, היא זו אשר הביאה לקירון עור פניו.

משה כתב ו' קטנה כדמות י' על מנת שתיבת "ענו" תהא דומה ל"עני" ביו"ד (עי' שמות רבה מז, ו וביפ"ת שם; אור החיים הקדוש שמות לד, כט). ויתכן שבעל כך נוספה האות י' על פניו, ומכאן באה הארת פניו. ניתן לומר שהוספת י' על ע' של עניו (עניו) יוצרת את המילה "פניו" (=כשתוסיף על תיבת "עניו" אות י', יעלה כמספר 'פניו'), ובכך רומזת על הקשר בין ענוותנותו של משה לקרינת פניו.

מלא העומר - פרשת קרח

על דרך הדרוש

ביאור נפלא בדיון ודברים בין משה רבינו לתלמידו יהושע בן נון

כמנהיג באותה עת. לכן אמר "אֲדֹנִי מֹשֶׁה", כלומר, לך יאה להיות אדון על הדור, ולא אני. משום כך אמר "קְלָאִם", שוודאי נבואתם שקר.

משה השיב לו בענוותנותו: "הִמְקַנָּא אֶתָּה לִי?" בתמיהה: אם קנאתך היא בשל כבודי, איך אתה "מקנא אתה לי", הרי אתה יודע שאני מקפיד על כבודי? ואם אתה חושב שנבואתם שקר כי אתה יודע בנפשך שאינך מוכן להנהיג, כבר יש לנו ייעוד עתידי שכל ישראל יהיו נביאים, כפי שנאמר "וְהָיָה אֶחָדֶיךָ כֵּן אֶשְׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר" (יואל ג, א), וכפי שמוזכר במדרש רבה סוף פרשת בהעלותך (טו, כה) שזה יהיה לעתיד לבוא. ועל כך אמר משה: "ומי" הוא זה ש"יתן" ש"כל עם ה' נביאים", אף שלעת עתה אינם מוכנים: על כורחך, "כי יתן ה' אֶת רוּחוֹ עֲלֵיָהֶם". אם כן, אל תתפלא אם גם אתה תוכל להנהיג את הדור, כי הקב"ה יאציל מרוחו עליך, ויזון שרוה ה' כבר שוכנת בך, יהיה קל יותר להוסיף לך מן הרוח כדי שתתאים למנהיגות.

מלא העומר - פרשת פינחס

תקיעת חצוצרות - רפואה מקדימה וזיכרון לקרבות בעת מלחמה

וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֹרְצְכֶם עַל הָעָר הָעֹצֵר אֶתְכֶם וְהִרְעַתֶּם בְּחֻצְרֹת וְנוֹכְרֹתֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם, וְבִיּוֹם שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בְּחֻצְרוֹת עַל עַלְתֵּיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹקֵיכֶם אֲנִי ה' (י, י).

מצונו כי בישראל הקב"ה מקדים רפואה למכה. במקום שגלוי לפניו יתברך שעלולים להימצא בסכנה - הוא מקדים ומעניק את הרפואה (מגילה יג, ב), והנה, הקרבות היו מגינים על עם ישראל מפני הצר הצורך. אולם, בשעת מלחמה, לעיתים לא היה פנאי להקריב קרבנות, או שלא היו תמידין - כפי שהיה בזמן המצור של מלכי בית חשמונאי (סוטה מט, ב).

לפיכך, הקב"ה נתן להם עצה: "וְהִרְעַתֶּם בְּחֻצְרֹת" - כדי לזכור את זכות הקרבנות. וכך נאמר: "וְנוֹכְרֹתֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם". עוד נאמר שהזיכרון הזה יהיה "בִּיּוֹם שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בְּחֻצְרֹת עַל עַלְתֵּיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹקֵיכֶם". כלומר, בשעה שמידת הדין מתוחה, "אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם" - משמע שמקדים רחמים לדין. וכך, בשעת מלחמה, יהיה לכם "זכרון" תרועת החצוצרות על הקרבנות, ובזכות זה תיושעו מאויביכם.

מלא העומר - מגילת איכה

היצר הרע מסית את האדם לטעום טעמא דאיסורא דוקא

זְכֹרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם, וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יִבְשֶׁה אֵין כָּל בְּלָתִי אֶל הַמֶּן עֵינֵינוּ (יא, ה-ו).

היצר הרע מסית את האדם לטעום דווקא טעם של איסור. זאת הסיבה לכך שהתורה התירה דוגמאות דומות בהיתר (חולין קט, ב), על מנת להחליש את פיתוי של היצר הרע. בזאת ניתן לבאר את הכתוב: "זְכֹרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל

וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחִירָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאִם, וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הִמְקַנָּא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים כִּי יִתֵּן ה' אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם (יא, כח-כט).

המנהיג והמורה צריך להיות מתאים באופן מיוחד לדור ולעם אותו הוא מנהיג. כפי שמישה רבנו עליו השלום היה מתאים באופן מוחלט לדור המדבר, אותו דור של שש מאות אלף איש "הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבּוֹ" (לעיל כא).

בזאת נוכל להבין את דברי יהושע בן נון לאלדד ומידד, שעה שאמר: "אֲדֹנִי מֹשֶׁה קְלָאִם, וְתִשׁוּבַת מֹשֶׁה: "הִמְקַנָּא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים כִּי יִתֵּן ה' אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם". יש לזקק: מדוע כעס יהושע כל כך עד שאמר שיש לכלוא אותם, אף על פי ששנבואתם הייתה לטובתו? וגם, מדוע השיב משה "הִמְקַנָּא אֶתָּה לִי", והוסיף "ומי יתן" בוי' מיותרת, וכן "כי יתן ה' אֶת רוּחוֹ", שהרי היה יכול לומר רק "ומי יתן כל עם ה' נביאים".

יש לומר, שהיושע כעס מאוד על דברי אלדד ומידד "יהושע מכנים" (סנהדרין יז, א), כיוון שיהושע עצמו הבין שעדיין אינו מוכן להנהיג את הדור, ובמיוחד את דור המדבר, שאינו מתאים לו

פניני המהרא"ל על פרקי אבות

- פרק ב' -

את היצר הרע אפשר לנצח רק על ידי לימוד תורה

ולא עם הארץ חסיד (פ"ב, משנה ה).

גם הזוכה לחלק בתורה, על ידי החזקת תלמיד חכם, או על ידי קריאת שמע שחרית וערבית - אין די בזה כדי שיעשה לחסיד, כי בשביל זה עליו לעסוק בתורה בכל עת.

כך מתבאר לשון הגמרא על חסידים הראשונים, לאחר שהגמרא ביארה שהם שהו שעה קודם התפילה ושעה אחריה, ונמצא שתשע שעות מהיום שעסקו בתפילה, שאלה הגמרא: תורתן האין משתמרת ומלאכתן אימת נעשית? והשיבה: אלא מתוך שחסידים הם תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת.

ויש להבין מהו שינוי הלשון, לגבי תורה נאמר שתורתם משתמרת ורש"י מבאר 'בתוך ליבם שלא ישכחו', ולגבי מלאכה השאלה היא אימתי נעשית והתשובה היא שמתברכת. מדוע?

התשובה היא, שכדי לבוא למעלת חסידות של עסק בתפילה הנמשך תשע שעות ביממה, מוכרחים לומר שעסקו רבות בתורה, שהרי כל הגיון מחבירו יצרו גדול ממנו, ואת היצר הרע אפשר לנצח רק על ידי לימוד תורה, הרי שלבטח אלו שהם בדרגה כה גבוהה של תפילה - הם בדרגה גבוהה מאד של לימוד התורה, עד כדי שתורתם בידם.

לפי שואלת הגמרא: תורתם האין משתמרת, כי עיקר פעולתם אחרי שעסקו כה רבות בתורה, הוא שתשתמר התורה בליבם, על ידי שיחורו על למודם וכך לא ישכחו.

אבל מלאכה שיש להרויח בכל יום, היא היתה 'מתברכת', כי אין די שתהא משתמרת, אלא שעל ידי עיסוק של זמן קצר במלאכה היתה שרויה ברכה במעשי ידיהם.

הדרך הנכון לבעל לשלב מליצות ומשלים בדרשתו

וכל דבריהם כגחלי אש (פ"ב, משנה ה).

דברי כהנא ז"ל אכן נגחלי אש הם, ונאמרו ברוח הקודש. לעיתים, מרוב

פניני ישועות

תרמתי וגם ירשתי

וכעת אחרי שכבר לקחו הם עורך דין בעל שם עומדים הם לשלם סכום גבוה זה!!

בעוד מיועדנו מחפש עצה כיצד להתפטר ממס ירושה זה, מתגלגל לידו עלון המכון להאדרת ספרי המהרא"ל צינץ, ובו צדו עניניו בסיפורי ישועות מופלאים שמספרים אנשים בזכות זה שתרמו תרומה הגונה למכון. כשהוא לא מהסס לרגע התקשר מיועדנו למספר הטלפון של המכון כדי לתרום מהדורת ספרי התהילים של המכון כשהוא מבקש שיזכירו את שמו ואת שם אחיו בצינוני של רבינו המחבר בכדי שיצליחו לקבל את הירושה במלואה ובמהרה.

באותו יום מספר שעות לאחר מכן, מצלצל הפלאפון שלו, כשעל הקו עורך הדין המוצלח ששכר, מבשר לו כי 25% מסכום הירושה מועבר ברגעים אלו לחשבונם שלו ושל אחיו. לאחר שמנהל הבנק בו התנהל על חשבון הבנק של אביהם נכנס לעובי הקורה לסדר את עניני הירושה על הצד היותר טוב.

שבועיים לאחר מכן מקבל הוא טלפון נוסף מעורך הדין, כדי לבשרו כי תורת סכום הירושה - מלבד אחוזים בודדים שעליהם לשלם כמס ירושה - מועברת אף היא לחשבונם של השניים.

כשהוא מלא הערכה לרבינו המחבר, התקשר מיועדנו שוב למכון, בכדי לפתוח הוראת קבע חודשית למכון החשוב המאדיר את ספריו של רבינו המרא"ל צינץ. וזכותו תגן עליו!

ניתן להזמין חינם את ספרי רבנו לבתי מדרש וישיבות

08-864-89-89

להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו

באמזינותו יהיה

דברי תורה ממורינו המשיגה זיע"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון פ"ב

פרשת בהעלותך תשפ"ה

אמונת השבת

רמזי כל המועדים בפרשת בהעלותך

החקל יצחק אמר, שכל המועדים נרמזים בפרשת בהעלותך, פסח רמז במה שכתוב פרשת פסח שני, ויהי בנסוע הוא עניין של שבועות, וכן מה שכתוב על עניים, הוא עניין ימי חג הסוכות, חצוצרות הוא עניין המלכויות של ראש השנה.

ועל יום הכיפורים אמר החקל יצחק, שזה מרומז בדברי הכתוב 'אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו', ואמר את הפסוק בנוסח שאומרים ביום הכיפורים, וכשאמר זאת נעשה התעוררות גדולה בקרב החסידים, עד שהכל התחילו לבכות.

(שבת אחים פרשת בהעלותך תשס"ז)

התגלות האור הגנוז בפרשת בהעלותך

השבע, בפרשת בהעלותך יש את הקריאה של זאת חנוכה, שבו מתגלה האור הגנוז, המתגלה בחנוכה, והוא נתגלה בתורה, שהרי זה האור נקרא 'אור שבעת הימים', והוא בשייכות לאור המנורה של שבעת הנרות, ובשבת זו יש כוח להתחזק בזה, בגילוי האור הגנוז בתורה.

(שבת אחים פרשת בהעלותך תשס"ח)

שבת זו כמו 'שבת חנוכה'

שבת זו שקורין בה את הפרשה של המנורה, וכן קורין בה את ההפטרה של שבת חנוכה, 'ירי ושמוח', היא שבת גדול, והרי היא כמו שבת חנוכה.

וכמו שמובא לגבי חנוכה שמסוגל לפקידת עקרות, כמו"כ בשבת זו אפשר לפקוד בה עקרות, ונכלל בזה גם בתורה ותפילה, שלא נהיה כעקרות בזה, אלא לזכות להתפלל תפילות כראוי שיתקבלו, ולהצליח לפרות ולרבות בתורה.

והנה החדשים הבאים תמוז ואב הם חדשים שפלים, אכן משבת זו אפשר ליקח 'אורה' שילווה אותנו בתקופה הבאה.

(לחיים עש"ק בהעלותך תשע"ב, ירושלים עיה"ק)

הליכה למקוה בכלי זמר

הרה"ק ר"מ מלעכאוויטש זצ"ל ה"י נוהג כשהלך לטבול במקוה עש"ק פ' בהעלותך היו מזמרים אחרי כל זמר, ואמר הטעם משום דכתיב בפרשה זו 'כי ד' דבר טוב על ישראל'. ואנו צריכים לשאוב מהאור הגנוז מפ' בהעלותך לכל השנה. והקב"ה יעזור שנזכה במהרה שיתגלה האור הגנוז במילואו.

(אמונת עתיד בהעלותך)

אמונת הפרשה

לעתיד לבא: נזכה למנורה - של שמונה קנים

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות.

הקשו המפרשים, דהו"ל יאירו ששת הנרות.

ויבאר עפ"י הכלל הידוע מספ"ק, וביחוד בספרי המור"ל, שלעתיד לבוא תשתנה ההנהגה להיות נמשכת מעולם השמיני, שהוא למעלה משבעת ימי בראשית, והוא ענין שאחז"ל שהכנור של במד"ק היה של שבעה נימין, ולימות המשיח יהיה של שמונה נימין, וז"ש למנצח על השמינית, ושינוי זה הוא לפי שינוי ההנהגה של ימות המשיח, שהוא מעולם השמיני.

וכבר אמרת לפ"ז בדרך השערה, שכמו כן, המנורה תשתנה להיות בת שמונה קנים ולא בת שבעה קנים, כדוגמת הכנור שישתנה משבעה נימין לשמונה נימין, כי אז ישתנה מבחי' שבת קטן לשבת גדול, שהיא בחי' עולם השמיני עולם היובל.

ואם יקשה, שהרי זאת התורה לא תהא מוחלפת, והיאך ישתנה מצות התורה לעשות מנורה של ז' קנים, תשובה לדבר מצינו בדברי החתם סופר: עה"פ "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשר", ופירש"י וכן תעשו לדורות בבית עולמים, ותמה הרמב"ן, הרי מצינו ששלמה המלך לא עשה תבנית המקדש ותבנית כליו כתבנית המשכן שעשה משה רבינו.

והחת"ס מוסיף לתמוה להיפוך, למה הוצרך הכתוב לומר וכן תעשו לדורות, וכי מהיכי ס"ד שאפשר לשנות, הרי זאת התורה לא תהא מוחלפת.

ובאמת תמוה, היאך הותר לשנות בשילה ובבית עולמים, ואע"פ שעשו זאת ע"פ נביא, הרי אין נביא רשאי לחדש דבר.

וכתב על זה החת"ס, האיר ה' את עיני, דכמו שדרשו חז"ל מהפסוק, וכן תעשו, שצריך לדורות, מלך, ונביא, וכהן גדול, ואורים ותומים, כשבאים להוסיף על העיר ועל העזרות כמו שהיה אצל בנין המשכן, עה"ז י"ל פסוק על זה האופן, שכמו שאני מראה אותך את תבנית המשכן במראה הנבואה, כן תעשו לדורות ע"פ מראה הנבואה. ומיושב ק' הרמב"ן על רש"י, כי שלמה המלך עשה ע"פ מראה הנבואה, וזאת הכוונה במה שנאמר, וכן תעשו.

ומעתה שפיר יתכן לומר שלעתיד תהיה המנורה בת שמונה קנים, וזה ע"פ מראה הנבואה שיהיה אז, לפי בחי' הנהגת הזמן של ימות המשיח.

ולכן גם נרות חנוכה נקבעו לשמונה ימים, כי נרות חנוכה הם חנוך על העתיד, כמו שאיתא בספ"ק, ומתגלה בהם אורו של מלך המשיח, ולכן, לפי הנהגת עולם השמיני של העתיד ראוי המספר של שמונה.

ואלו הם דברי הפייטן, בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים, שלפי הנהגת עולם הבינה, שהוא עולם השמיני, ראוי לקבוע ימי שמונה.

ויש לתת טעם לפ"ז למנהגן של ישראל, שעושים מנורת נרות חנוכה מגוף אחד של שמונה קנים.

קנים אפילו בימים הראשונים של חנוכה, שהיא דוגמת המנורה העתידה של שמונה קנים. והנה, איתא במדרש תנחומא, שנתקשה משה במעשה המנורה עד שירדה מנורה מן השמים, ועד"ז, מן הסתם יש מנורה בשמים לצורך העתיד, ולפי האמור, מנורה זו של העתיד היא בת שמונה קנים (וידוע מה שנחלקו בענין מקדש העתיד, אם יירב בני ומשולל מן השמים או שיבנוה בידי אדם, ונכ"פ במנורה ודא ש"ל שתרד מן השמים כדוגמת מנורה של משכן).

ומעתה יתפרש מאמר הכתוב 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות', דקאי על המנורה בשמים, ששבעת הנרות יאירו אל מול פני המנורה בשמים, מול נר השמיני, ושזכות הדלקת המנורה יעורר את זמן העתיד, זמן של עולם השמיני. ולכן מקש"ה ה"א בגימ' ימי שמונה"ה. וזה נרמז בתיבות א"ל מול פני המנורה ששולח בגימ' א"ת צמ"ח דו"ד, שבזכות הדלקת הנרות מעוררים את ימות המשיח.

וז"ש המדרש, שלך גדולה משלהם וכו' אבל אתה לעולם שנאמר אל מול פני המנורה, והכוונה, שמעלתה של הדלקת המנורה גדולה ביותר, שהיא המכינה את המנורה של ימות המשיח, וזה נרמז במ"ש אל מול פני המנורה, שהכוונה אל מול המנורה העליונה בת ח' קנים המוכנת לימות המשיח, וכנ"ל שתיבות א"ל מול פני המנורה בגימ' א"ת צמ"ח דו"ד, ולכן מוכיח המדרש מפסוק זה של אל מול פני המנורה.

ולכן נתקשה משה לפי שנשמת משה רבינו שייכת לעולם התיקון, ובעולם שלו יש רק מנורה של שמונה קנים, ולכן נתקשה בעשיית המנורה של שבעה קנים.

(בהעלותך תש"ס)

לעילוי נשמתו הגדולה של אבינו רועינו צדיק יסוד עולם
הרה"צ רבי משה ב"ר שמואל יהודה זי"ע

ט"ו סיון

ושרית עם אחיו - עבודה של שירה

כתוב זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד ושרת את אחיו באהל מועד לשמר משמרת ועבדה לא יעבד, והביא רש"י, כי שירות עם אחיו בעבודה היינו לשורר, שזה עניין של שירות, עניין של עבודה.

וכידוע המעשה אצל הרה"ק רבי ישראל הינוקא ז"ע, שבכל מוצאי שבת היו ששת בניו מוציאים כלי נגינה, והיו משוררים לפניו ניוגונים, כשביניהם בנו הרה"ק רבי יוחנן ז"ע היה משורר עם כינור, והיה זה עבודה גדולה אצלו, עד כי פעם אחת כאשר אחד מן הבנים טעה במעט בשירת הניגון, מיד הרה"ק רבי ישראל הינוקא ז"ע שאל אותו בתמיהה, וכי כך עובדים את השם יתברך, הרי לנו כי הנגינה הוא עניין של עבודה.

השירה ביום שבת קודש - כשירה בבית המקדש

בשבת קודש מבואר בספרים הקדושים, יש ביחיה של בית המקדש, ועל כן שרים לכבוד שבת, בפיוטי 'לכה דודי' או 'א-ל אדון', ושאר הניגונים שמשוררים על סעודות השבת, שהוא עניין של שירת בית המקדש, עבודה של לשורר, שהוא לשרת עבודה בבית המקדש.

שמעתי ווארט על דברי השם יתברך שאמר לאדם הראשון 'איכה', איפה אתה, ואמר לי בזה, שהשם יתברך התכוון לומר לאדם הראשון, איכה, איפה אתה, הרי אתה נמצא בגן עדן, ולמה הינך מתנהג כך. כך הוא גם כשמגיע שבת קודש, אשר מבואר בספרים הקדושים שהוא עניין של גן עדן, ועל כן צריכים לשיר את שירי יום השבת כמו שצריך, לשיר לפני השם יתברך, לשיר שירה כמו שצריך, כי הרי נמצאים במקום נורא, נמצאים בגן עדן.

כח השירה להתחזק בגלות

כתוב במדרש, כי במצרים היו מתכנסים בכל ליל שבת, והיה להם מגילות שהיה כתוב בהם שהשם יתברך יגאל אותם, ושעוד יבוא יום שיהיה להם טוב, ושיביתו אלו שישבו יחד בליל שבת, זה חיזק אותם וזה נתן להם אמונה וחיזוק, ועל כן פרעה אמר לבני ישראל 'לא תאספון, היינו שלא יתאספו יחד, כי ידע שזה הדבר שמחזיק אותם בגלותם במצרים, וגם עתה בגלות האחרון, מה שמתכנסים בליל שבת ומשוררים שירות ותשבחות לפני השם יתברך, מתחזקים עם זה.

הלויים התחנכו לעבודה חמש שנים - להכיר עבודת השם יתברך על ידי נגינה

בעניין תחילת עבודת הלויים יש סתירה, פעם אחת כתוב 'מבן חמש ועשרים שנה', שהתחילו לעבוד מהיותם בני עשרים וחמש שנים, ואילו פעם אחרת כתוב 'מבן שלשים שנה', שהיו מתחילים לעבוד מהיותם בני שלשים שנה, ורש"י הביא את דברי המדרש, שחמש שנים שמעשרים וחמש עד שלשים למדו את העבודה, ולכאורה מה הוצרכו חמש שנים עבור ללמוד לשיר, וכי צריכים ללמוד לשאת משא, או צריכים ללמוד לשאת את כלי הנגינה, רק עניין השירה שהיו צריכים ללמוד חמש שנים, הוא איך עובדים את השם יתברך עם עבודת הנגינה, ועל זה הוצרכו חמש שנים.

החצוצרות היו מקשה - שירה מתוך חיבור ואחדות

הנה כל הכלי המקדש היו מקשה, והחצוצרות כתוב גם כן שצריכים להיות מקשה, ולכאורה למה הוצרכו החצוצרות להיות מקשה, רק בכדי להראות שהשירה צריכה להיות באחדות, החצוצרות היו בכדי להקהיל על ידם את העדה, שהוא עניין של אחדות, ולכן אף החצוצרות היו צריכים

להיות מקשה, שצריך להיות באחדות חזק גם בעניין השירה, לשיר מתוך אחדות.

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל מווארק ז"ע - ט"ז סיון תרכ"ח

הרה"ק רבי מענדל מווארק ז"ע בנו של הרה"ק רבי יצחק מווארק ז"ע קראו וכינו אותו 'רבי מענדל שתקן', כי היה שתקן גדול, והיה אומר, כי אדם צריך להתנהג כל כך בשתיקתו, עד שהוא נהיה יגע מרוב שתיקה, וכשנהיים יגעים יש לנוח מן השתיקה ולשתוק, ולהמשיך לשתוק.

פעם הלך עם הרה"ק רבי יצחק מווארק ז"ע עם בנו הרה"ק רבי מענדל מווארק ז"ע להרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, ובאותה שעה נסע הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע על גבי מרכבה שהייתה רתומה לסוס, וכך פגע אותם על הדרך. אמר להם הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, כי מי שאינו יודע במעשה המרכבה שלא יעלה על המרכבה. אך הרה"ק רבי מענדל מווארק ז"ע קפץ על המרכבה, ונתן הכאה לסוס בכדי שיסע, ואמר הרה"ק רבי מענדל מווארק ז"ע, כי אפילו שאינו יודע במעשה מרכבה, מכל מקום הוא יודע להנהיג את הסוס. לשמע הדברים שאל הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע לאביו הרה"ק רבי יצחק מווארק ז"ע, איך זכה לכן גדול כמוהו, אמר לו הרה"ק רבי יצחק מווארק ז"ע, שקיבל אותו כמתנת חינוך.

בווארק היה עניין גדול של ביטול, אהבת ה' ואהבת ישראל, והיו מתנהגים בכל העניינים באופן של ביטול גדול, ובמילא ענין הביטול היה מאד שייך אצלו, כשתמיד היה מאחר להגיע אחר הזמן, וכל ענייני הלבוש היו נסחבים אצלו במעין בטלנות. גם אחיו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב ז"ע לא היה מתנהג בלבשו כראוי, אלא כשהיה מכפתר כפתורי מלבושו, היה שם את הכפתור התחתון בחור עליון, וכל זה עניין של ביטול, לא החזיק לעצמו כלום.

הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ז"ע - ט"ז סיון תש"ד

הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ז"ע היה בן הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, והיה עד מאד מדייק בכל ענייניו, ולמשל היה נכנס לתפילה בדיוק בשעה תשע. פעם אחת הגיע דקה או שתי דקות אחר השעה תשע, וכל המתפללים התפללו מאד על הדבר, ואחר התפילה אמר להם הרה"ק רבי שלום אליעזר ז"ע, תדעו לכם, איך יכולתי לילך ולהתפלל, כשהחזתו עוד לא הניחו לו חלב לשתות.

הרה"ק רבי אהרן ה'בית אהרן' מקארלין ז"ע - י"ז סיון תרל"ב

פעם אחת נפגש הרה"ק הבית אהרן ז"ע עם הרה"ק רבי מרדכי מזוועה ז"ע, שהיה זקינו של הרה"ק רבי שלמה מזוועה ז"ע, והרה"ק רבי מרדכי מזוועה ז"ע שאל אותו למה הוא מתפלל מאוחר כל כך. אמר לו הרה"ק הבית אהרן ז"ע בתמיהה, וכי אצל זקינו כלום הקפידו להתפלל מוקדם, כשכוונתו להרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע שהיה מתפלל מאד מאוחר, ועל כן התפלל על כך שהוא מעיר לו על הדבר, אמר לו הרה"ק רבי מרדכי מזוועה ז"ע, שיש קבלה בידו מזקינו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע שלא לאחר להתפלל אחר השעה תשע. כיון שמעו כן הרה"ק הבית אהרן ז"ע, קיבל על עצמו שלא להתפלל יותר מאוחר מהשעה תשע, ואכן כן נדפס בהנהגות של הבית אהרן בספרו, שלא יאחר התפילה מהשעה תשע.

(שבת אחים פרשת בהעלותך תשס"ז)

כאשר האדם מתחזק באמונתו זוכה הוא להארת הבורא אף בתוך ההסתר

מאידך, אם אין האדם זוכה לכך אין החסרון תלוי בתורה ח"ו אלא בו, כי נפלאות התורה חיות וקיימות אלא שלא כל אדם זוכה לראותן, וכענין מתיקות התורה אשר אין לה ערוך, וכפי שדוד המלך ע"ה מעיד על דבריה 'הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים' (תהלים יט, יא), ולפיכך מי שאינו זוכה לחוש במתיקותה דומה לחולה שאיבד את חוש הטעם והחסרון אינו אלא בו.

נפלאות הבורא בחיי היום יום

ואליבא דאמת, לא רק התורה הקדושה מלאה נפלאות אלא כל קורותיו של היהודי מלאים בהם, נסי נסים קורים עמו בכל יום עד שאנו כלל לא מרגישים בהם, ורק כאשר הבורא יתברך פוקח את עינינו יכולים אנו לראות בהשגחתו הנפלאה, כל לגלוגי הסיבות אשר האדם עובר בימי חייו מתחברים יחד למסכתא נפלאה של השגחה פרטית, ואף גם בקורותיו של כל יום בפניו ישנו חשבון נפלא אך שקיבל דבר מסוים בדיוק כאשר היה צריך לו, ואיך שלא קיבל דבר אחר על אף שהיה לו צורך בו. כל מאורעות אלו הינם פליאות נשגבות אשר המתבונן בהם רואה גילויים מאור ה' כמו שהיה מתגלה בדורות הקודמים.

אדם שאינו מאמין ח"ו שהבורא יתברך עושה אתו נסים ונפלאות בכל יום אסור לו להתפלל, שהרי אנו אומרים לכל הפחות שלש פעמים ביום 'מודים אנחנו לך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו וכו' על נסך שבכל יום עמנו ערב ובוקר וצהריים, ואם אין האדם מאמין בדבריו הרי הוא כמעיד עדות שקר בעצמו.

אמנם לא כל אחד זוכה שבעת אשר הוא נשכח על משכבו בלילה והוא מהרהר בכל האורעות שעברו עליו וכן העבר רואה את הנסים שארעו לו, אבל מי שהגיע לשלימות האמונה בבורא עולם רואה את הנסים הללו כל הזמן, הוא רואה את ההשגחה הפרטית שהבורא יתברך משגיח עליו על כל צעד ושעל.

אמנם לאו כל אדם זוכה לראות זאת אבל להאמין בדבר מחויב כל אחד מאתנו, שהרי אנו מודים את הבורא 'על חובל המסורים בידיו', על שהבורא יתברך הינו זה שמנהל לנו את החיים, שהוא רב כוחו (Captain) המנהל אותנו בחסד וברחמים, וכן 'זעל נסך שבכל יום עמנו', ואם נתחזק במדריגת האמונה אף נזכה לראות זאת בחוש.

כאשר האדם מתחזק באמונתו חוזר הקב"ה ומתגלה אליו במלוא הדרו

ככל שהאדם מתחזק באמונתו אף מזכה אותו הבורא ומראה לו גילויי אמונה בהירים ונהירים, הבורא יתברך אומר לו 'הינך מאמין בי? אם כן אראה לך אמונה מהי', וכפי שהיה אצל אברהם אבינו שמסר את נפשו על אמונתו באלוקי עולם, הוא נתן להשליך את עצמו לתוך כבשן האש ובלבד שלא יזוהר ממאמנתו האיתנה, וכפי שמרומז בדברי הפסוק (בראשית יא, כח) 'זימת הרן על פני תרח אבי' (ועיניו שם בראשית), ובשל כך זכה שתתגלה אליו השכינה במאמר הפסוק 'לך לך מארצך' (שם יב, א), שנסמך תיכף לאחר הפסוק הנזכר, והיה זה הדיבור הראשון שבו זכה אברהם לראות בגילוי אור ה'.

דיבור זה לא היה רק ציווי בעלמא אלא התגלות אלוהית שבו זכה אברהם לראות עין בעין במציאות ה', וכפי שאמרנו שם במדרש על אתר (ברר פ"ו ל"ט א) 'אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת (והיינו שראה בה נרות דולקים כדרך בתים שבני אדם משתמשים בהם, אך מאידך לא היה זה במקום ישוב ונראה היה שאין מי שמתגורר בבירה)', אמר 'תאמר שהבירה זו בלא מנהיג', הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו 'אני הוא בעל הבירה', כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר 'תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג', הציץ עליו הקב"ה ואמר לו 'אני הוא בעל העולם'.

אברהם אבינו התבונן בהנהגת העולם וראה איך שהכל מתנהג בסדר כה פלאי, הסדר של יום ולילה, תקופות השנה של קיץ וחורף, הסדר של חיים ומוות כאשר דור הולך דור בא, הוא התבונן גם בסדר ההיסטוריה של שנות קיום העולם וראה שיש בהם מהלך מיוחד ותכלית נפלאה, הוא ראה בחוש איך שהכל מונחה ביד ההשגחה העליונה, וכיון שכך הגיע לידי מסקנה שאין שום מציאות של 'אפשר לעולם בלא מנהיג', ובזכות זה 'הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם', ולאחר כל הנסיגות שעמד בהם זכה לגילוי אור ה' בלא כל הסתר פנים.

גם כן כל אחד ואחד מאתנו, אם נתחזק באמונה שלימה ונשתדל להמשיך עלינו ככל היכולת יראה טהור על ידי קיום המצוות והשמירה מעבירות - נזכה להגיע לנקודה שהבורא יתברך יקרא לנו ויאמר 'הנני', אנו נזכה לראות נפלאות בתורה הקדושה, נפלאות בהסתכלות הכללית על ימי חיינו, ונפלאות בחיי היום היום שלנו בכל מפעלנו ועסקינו. גם בזמן הזה אשר החושך יכסה בו ארץ נזכה לראות ביד ה' ולראות בחוש איך שהבורא יתברך מתגלה אלינו במלוא הודו והדרו.

(חלק ט"ז מסדרת השיעורים בענייני אמונה, שיעור ח חלק ב)

פליאות התורה מוסיפים להתגלות לאדם ככל שהוא מעמיק בהם

ככל שהוא גדל ונעשה לאיש מתעלה האדם בהבנת התורה והעמידה על עומק דבריה (ראה מה שהארנו בענין בתחילת השיעור) אך כל זה אינו אלא בחלק הפשט של התורה. והגם שהפשט הוא החלק החיצון והפשט אפשר למצוא בו אין סוף עמקות, שלשים ואף ארבעים רובדי עומק בכל תיבה ותיבה, וכפי שהעיד מרנא החתם סופר זי"ע על עצמו כי ארבעים שנה למד כל שבת את פירוש הרבנו בחיי על הפרשה ובכל שנה מצא שם דברים שלא ראה בשנים הקודמות.

אך כאמור, חלק הפשט שבתורה אינו אלא הכיסוי החיצוני על ההבנה הפנימית, וכפי שכתב הרמב"ם (בהקדמתו לספר גנוזים) לבאר את מאמר הפסוק (משלי כה, יא) 'תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אפניו' שבכל דיבור ודיבור מדברי התורה ישנן שתי הבנות, פנימית וחיצונית, המורכבות אחת בתוך רעותה באופן נפלא, החיצונית דומה לרשת של כסף יקרה אשר בין חוריה אפשר לגלות את התפוחים הנחבאים בה, ותפוחים אלו אינם אלא הפנימיות אשר עולה במעלתה על החיצונית כמעלת הזהב בפני הכסף. כאשר האדם עוסק בתורה הרי הוא מגלה אוצרות של כסף, אף מחיה, אך ככל שהוא מעמיק יותר בלימודו רואה הוא כי אוצרות התורה אינם של כסף אלא של זהב ופז רב.

ה'אין סוף' של התורה - בכל חלק מחלקי הפרד"ס

האדם הלומד רואה נפלאות בחלק הפשט שבתורה ורואה כמה ארוכה היא מארץ מידה ורחבה מני ים, וכל זאת הגם שלא נגלתה לעיניו אלא השכבה הראשונה מארבעת השכבות (Layers) שבתורה. אמנם, כאשר מסירים את שכבת הפשט מגלים את שכבת הרמז אשר היא עמוקה ורחבה עוד יותר מחלק הפשט כאשר רמזיה הרבים נתלים על כל קצוה של יד.

לאחריה מגיעה שכבת הדרוש אשר מרוב עומקה כמעט ואין לנו כל שייכות אליה, שכן אין לנו כח לדרוש את אותיות התורה בחסרות ויתרות כפי שעשו התנאים והאמוראים, ואף גם האמוראים לא דרשו גזירה שוה מעצמם אלא אם כן בקולה מרבותיהם, ואילו האמוראים המאוחרים יותר כבר איבדו גם את הכח לדרוש הלכות מאות היתירה בפסוק. וגולת הכותרת היא השכבה הפנימית והאחרונה 'חלק הסוד' הכוללת את כל סודות התורה שהונחלו לדורות על ידי חלק האלקי רשבי' בספר הזהר לצד הקדמונים האחרים שגילו מצפוני התורה, והנה זה הוא נחלתם של יחידים שבדור.

כל אחד מארבע חלקים אלו הוא חכמה עמוקה ונפלאה אשר אין לה סוף ותכלית, בדרש כמו בסוד יכול האדם ללכת ולהעמיק יותר ויותר ולמצוא כסדר אוצרות כסף וזהב 'ממש אן א ענדי', זו היא חכמה נפלאה עד אין חקר כפשוטו. וכל זאת בשעה שחכמת הגויים - להבדיל - אינה עמוקה יותר מעוביו של הדף עליו היא רשומה, כל חכמת האומות אינו אלא שטחיות (surface) ותו לא, האדם המשיך מנסה להעמיק בדבריה עד שהוא מגיע למקום שלא שייך להמשיך עוד, הספרים נעשים על פשוטים ויסודיים מדי.

וכי לא רואים כאן פליאה נשגבה המלמדת שחכמת התורה ניתנה ברוח הקודש, שמקור התורה הוא מן השמים מאור חכמת האין סוף ברוך הוא, הרי אין שום בשר ודם שיוכל לכתוב כל כך הרבה ספרים שדבריהם היו פשוטים צורה ולובשים צורה באופנים כה רבים, הרי רואים כאן בחוש את עומק החילוק בין חכמת התורה ובין שאר החכמות שאין בהם שום רוח הקודש, וכי אין כאן גילוי המחזק את האמונה 'שכל התורה המצויה עתה בידינו היא הנתונה למשה רבינו עליו השלום'.

רק כאשר הבורא פוקח את עיני האדם רואה הוא בנפלאות התורה

אך כאמור לעיל (בחלק א' של שיעור זה), לא כל אדם זוכה שענינו יהיו פקוחות לראות את אמיתות הדבר הזה, ישנם מצבים שבהם מסתכל האדם על דבר מה ואף על פי כן אין הוא רואה אותו, וכלשון המדרש (ברר פ"ו נ"ד יד) 'אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא (בראשית כא, ט) 'ויפקח אלוקים את עיניו [ותרא באר מים]', אם הבורא יתברך אינו פוקח את עיני האדם יכול הוא לעמוד ליד באר מים כאשר בנו מת בצמא והוא אינו רואה. כך הוא גם בענין נפלאות התורה וחכמתה האלוהית, כי האדם יכול ללמוד דף גמרא ולא לראות שיש בו פליאות נשגבות עד שיפקח הבורא את עיניו, ועל כך התחנן דוד המלך לפני הבורא 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך'.

אם לומד אדם תורה ביראת שמים טהורה ועובד את בוראו בעבודה שלכל זר תפילה, ובנוסף לזה הרי הוא נזהר שלא להיכשל בעבירות ושומר על טהרת מחשבתו, זוכה הוא לפתיחת הלב מאת הבורא וכאשר הוא פותח את הגמרא כדי ללמוד בה מראה לו הבורא יתברך את נפלאות התורה.

וצדיק באמונתו

הרה"ק רבי אהרן ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע

י"ז סיון תרל"ב

הנה אין אנו יכולים להבין את המחלוקות שיש בין הצדיקים, ורק טפשי הדעת הם המכניסים את עצמם לתוך מחלוקות אלו, מתוך חשופותם כי ביכולתם להיות חלק במחלוקת זו, וכנודע על ידי זה בא עליהם רק צרות.

ידוע שהרה"ק רבי ברוך'ל ממצעזב זי"ע היה לו מחלוקת עם הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, כאשר הנהגתו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע הייתה שהיה נעמד להתפלל מתוך התלהבות גדולה מאד, כשהוא רוקד ומקפץ ממקום למקום, תוך שהוא עושה תנועות משונות, וכמו שאמר חכמינו ז"ל (ברכות לא). על רבי עקיבא, שכאשר היה מתפלל בינו לבין עצמו, אדם מניח בוית ז' ומוצא בוית אחרת מפני כריעות והשתחויות, והיה הרה"ק רבי ברוך'ל ממצעזב זי"ע מרבה לעשות שחוק מאופן עבודה זו, עד שהיה אצלו חסיד אחד, שהיה מורה לו מפעם לפעם לומר דברי שחוק על עבודתו זו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע.

פעם אחת הגיע אל הרה"ק רבי ברוך'ל ממצעזב זי"ע החסיד רבי משה לודמיר ז"ל, אשר הכיר היטב בקדושתו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, ועל כן בראותו את הרה"ק רבי ברוך'ל ממצעזב זי"ע מורה לחסידו לעשות ליצנות מעבודתו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, התפלא עד מאד איך ייתכן להיות כדבר הזה, על כן שאל את הרה"ק רבי ברוך'ל ממצעזב זי"ע, הייתכן שמצוים לחסיד לדבר דברי שחוק על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע. ענהו הרה"ק רבי ברוך'ל ממצעזב זי"ע ואמר, וכי מה אינך מבין, הלא עבודתו וקדושתו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע גדולים כל כך, עד כי אפילו בשמי השמים מתפעלים מזה, עד כדי שהשטן מקטרג ואומר לפני השם יתברך, כי אין צורך לבנות את בית המקדש ולהחיש את ביאת המשיח, שהרי יש כבר בעולם הזה עבודתו הגדולה של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע. על כן על ידי שהוא עושה ליצנות מעבודתו, הרי הוא מראה בכך, שאין עבודתו חשובה כל כך, ואין זה מן הראוי שיקבלו עבודה זו תמורת עבודת בית המקדש וביאת המשיח שאנו מצפים ומייחלים אליו כל כך, ועל ידי זה מקוים אנו שאכן יבוא משיח צדיקנו, ויבנה בית מקדשו ותפארתו.

על פי הקדמת מעשה זה, יכולים להבין מעשה שהיה אצל הרה"ק הבית אהרן זי"ע, שהיה גם כן צדיק אחד שהיה מזלזל בכבודו של הרה"ק הבית אהרן זי"ע, ומפעם לפעם היה אומר על הרה"ק הבית אהרן זי"ע דברי גנאי, והתבטאויות חריפות כנגדו. פעם אחת אחד מחסידיו הרה"ק הבית אהרן זי"ע שהיה בדרכו לקארלין, הוכרח לעצור באמצע הדרך לשבות את שבתו בעיר בה התגורר הצדיק שהיה בר פלוגתה של הרה"ק הבית אהרן זי"ע, ואחר התפילה כאשר עברו כל בני העיר אצל אותו צדיק להתברך בברכת גוט שבת, הצטרף אף הוא לילך עמם, אך היה חושש ששאל אותו הצדיק מאין הוא בא ולאן הוא נוסע, ואכן כך היה, ששאל אותו הצדיק לאן פניו מועדות, והחליט שאינו יכול לשנות מן האמת, ואמר לצדיק, שהוא נוסע לקארלין אל רבו הרה"ק הבית אהרן זי"ע. כיון ששמע מן הצדיק, התחיל ללזלזל בהרה"ק הבית אהרן זי"ע, ודיבר כנגדו בחריפות רבה, אך כשסיים את דבריו אמר, כי אומנם כשיבוא המשיח, יהיה הרה"ק הבית אהרן זי"ע הבעל תפילה.

(שבת אחים פרשת נשא תשנ"ט)

נכדו הרה"ק רבי ישראל היונקא זי"ע נעשה חתנו של הרה"ק רבי דוד מזלאטיפולי זי"ע בן הרה"ק רבי יוחנן מראחמטסטריווקא זי"ע, ועל כן בשבת שבע ברכות שנערך בראחמטסטריווקא הגיעו כמובן רבים מחסידיו קארלין, ובתפילה התפללו החסידים של קארלין כמנהגם בקול גדול.

בשבת בבוקר, אכל הרה"ק רבי ישראל היונקא זי"ע בנפרד, והיה אחד מחסידיו קארלין שהחליט בדתו, כי הרי את רבו הרה"ק רבי ישראל היונקא זי"ע יש לו בכל השנה כולה, על כן ילך עתה לשולחנו של הרה"ק רבי יוחנן מראחמטסטריווקא זי"ע. במהלך עריכת השולחן אמר הרה"ק רבי יוחנן מראחמטסטריווקא זי"ע שלא היה רגיל לתפילה בקול גדול כל כך, שאם מתפללים כן עם כל הלב, אז יכולים לצעוק כן בתפילה. החסיד שמע את הדבר, נעה ואמר, כי אצלם חינוך אחרת, שהרי כתוב 'בפין ובלבבך לעשותו', קודם 'בפין', לצעוק בפה, ואז אם צועקים בפה בקול גדול, נעשה אחר כך 'בלבבך לעשותו', מתפללים עם כל כוונת הלב.

(שבת אחים פרשת בהעלותך תשס"ז)

אהרן צייט

גודל התועלת - של 'שבת אחים' בליל שבת

רואים, כי חסידים שהיו מקושרים לרבי, היו מתחזקים יותר בענייני החסידות, ויש להם התלהבות גדולה יותר לעבודת השם יתברך, לעומת זאת במקומות אחרים, אף שיש בהם גם כן אנשי מעלה, אך המון העם הפשוטים חלשים הם יותר. דבר זה נובע, כי חסידים מגיעים לשבת יחד בליל שבת, שרים שירות ותשבחות, וזה מחזק את האדם לעבודת השם יתברך. אותם יהודים חשובים [המנהיגים], אף כי אינם כמו שהיה בדורות עברו, אך עדיין מנהיגים הם את עדתם לשם שמים, ומקריבים יהודים לעבודת השם יתברך.

מדרגת המנהיג - כפי מדרגת התלמידים

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראשפיץ זי"ע, הייתה אמו נהוגת מפעם לפעם לקרוא לו לחדר צדדי, שם הייתה מוכיחה אותו על פניו, כי רחוק הוא ביותר מדרגת אביו, והייתה מעירה לו כי עליו לתקן עניין זה, ולתקן עניין אחר. באחד הפעמים, כאשר קראה לו אמו אל החדר, הטמין אחד מן החסידים [שנכחו] לצורך העניין בשם חצק'ל] בתוך הארון שבחדר, וכאשר אמרה לו אמו שרחוק הוא מדרגת אביו, אמר לה הרה"ק מראשפיץ זי"ע, "כי מה רוצה היא ממנה, אביו אכן גדול היה ממנו, אך לאידך אף תלמידיו גדולים היו יותר ממנו, אמנם הוא, עבור חצק'ל זה שמתחבא תחת הארון, הרי הוא כבר רבי טוב בעבורו".

יהודי משורר תמיד - ביום ובלילה

נפל ברעיוני פשט בדברי הפייט, והוא פשט טוב, כי הנה מה שקוראים לבוקר **צפרא** הוא מלשון ציפורים, יען הציפורים מצפצפים ואומרים שירה לפני השם יתברך ביום, ואילו לערבית קוראים **רמשא**, שהוא מלשון **רמשים**. כי הרמשים הרומשים על הארץ הם אומרים שירה בלילה.

וזה שייסד הפייט, "שבחין אסדר צפרא ורמשא", אשר בעוד כי הציפורים והרמשים יש לכל אחד מהם זמן קבוע לשיר לפני השם יתברך, הרי שיהודי יכול לשורר צפרא ורמשא, **גם ביום וגם בלילה**, תמיד יהודי משורר הוא שירה לפני השם יתברך.

(דיבוריו האחרונים - ליל שבת קודש פרשת בהעלותך תשפ"ד)

הצדיק עדיין חי - ע"י שלומדים את תורתו

הספרים הקדושים הביאו מדרש, אשר אומנם אין ידוע מקורו בדברי חכמינו ז"ל, אך הספרים היותר מקובלים וגדולי ישראל היותר מוסמכים העתיקו בדברי מדרש אלו, כאשר דברי המדרש מכוונים על הכתוב (דברים כח, טא) 'גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלה ה' עליך', ולשון המדרש כפי המובא בספרים הוא: "זו מיתת צדיקים, שנאמר (ישעיה כט, יד) 'זאבדה חכמת חכמי ובינת נבניו תסתתר', וראוי להבין מה כוונת דברי המדרש.

והרה"ק רבי **יואל מסאטמר** זי"ע מבאר בספרו (דברי יואל פרשת וישלח בדי"ה אמרו רז"ל כשננסו), כי עניין מיתת הצדיק תלויה ועומדת היא בתלמידים, כי אם לומדים את התורה של הצדיק ומתבדקים אצל הצדיק, או אז אין בזה מיתת צדיקים, אבל אם אין לומדים את דברי התורה של הצדיק, או אז אין בזה מיתת צדיקים. ומבאר על פי זה את דברי המדרש הנזכרים, זו מיתת צדיקים שנאמר (ישעיה כט, יד) 'זאבדה חכמת חכמי ובינת נבניו תסתתר', היינו שמיתת הצדיקים הוא רק באם אבדה חכמתו, אך אם לומדים את תורתו של הצדיק, שהצדיק הותיר אחריו את ספרים מדברי תורתו, וכל אחד יכול לראות את דברי תורתו, אז אין זה מיתת צדיקים.

אני חשבתי להוסיף על זה, כי כך הוא גם משמעות הפשוטה של הפסוק לפי זה, 'גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזה', היינו שחלי ומכה זו של מיתת צדיקים, הוא רק אם לא כתוב בספר התורה הזה, שאין דברי תורתו של הצדיק כתובים עלי גליון, אבל בעצם יש הזדמנות ויכולת להמתיק קללת מיתת הצדיקים, כי מיתת הצדיקים הוא רק כשאין דברי תורתו קיימים ונחמדים לעד, אבל אם דברי הצדיק כתובים בספר התורה הזה, ויכולים עוד ללמוד את דבריו של הצדיק, זה אינו מיתת צדיקים, כי הצדיק עוונד חי, לומדים עוד את דברי תורתו, ונשמת הצדיק נמצאת בחידושי תורתו.

(מתוך הספר מורה זי"ע על הרה"ק מסאטמר זי"ע)

נתן לשמוע שיעורי מורה וצ"ל בפרשה השבוע ומעורים וזמנים במערכת השיעורים שני
בית מדרש אמונת ישראל באר"ב: 718-559-6665 בארץ ישראל: 079-704-0046
לקבלת הנגליון בקביעות: 0548476309/0226-602-917
ע"פ ההלכה אסור לעניין בגליון בעת: אמירת קדיש מ"ב ס"ו ס"א, חזרת הש"ן
מ"ב ס"ו קבר סק"ו-י. ברכת כהנים בק"ח ס"ב כ"ו. קריאת התורה סי קמו סעי'
ב"ו, בן ששוק בתפילה או ברכת מ"ב ס"י קצא סכ"ה
הרצאה לנדר הנצחה לגליון לרגל שמחה או יא"צ וכדו'
יפנה להר"ר יוסף שמחה גאלדנער הי"ד 1872-486-347

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת בהעלותך - שנה י"ב גליון תמ"ז (ל"ה)

באוצר חיים

בענין טחינה באוכלין חידושים מכת"י

אדר"ח תמוז תשס"ב,
ציריך יצ"ו

א. איתא בגמ' שבת (ע"ד ע"ב) האי מאן דפרים סילקא חייב משום טוחן. וכתב שם הרא"ש (סימן ה') וז"ל, פר"ח ז"ל עצי דקלים שעומדים שיכי שיכי כעין נימין שכשמפרק הנימין הללו יוצא מביניהן כמו קמח דק לפיכך המנפצו חייב משום טוחן ופי' הגון הוא דומיא דסלית סילתא, ומה שפרש"י דפרים סילקא שמחתך ירקות דק דק פירוש תמוה הוא דבר שהוא אוכל ומחתך אותו דק דק אין שייך בו טחינה עכ"ל.

ב. ובתה"ד (סימן נ"ו) אחרי שהביא המחלוקת אי שייך טחינה באוכלין כתב וז"ל דבבשר מבושל או צלי דבנ"ד כ"ע מודו דשרי ולא דמי לעצים ופירות ולחם דאינהו כולו גידול מן הארץ ויש במינן טחינה כגון תבואה וכו' אבל בשר דאין גידולו מן הארץ י"ל דבאוכל כזה לכ"ע לא שייך בהו טחינה והכי מצינו לענין מלאכת מעמר דקאמר אביי בפ' כלל גדול אין מעמר אלא בגידולי קרקע וכו' דכיון דכתבו התו' בהדיא דבאוכלין לא שייך

מבאר החיים

ביאור ענין קדושת ס"ת בפ"ה אותיות

בישראל, שזהו ספר מיוחד של גילוי הבורא לכלל ישראל, וספר ויקרא תורת כהנים, הוא עיקר תורת ועבודת הכהנים וישראל שזהו בוודאי ספר תולדות האדם, וספר במדבר נמנו בני ישראל להיות מוכנים להיכנס לארץ ישראל כדי לבנות את בית הבחירה שהוא בית עולמים והשראת השכינה לעולמים, וספר דברים הוא משנה תורה כולל את כל התורה כולה, והוא בוודאי ספר תולדות האדם, ודו"ק.

ונראה דמהאי טעמא גם פרשת ויהי בנסוע הארון הוא ספר בפני עצמו, דע"י המסעות שראו עין בעין שהשי"ת מנהיג את ישראל במדבר שלא כדרך הטבע, ומשה עבד ה' אומר ויהי בנסוע הארון וגו' קומה ה' ויפוצו אויביך וגו' זה לבד הביא גילוי גמור לזוכים לראות זה, והווי ספר תולדות אדם, ודו"ק.

ונראה דאחרי שזכינו ע"י פ"ה אותיות אלה לגילוי כבוד הבורא בעולם, שוב אנו יכולין לראותו בכל מקום ובכל זמן, גם כשנראה לכאורה הסתר פנים, וגם כשרואים ח"ו שיש עובדים לאלהים אחרים רח"ל וגם כשרואים פרעה והעמלק, כיון שאנו יודעים כי בפ"ה אותיות של ויהי בנסוע הארון נתגלה הבורא בעולם, גם בתיבות הנ"ל (אלהים אחרים פרעה וכו'), שיש לכאורה הסתר פנים גדול בהם, גם בהם מתגלה לנו ה' וממילא כל ס"ת שנשאר בו ללקט פ"ה אותיות, אף בתיבות הנ"ל, ספר תולדות האדם הוא.

והנה כל מצות מילה היא ג"כ להסיר הערלה, ערלת הבשר והלב, ולגלות את המסך במכסה את האור, ע"י נחש הקדמוני, (שהערלה היא מכוחו משכא דחויא, כמבואר בספה"ק), וע"י מצות מילה אנו זוכים לתורה ולהכיר הבורא, דהיינו שגם מצות מילה שגימטריא שלה עולה פ"ה, הוא בבחינת ספר תולדות האדם, לתקן את האדם ולהשלימו שיכיר את בוראו בבחינת "מבשרי אחזה אלוקי", הרי הוא דומה לס"ת שיש בו פ"ה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון, ומצלת מהאש ומדינה של גיהנם, ודו"ק. (תשמ"ד)

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' (במדבר י"ה). ובגמ' שבת (דף קט"ו ע"ב) איתא, פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות וכו', ר' אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו, ומשום זה אמרין התם דס"ת שבלה אם יש בו ללקט פ"ה אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין מן הדליקה, ואם לאו אין מצילין. והדבר צריך ביאור דהא דשני פסוקים אלו חשובים כספר הוא משום הענין שכתוב בהם, ולמה משום זה יחשבו כל פ"ה אותיות שבתורה כקדושת ספר שלם, [ועיין בברכי יוסף (א"ח סימן של"ד סק"ג) שהביא משו"ת מהר"י מולכו בכ"י, דגם אם הפ"ה אותיות מתלקטות מתיבות כגון אלהים אחרים, פרעה ועמלק וכו"ב, מותר להצילו מפני הדליקה בשבת].

ובבעל הטורים כתב וז"ל: כל פרשה שיש בה כדי ללקט פ"ה אותיות, כמו ויהי בנסוע מצילין אותה מפני הדליקה. לכך סמך לו ותבער במ אש ה' לומר לך שמצילין הפרשה שיש בה פ"ה אותיות מן האש. ועל כן 'מילה' שעולה פ"ה מצלת מדינה של גיהנם, עיי"ש. והדבר צריך ביאור מה ענין מילה לספר תורה.

והנה גדר מה נקרא ספר בפני עצמו, יש ללמוד מהא דכתב הרמב"ן בפרשת בראשית על הפסוק (בראשית ה' א') זה ספר תולדות אדם, וז"ל ולפי דעתי ירמוז לכל התורה כי כל התורה כולה ספר תולדות אדם, עכ"ל. דהיינו שספר תורה הוא ספר תולדות ומעשי האדם שייגע לשלימותו להכיר את הבורא המתגלה ע"י הברירה, שע"י התורה מגיעים להכרת הבורא, דאיסתכל באורייתא וברא עלמא, אלא שיש הסתר וע"י התורה הוא הוא מתגלה, וכל ספר וספר הוא גילוי מיוחד דהיינו ספר בראשית נסתיים ע"י שבני ישראל אמרו שמע ישראל לישראל אביהם, ומעשה אבות סימן לבנים שנתיידיס יסוד של האומה הישראלית, (וגם ביקש יעקב לגלות את הקץ ויהיה הגילוי בשלימות, אלא שלא זכו עדיין לזה), והוא ספר אחד של תולדות האדם, וספר שמות נסתיים בגאולת ישראל, והקמת המשכן והשראת השכינה

באוצר חיים

בו דם ציפור, שם בביצה) משא"כ אוכל גמור שכבר ראוי לאכילה אין במה שמחתך אותו דק דק שום תיקון שלא היה ראוי לו קודם חיתוכו, שהרי גם חתיכה גדולה יכול לאכול ע"י שיחתכה בשיניו או יקטין אותה בשעת אכילה באופן אחר. ולחולקים על הרא"ש בזה צ"ל שגם תיקון קל כזה, שמחתך דק דק כדי שיוכל לאכלם מיד בלי להקטין, גם זה נחשב לתיקון והוי מלאכת טוחן.

ה. וס"ל לתה"ד שאין להרחיק המחלוקת ולומר דדעת הסוברים דשייך טחינה באוכלין, ס"ל דגם בכל דבר שייך טחינה אף שהוא ראוי גם בלי חיתוכו כיון שע"י שמקטין הדבר יותר נקל להשתמש בו, אלא יותר מסתבר שהם סוברים דרק בגדולי קרקע דהוי במשכן יש טחינה, והיינו דבזה [דיינו בטחינת סממנים והדומה להם כל שהם גדולי קרקע] גילתה תורה דכל תיקון [אפילו תיקון קל] שנעשה ע"י הקטנת הדבר שמסייע לשימושו הסופי, כבר נחשב הדבר למלאכת טוחן, ודו"ק.

ו. ומה שהקשה החזו"א איך חייב על כתישת רגבים, וכן הקשה הרש"ש (ביצה ז' ע"ב) דאיך חייבים על כתישת עפר והרי בכניף מילחתא (שבת ע"ג ע"ב) מבואר דלא הוי ג"ק. יש לחלק בין אדמה שהוא ממש קרקע למלח שבא ממים שהחמה שורפת. ועיי' בפמ"ג (סימן שכ"א מ"ז סק"י) שכתב וז"ל, אבל הטוחן רגב עפר הוי טוחן דבמשכן סמנים נמי הכין הוא שיש מהם כאבנים ומ"ש התנו"ש דסכך אסור בעפר (ואינו נחשב לג"ק, וכן הקשה ברש"ש הנ"ל) התם מגרנך ומיקבך כתיב בעינך דוקא גידולי קרקע ולא עפר, משא"כ טוחן עיקר טחינה שייך בדברים כאלו עכ"ל.

טחינה וכ"כ אשירי דהוי תמיה איך שייך טחינה באוכלין אין לסתור דבריהם מדברי שאר הגאונים אא"כ שנחלקו עליהם בהדיא אבל כל כמה שנוכל לחלק לומר דבהך מילתא מודו אלו לאלו אמרינן הכי, עכ"ל.

ובחזו"א (סימן נ"ז ד"ה מש"כ בתה"ד דאין טחינה אלא בג"ק) כתב וז"ל, אין כונתו ממש כעין שאמרו בעימור ובדישה דהא כותש רגבים חייב משום טוחן כמו שאמרו ע"ד ב' בעושה חביתא, ובביצה ח' ב', אלא כונתו באוכלא דוקא וכו' וכן מבואר בהדיא בלשון התה"ד דאתא עלה משום מייעוטא בפלוגתא ועלינו להשוות במאי דאפשר ואם אין טחינה אלא בגידולי קרקע הוא בכל דבר אף באינו אוכלא אינו ענין לפלוגתתן ואין אנו ממעטין פלוגתתן בזה, עכ"ל.

ג. אולם בביאור הגר"א (סימן שכ"א סק"א) כתב [אהא דכתב שם השו"ע מותר לחתוך בשר מבושל או צלי דק דק בסכין, וזה הדין שכתב בתה"ד הנ"ל] וז"ל דאין טחינה אלא בגדולי קרקע כמ"ש בעימור שם ע"ג ב' וה"ה לכל מלאכת קרקע כמ"ש ע"ה א' עכ"ל, מבואר דס"ל לגר"א לפרש את דברי התה"ד דכונתו ממש כעין שאמרו בדישה ועימור, וצריך לפ"ז לתרץ את טענתו של החזו"א איך ממעטין פלוגתתן בזה.

ד. ונראה לומר דהא דתמוה לרא"ש שיהיה במחתך אוכל דק דק חייב טחינה, הוא משום דמסתבר לו שאין טחינה אלא היכא שע"י מתחדש תיקון בדבר הנטחן והוא נעשה ראוי למה שלא היה ראוי קודם, כגון חטים שאחרי הטחינה הם נעשים ראויים ללש אותם ולעשותם פת [וכן אם כותש רגב אדמה ועושה אותו עפר שראוי לעשות בו חביתא (או לכסות

שיח חיים

נבה אור עולם

נתבקש לישיבה של מעלה סמוך לכניסת השבת.

אז נענה כ"ק מהר"י ואמר: 'ווען מען איז אהיים געקומען האב איך פארשטאנען אז עפעס איז געשעהן' [=כשננסנו לבית, הבנתי שאירע משהו], דהיינו שכבה אור העולם בהסתלקות הרב מטשעבין זצ"ל. (רשימת כתיב תלמידים, רשימה מתוקנת עם שינויים והוספות)

מהתפילה שליל שבת קודש, ולא שמע כלום, ואין מה לחשוש.

ואף הוסיף שכנראה לא הכינו את הלוק"ס כראוי ולכן נכבה והשחיר את כותלי ההיכל. אבל כ"ק מהר"י אמר לו שהכינו טוב את הלוקס כדרכו מדי ערב שבשבת, ולכן הוא חושש שאירע דבר קשה המשמש ירד לרחובה של עיר, כאשר נתבקש, ואז כבר פשטה הידיעה המרה שכבוד מו"ר שר התורה הרב מטשעבין

בליל שבת קודש פרשת לך לך בשנת תשכ"ו כשחזר כ"ק מהר"י מדזיקוב צוק"ל מבית הכנסת אחר תפילת ליל שבת קודש, לביתו, כשאך פתחו הדלת ראו שנכבה הנר שהוכן למאור הנקרא לוק"ס, ונתמלא הבית עשן עד כדי כך שהושחך אחד מכתלי הבית. כ"ק מהר"י צוק"ל היה חושש מאוד על הדבר, וביקש מהבחור שליחו וזכה לשמשו, שירד לרחוב העיר לברר איזה דבר אירע. הבחור אמר שעכשיו רק חזרו מביהכ"נ

א. תיקון על המובא בגליון הקודם.

סמוך לציון קודש הקדשים
רבי שלמה מקארלין ז"ע

| גליון 235 |

פרשת בהעלותך תשפ"ה

שבוע של חיים

מתורתו של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת בהעלותך

**והאיש אשר הוא טהור
ובדרך לא היה (ט,ג).** פירש
הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק
צ"ל: שהאיש היושב בביתו
ואינו נוסע בדרך, יותר נקל לו
להיות בבחינת טהור.

(אמרי קדוש)

**והאיש משה עניו מאד
מכל האדם אשר על פני
האדמה (יב,ג).** התנועה
החיצונית של משה ולבושו
לפני בני אדם היה בבחינת
איש, שהיה יוצא וזא כמלך כמו
דכתיב "יהי כשורון מלך",
וראה לזה משה שקרח אמר
"ומדוע תתנשאו על קהל ה'",
ודתו ואבירים אמרו "כי תשתרר
וגו'", ומפני שחיצוניותו היתה
בבחינת מלכות, על כן העידה
התורה על פנימיות לבבו שהיה
עניו מאד מכל האדם אשר על
פני האדמה, רצה לומר יותר
מן האנשים שהולכים שחוח
ופניהם אל האדמה.

(הרה"ק משה מקוביצין זצוק"ל, אמונת משה)

והאיש משה עניו מאד (יב,ג),
צדיקים כל מה שמשיגים
יותר תענוג וחיות הבורא והן
כל טוב שהקב"ה משפיע להם
בזה העולם, הם יותר שפלים
וקטנים בעיניהם, והראיה
ממשה כי במשה כתיב "והאיש
משה עניו מאד", כי מה שהוא
יותר גדול בצדקתו יודע יותר
שעדיין לא התחיל לצאת ידי
חובת המקום ברוך הוא.

(בית אהרן לו).

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ע
סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

אל הקדוש פנימה

במהות ההשתטחות על קברי צדיקים

התועלת שבירידת הצדיקים לעולם (ב')

הגה"ח ר' שמעון שפיצער שליט"א

מתוך שיחה שנמסרה בסמוך לציון רבנו הקדוש ביום ההילולא אשתקד

שני מיני צדיקים

בבית אהרן לכ"ב תמוז (יומא דהילולא של רבינו) הוא
מביא מהמדרש (והוא כתוב בזה"ק בהרחבה), שיש
שני מיני צדיקים: יש צדיקים שבאים לעולם לתקן מה
שצריכים לתקן לעצמם, והם באמת מתייגעים ומגיעים
למקום גבוה מאוד. ויש צדיקים שבאים לעולם רק
בשביל הכלל. אין הם צריכים לתקן את עצמם יותר,
אבל הקב"ה רצה שיבואו לעולם לסייע לאחרים לתקן
את עצמם.

אומר היבית אהרן' בביאור הדבר, כי כל אחד יש לו
את המקום שלו שהוא צריך להגיע. המצוה שלו, הדרך
שלו, והשלמות שלו. לכל אחד יש את העבודה שלו,
וכשהאדם מביא את עצמו אליה, אזי אין מניעה מצדו
שהמשיח יגיע, ואם לא השלים את עצמו לגמרי, אזי יש
מניעה מצדו שהמשיח יגיע.

ולכן צריך כל אחד לעבוד שלא יהיה מונע לביאת
המשיח. אכן הצדיקים יכולים לחזור ולבוא לעולם
הגם שהם כבר אין מונעים את ביאת המשיח, כי הם
מסייעים לאחרים שישלימו את עצמם ושאיף מצדם לא
תהיה מניעה לביאת המשיח.

הצדיק לא הגיע לעולם לחלק סוכריות

צריך לדעת את הנקודה. זה מאוד חשוב והוא אחד
מהדברים שבשנים האחרונות שוכחים אותו כי
מושפעים ממבט חיצוני. אנשים באים אל הצדיק כי
הוא מקום שאפשר לפעול בו ישועות, אפשר לקבל בו
סוכריות. האדם צריך פרנסה - בוא לכאן, כאן אפשר
להשיג פרנסה. בודאי יש כזה דבר. אין בזה שום ספק,
ויש לכך עדויות רבות ורואים זאת בחוש. אבל צריך
לדעת שעיקר עבודת הצדיק ועיקר הנחת רוח שלו
ועיקר הסיבה שהקב"ה הביא את הצדיק בעולם הוא
שהאדם יתקן את עצמו, היינו שהצדיק יעזור לו
להגיע אל עיקר התכלית. זוהי הסיבה שהצדיק
הגיע לעולם. הוא הגיע לעולם כדי לעזור

לאנשים להגיע לתכליתם.

יותר מזה, כשהאדם מתקשה באיזה ענין בעבודת ה',
הוא בודאי יתמודד עם איזה ענין של פרנסה או עם
איזו צרה אחרת, כי הקב"ה ברא את העולם באופן
כזה, שזוהי הדרך שהאדם יכול לשים לב שאינו ממלא
את שליחותו. כשחסרה לו פרנסה, כשחסרים לו בנים,
כשחסרה לו נחת חס ושלום, אז הוא יודע שמן השמים
רוצים שיתקדם הלאה. מן השמים דורשים ממנו עבודה
יותר טובה, מילוי שליחות באופן טוב יותר. ובכן,
כשהאדם רואה שנלקח ממנו דבר-מה שהוא צריך, יש
שהוא הולך ומשקיע את כל כוחו ומוחו לפתור את
הבעיה. אולם הדרך היותר מועילה היא שיטפל בסיבה
שנלקחה ממנו פרנסתו, כי אז לא רק שתהיה לו פרנסה,
אלא אף יגיע לאן שהוא צריך להגיע, אשר זהו עיקר
התכלית. עיקר תכליתו של האדם בעולם הזה אינו
שתהיה לו פרנסה, אלא שישלים את עצמו.

ובנוגע לצדיק, עבודת הצדיק והסיבה שהצדיק רוצה
לעשות שליחותו הלאה, היא לעזור ליהודים שיוכלו
לחזור בתשובה וכך יוכלו לקבל את כל השפע שהם
צריכים. כל נטעה הקב"ה רוצה שכל יהודי יהיה לו
פרנסה וילדים ונחת בריאות. בודאי הוא רוצה, שהרי
הוא טוב ומטיב, אבל יותר מזה הוא רוצה שהאדם יגיע
אל תכליתו, וכשהאדם מגיע אל תכליתו, כבר יש לו
הכל.

ובכן, כשהאדם זוכה להתקשר לצדיקים, באופן זה
שעיקר כוונתו בהגיעו אליו הוא שיתקן מה שצריך
לתקן, שיוכר מה עיקר תכליתו כאן ושיהיה לו סיוע
מיוחד של הצדיק, הוא תועה אנה ואנה. אין הוא יודע
איך לגשת לחיים. פעמים שהאדם תועה בכל מיני
ענינים ואופנים שביהדות, והוא הולך ומתקשר לצדיקים
שה יעזור לו להגיע לאן שהוא צריך, אזי הוא מקבל
סיוע נפלא למעלה מדרך הטבע, ועם הסיוע הזה,
הוא כבר מקבל את כל הברכות בכל מה שהוא
צריך.

(מתוך קונטרס הביניי)

על הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפני בחיים חיותו. (רבי אשר מסטאלין)

פרטים בעזרת ה' בשבוע הקרוב ...

בואו ביחד! של רבינו ביום הישועות המסוגל - כ"ב תמוז
מלא יריכם בישועות ברוחניות ובנשיות
להאיר את הנשמה ולהפיק בישועות מכל דרך המצב
רבינו ממתיין לבניו אוהביו 'כמו בחיים חיותו'
לטהר ליבם ולהשפיע בני חיי ומוזני

הצדיק הזמין אליו ביום הילולתו

הצדיק שאת דברי קדשו אני זוכה להפיץ, שומע אותי כעת, והוא מסייע בעדי שתעלינה תפילותי עד כיסא הכבוד, כפי שהוא מסייע לכל המתפללים מתוך סידור הקדוש והנורא, הרגשתי אז הרגשה מיוחדת, תחושה ודאית כי תפילתי נשמעת היטב, מקובלת ומרצה לפני המקום..."

הגיעה השעה אחת בצהריים, נהג ההסעה החל לדחוק כי הזמן אוחל וצריכים למרר לעבר אודסה, בכדי להספיק את הטיסה. יצא הרב פרנקל את רשקוב וחזר לארץ הקודש.

חלפו ארבע שנים בודדות, מלחמת רוסיה - אוקראינה פרצה במלוא עוזה, בתחילת חודש אדר תשפ"ב. דרכי אוקראינה וגבולותיה החלו להיסחם, וההגעה אליה הייתה כרוכה במאמץ רב ובזמני נסיעה ארוכים ומסורבלים ביותר. אותם ימים שם פעמי יו"ר אגודת 'אהלי צדיקים', הרב ישראל מאיר גבאי שליט"א לעבר מדינת מולדובה, השוכנת הרחק מהדי המלחמה והמהומה, שם גילה כי הרב הגאון ר' פינחס זלצמן רבה הראשי של מולדובה, החל בניקוי ופינוי הפסולת מעל בית החיים העתיק ברשקוב. במשך עשרות שנים לא היתה גישה לבית הקברות היות והוא שכן בקרבת מקום לאחסון פצצות גרעיני מתקופת מלחמת העולם השנייה, והכניסה לכל האזור נאסרה על ידי השלטונות. כעת משהותרה הכניסה לאזור, החל הרב זלצמן בסיוע יהודי האזור במלאכת ניקוי המקום מעפר וניכוש הצמחים, כשאל המלאכה הצטרף הר"ר ישראל גבאי שיחי, כדי לתרום מנסינו העשירי בעבודת הקדוש של איתור וחיזוק קבריהם של ענקי הצדיקים דורות העבר. הובאו אל המקום

מימין בית הכנסת העתיק ברשקוב, משמאל ציון קדשו של הרה"ק רבי שבתי זקוקלי

משאיות ענק לפינוי הפסולת הרבה שהצטברה במרצות עשרות השנים שחלפו. לאחר שלוש שנים משאיות אדומה פתחו מומתותם, והעוסקים במלאכת הקדוש בחשפו המוני מצבות שלמות ושבורות. מלאכת השיפוץ הקדחתנית החלה במלוא עוזה, כאשר בעיצומה של המלאכה נרעדו הפעילים והודעו למראה המצבה השלמה שהחזיקו בידם, שהביאה תגלית מרעיה שהודימה את העולם היהודי כולו.

וכה התגלה חקוק ע"ג המצבה, בכתב שבור ומטושטש:

פי' / איש חשוב / התורני והרבני / והחסיד והמופלג / בתורה כמוהו / שבתו במה"ר צבי / שנפטר ביום ב' / כ"א ימים בחודש / סיון שנת תקצ"ה / לפ"ק / ת נ ג צ ה /

התגלה קברו של רבי שבתי מרשקוב!

זה שנים שאין ידוע יום פטירתו ועלייתו השמימה של הצדיק, והנה נודע עתה, לפי הרושם במצבה, כי יום ההילולא הוא ביום כ"א בסיון! השמועה הגיעה חיש מהר לאוזניו של הרב פרנקל, רעד ורתת אחזוהו. הרי בדיוק ביום כ"א סיון זימנה להשגחה העליונה שיעלה ויבוא למקום מנוחתו של הצדיק, בלי שיהיה מודע לייחודיותו של אותו היום, כך זכה לעמוד בבית מדרשו של הצדיק, ואל מול בית החיים בו היה ציונו של הצדיק טמון ונעלם תחת ההריסות. הצדיק משמייס זמן יהודי ממרחקים באופן מופלא ומדויק בעצם יום הילולתו.

לרגל 260 שנה להסתלקות הרה"ק ר' שבתי מרשקוב ז"ע"א תלמיד הבעל שם טוב - כ"א סיון שנת תקצ"ה [כך לאחר פיענוח מדויק של כתב המצבה והשוואת נתוני השנים]

יום שני כ"א סיון שנת תשע"ח - העיירה רשקוב (מחוז טרנסניסטריה, מולדובה). כוכבי בוקר זהירים נצנצו בשמים החכולים-אפורים של שעת עלות השחר, וציצו ציפורים החלו במבורות על החמה הקרבה לבוא. רוח צוננת חדרה בין תתחיו הקרועים של בית הכנסת העתיק והחרב למחצה המתקרב לגיל 300 שנה, ובדירה את עשבי הפרא הגדלים בכל פינה בעיירה השוממת והעזובה.

בתוך גוף ציורי מדהים ביופיו שוכנת רשקוב. היא בין המקומות הראשונים בהם נקלט זרור אור החסידות, ותורת הבעל שם טוב, באשר גדולי תלמידיו התגוררו בה בתחילת דרכה של תנועת החסידות. לאורך כל השנים חיו בה יהודים רבים, ולפני מלחמת העולם השנייה מנתה העיר יותר מאלפיים נפשות מישראל.

המקום היחיד ששרד את ימי הרעש וההחרבן - הוא בית הכנסת העתיק בו התפלל הצדיק רבי שבתי מרשקוב, תלמיד הבעל שם טוב, ובניו אחריו ממשיכי דרכו בקודש. מבנהו וקומתו החיצוניים שרדו כמעט לחלוטין את שנות האימים והחרבן,

כתליו הגבוהים והמתנשאים בהדר עומדים על תילם. זוכה כי זכות מיוחדת לו לבית הכנסת הקדוש אשר זכה ונותר על מקומו, בעוד שלושת בתי הכנסת האחרים בעיר נחרבו עד היסוד.

זה שלוש פעמים שרבי בערל פרנקל שליט"א, זכה להאדיר את סידורו של הרה"ק רבי שבתי מרשקוב בן רבי צבי הירש ז"ע, תלמידו וסופר הסת"ם של מרן הבעש"ט הקדוש. בסידור זה מסודרות כוננות הא"י בכל חלקי התפילה, ובו גם מובאת דעתו של הבעש"ט בנושאים רבים, בצירוף חידושים בקבלה ששמע רבי שבתי בעצמו מפה קדשו של מרן הבעש"ט ז"ע. 'סידור רבי שבתי מרשקוב' משמש אנשי מעלה אדמו"רים ובעלי תפילה, במיוחד בימים הנוראים, בעת תקיעת שופר ובעונותיו הלולב בחג הסוכות.

מדי עסק של הרב פרנקל בסידור הקדוש ובכתבי ידיו של האי מקובל אלוך רבי שבתי מרשקוב - כספה נפשו וגם כמהה לזכות ולעלות על קברו לשפוך בו שיח ולהתחנן לפני הצדיק. והנה לקראת השבת פרשת בהעלותך שנת תשע"ח בא החלום הנספך של ההיכל בו התהלך הצדיק הנשגב, אשר את כתביו חלקת מחוקק ספון, אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש, בה שהה ביום השבת קודש. לאחר שבת שכולה התעלות ודבוקת, המשיך הרב פרנקל במסעו של פני עיריות וערים לפקוד את ציוני הצדיקים ואהליהם. ויהי ביום שני לפנות הבוקר, יום כ"א בסיון, עמדו רגליו על אדמת רשקוב, מקום מושבו ופעליו של הגאון הקדוש רבי שבתי, שבה גם נטמן, אם כי אין ידוע כעת היכן הוא מקום מנוחתו המדויק. שנים של געגועים הגיעו לסיומן - הגענו אל הרבי הקדוש, רבי שבתי מרשקוב.

נכנס אפוא הרב פרנקל אל תוככי בית הכנסת הנטוש, והמתפורר למחצה, וליבו הולם בקרבו. שעות ארוכות ישב שם, מתרפק על קודשת המקום בעירגה רבה, נושם מן האוויר הטהור של ההיכל בו התהלך הצדיק הנשגב, אשר את כתביו ודבריו הוא עמל זה שנים לערוך ולהאדיר.

אל מול בית הכנסת נשקף בית החיים של רשקוב, הר מכוסה כולו באדמה ועשבים גבוהים, מפה ושם מבצצות להן שברי מצבות בודדות. כאן ממש, במקום טמיר ונעלם כלשהו שוכן הציון הקדוש של רבי שבתי הקדוש. הרב פרנקל כיוון את פניו לעבר בית החיים החרב, ומשך שעות ארוכות עמד והתפלל מעומק ליבו, ברגש רב, בדמעות חמות ותחנונים. וכה תיאר זאת לימים: "עמדתי שם, מול בית החיים החרב והנחור, ידוע שאני ניצב קרוב מאוד לציון הקדוש של הרבי. האמנתי כי

ישועות בלודמיר לפני בחיים חיותו

זיווג הגון בזכות רבינו הקדוש

מספר לנו הרב היקר שיחי' החפץ בעולמו שמו: זיכתי להימנות עם העולים לציונו הקדוש של הרבי הקדוש רבי שלמה מקרלין בעיר לודמיר, ביום ההילולא כ"ב תמוז בשנה שחלפה. ההתעוררות היתה עצומה. הקהל שפך את ליבו בציון, והלב שלי נפתח, התפללתי מעומק ליבי, בכיתי והתחננתי, הרגשתי כאילו אני ניצב לפני רבי שלמה והוא מאזין ומקשיב לכל דבריו, הרי ידוע בשם צדיקים שבעת שעומדים בציונו של רבי שלמה, זה ממש כמו בחיים חיותו. הדבר זה עורר בי טובה ומוצלחת!

גש רב, וכך התפללתי זמן רב. לבסוף ידעתי בבירור והאמנתי שפעלתי ישועה, חשבתי שהרי אין ספק שהייתי ועמדתי לפני הרבי, פירטתי לפניו הכול, והוא בוודאי שמע! לא חייבים להרגיש או להבין, זוהי מצאתי שגילוי לנו הצדיקים - בלודמיר נכנסים להייליגער רבי שלמה מקארלין! והוא נמצא שם כמו בחיים חיותו, ושומע את כל התפילות! כעבור תקופה קצרה זיכתי לישועה מעל דרך הטבע ומצאתי את זיווגי [אחר שהייתי גרוש במשך תקופה ארוכה] באופן הטוב ביותר, בשעה טובה ומוצלחת!

החיים בלודמיר בעבר ובהווה

א' דערהויבענער שבת אין לודמיר'

משתתפי 'מסע הקדוש' על פני העיירות: לי'זענסק, לובלין, ראדושיץ מאלינוב ועוד, ישבתו בעי"ה בשבת קודש זו פרישת בהעלותך בעיר לודמיר, בראשות המשפחה הגה"ח ר' שאול יהודה שידלא שליט"א, ממשפיעי 'קול דודי'. משתתפי הקבוצה יזכו לקיים את התפילות וההתעורריות בצוואת חז"א - בבית רבינו המפואר, בו קיימת גם המקווה ושאר האגפים. סעודות השבת קודש תיערכנה ליד המלך בבית המלון הגדול. בערב שבת קודש וגם בצאתה, יזכו לעלות וליראות אצל רבינו הקדוש, אחרי הכנה דרבה במעמד מועד לקראת העליה לציון קודש הקדושים של האי צדיק מטרה הנשמות ומצמיחי הישועות, אשר העידו צדיקים על מקום מנוחתו שיש בו הבחינה הנוראה של 'כמו בחיים חיותו'!

בימים אלו אנו עומדים כשלושים יום לפני יום ההילולא רבה, מכאן קריאה של חיבה לכל אחינו בית ישראל למרר ולהזמין כרטיסים בהקדם.

חידה

מה גרם למשה רבנו להיות עניו?
הפתרון לחידה מופיע ב'עלון זה'.

כדי לענות על החידה יש לחיץ לקו לודמיר 02-3011122, להקנס לשלוחת ה'לודמיר' - שלוחה מספר 0, ולפעל לפי ההוראות. ההזכר יקבל זכוי לרכישת מתנה בסך 50 ש"ח. את התשובה יש להקליט עד ליום ראשון פרשת שלח ההזכר לפרשת במדבר: יעקב ברגשנין ביתר עלית

עמיקא וטמירא

מאורו הקדוש של

כ"ק מרן אדמו"ר הזקן רבינו איתמר מנדבורנה זי"ע

ערש"ק פרשת בהעלותך תשפ"ה – שבת שקודם יומא דהילולא קדישא
גליץ מספר 1

• טמירא דלעילא •

• עמוק מי ימצאנו •

יראה אחזתנו בבואינו לחרות עלי גליון ולגעת בשולי אדרתו הנאדרת בקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הזקן רבי איתמר מנדבורנה זי"ע, וללמוד מדרכי הנהגתו והליכותיו למען ידעו דור אחרון צדיק מה פעל.

במלאכה הקשה שבמקדש בחרנו ליקח לנו, כי כידוע היה רבינו טמיר ונעלם ספון בחדרו הקדוש ומפומא לא גליא מילתא, מחשבותיו היו תפוסות עימו, וכולו התהלך בעולמות העליונים. ובעוד שעם כל סובביו ובאי ביתו היה מדבר כאחד האדם ואף היה מדבר בדברי צחות ומליצה, ראו הכל כי ראשו מגיע השמימה, וכל כולו דבוק בהקב"ה בכל רגע ורגע.

נודע היה בדורו כצדיק מופלא וכחד מקמאי, כאשר עבודתו בקודש הייתה כשל חד משרפי מעלה. ובמקום שאתה מוצא גדלותו שם אתה מוצא ענוותנותו. עמל רב ויגיעה עצומה השקיע רבנו כל ימיו למען הסתר קצות דרכיו בקודש ולכסות מעיני בשר ודם את עוצם גדלותו וקדושתו הנשגבה, ואף מהחסידים הקרובים אשר צבאו על דלתות ביתו והאזינו לשיחות קודשו והיו עדים לגדלותו הרבה היה רבנו כל ימיו טמיר ונעלם גנוז וחתום.

אולם חפצנו זאת, כי הדור אשר לא הכיר את יוסף, ולא זכה לחזות באורו הגדול, ולהסתופף בצילו, יזכה לטעום ולו מעט מגדולת הצדיק וללמוד מדרכיו וכך להדבק בצדיקים ועי"ז להדבק בשכינה (כתובות קיא:).

וע"כ באתנו בברכה להגיש בפניכם את הגליון 'עמיקא וטמירא', ובו נאספו ונארגו חלק מדברי תורתו והליכותיו בקודש של רבינו, מתוך הספר 'עמיקא וטמירא' שעתידי לצאת לאור בקרוב א"ה. והרינו להבהיר כי לא באנו לבאר את דרכיו ולעמוד על סוד מעשיו, אלא להנחיל לדורות הבאים מה ראו עינינו, וממנו נראה תוצאות חיים.

ויהי רצון שתשרה הברכה במעשה ידינו ולא תצא תקלה מתחת ידינו, וחזרתו הגדולה של רבינו תגן עלינו, ויהי נועם ה' אלוהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו, אכ"ה.

המערכת

לזכר עולם יהיה צדיק

לכבוד נשמת

כ"ק אדונינו מורינו ורבינו רבי איתמר זי"ע

בן כ"ק מרן רבינו מאיר זי"ע מקרעטשניף

גלב"ע ערש"ק פרשת שלח כ"ב סיון תשל"ג

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

כידוע רבינו זי"ע מיעט מאד באמירת 'תורה' ומעט מזעיר נותר לנו לברכה כפי אשר שמענו מצאצאיו הק' ומבאי ביתו, ובלקוטי בתר לקוטי אספנו כעמיר גורנה מדברי תורתו של רבינו זי"ע, והבאנו לפניכם כמה מדברי תורתו אשר המה בבחינת 'הוא היה אומר' בגודל אהבת ישראל שבערה בו, ובמנוח חינוך הילדים שעמדו לנגד עיניו תדיר, והבז שרחש לכל ענייני העולם הזה ולכל דבר כבוד וגאווה שמאס בהם מטוב ועד רע.

ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח).

הנה אמת ונכון הדבר שיש בכל אדם כמה חסרונות, ואין לך אדם ללא חסרון ומגרעת. אך האדם צריך להביט על חבירו כמו על עצמו, כי כשם שהוא יכול לסבול את עצמו על אף כל החסרונות והמגרעות שיש בו, שהרי גם הוא ככל האדם אינו האדם השלם, אלא שהוא מעלים עין מחסרונותיו, ורואה רק את המעלות שלו. כך הוא מחויב לסבול גם את חבירו, ולראות רק את מעלותיו. וזהו שאומר הכתוב 'ואהבת לרעך', והעצה לזה היא 'כמוך', שתסתכל על חבריך כעל עצמך, ואת תבוא לאהבו באמת תמיד.

*

ושמתם את דברי אלה על לבבכם (דברים י"א, י"ח).

מצוה על האב לחנך ולייסר את בניו תמיד בלי הפסק, ואף שלפעמים נראין הדברים כאילו אין תועלת בדבר, מאחר שהבן אינו מטה אוזניו לשמוע, אעפ"כ אסור לרפות עצמו מלומר מוסר, ומלייסר את בניו שילכו בדרך הישר, כי אע"פ שאינו נכנס ללבו של הבן כעת, מ"מ מונח ועומד תמיד על לבבו, וכשיהיה עת רצון בפתחת הלב, יכנס הכל וישפיע עליו לטובה מיד. וזהו 'ושמתם את דברי אלה', ואע"פ שאינו מונח אלא 'על לבבכם', כי סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא בס"ד.

וכעדות בנו הרה"ק מזוטשקא זי"ע בספרו נחל יצחק (פרשת עקב ד"ה 'וידעת עם לבבך') "אבי הרה"ק זצוק"ל היה רגיל לומר לנו, [אחר שהיה מייסר אותנו לילך בדרך הטוב] 'איי קינדערלעך קינדערלעך, אינכם מבינים היום מה שמדברים אליכם, אבל לאחר זמן תתחילו להבין...' "

*

הוי זנב לאריות וכו' (אבות ד, יד).

כה זוהיר רבינו לבניו, הנה לגבי פשוטים הינכם נחשבים כחשובים, וכן כל אחד ואחד מתגאה לגבי קטן ממנו, אבל כשנסתכל כלפי מעלה בעל כרחינו נכנע.

ובזה פירש מה שנאמר 'בשמים ממעל', כלומר, כי ברוחניות צריכים להסתכל למעלה, לראות הגדולים ולהיכנע, כי להיותו 'שיינע אידן' לגבי עולם המוקולקל היום ר"ל, במה נחשב הוא. וזה מה שאמר התנא, הוי זנב לאריות וכו'.

• טמירא דכולא •

בשלה, תשעה ימים לחודש שבט, שנת תר"ס, בעיר "דעליטין". זמן החתונה נקבע בשטר התנאים: "אנ"ה וב"נ ובעיר הש"י בשבת נחמו הבע"ל דהאי שותא תר"ס בעיר קאלביסוף על ההוצאות אבי הכלה". אך מה? היתה זאת והחתונה נדחתה, והתקיימה בשעט"מ מכיוון י"ב לחודש שבט שנת תרס"א, כפי שמופיע בשטר הכתובה "בששי בשבת בשנים עשר יום לחדש שבט בשנת חמשת אלפים ושש מאות ואחד ושישים לבריאת עולם למנין שאנו מונין בעיר קאלביסוף".

טשענדאוויץ

לאחר כשנה נולדה לרבינו בתו הבכורה הרבנית רעכל מקעניא ע"ה ובהיותו בן ט"ו שנים פקד עליו אביו הק' "הגיע העת שתלך להפיץ את אור ה' בין דרי עולם ולהנהיג עדה בישראל" והוסיף לאמר "מהיום והלאה הברכות נתונות בידך ולך בכוחך זה והושע את ישראל", בתחילה נצטער רבינו על הוראת אביו כי היה עדיין צעיר לימים, אך חזקה עליו פקודת אביו, ושאל את אביו לאיזו עיר יילך אמר לו "צא לתחנת הרכבת, והרכבת הראשונה שתגיע, עלה עליה, כי זהו מוקדן המיועד לך מן השמים", שאל רבינו את אביו "והלא אין בידי מאומה להוצאות הדרך, ואך אסע ואין בידי דבר", נענה אביו בחביבות ואמר לו "ועססן גיין אין גאט ברוך הוא" וועגן וועט דיר העלפן".

סיפר רבינו שעמדו אז על הפרק שתי עירות בהם היו לאביו אלו חסידים ומקורבים שאליהם היה יכול לסעוד, והיה צריך לבחור בין 'דעברעצין' שבגליציה ל'טשערנובין' שברומניה, ובעמדו בתחנת הרכבת והנה הגיעה הרכבת המוליכה לטשערנובין, כשרבינו עולה עליה מבלי שידע לאן פניו מועדות.

והי כאשר הגיע רבינו לטשערנובין תהה לאן יפנה, ולפתע הגיע אליו יהודי שאינו מוכר ואמר לו, "רבי, האם יש לכם מקום לדור בו", ענה רבינו בשלילה, אמר לו, "אם-כן בוא עמי". ומדיבור למעשה צרר הלה את חבילתו של רבינו והעמיסם על עגלתו והוביל את רבינו לבית ברחוב 'קעליר-גאס' 6 ואמר "זה הבית המיועד לרבי". ולאחר שנכנס שאל "האם הרבי כבר התפלל מנחה" וכשאמר רבינו שעדיין לא התפלל, מיד יצא ואסף מנין אנשים שיתפללו עם הרבי שזה עתה הגיע לשכון כבוד בעיר, ומיד אח"כ נעלם אותו יהודי. לימים אמר רבינו, כי יתכן שאותו איש לא היה אחר מאליה הנביא זכור לטוב, והפסיר "אכן מאותו מנחה מעולם לא חסר לי מנין לתפילה..."

בטשערנובין ישב רבינו עד למלחמת העולם הראשונה, אז גלה רבינו יחד עם הרבה מצדיקי אותו הדור לעיר וינה שבאוסטריה, וכשנגרעו הרוחות שב לעיר קרעטשניף, ושנים ספורות קודם השואה האיומה חזר רבינו לעיר טשערנובין כימים מקדם.

בשנת הזעם

כאשר פרצה מלחמת העולם השנייה כבשו הגרמנים ימ"ש אף את העיר טשערנובין אך חלק מהעיר לא היתה בשליטתם, ורבינו היה נר בחלק העיר שלא היה תחת שלטון הנאצי, אכן גם שם היתה האנטישמיות מנת חלקם התמידית, ועל כולנה ריחפה צרת הגיוס לצבא הרומני שחלה על בחורים ובני הנוער, וכמוכן שגוריה זו לא פסחה מעל בית רבינו. אבל רבינו לא שת לזאת ובכל יום היו מתבקעים בביתו מנין יהודים לתפילה בציבור לשחרית מנחה ומעריב, כשבעת האות ביקש מביתו הרבנית מפיטסבורג ע"ה שתעמוד בחלון הבית לראות האם עוברים על די הבית הקלגסים שהיו מחפשים בחורים בכדי לגייסם לצבא. ואם יבואו לפתח הבית תעמוד היא ותפתח הדלת וכך ינצלו כל בני רבינו.

לאחר תקופת זמן הצליחו לעשות הסכם עם אחד מהחיילים שהיה מתהלך בתדירות על די בית רבינו, והלה היה מעלים עין וממשיך לבתים אחרים, ומכיון

קצרה היריעה מלשרטט את תולדות חייו של רבינו זי"ע ומלהקיף את דמותו אשר אין בכוהנו לעשות המלאכה כי נגחה דרכו מדרכיו ואין לנו שיעור אלא מקצת מה שזכינו לחוות בנועם מלך.

ביריעה זו באנו לסקור בקצירת האומר את פרקי תולדותיו של רבינו אשר רב בהם הנסתר על הגלוי

זרחה השמש

רבינו הקדוש הרה"ק רבי איתמר ראזענבוים זי"ע, הנקרא כפי כל ביראת הכבוד - הרה"ק האדמו"ר הזקן לבית נדבורנה, זרחה אורו בעיר 'מיאלען' לאביו הגדול הרה"ק רבי מאיר מקרעטשניף זי"ע בן הרה"ק הסבא קדישא הרבי ר' מרדכי מנדבורנה זי"ע, בן אחר בן נער משרשים להרה"ק הרבי ר' מאיר הגדול מפרימישלאן זי"ע, שהעיד על עצמו כי כבר שמונים דורות דור אחר דור לא פסקה מהם רוח הקודש. ולאילו מרת שפרה ע"ה בת הרה"ק רבי יחיאל מיכל טירר מדורהו, ביום ה' תמוז שנת תרמ"ו, ונקרא על שם זקנו (חותן זקנו הרה"ק רבי יצחק מקאליש הנ"ל) הצדיק הנסתר רבי איתמר הכהן מטשיוקוב זי"ע מצאצאי הרה"ק בעל ה'באר מים חיים' זי"ע.

כשנכנס לביתו של אברהם אביו נקרא ע"ש זקנו הרה"ק הצדיק הנסתר רבי איתמר הכהן מטשיוקוב זי"ע, אשר הרה"ק הקדוש לוי מבארדיטשוב זי"ע נסע יחד עם הרה"ק הר"ר שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לשהות במחיצתו ביום הכיפורים, על מנת לחוות בעבודתו.

צדיקים אמרו דשמא קא גרים ולא לחנים נקרא רבינו על שם זקנו זה שהיה צדיק נסתר, כי גם אצלו היה הנסתר רב מאוד על הגלוי והעלים את כל מדרגותיו הגשונות.

תחת אחד השיחים אמר לו אביו "התדע מדוע קראתיך על

שם זקני רבי איתמר, כי אצלו התאחדו על שולחן תורה וגדולה במקום אחד. ובכן, הנני במרכך שגם אצלך יהיו התורה והגדולה מאוחדים על שולחן אחד".

מילדותו החלה רוח ה' לפעמו, ורואיו נבאו לו גדולות, על טבעו להשליט את ה"שכל" על "כח הרצון" מסופר עליו שבהיותו ילד כבן חמש היה רעב לדבר מאכל, והודיע על כך לאמו, באותה העת הצמצום שרר בבית ולא היה ביד האם להאכיל את בנה, ורק אחר טירחה מרובה השיגה דבר מאכל עבורו. כשהגיעה לו אמו את המאכל והנה הילד מתאפק ומחכה ואינו טועם. שאלתו אמו, מדוע מקדם ביקש לאכול דבר מה והנה עתה איננו ממחר לאכול, השיב הנער, "והלא אבא אמר שעל האדם לרסן תאוות אכילתו..."

רבינו בימי חורפו

האיש מקדש

שמעו וריחו הטוב החל נוף והגיע עד לרבה של העיר קולביסוב, הרה"ק רבי אשר ישעיה רובין זי"ע נז"ן להרה"ק מראפשיץ זי"ע וחתנו של הרה"ק רבי אלכסנדר סנדר זי"ע בנו של הרה"ק בעל היכל הברכה זי"ע. ובעודו בן י"ד שנים בהו לו לחתן, לבתו מרת מלכה ע"ה. התנאים התקיימו באור ליום ג' פרשת

אעשה כך גם אני". ואכן מיד בבוקרו של יום ראשון נטל את דיוו ואלל כוית פת לכבוד סעודת מלוה מלכה.

ביום רביעי פרשת שלח - יומיים קודם פטירתו, בשכבו על ערש דיו נתן לבתו הרבנית מפיטסבורג ע"ה 100 ליש"ט ואמר לה "הא לך מעות אלו וקני בהם צרכי סעודה לכבוד מלוה מלכה גדולה". ואח"כ צוה שיתקנו סעודה מכובדת ואמר לנכדיו שהיו אז בביתו "טלו ידיכם לסעודת מלווה מלכה", והוסיף "הלא יום רביעי היום, ויום רביעי שייך כבר לשבת הבאה. כי מי יודע אם אוכל עוד לשבת עמכם בשבת יחד בסעודתו של דוד מלכא משיחא", סתם ולא פירש ויהי לפלא.

אכן באותו היום עמדו לפניו כמה מנכדיו ואמר להם רבינו, "רודי ר' מאיר מפרמישלאן ואז"ז הבאר מים חיים והראפשיצער רב הגיעו והתחילו למשך באבנט, וכן משכו ומשכו, אמרת להם, הלא אני איני מתערב בעניינכם, ולכן אל תתערבו בענייני, מאחר שהידידים עדיין זקוקים לי בעולם, אכן", הוסיף באנחה, "עדיין הם מושכים", ושתק.

בערש"ק פרשת שלח, כ"ב סיון, שעות ספורות קודם הסתלקותו לגנו"מ, כאשר הסתובב רבינו על מיטתו מצד לצד ניתק אחד מפתילי הציצית ונקרע, כשראה זאת רבינו נענה אמר "אם כן, כבר נגורה הגוירה", והחל להכין עצמו בסילודין.

לפתע התחיל רבינו להראות סימנים של שמחה, ואמר, "הא! זקני ר' חיים ממשערנובין [הבאר מים חיים] הגיע. פנו מקום והביאו כסא לכבודו", לאחר איה זמן אמר עוד, "הא! זקני ר' נפתלי מראפשיץ הגיע". לאחר איה זמן אמר עוד, "הא! ר' מאיר'ל מפרמישלאן הגיע", וכן מנה עוד ועוד צדיקים וקובלם במאור פנים ובשמחה, וכן היה משך כל היום ההוא, עד עת נטו צללי ערב שבת נתעלה רבינו ובחד קטירא איתקטר לגנו מרומים.

אשכנזיה דרבי

דבר הסתלקותו של רבינו התקבל בצער ויוגן רב בקרב שלומי אמוני ישראל, ובפרט אצל תושבי ארץ הקודש שזה רק כמה שנים שזכו להיות נאותים לאורו.

מסע ההלוויה יצא מבית מדרשו של רבינו בערבו של ראשון שלמחרת כאשר ילדי רבינו שנבחרו להלוויה ולוהשתתף במסע ההלוויה, כאשר רבבות חסידים ואנשי מעשה ובראשם גדולי האדמו"רים הרבנים ראשי הישיבות.

בניו הר"ה"ק מסטראוניץ והרה"ק מחדרה נשאו דברי פרידה בבית מדרשו של רבינו, לאחמ"כ המשיך מסע ההלוויה לעיר"ק וירושלים, כאשר רבבות אלפי ישראל באו להלווה כבוד להאי צדיק וקדוש, בשעה שבנו הר"ה"ק מוושקא נשא מילי דהספיא מועטים, כך ליוו המוני בית ישראל את מיטתו הק' של רבינו עד למרומי הר הזיתים שם נטמן בחלקת מחוקק ספון באותו מקום שנתקדש בקדושה עליונה, ועד ימינו נדע כמקום מסוגל לפעול בו ישועות בכל מילי דמיטב.

זרעו למרבה

זכה רבינו והיתה מיטתו שלימה כשכל בניו הולכים בדרכו הבהירה אותה התווה להם, ואף הם כדרכו כיהו באדמו"רות והנהיגו עדותיהם בדרכי אבותיו הק' לשם ולתפארת, הלא המה, הר"ה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנה ז"ל, הר"ה"ק רבי ישכר בער מסטראוניץ ז"ל, הר"ה"ק רבי יצחק אייזיק מוושקא ז"ל, הר"ה"ק רבי מאיר זצ"ל אב"ד מקסיקו, הר"ה"ק רבי אשר ישעיה מנדבורנה-חדרה ז"ל.

חתניו של רבינו אף הם התפרסמו בקדושים וצדיקים, הר"ה"ק רבי אברהם אבא מפיטסבורג ז"ל, הר"ה"ק רבי מאיר מרומאן ז"ל, הר"ה"ק רבי שלום ישכר דב שפירא מקעכנא זצ"ל.

רבינו עם בניו הק' בביתו בטשערנובץ

שהיו רגילים בכך שהחייל מעלים עין בבית רבינו, הורו בני רבינו היתר לעצמם לפתוח את דלת הבית בחשש כי אין סכנה אורבת להם בזה. אולם פעם אחת הגיע חייל אחר לבדוק בבית רבינו, וכשדפק בדלת פתח לו בנו הצעיר האדמו"ר מחדרה זצ"ל ובראותו בן רבינו את

שארע וכי טעות נקרתה לפניו, מיד ברח פנימה והתחבא בבית. ביתו של רבינו היה גדול בן ג' קומות ועל כן נמשך המרדף זמן רב, ותוך כדי ריצתו של החייל הבינו בני הבית למצב שנקלעו אליו, ובן רבינו האדמו"ר מסטראוניץ זצ"ל שהיה בעל קומה גבוהה, בראותו את החייל הרודף אחר אחיו רץ גם הוא והתחבא מתחת אחת המיטות, אכן מחמת גובהו הציצו רגליו מחוץ למיטה, ותוך כדי ריצת החייל נתקל ברגליו ונפל.

אכן בחסדי שמים החייל בטיפשותו כי רבה, במקום לבדוק מי נמצא מתחת למיטה המשיך לרוץ אחרי הבחור שברח ממנו ... לבסוף כאשר לא מוצא אף אחד,

החליט לקחת את אביהם ה"ה רבינו יזע שהיה נראה זקן בא בימים. בתו הרבנית מפיטסבורג ע"ה בראותה כן, אמרה שגם היא מצטרפת עמו כי אינה יכולה לעזוב את אביה, ולכן התלווה אליו, בהגיעם למפקדה עכבו אותם זמן רב. ולפתע הגיע אחת ממפקדי המחוז ואמר, "היתכן שהבאתם לכאן אדם זקן, הרי אנו מחפשים בחורים צעירים", ואכן מיד שיחררו אותם, ושבה הרווחה לבית רבינו.

ארה"ב

בשנת תש"ז הגיע רבינו יחד עם כל משפחתו לאמריקה, ובתחילה נתיישב בברונקס ושם בנה את בית מדרשו, ולאחר זמן עבר לוואשינגטון הייטס והקים שם את היכלו, בהסביבו מדוע אינו הולך לגור בריכוזים החרדים שבאותם הימים, באמרו כי רוצה הוא לישב עם פשוטי העם ולקרנם לאביהם שבשמים ולהפיץ את אור תורתו הק' בקרב ישראל.

ובשבתו בארץ ניכר באותם שנים שאחר המלחמה שבאו פליטים מאדמת אירופה הדוויה, אחד מעיר ושניים ממשפחה, היה רבינו עומד כאב רחמן לרפא לבבות שנשרים ולהעמיד להם כל צרכיהם ורבים השיב מעוות, בגודל אהבת ישראל שפעמה בו.

ארץ הקודש

בשנת תשכ"ט עלה לארץ הקודש והקים את בית מדרשו 'באר מים חיים' ע"ש זקינו בעל הבאמ"ח ז"ע בשכונת יד אליהו אשר בתל-אביב, וכדברו בארה"ב בן אמר עתה בטעם ישיבתו במקום זה ומונכר לאוירה הקדושה ששררה בחצר רבינו בהיותו אורב שלום ורודף שלום ואוהב את הבריות, רצה לקרנם לתורה, בת"א דר רבינו עד להסתלקותו בשנת תשל"ג, כאשר באותם ימים רבים באו להתדפק על דלתו מיהודים פשוטים עד לצדיקי וגדולי הדור שהתבטאו עליו בביטויים מפליגים כחד מצדיקי קמאי.

אחרית ימיו והסתלקותו

רבינו ז"ע היה זהיר ביותר בסעודת מלווה מלכה והיה מקיימה בדחילו ורחימו, אפילו בשעות שאחר חצות הלילה של מוצאי-שבת. ובשב"ק פרשת בהעלותך תשל"ג, השבת שקודם הסתלקותו לגנו מרומים, היה הלויז ביותר, אמנם את ג' סעודות השבת הצליח לסעוד כדרכו בקדשו, אך משיצאה השבת נפנה ואמר 'אין בכוחי לקיים את מצות סעודת מלווה מלכה', והצטער ע"ז מאוד, על שאינו יכול ללוות את השבת בצאתה כראוי וכיאות. אבל הוסיף, 'מאחר שהסבא הרבי ר' מרדכי ז"ע אמר סעודת מלווה מלכה אפשר לקיימה גם ביום ראשון בשבת,

ועל הארץ – מתחת

♦ טמיר ונעלם ♦

רבינו עם גדולי דורו

גדולי וצדיקי הדור העריצו עד למאד את רבנו. עד כמה שהיה רבנו נעלם ונסתר מעיני הבריות, אולם צדיקי הדור שהכירוהו מקרוב גילו ברבנו כי לפניו נמצא צדיק מופלא בבחינת 'כולם מוצא ארצה וראשו מגיע השמימה'. ביניהם נודע הקשר עם הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זי"ע, הרה"ק מבוהוש זי"ע, הרה"ק מריבנין זי"ע, וכן הרבה צדיקים עוד מימי שבתו בטשערנוביץ שהעריצו את רבנו ואת קדושתו הנשגבה.

במסגרת זו נסקור את קשרי רבינו עם גדולי וצדיקי הדור

עם הרה"ק מבוהוש זי"ע

הרה"ק בעל בית ישראל מגור זי"ע

העריצה מיוחדת ומסכת קשרים נדירה הייתה לו לרבנו עם מון ה'בית ישראל' מגור זי"ע. ה'בית ישראל' הפלגי שבכחו ושוהח עליו כחד מן קמאי ממש, פעמים רבות היה מגיע ה'בית ישראל' לבית רבנו. כשהוא משבח את כח הסתרתו של רבנו ופעם אף התבטא למקורביו ואמר: "אני יודע כיצד נעדר להיות כה פיקח וכה גדול ובד בבד כל כך שפל רוח ועניו".

פעם אחת לאחר שביקר בביתו של רבינו, אמר למקורביו "אני משיג כיצד בעל מוח ועובר ה' בדרגה כמורה יכול להשפיל את עצמו, כאילו הוא עפר ואפר..." בהדמנות אחרת אף התבטא אודות רבנו בהעריצה נדירה ואמר: "דא האבען מיר גענון א אלטער בראטלענער קאקל'ר חסיד".

סיפר אחד ממקורביו רבינו, כי באחד הפעמים זהה להתלוות אל רבנו במסעו למקומות הקדושים, ובסיומו ביקר בחד המנוחות בירושלים שם עלה על קבר אחותו הרבנית מראמאן ע"ה. לאחר מכן הביע את רצונו לבקר בביתו של הרבי מגור, וסיפר אותו מקורב, "נשלחתי להודיע על כך בבית הרבי מגור, וכששמעו הרבי מגור כי רבנו מתכוון לבקר, נענה בתוקף שאינו מסכים לכן והוא כבר ילך אל רבינו. אך אדוהי והיו כבר נשמע קולה של פמליית רבנו בהגיעה למבואות הבית. משראה ה'בית ישראל' בכך, עטה מיד את ה'קאפאן' המיוחד לשבת ויץ כחץ מקשת לקדם את פני רבינו בפתח ביתו. בהגיעם אל החדר, כיבד ה'בית ישראל' את רבנו לשבת על כיסאו בראש השולחן, אך רבנו סירב. כיון שכך, הסיט ה'בית ישראל' את כיסאו לזרמורו והוא רבנו התיישב על הכיסאות שניצבו לזרמור השולחן.

מקורביו ה'בית ישראל' ציינו בהשתאות, כי למרות שהבית ישראל נודע בריאותו המופלגת ובדרך כלל לא האריך בביקורים ובגינות כבוד, אך בבואו אל רבנו היה מסוגל לישב במחיצתו לעתים שעה ארוכה, באין אומר ואין דברים, ורק הביטו זה על זה, ומי יעמוד בסוד קדושים... כמו"כ מסופר, כי כשיצא ה'בית ישראל' לאחר אחד מביקוריו בבית רבנו, פגש שם את החסיד המפורסם ר' משה שוסטר זצ"ל, ואמר לו בחום: "הכנס נא פנימה לרבי מנדבורנה ותראה עד היכן מסוגל ליד אשה להתעלות ולהתרומם..."

בר"ח סיון תשל"ג, שלשה שבועות קודם הסתלקותו של רבנו זי"ע לגני מרחמים הגיע ה'בית ישראל' לבקר, ואמר לו רבינו "ענני רבי ונעט איך נאך אביסלע מין שעה לא הבוא לבקרני", ואכן נשאר שם עוד כעשר דקות וישבו ולידו דיברו כלום ביניהם רק הביטו האחד על רעהו ונפרדו לשלום.

כמו"כ ידוע כי באשכנזית דרב, ביקש ה'בית ישראל' להשתתף בעריכת הטהרה לרבנו, ובמהלך ההלוויה עלה למורנו הר הזיתים להשקיף על מהלך ההלוויה והקבורה.

כמים הפנים אל פנים גם רבנו העריך ביותר את הרבי מגור, ולאחר ביקורו אצל הרבי מגור התבטא רבנו "הרבי מגור החדיד בקרבי חיות חרדה".

יצוין שאין בדינו מידע רב על ביקורים אלו שארעו פעמים רבות. נשמח אם יש בידי אף מי מהקוראים תמונות או ציטוטים מאותם ביקורים ונאיר הוד בין תרי שרפי מעלה. במרבית המעריכת

בית המשפט בו נכתב "כי האשה מוזמנת למשפט שייערך בעוד כחודשי ימים".

בפרק זמן זה נסעה האשה אל כמה מעורכי דין מפורסמים שבאזור לשכור את שירותיהם לסגוריה במשפט, אולם בשמועם את פרטי המעשה ואת שם התובע, הודיעו כי אינם רוצים לקחת תיק זה על עצמם באמרו כי חבל על כל טירחתה ובדאי תפסיד במשפט.

*

באותה העת הגיע רבינו לגור בעיר טשערנוביץ, רבינו היה אז צעיר לימים, רק כבן ט"ז שנים, ואף עדיין לא בנה לעצמו בית מקדש מעט להתפלל בו, והתגורר אז בבנין מגורים רגיל יחד עם עוד שניים.

והנה אחותה של אותה אשה דרה בשכנותו של רבינו שהו עתה בא להתגורר בסמוך אליהם, וכאשר באו האשה ובעלה למשערנוביץ לתור אחר עורך-דין טוב למשפט עלו לבית אחותה ובהכנסם ראתה את ארשת פניהם שאמרה הכל, ע"כ ייעצה לאחותה שתיכנס להאדמו"ר הצעיר שהגיע לגור בסמוך לביתה, ואמרה כי על-אף שצעיר לימים הוא, אך פניו הבהקות מראות כי מבני עליה הוא, וכי השכינה שורה עליו.

בתחילה היססו, והלא הוא אדמו"ר צעיר ומה כבר ביכלתו לעזור, אמרו לעצמם, אולם לבסוף הסכימה האשה לדבר אחותה מאחר שגם כך לא עמדו בפניה עוד ברירות להינצל מהמשפט האורב לה, ולכן פתה לבית רבינו ושחה את מור לבה לפניו, והנה התחיל רבינו לחקרה ולברר את הסיפור לפרטי פרטים משל היה חוקר או עורך דין במקצועו. ובסיומו אמר לה רבינו בקול בוטח "הסירי דאגה מליבך, אל תיראי מפני אותו רשע, כי עד זמן המשפט כבר יהיה הגוי קבור באדמה!", והוסיף "חבל על זמנך ושובי לביתך, ואל תפני לעורכי הדין למיניהם וחוסים על כספך".

אך אף לאחר משפטים נחרצים אלו עדיין כרסם הספק בליבה של האשה, וחשבה בליבה שאף רבינו לא אמר לה זאת אלא להרגיעה, ולכן מספר ימים קודם יום המשפט שבה האשה לעיר טשערנוביץ כדי לסכם עם עורכי דין ולהתייעץ עמו על מהלכי המשפט ולסדר טענותיה. אך כאשר הגיעה למשערנוביץ, נכנסה קודם לבית אחותה, ושם התפללו כולם על מטרת בואה, באמרו כי אותו מהגדר אחזו שבין מוחי בפתע פתאום, והרופא שהוזעק למקום קבע את מותו... והמשפט בוטל ואין לך לחשוש יותר, ודבר מדבריו של רבינו לא נפל ארצה.

בעיירה הסמוכה למשערנוביץ התגוררו משפחת ציטרנבונים אשר חננו ה' בעושר רב, כשהאשה היתה מנהלת חלק ניכר מעסקי המסחר של בעלה, וכך התנהלו הדברים על מי מנוחות, מדי שבוע היתה האשה נוסעת למשערנוביץ, קונה סחורות בזול ומוכרתן בעיירה ברווחים גדולים כדרכם של סוחרים.

*

באחד הפעמים כשנערך 'יום שוק' גדול בטשערנוביץ, השכימה קום בבוקר ויצאה מביתה בריאות רצון לנצל כל רגע ביום זה. אך העגלון הקבוע עימו היה נהגה לנסוע בכל פעם לא הגיע משום מה. לא נותרה בידה ברירה ופתה לעבר כיכר העיר שם מתקבצים עגלוני העיירה ומציעים את שירותיהם לתושבי העיר. אולם באותו היום השקט שרר בכיכר, היה זה כאמור יום שוק וכל העגלונים יצאו בבוקר של יום עם שאר סוחרי העיר, לא נותר בידה ברירה, ונאלצה לשכור את שירותיו של עגלון צעיר ובלתי מנסה, שכן אצה לה הדרך מטשערנוביץ ליום השוק.

לא עברו דקות ספורות מאז עלותה על העגלה, והעגלון הטרי איבד שליטה על סוסיו כשהם פורצים בדהירה לעבר הרחוב הסמוך שם שיחקו שני ילדים ערלים ולרוב יצתם נדרס אחד הילדים למוות ברגלי הסוסים המבוהלים.

אביו של הילד שנהרג היה מהגדר מפורסם בעיר הגדולה טשערנוביץ, והיה ידוע בכוחו הרב ובקשריו המסופים במסדרונות השלטון, ומשראה כי יש לו עסק עם יהודי, גמר אומר לסוחטו בדמים תרתי משמע.

ומאותו יום לא נתן מנוח לבני הזוג הללו, כאשר מידי כמה ימים בא לפניהם ודרש מהם סכום כסף גדול תוך-כדי שהוא מנופף בידו ומאיים שאם לא יענו לדרישותיו, יילך וילשין על האשה בבית המשפט, "ושם" הבטיח "חרצו את דינה למאסר עולם" בעודו מסנן חיך אכזרי השמור לשונאי ישראל.

כך עברו מספר חדשים מלווים בהצקותיו של אותו מהגדר, עד אשר הגיעו מים עד נפש, האשה נוכחה לדעת כי באם תמשיך לענות על דרישותיו הם יתורשוו כליל, ועל כן אורה אומץ והחליטה כי יותר היא אינה משלמת ולו פרוטה שחוקה.

משמעה זאת הגוי, קיים דבריו, ומיד הלך לבית המשפט המחוזי להלשין עליה כי היא אשמה בהרגית בנו הילד, לא עברו ימים ספורים כשאל ביתם מגיע מכתב רשום מאת

♦ יותר מבחייהם ♦

ותיכן הכל על הצד היותר טוב עוד קודם כניסת השבת... אולם כשביקש רבינו ליתן לו שכר, אמר, "ב"ה הגני מתפרנס בטוב וזכות הוא לי להנות את הרבי במעשה ידי, ולכן איני רוצה שום תמורה כסף על העבודה". ואף כאשר הפציר בו רבינו לא רצה לקחת תשלום על עבודתו. אמר לו רבינו, "אם-כן בכל עת שתצטרך איזה ישועה תבוא אלי ואשתדל למענך כפי כפי". והוסיף "ואף אחרי פטירתו אם תבוא על הציון שלי להזכירך לטוב אשתדל בעדך". ראה אותו יהודי ששעת הכושר נקרתה לפניו, וע"כ העיז פניו "הרי בודאי הרבי עומד להיקבר בארץ ישראל, וכי איך אגיע למקום מנוחתו של רבינו בארצה"ק". שמע רבינו את דבריו ועצם עינו בעודו מהרהר במחשבתו, ואז נענה, "אם-כן תבוא כאן לבית המדרש שהתפללתי בו, ותיגש לארון הקודש ותזכיר עצמך לטוב, ובל"נ אשתדל למענך בעולם האמת".

הושע נא ציון המצינת

אחד מחסדי הרה"ק רבי מרדכי אשר מסטראוניץ ז"ע – נכד רבינו בארה"ב, עלה להשתקע בארץ הקודש, ותר אחר דירה בעיר הקודש ירושלים ת"ו שיוכל לדור בה, ואחר יגיעה רבה מצא דירה ברחוב ירמיהו התואמת לצרכי בני ביתו, השייכת ליהודי מיוצאי פרס שהציע את הדירה למכירה בסך 120,000 דולר, אך לאותו חסיד לא היה לו כי אם 80,000 דולר, וכך המשא ומתן התנהל בעקשנות, כשהמוכר אינו מוכן להוריד מהמחיר ומאידך לחסיד לא היה די בקשתו.

באותה העת עלתה במחשבתו מה ששמע רבות מפי רבו ממסטראוניץ ז"ע, שרבינו הבטיח שמעולם לא נשאר חייב לאף יהודי כאשר הוא. לכן גמר אומר שיעלה על ציון רבינו במרומי הר הזיתים שם חלקת מחוקק ספון, לשפוך שיח בזכותו של רבינו, וכך עשה ועלה לאהל הקן ושפך את לבו על מצוקתו בקניית הדירה.

והנה זה פלא, למחרת היום התקשר אליו המוכר באמרו שמוכן הוא לסגור על עסקה ע"ס 80,000 דולר בהצעתו של החסיד מתחילה, והוסיף שרוצה לגמור המקח מיד. וכך היה.

לפליאתו של החסיד סיפר החסיד על הסיבה לשינוי דעתו. כי בעת שכבו על מיטתו בשעת לילה, הופיע בחלומו יהודי זקן בעל הדרת פנים שתיאר דמותו לימד כי היה זה רבינו ז"ע, ואמר לו, "הלא יש לך די כסף ומה איכפת לך שלהלה יהיה דירה למשכנך", וכך הוכיח אותו זמן רב עד שלא מצא מנוח לנפשו וסגר את העסקא כדברי אותו זקן מלא דחמים רבינו ז"ע.

ציון רבינו ז"ע"א

ומה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש

בחלום הלילה

רגילים היו באי בית מדרשו של רבינו למראה הבאים להתיעץ עם רבינו ז"ע בנושאים שונים, ואף בעסקי מקד וממכר, כאשר רבינו בפקחותו הרבה היה משיב ומייעץ לכ"א כפי משאלתו בחכמה ובתבונה, וכך פעם אחר פעם היתה ניכרת הבנתו העמוקה של רבינו וידידתו לפרטי פרטים אף בנושאים אלו, וכל מי ששמע לעצתו ופעל לפי הכוונתו ראה הצלחה גדולה במעשה ידיו, וכך היה זה כדבר שבשגרה בחיי רבינו.

היה זה לילה אחד, שנים ספורות אחר הסתלקות רבינו לגנו"מ, כאשר רבינו נלה בחלום לאחד מחסידיו משובלי עזתו בחיים חיות, וצויה עליו בקול בוטח, שלמחרת היום בקומו משנתו ימכור את כל נירות הערך שיש לו בחברה מסוימת.

בבוקרו של יום קם החסיד כשרוחו פועמת והוא נרעש ונפחד מהגילוי לו זכה באישון ליל, ומיד החיש צעדיו למכור את כל אותם נירות ערך כדברי רבינו. ומדברי רבינו לא נפל דבר ארצה, ובעבור ימים מועטים נודע כי החברה פשטה את הרגל, והשקעותיהם של יהודים רבים נפלו לטמיון, ורק ממנו של אותו יהודי ניתנו לו לשלל בזכות רבינו שעמד בעינא פקחא אף בעלמא הדין לכל המקושרים אליו, להוציאם מצרה לרווחה.

לחם לאכול – ובגד ללבוש

סמוך לבית מדרשו של רבינו התגורר חייט שזכה לעסוק בקדשים ולהתקין את מלבושי רבינו לשבתות וימים טובים ולשאר ימות השנה כראוי לכבודו של צדיק.

והנה מספר שנים אחר הסתלקות רבינו, נפטר אף החייט לבית עולמו. וכימי השבעה, בהיותה דואגת מהיכן תתפרנס מהיום והלאה, סיפרה האלמנה בהתרגשות רבה כי רבינו ז"ע נראה אליה בחלום הלילה כשהוא מחזיק בידו ככר לחם גדול, ואומר לה במאור פנים, "אל דאגה, מעתה לא יחסר לך מונק, ויהיה לך פרנסה בהרחבה"....

מקום שהתפלל

היה זה כאשר התגורר רבינו ז"ע בווישניגטון הייטס שבארה"ב. באחד מערבי-השבתות לאחר חצות היום איירעה תקלה בחשמל הבית, מיד הוזעק חשמלאי מומחה שיבוא לאתר את הבעיה, ואכן הלה עשה מלאכתו במקצועיות ובוריות

♦ כמס וחתום ♦

הובאו לידי המערכת 2 תמונות מרבינו ז"ע כאשר הוא משתתף באירועים שונים נשמח לשמוע אם אי מי מהקוראים מכיר את משתתפי השמחה ופרטים נוספים על האירועים הללו

בתמונה זו נראה רבינו משתתף באירוע בעיר טשערנוביץ כשמטרת האירוע ומשתתפיו אינו ידועים לנו

בתמונה זו נראה רבינו משתתף בשמחת נישואין בארה"ב ועורך את הכתובה

♦ עמיקא וטמירא ♦

52 שנה עברו מאז העלות הענן בהסתלקות מרן רבינו אדמו"ר הזקן רבי איתמר מנדבורנה זי"ע לגנזי מרומים באותו יום מר ונמחר כ"ב סיון - ערש"ק פ' שלח תשל"ג, כאשר נעקרה מכלל ישראל דמות נשגבה של אחד מצדיקי הדור מהדורות האחרונים שעוד זכה לחזות בזיו קדשו של מרן הסב"ק הרבי ר' מרדכי מנדבורנה זי"ע, ובהסתלקותו נגדע הקשר בינינו לדורות הקודמים, חמישים שנה הם אינם דבר של מה בכך, הזכרון מתעמעם ועובדות רבות נשכחות מלב.

בחרדת קודש נטלו על עצמם חברי המערכת להמשיך את מורשתו של אותו צדיק נשגב, שכל ימיו היה בהסתר ובהעלם, אורו שוכן בבית מדרשו ומזריח לכל סביבותיו, והוא לעצמו אינו צריך מאומה, בורח מן הכבוד היה רבינו, לא רק בורח אלא היה בז לו, ולא היה חפץ במאומה כי-אם להיטיב עם בריותיו של הקב"ה, כאשר רבינו היוה אבן שואבת להמוני בית ישראל שבאו לשפוך ליבם ולהושיע בדבר ישועה ורחמים.

וע"כ יצאו ללקט עמרים ולהנציחם לדורות עולם בספר 'עמיקא וטמירא' אשר כשמו כן הוא עמוק וחבו, טמיר ונעלם - דרכו של רבינו זי"ע. בתורתו ומשנתו הבהירה, שהנחיל לתלמידיו ולצאצאיו, ולאור באור פני מלך חיים.

לא קלה היא המלאכה, כאשר עברו שנים רבות מהסתלקות רבינו זי"ע, ובפרט שרבים מבני אותו דור שהסתופפו בצל רבינו בארה"ק ומחוצה לה רבות בשנים אינם בין החיים ז"ל. אולם חברי המערכת לא הרימו ידיהם, אלא הלכו לברר מקחו של צדיק ובירור אחר בירור אצל תלמידיו של רבינו וצאצאיו, לדלות מהם כל מעשה ועבדה מחיי אותו קדוש נשגב, וללקט אמרים מתורתו, שכיזוע מיעט רבינו באמירת 'תורה' אבל בין השיטין היו זוכים מקורביו ובני ביתו לקבל מאוצר המנוצר החבוי בליבו הקדוש.

בשנת תשפ"ג בציון שנת החמישים להסתלקות רבינו בשנת תשל"ג, יצא לאור עולם הקונטרס 'עמיקא וטמירא', בו שזפו עין הקוראים במלאכת המחשבת של חברי המערכת לעמוד על דקדקם של דברים ולסדרם כראוי לכבודו של צדיק, החל מדברי תורת החודרים כל רוח ולב, ומעוררים לבות ישראל לעבודת ה' בהכנעה ובשפלות מתוך התבטלות מוחלטת לבורא ית"ש, וכלה בתולדות חייו ותהלוכות קדשו של האי איש אלוקים שהתהלך בינותינו.

וכמעשהו בראשונה כך מועשהו בשניה בשנה שעברה - תשפ"ד הוצא קונטרס נרחב מהודר ביופיו, ונוסף עליהם מתורתו של רבינו ועבודת קודש ממה שנערך ע"י חברי המערכת שעמלו ושקדו על המלאכה להוציא תח"י דבר נאה ומתוקן, להמשיך מורשתו של רבינו זי"ע.

אמנם לא כלתה המלאכה וחפצים אנו להפיץ את אורו של רבינו לכל דורש ומבקש, ולכן בקשתנו שטוחה קדם כל קוראיו היקרים שכל מי שיש תח"י דברי תורה, עובדות וסיפורים, וכמו"כ מסמכים, ותצלומים, או כל דבר שיש בו למען יעמדו לדורות הבאים שיואל נא בטובו לזכות את הרבים ולשלוח בהקדם אל המערכת בכתובת הרשומה מטה, לזכות את הרבים, ולהעמיד שם עולם לתורת רבינו זי"ע.

וודאי שפתותיו של רבינו תהיינה דובבות בקבר להמליץ טוב בעדו לפני הקב"ה שיתקבלו תפילותיו לרחמים ולרצון וכבימי חיים חיותו השפיע רפואות וישועות לבני ישראל באשר הם, כן ישפיע עלינו רב ברכה וישועה וכמו שהבטיח קודם פטירתו באמרו "מעולם לא נשארתי חייב לאף יהודי באשר הוא". וזכות הרבים תעמוד לכם ולזרעכם עד עולם.

טל' המערכת בארה"ק - 0583224930 בארה"ב - 19171225393

או באימייל nmr0583224930@gmail.com

♦ ישאו ברכה מאת ה' ♦

לכל מי שנשאו ליבו לבוא לעזרת ה' בגבורים להוזיל מממונו למען הפצת אורו של רבינו זי"ע

ה"ה התורמים הנכבדים כ"א בשמו הטוב יבורך שיחי' לאיוש"ט

יצו ה' ברכתו שזכותו הגדולה של רבינו תלוּם בכל אשר יפנו ששון ושמחה ושיגום, אך טוב וחסד ישכנו באהליהם וירוּה רוב נחת ותענוג דקדושה מיוצאי חלציהם, ויקבל תפילותיהם להפקד בדבר ישועה ורחמים, ובזכותו של אותו צדיק שהבטיח ישועה וברכה לכל העוזרים והמסייעים בעדו יזכו שימלא ה' כל משאלות לבם לטובה, עדי נוֹשֶׁע בתשועת עולמים בהגלות כבוד שמים עלינו בבנין ביהמ"ק השלישי בב"א

בשמיחה ראריה

דברי תורה וחיוזוק מאת הגה"צ דתהלות ישראל צוק"ל

נפתל לרנ"ג יונא דהולא של דה"ק רבי ישכר דב בן דה"ק רבי משה מראדשיץ ח"י סיון

פרקי חינוך

עניני הפרשה

"ער שתהא שלהבת עולה מאליה"

באין ערוך כלל לפעולתנו, והאדם (בפרט כאשר מכוון לכך) בעשייתו המצוה בפעולת המצוה שנצטוו בה נעשה לו על ידי זה קנין בכל שלמות המצוה וזה נעשה עבורו ממילא בבחינת לקל גומר עלי², ונמצא לפי זה שמעשה המצוה שהאדם עושה והפעולה הגשמית שהמדליק עושה כאן בארץ הרי זה רק בחינת הדלקה שמדליק את האש הרוחני למעלה בשמים וכאלו מדליק רק בקצה המטה ואח"כ ממשיך האש והאור הרוחני מאליו לבעור למעלה בשמים ופועל את המכוון, ואע"פ שאין האדם יודע ומשיג את פנימיות ועומק הדברים שאליה המצוה מְכַוֵּנָה, והנה הזכות והכח הזה שיש לנו שיעל ידי פעולה קטנה שאנחנו עושים אנו קונים רכוש גדול (למעלה בשמים) שאין ערוך אליה קבלנו כח גדול ולכן נקראת התורה מתנה כמו שכתוב (במדבר כ"א ח"ח) וממדר "מתנה" וגו'.

אמנם הסגולה הזאת שע"י פעולת המצוה נעשה למעלה כל הענין הפנימי והרוחני של המצוה הרי זה דוקא אם האדם יש לו שאיפה בלבו לכך ועושה את המצוה עם כוונה זו, ויש לדעת שהפעולה הרוחנית שנעשית בשמים ע"י הקב"ה זה נעשה דרך נשמת האדם שבה שורה השכינה.

והנה נשמת האדם נקראת נר כדכתיב נר ד' נשמת אדם ולכן א' מהכוונות שהיה לו להכהן הגדול בשעת הדלקת הנרות היה לפעול ע"י הדלקת נרות בית המקדש להמשיך על ידי זה גם הדלקת האור בנשמתו שהם גם נקראים נרות (ועי' בספורנו שפירש על "איירו שבעת הנרות" וגו' שכל זה נרות איירו וישפיעו אור עליון לישראל, וע' מה שכתב כאן הזוהר הק' שכשהכהן הדלק נרות במנורה שלמטה נדלק גם הבוציץ עילאין כל' הנרות העליונים הרוחניים בשמים ממעל ולפי מה שנתבאר שהנשמות של בני ישראל נקראים גם כן נר יש להבין שהבוציץ עילאין של בית המקדש של מעלה הם גם נשמות בני ישראל³).

והנה כמו שתפקידו של הכהן היה להדליק ולהעלות את האור במנורה שהוא הכלי להחזיק עליה את האור כמו כן תפקידו של כל א' וא' להעלות בנשמתו את האור השכיני ע"י פעולת המצוה, וידוע שכל פסוק בתורה הק' אפילו מצוה שנאמר דוקא לאדם מסוים או

בפסוק "בהעלותך" את הנרות וגו' פירש רש"י וז"ל, כתוב בהדלקתן לשון עליה (לומר) שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה" והנה פירוש ענין "שלהבת עולה מאליה" הוא כך שהנה לפי טבע הענין בשעה שמדליקין הפתילה הלהבה היא גדולה ותיכף אחרי ההדלקה הפתילה נשרפת ונעשית כמו גחלת ואז מתקטנת האש ואחרי שכבר נעשית כמו גחלים אזי שוב עולה ומתגדלת האש וכבר נשארית במצב זה וזה מה שנקרא שלהבת עולה מאליה כי כבר איננה מתקטנת עוד פעם (עד לפני שתכבה).

והנה מה שכתב רש"י שצריך להדליק עד שיעור זה בודאי הכוונה לומר שישאר עומד שם עם השימוש עד אחרי שנשרפה הפתילה (ונתקנה אורה על ידי כן) וחזרה ועלתה השלהבת כנזכר, כי לא שייך לומר שימשיך את ההדלקה (עד שתהא שלהבת עולה וכו') שהרי פעולת ההדלקה היא רק ברגע ראשון שנתפס האור בפתילה ולא שייך להמשיך את ההדלקה, ולפי זה קשה להבין הלשון שכתב רש"י "להדליק" עד שתהא וכו', אלא היה לו לומר "שיעמוד" (עם השימוש הדולק צמוד לפתילה) עד שתהא השלהבת עולה מאליה (ועי' מה שכתב המחזיקי בזה).
ועוד צריך ביאור מדוע באמת צריך להמתין עד שתהא השלהבת עולה מאליה, והלא הפתילות היו נעשות מסוג טוב שאין חשש שייכבה האש כמבואר בגמ' (שבת כ"א), ואם כן אמאי בעינן שימתין עד שתהא שלהבת עולה מאליה.

ואפשר ליישב על כל פנים בדרך רמז מוסר שהפסוק בא לרמז לנו ללמוד מזה גם מוסר לעבודת ד', והנה כבר הארכנו במקום אחר במה שיש לדעת שכל מעשיו המצוות שאנו עושים אינם אלא כמו מעשה קנין בעלמא, ובעצם המצוה אין לנו שום השגה, שכל מה שאנו עושים בחיוביות המצוה אין זה אפילו כטפה מן הים לעומת עצם המצוה בפנימיות, אלא פעולותינו המה כמו הרוצה לקנות שדה ששוה כמה מליון, ובכל זאת עושים קנין על כל השדה בנתינת פרוטה אחת, וכמו כן הוא במצוותינו שבזכות מעשה קטן של פעולת המצוה שאנו עושים נעשה למעלה פנימיות המצוה

א. כידוע שכל התורה חוץ מהפירוש בדרך פשוט יש לה פירוש בדרך רמז מוסר (וידוע מהבשר בעל שם טוב) לפרש במה שכתוב בנביא יחזקאל (מ"ג י') שצוהו ד' ית' להודיע לבני ואחרי מישראל ע"פ בדרך רמז מוסר) בנוגע לעבודת ד', ועל כן יש לשים לב לכל פרשה ולכל פסוק בתורה ללמוד ממנה איזה נצחית ונוהגת בכל זמן וכלל אחד

ב. [הוספת המעתיק, שמעתי שהיו צדיקים שלפני כל מצוה שעשו היו אומרים הפסוקים אקרא לאלוקים עליון לקל גומר עד, ד' יאמור בעדי וכו', ע"כ הוספת המעתיק].

ג. ועי' מה שכתוב בפנש החיים (וכן כתוב בספרי תלמידי בעל שם טוב) לפרש במה שכתוב בנביא יחזקאל (מ"ג י') שצוהו ד' ית' להודיע לבני ישראל תכנית המקדש השלישי וכל צורתו ועל ידי זה יוכלו מעונותיהם, שלכאורה אין מובן הקשר בין זה לזה, ופרשה כך שמכיון שכל מה שנמצא בבית המקדש זה מה שהיה צריך להיות תכנית וצורת לבו של כל א' וא' מישראל ועל ידי החטא הפסדנו, אם כן על ידי שיתבוננו בתבניתה יתעוררו להבין מה הפסידו (כי כל הדברים שבבית המקדש הם ענינים רוחניים ושבים שמי שמבין את מעלתו ושזה מה שהפסיד לא יתכן שלא יתעורר להתחרט על טפשותו שהפסיד) וע"כ הבושה והחרטה יתקן ויכופר לו ויחזור אליו ולכן צוהו ד' ית' להנביא ללמוד את התבנית בכדי להביאם לכפרתם ולתקונם ויוכל להשיעף לנו תיקון השלם ובית המקדש שלעתידי רוחני ואש בשמים וישרה תוך לבנו.

כל החינוך שאנו חייבים לתת להליל הוא מצוה ממצות התורה ואנו צריכים לעשות זה רק מטעם מצות ד' ית' ולא מטעמים ורצונות גשמיים שלנו, כי הילדים שלנו אינם קנין שלנו לעשות בהם כרצוננו אלא הם פקדון לנו והם שייכים לד' ית' והוא הבעלים שלהם, ואנו האחראים עליהם לעשות בהם כרצון אדונינו ואדונינו, וגם אנתנו עבדי ד' אנתנו כמו שכתוב (ויקרא כ"ה י"ה) כי ... עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ד' אלוקים, ולכן כמו שאין לעבד רשות ליקח חלק מזמנו לעבוד בו על מנת להרויח עבור עצמו כי מה שקנה עבד קנה רבו כמו כן אין לנו רשות לקחת חלק מזמנינו ולעבוד בו לעצמנו ואין לנו אלא לעשות עבודת בוראנו, ובכל דבר שאנו עושים עלינו לשמור ולהקפיד שיהיה למטרה הנזכר ולהתקרב על ידו לד' ית', ובפרט כשאנו עוסקים בחינוך בנינו יש לזכור את הנאמר שהם אינם רכוש שלנו אלא הם צאן קדשים צאנו של הקב"ה והם מופקדים בידינו ע"מ לשמור ולרעותם בעבורו ית'.

אמנם כאשר אנו עושים את תפקידנו כראוי כל אחד ואחד כפי דרגתו והשגתו אז לא נאסר עלינו (שאנו במדרגת אנשים בינונים) גם להנות ולקבל נחת מפרי ידינו כמו שהוא הלכה בשאר המצוות (לגבי דין מודר הנאה) שהנחת הגוף בהדי מצוה מותר, אבל כל זה אחרי שהמצוה נעשית כראוי בלי למעול בעשייתה והיינו שאנו נותנים להם החינוך שיהיה באופן שאנו מכוונים בזה לקיים בזה מצוותנו ותפקידנו ושמטרתה ותכליתה שיצא מזה התקרבות בנינו ובנותינו אליו ית'. (ולא שיהיה כונתנו שיצא מזה תועלת עבורינו לקבל מה נחת).

תמיד בשעת עשיית המצוה שהיא מה שמכונה כאן בשם הדלקה כנ"ל, בזכות זה יגיע לזה לבסוף באמת, שיעלה בלב האדם שלהבת השכינה מאליה היינו שיתגלה בלבו פנימיות המצוות שהם חלק ממהותו וכמובאר לעיל.

ומה שנתבאר כאן נוגע אפילו לאדם שהוא בדרגה מעולה שיודע לכוון כוונות רוחניות ועל ידי כך נדמה לו שהוא כבר פועל להעלות השלהבת למעלה, בכל זאת עליו להתבונן ולהבין שעדיין הרי הוא רחוק מתכלית המצוה ומדרגה הראויה להיות נעשה וע"י שיתבונן כך יכניס תשוקה גדולה בלבו להגיע לתכלית המצוה כמו דרגת האבות הק', ולכן מזהירה כאן התורה ענין זה אפילו לאהרן הכהן שגם עליו לדעת שהנה הוא עדיין רחוק מדרגת האבות הק' ולכן עדיין לא הגיע לתכלית העבודה ולהמטרה הנדרשת ממנו, וכמו שאמרו חז"ל "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבות".

(מתוך מאמר עד שתאהב שלחבת עולה מאליה)

שבשמים, וע"י כוונתו זאת עם תשוקת עומק לבו יאירו באמת מול פני האורות הרוחניים (שהם הנקראים נרות) שנמצאים למעלה, ולפי זה יתורץ קושיא ב' למה היה צריך להמתין עד שתאהב שלחבת עולה מאליה (והלא הפתילות היו נעשות מסוג טוב ואין כל כך חשש שיכבה גם שנקטנה השלהבת ונעשה גחלת). שזה בא לרמז לנו גם כן לזה שיששה בהדלקתה בכוונה ותשוקה זו ועל ידי זה יאירו האורות הרוחניים שכנגד וכמובאר.

ואפילו אדם שלפי דרגתו אי אפשר לו לעשות יותר מפעולת ההדלקה עצמה להצמיד השמש לנר (אף שבוה לבד עדיין אין נעשה המטרה שתאהב השלהבת עולה למעלה), בכל זאת ימשיך לעשות תמיד ללא הרף את מעשי המצוות (עם השאיפה הנזכרת) וזה נקרא להדליק דהיינו לעשות מעשה המצוה שהיא רק בחינת הדלקה כמו שנתבאר כי מאחר שמכוון בה להדליק את השלהבת דהיינו האור הפנימי של המצוה להדליקה בלבו כל' שהוא שואף לזה

מקרה מסויים בכל זאת הרי זה מרמז גם לכל אדם בדרך רמז מוסר ועל זה בא הרמז כאן בפסוק לכל אדם¹ שעליו תמיד בשעת עשיית מצוה להדליק את הנר דהיינו לעורר את נשמתו והיינו על ידי שיכוון וישאף לזה שמצוותו תהיה פורחת לעילא ע"י נשמתו, ואע"פ שהרי הוא עושה את המצוה רק בצורתה הפשוטה דהיינו רק מעשה ופעולת המצוה בלי השגתו ובלי כוונת ענין הפנימי בכל זאת מכיון שמלהיב לבו בשאיפה שיעלה המצוה כנזכר בזה מתעוררת נשמתו ופועלת את שאיפתו זו.

וזה מה שמרמז לנו כאן הפסוק שאע"פ שאנו עושים את ההדלקה רק בצורה הפשוטה שהיא ההדלקה בקצה המטה כנ"ל אמנם בכל זאת נכנס בה תמיד שאיפה חזקה שתעלה למעלה שתאהב שלחבתה עולה למעלה, ולפי זה יתפרש כוונת "להעלות" (לא על הפעולה המעשית אלא) על המחשבה והכוונה של המדליק שיכוון להעלות את מעשה הדלקת הנרות שלו "אל מול פני המנורה" הרוחנית

ד. ועי' בספרונו שפירש ג' פסוק זה כלפי כל בני ישראל כשיעסקו בתורה ובמצוה.

כחה של תפילה - מאמר א' דברים חשובים בענין לימוד הלכות תפלה

זהו בתנאי שיתפלל כפי סדר התפלה שקבעו חז"ל וישמור וידקדק על ההלכות שקבעו חז"ל בתפלה, הרי מובאר שקבלת כל ההשפעות המופיעות ע"י התפלה תלוי בשמירת התנאים האלה הנזכרים ואם יזלזל האדם ולא ידקדק בהלכותיה הרי הוא מפסיד¹ כל הדברים הללו.

והנה כשנתבונן בענין זה רואים אנו שבכל המצוות ואפילו במצוה דרבנן משתדל כל החדר ביותר לדבר ד' לקיימם בכל ההידורים ואפילו יותר מהמחויב אם כן במצוות תפלה שלכמה פוסקים הוא מצוות עשה מדאורייתא בכל יום וכן היא שיטת הרמב"ם ועכ"פ בעת צרה (כמו כהנים) יתכן שהיא מן התורה לכל הדעות (כמו שכתב הרמב"ם בהשגותיו על ספר המצוות להרמב"ם מצוה ה') מכל שכן שראוי להשתדל בה גם כן לקיימה בכל ההידורים ואם כן למה באמת תגרע מצוות התפלה משאר כל המצוות שאין משתדלים בה כל כך ובעל כרחך שכל זה רק מכח היצר הרע המיוחד שישנו בענין התפלה שגורם להאדם לזלזל בה כדאיתא בגמרא הנ"ל מפני שהיצר הרע יודע גדול חשיבותה של מצוה זו וגודל הרווח שירויח האדם על ידה ושזה יבטל כחו של היצר הרע על כן הרי הוא משתדל בזה בכל כחו ובכל מיני דרכים ואופנים וסבות לאמנע את האדם ממנה ושיזלזל בה יותר משאר כל המצוות.

דאטו ברשיעי עסקין אלא בעל כרחך הכוונה לומר שמתפללים לזלזול ולא נזהרים בה כראוי, והנה העולם מפרשים שמכיון שהתפלה עומדת ברומו של עולם לכן הרי היא ג"כ מרימה ומעלה את האדם לרומו של עולם, אמנם זה דוקא במי שמקיים מצוות תפלה כראוי אבל המזלזל בה אע"פ שמתפלל באופן שבריעבד יצא ידי חובתו בכל זאת מכיון שמזלזל בה ובפירוש הלכותיה הרי הוא מפסיד את העליה לרומו של עולם ושאר המעלות שהאדם זוכה ע"י התפלה (ויתבאר חלקם להלן בפרק ב').

ויש לומר שזה מה שמתאוננת הגמרא שהתפלה היא מהדברים העומדים ומעמידין את האדם ברומו של עולם וחבל שבני אדם מזלזלי בהן וע"י כן מפסידין את העליה הזאת ומי שמזלזל בה חוץ מהעבירה שעובר הרי הוא גם מפסיד העליה שהיה יכול לקבל ע"י המצוה ההיא, ועיין בגמ' סוכה (לה) ששיירי מצוה מעכבין את הפרענות הרי יש ללמוד מזה שגם מהדברים שהם רק לכתחלה ואין מעכבין בדיעבד מהם ג"כ נמשכת ברכה והשפעה גדולה ומיוחדת.

ועיין מה שכתב הרמב"ם בספר דרך ד' (ה"ד פ"ה) שע"י התפלה האדם מתרחק מיצר הרע ונעשה שמור ממנו ומתקרב על ידה לד' ית' אבל

יסוד התורה ושורש היראה והחסידות הוא שמירת וזהירות ההלכה בכל פרטיה ודקדוקיה וכוונותיה² והוא הדבר המעמיד את האדם על רגליו ומכשירו להיות ראוי לעלות במעלות העבודה והחסידות וכל זמן שאין האדם מקפיד על הזהירות והדקדוק בפרטי ההלכה אי אפשר לו לעלות במעלות העבודה והחסידות.

ובכדי להגיע לשמירת ההלכה ולהיות זהיר בה כראוי ההכרח הוא להקדים לימוד ההלכה על כן כל מי שבשם ישראל יכונה עליו לקבוע עצמו לכל הפחות ללימוד הלכות פסוקות עם כל פרטיהן ודקדוקיהן בדרך קצרה עד שיידיע כולם והיו שנונים בפיו וכתובים על לוח לבו³ לקיימם בכל עת מצוה ומי שיש לו לב רחב לתורה ירחיב למוחו עם פירושה⁴ ומקורותיה כראוי לו כפי מסת יכלתו אשר נתן לו ד' ית', וכמו כן לענין עבודת התפלה אי אפשר לקיימה כראוי ולעלות בדרכי עבודתה בשלימות בלי שיקדים ידיעת וקיום הלכותיה בכל פרטיה ודקדוקיה.

והנה איתא בגמ' (ברכות דף ה') על הפסוק (תהלים יבט) "כרום זלות לבני אדם" אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלי בהן ופירש רש"י שם כגון תפלה שיעולה למעלה ע"כ ובודאי שאין הכוונה לומר שאין בני אדם מתפללין כלל

א. חיוב הדקדוק על כל פרטיה ודקדוקיה וכן כוונת פירוש המלות והדגשותיהם הוא חיוב על כל אחד ואחד בשוה, אמנם הכוונת שמעל זה הוא לכל אחד לפי אפשרות השגתו (כפי המבואר בהמשך הדברים).

ב. ומובא על הבעש"ט הק' שרצה להנהיג שכל אחד ואחד ילמד כל הד' חלקי שו"ע עם הבאר היטב עכ"פ ויחזור עליהם עד שיידיע כולם בעל פה ע"כ (ובימינו היה הבאר היטב הספר היחיד מסוג הזה בליקוט ההלכות בקצרה).

ג. ועיין שו"ע הרב יו"ד הלכות תלמוד תורה שהארץ לבאר מצוות חיוב תלמוד תורה שעל כל אחד ואחד ללמוד ולדעת כל ההלכות עם טעמיהן ולחזור עליהן עד שיזכרם היטב ובה מקיימין מצוות ידיעת כל התורה כולה שמחויב בה כל אחד ואחד מישראל ע"ש.

ד. ולדוגמה המתפלל שלא בזמנה כגון אחר ד' שעות ואע"פ שמוטב לו בדיעבד להתפלל בכל זאת הרי הוא מפסיד שכר תפלה בזמנה כדאיתא בגמ' וחז"ל מזה הרי הוא מפסיד (עוד הפסד יותר גדול מזה) שע"י זה נמנע עליית תפלתו (מהתקבל) כמבואר באור החיים הק' (פרשת ואתחנן ע"פ ואתחנן אל ד') ובמב"ט בספרו בית אלקים (שער התפלה פ"ח וכן כתב בקב הישר פ"י כ"ז) ובחומש היכל הברכה מהגה"ק מקאמורא בפרשת וירא, ומה שיש צדיקים שהיו מתפללים לאחר זמן תפלה עיין מה שכתבנו בזה להלן פ' י"ד אות ה' בהערה רל שבשולי הגליון שם ב"ה ואל יקשה.

מהתיקון הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

ביום חמישי פרשת שלח כ"ג סיון חל יומא דהילולא קדישא של אבי מורי הצדיק רבי שמואל צבי בן רבי בנימין זצ"ל שנחטף מאיתנו לפני 32 שנה בליל שבת קודש פרשת שלח שנת תשנ"ג. ל"ב שנים מהפטירה, לשלבו הוא ל"ב כל קהל ישראל' כלשון הרמב"ם (הלכות מלכים ג, י).

אבא זצ"ל נפטר בגיל צעיר, נ"ח שנים בלבד היו שנות חייו, אבל מאידך היה הוא בא בימים, ימינו מבוקר עד ערב היו מלאים בתורה, בהפצת תורה, בהארת החיים ובתורת חסד, בהתבוננות בצדיקים ועוד, ועל כן אין זה פלא שאנשים מעידים שדמותו המאירה לא נשכחת מהם, מצורף פה רישומי דברים מעט דמעת על דמותו של אבא.

ההבטחה בכתב לאריכות ימים ושנים שנתקיימה במלואה

מי האיש החפץ חיים יצטרף ללימוד הדף היומי

כשננסתי אל בית הכנסת וראיתי אתכם בשמחתכם הרבה, על הזכייה הגדולה לסיים את הש"ס ולהתחיל מחדש, המה ליבי מרוב צער על שאין חלקי עם חלקכם.

נ - פנה אליו הישיש שבחבורה, אף פעם לא מאחור, היום עומדים אנו בתחילת המחזור החדש של לימוד הדף היומי, ואותה מוזמן להתחיל ולהצטרף אלינו וליהנות מזיו התורה. רבי נחמן הניח את ידיו בביתול ואמר, אוי חבל, כל כך חבל, השנים חולפות ועוברות מבלי לשוב, ראשי כבר עוטה שיער שיבה, רגלי גם הן כבר אינן ממושמעות לי כבימים עברו, ואין בכוחי להתחיל כעת ללמוד את הש"ס במסגרת הדף היומי. לו הייתי יודע שאזכה לסיימו, היה הדבר נותן בי כח ותעצומות נפש, אך בגיל כמו שלי, מי ידע מה ילד יום.

רבי נחמן לגם מעט סודה ושקע בהרהורי. מן הצד עמד אבא זצ"ל, והביט בהתפעלות ביהדי הקשיש המשתוקק ללמוד תורה בערוב ימיו. רחמיו נכמרו מאד עליו. לרגע קט נפגשו עיניהם של אבא זצ"ל ורבי נחמן, והם הביטו זה בזה. על רגע זה אבא זצ"ל, הוא עסקה הנרקמת בי שני צדדים, וקימומו מותנה בכך שכל כי בוצעו לשוחח עמו.

אבא זצ"ל נטל את ידו, ושילבה בזרועו של רבי נחמן, והשניים יצאו אל הרחבה שלפני בית הכנסת. אבא זצ"ל פתח את דבריו ליהדי הקשיש ואמר לו, עסק יש לי בשבילך, ממש עסק טוב. רבי נחמן עשה את אזניו כאפרכסת לשמוע דברי הרב. עסק - אמר לו אבא זצ"ל, הוא עסקה הנרקמת בי שני צדדים, וקימומו מותנה בכך שכל צד מתחייב למלא את התחייבויותיו.

פניו של אבא זצ"ל הרצינו והמשיך ואמר, אני מתחייב לך רבי נחמן, אם תקבל על עצמך ללמוד בקביעות את הדף היומי בלא הפסקות כל שנה, לבד מאונס או מזהל וכדומה, אתפלא שתזכה להאריך ימים ולסיים את הש"ס כולו, ולא יאונה לך כל רע במשך השנים. רבי נחמן תפס בשתי ידיו את ידו של הרב, ובעינים בורקות שאל, האם הרב מבטיח לי על כך. מבטיח אני, דאי ודאי - אמר לו אבא זצ"ל. אם כך - ביקש רבי נחמן, אני רוצה מכתב חתום מכבוד הרב, שבו נחתום על העסק שלנו לזכרון עולם. ומדיבור למעשה חזרו השנים לבית הכנסת, ובשתיית לחיים חגיגית נחתם השטר עם עדים כדת וכדין, לעיניהם של באי השיעור, שזכו לחוות מעמד נדיר במינו.

וכך אמנם היה, רבי נחמן לייכטר זה לשמוע וללמוד את הש"ס כולו מפי אבא זצ"ל. ובהגיע היום הגדול של סיום הש"ס, באמצע הסעודה הגדולה לכבוד הסיום, נעמד פתאום רבי נחמן שכבר עבר אז מכבר את גיל השמונים, והוציא מחיקו את שטר ההבטחה כשכולו התרגשות.

רבי נחמן נחף בשטר לכל עבר והכיר, מורי ורבותי, "הנה ההבטחה, והנה מימושה". וסיפר ברבים את כל דבר המעשה: כאשר התחילו ללמוד את המחזור הנוכחי, דחק בי הרב קובלסקי להשתתף בו. אמרתי לו, כבר זקנתי ושבעתי, ומה אייחל להתחיל עתה את הש"ס. התרגיני הרב קובלסקי בפה מלא, שאם אתחיל - אזכה לסיים. לא התפתתי בדברים אלו שבעל פה, רק תבעתי הבטחה בכתב. ושוב הראה על השטר שבידו "הנה ההבטחה והנה מימושה", כולם ראוים שהגני ניצב לפניכם חי וקיים היום הזה. דבריו עוררו התדהה רבה, ונתרבו הרבה לומדים למחזור החדש של הדף היומי.

השנה חל יומא דהילולא של אבא זצ"ל, ביום שמיסימים מסכת שבועות בסדר הדף היומי. מורי ורבותי, מי האיש החפץ חיים יקפץ על העגלה, להצטרף ללמוד הדף היומי, בהתחלת לימוד מסכת עבודה זרה, ובדאי זכה לחיים ארוכים וטובים, אמן.

כשנפד בבני ברק בית החסידים דסוכטשוב ברחוב חתם סופר, מינה הרבי הקדוש רבי חנוך העניק מסוכטשוב זצוק"ל את אבא הגה"צ רבי שמואל צבי זצ"ל, לשמש ברבנות בבית כנסת. המתפללים היו ברובם בעלי בתים, אך הנהגתו המופלאה של אבא - רב בית הכנסת, רוממה אותם בכל, בתורה ובעבודת ה'.

שם בבית הכנסת היה אבא מוסר את שיעור הדף היומי הקבוע לבעלי בתים חשובים, במשך רבות בשנים, ואף זכה במסגרת זו לסיים את הש"ס כמה פעמים. אחד משומעי לקחו ה"ה הר"ד שמעון לפקוביץ סיפר, שכאשר הוא הגיע לגור בבני ברק, הוא חיפש מקום שבו יוכל ללמוד את הדף היומי, ואחד המליץ לפניו על שיעורו של הרב קובלסקי בבית הכנסת סוכטשוב. "חשבתי לנסות לשמוע ממנו כמה שיעורים" - הוא מספר, "אך כאשר רק שמעתי את השיעור הפעם הראשונה, אמרתי לעצמי, פה אשב כי איוותיה, זהו המקום עבורי. ההסברה הבהירה, הקולחת, והמקיפה, מילאה את כל ציפיותי. ועוד יותר מכך, הלבביות, החיוך, הזוף והזורר שקרנו מפניו, העיניים שהאירו, האישיות שקרנה, כבשו את השומעים".

הסיפור שלפנינו היה נוהג לספר הרה"ר ר' זאב פרידמן ז"ל, מהמשתתפים הקבועים בשיעור. ומעשה שהיה כך היה:

שמש בני ברקית שלחה את קרניה הלוהטות על העיר כולה, והמוגן הישן של בית הכנסת פעל בקול רעש גדול, בניסיון נושא להקל מעט מהחום המעיק. מאן דהוא הציב כסות ובקבוק סודה קר על אחד השולחנות, וכמה מתפללי בית הכנסת הסבו סביבו, כשהם ממלאים אל פיהם בברכה ולוגמים מהמשקה הצונן.

שמחה רבה היתה שרייה על פני המסובים, הם אנשים באים בימים שעברו לא מעט בימי חיהם, והנה היום הם עומדים להתחיל בס"ד ללמוד את המחזור החדש של הדף היומי. לחלק נכבד מהם זו אינה הפעם הראשונה, שכן הם משתתפים כבר זמן רב בשיעורו הקבוע של רב בית הכנסת אבא זצ"ל, וכבר זכו לסיים את כל הש"ס במשך השנים.

אבא זצ"ל התיישב במקומו, שבת שחוק שהיתה בת לווייתו הקבועה, תלחיה לו גם היום בזווית פיו, והפעם בירת שאת, מאחר שהבחין בשמחה האופפת את שומעי לקחו, שעברו עמו כבדת דרך ארוכה, ושמח מאד בשמחתם הגדולה על שזכו להגיע לקראת יום גדול ונכבד זה, יום התחלת לימוד הש"ס במחזור החדש של הדף היומי.

יהדי יקר היה בבני ברק ורבי נחמן לייכטר שמו, יהדי זקן שכבר כמעט הגיע לגיל הגבורות. ביום חם ולוחט זה, פסע גם הוא אל בית הכנסת סוכטשוב לתפילת מנחה. רבי נחמן נכנס אל בית החסידים, ובעמדו על מפתן הדלת נאנח אנהה בכדיה ועמוקה. היכנס רבי נחמן והשב את ליבך בכוס סודה קרה - פנו אליו משתתפי השיעור. הוא אכן התיישב לידם, אך נפשו מרה עליו.

לאחר שהסתים השיעור, שקע רבי נחמן בשיחה עמוקה עם חבריו, ופרש בפניהם את אשר מיקק על ליבו. מי כמני יודע - נאנח רבי נחמן, עד כמה החיים מלאים תלאות, שלא לדבר על השואה שעברנו. הזקנים כולם הנהנו בראשיהם במרץ, ורבי נחמן המשיך חיבר, הנה לצערי הרב למרות שתורה למדתי באף ועמדה לי, זכיתי ללמוד מסכתות לסיימן אמנם לא זכיתי ללמוד את הדף היומי בקביעות.

פעם לפני שנים רבות כשהייתי גר בעפולה, משך אותי יהדי יקר לשיעור גמרא שהתקיים מידי אחריים. במשך תקופה ארוכה הופעתי באותו שיעור, אך מעולם לא זכיתי לסיים את הש"ס כולו במסגרת לימוד זה. והיום - פנה רבי נחמן אל קהל מאזיני המרותקים,

לסיים
את
הש"ס

סיפור אישי שהציל את השלום בית והעמיד משפחה שלימה

הסיפור שהתפרסם בכל העולם בכל השפות על המרק

וכך סיפר היהודי מפרזי במכתבו: יום אחד הגיע לבית המדרש סוכטשוב בבני ברק, יהודי שענן עצבות אפך אותו, והוא ביקש להיפגש עם ראש הכולל הרב קובלסקי זצ"ל. דרכו קיבלו הרב במאור פנים, והשניים שקעו בשיחה לבבית וארוכה. עם הזמן עלתה נהרה על פני היהודי, וככל שחלף הזמן הפשירו פניו ונתרככו, וניכר היה שנעשה לו טוב על הלב. לפתע פרץ היהודי בצחוק מתגלגל, שנשמע היטב בכל רחבי בית המדרש. הם המשיכו לשוחח, ולאחר זמן מה נפרדו לשלום.

לימים נתקלתי באותו יהודי באירוע מסוים. הוא לא הכיר אותי משום מקום, אך אני שהייתי עדיין מסוקרן לדעת מה היה הצחוק המתגלגל בעת שיחתו עם ראש הכולל הרב קובלסקי, ניגשתי אליו ועשיתי אותו היכרות. כשהלה שמע שאני לומד בכולל של הרב קובלסקי, התלהב מאד וקיבלני כידיד וותיק, והקשר בינינו הלך והעמיק. יום אחד הרבהתי עוז בנפשי, ושאלתי אותו לפרש אותו צחוק מתגלגל שנשמע היטב בכל הבית המדרש. איני מבקש לדעת את כל פרטי השיחה חלילה, אבל דבר זה מסקרן אותי עד מאד, כי הרב קובלסקי אינו אדם שמספר בדיווחו, ואיך יתכן שהוא כל כך הצחיק אותך.

היהודי הביט ימינה שמאלה, ושוב פעם ימינה, ולאחר שראה ששום איש אינו שותף לשיחתנו, אמר לי, תראה מאחר שאתה לומד אצל הרב קובלסקי, אני מוכן לגלות לך למרות אי הנעימות שבדבר, כדי שתבין עד כמה אתה לא יודע כלום על אותו ראש כולל חשוב שנחבא אל הכלים. ומעשה שהיה כך היה, לאחר שחלפו חודשים אחדים מעת נישואי, החל שלום הבית שלנו להתערער. אשתי לא למדה מעולם לבשל, וכל תבשיל שיצא מתחת ידי לא היה מוצלח. הערתני לה פעם ופעמיים, ולפתע מצאתי את עצמי במצב מאד לא נעים, כאשר ההערות שלי גרמו להתערערות היחסים בינינו, עד שכל המצב בשלום בית כבר עמד כמעט במצב קריסה.

הייתי בקושי כחצי שנה מהנישואין, ומאד לא רציתי לחזור לשנות הבחורות... שמעתי שיש רב נעים הליכות, והחלטתי להתייעץ אתו. מה אומר לך ידידי, הוא דיבר אל בלי, הרגיע את רוחי הסוערת, כמו שרק הוא ידע לעשות. תוך כדי הדברים הוא סיפר לי, שהוא כבר אוכל במשך עשרות שנים תבשיל שכמעט אינו ראוי לאכילה, הוא כמעט נחנק כל יום עם המאכל, אך מעולם הוא לא סיפר על כך לשום איש.

הכל התחיל - הוא אמר, מפני שפעם אחת עניתי לשאלתה של אמי, שהמרק אהוב עלי מאד. פשוט עניתי כך כדי שלא לביישה, אך מאז טרחה אמי להכין לי את המרק מדי יום ביומו, מאחר שהייתה בטוחה שהוא באמת אהוב עלי עד מאד. חשבתי - חייך הרב קובלסקי זצ"ל, שלאחר חתונתי לא אצטרך לאכול עוד מן המרק הזה, מלבד בעת ביקורי בבית אמי. אך הנה ממש לפני חתונתי, אמי המסורה העבירה את התפריט המדויק של המרק לאשתי... כאן פרצתי בצחוק המגלגל.

והרב קובלסקי המשיך וסיפר, אשתי מבשלת את המרק כבר עשרות שנים עבורי דבר יום ביומו, ובכל יום אני אוכל את אותו מרק שטעמו אינו ערב לחיך כלל ועיקר. ואיך יתכן שאתה הגעת למחלוקת וקטטה עם אשתך, עבור שלדעתך טעם התבשילים אינם ממלאים את דעתך.

אותו יהודי הסתכל בעיני ואמר לי, דע לך שהראש כולל שלך, הרב קובלסקי הציל את חיי, הוא העניק לי התבוננות חדשה והסתכלות נכונה על החיים, ומאז חזר השלום לשרור בביתי, והעמדנו משפחה שלימה על מי מנוחות.

נקל לשער את ההלם והתדהמה שאחזו את בני משפחת קובלסקי, לאחר שגמרו לקרוא את המכתב שנשלח מפרזי. בפתע פתאום התברר להם למפרע, שאביהם כלל לא אהב את אותו מרק מעולם, ובכל זאת לא הוציא מפיו שום מילה בקשר לכך, עד שכולם כאחד בלי ויזא מן הכלל היו בטוחים במאה אחוזים, שהמרק הנורא אכן אהוב עליו עד מאד מאד. סיפור נורא, שמשתלב בו עבודת האכילה ועבודת המידות כאחד.

מספר בנו בכורו, רב בית המדרש סוכטשוב, בעל מאורות הדף היומי, אחי הגאון החסיד רבי חיים דוד קובלסקי שליט"א: בעת שאבא זצ"ל היה בחור צעיר לימים, הוא עלה פעם לבית הוריו שהתגוררו בתל אביב, כדי לסעוד את לבו. אמו הייתה אוהבת אותו אהבה עזה, בן יקר מאוד, המבורך בכשרונות, וירא שמים גדול, ובעיקר על שיש לו הזיקה הנדירה והגדולה, ללמוד בחברותא עם פאר הדור רבינו מרן החזון איש זצוק"ל, שכל כלל ישראל משחרים לפתחו, ואילו בנה היקר והצעיר זוכה ללמוד עמו בחברותא מדי יום ביומו, וכי שייך לעשות נחת רוח ושמחה עצומה להורים יותר מזה.

האבא מצידה עשתה כל אשר ביכולתה, להנעים עליו את שהותו הקצרה בבית. לפני ששב ללמוד. יום גשום היה זה, כאשר במטבח הקטן בישראל האם המסורה, מרק ירקות סמיך ומזין, שיחזק את גופו של בנה האהוב. צלחת עמוקה הוגשה לפני הבחור שמואל צבי, ובתוכה מרק מהביל.

הבחור נטל מלוא הכף, ועיניו חשכו. המרק נתקע בגרונו, ממש ביקש להקיא. טעמו היה נורא. ואז שאלה אותו האבא, נו, שמואל צבי, איך המרק. אבא זצ"ל חיך בדעתו מה לומר, אם הוא יגיד שאינו אוהב את המרק, היא תרגיש שטרחה לחינם, וחלילה לו לצער את אמו. אי לכך התחיל לשבח ולהלל את המרק בכל פה: "מיוחד, פשוט נהדר, טעים ומחמם". כל הצער שהיה לו מאכילת המרק פג למראה פניה הקרונות של אמו, היה כדאי לו לאכול את המרק עד תומו, כדי לראות את האושר של אבא.

אך מאז, אוי ואבוי, בכל פעם שאבא זצ"ל הגיע הביתה, זיכה עבורו המרק הטעים... לאחר שהיא שמעה ממנו כל כך הרבה שבחים ותשבחות על המרק האהוב, היא טרחה להכין את זה עבורו מדי יום ביומו. ולבא לא היה ברירה, מאחר שהאבא טרחה והכינה, איך אפשר לאכולה.

תקוה אחת היה לו, שבשיעור דשמיא בעוד זמן קרוב הוא יתחתן למזל טוב, ואז יוכל לברך 'ברוך שפטרני' על המרק. אמנם אבוי, ממש לפני התחנה גילתה אמו המסורה לכלה, שעל אף שאיננה יודעת מה כל כך מיוחד במרק, אך המציאות הוא שהחתן אוהב עד מאד את המרק הזאת, ונתנה לכלה פתק עם כל התפריט המדויק של המרק הנורא...

ימים מספר לאחר התחנה ביקשה הכלה הצעירה לנסות את התפריט החדש. שלב אחר שלב היא מילאה את הסיר, בדיוק כפי שכתוב בפתק הצחוב שנתנה לה חמותה. כלל לא היה לה ריח טוב במיוחד - מספרת הרבנית קובלסקי תבלט"א, אבל אם זה מה שהוא אוהב, שיערב לו.

עיניו של אבא זצ"ל חשכו, הוא היה בטוח שסוף סוף כבר נפטר מהמרק הנורא, אך הנה זה עומד מוכן לפניו. אך כשם שאבא לא רצה לצער את אמו, כך לא רצה לאכול את אשתו היקרה, ולא אמר לה מילה. הדבר חזר ונשנה מדי יום, כל צהריים כשאבא חזר הביתה, זיכה עבורו צלחת מרק. אבא חושב להשתק חלילה מכל כך, אך הוא שותק ולא אומר מילה, רק אוכל את המרק עד תומו. וכך נמשך הסיפור במשך רבות בשנים עד הסתלקותו.

כל בני המשפחה ידעו שהמרק הזה אהוב עד למאד על אבא זצ"ל, וצריכים לדאוג שזה לא יחסר מעל שולחני העולם. עד כדי כך שהיו מכנים את זה "המרק המלכותי", כי מעולם לא היה אבא זצ"ל אומר שום בקשה או הערה בענייני מאכל, תמיד הודה שיבח והילל את כל המאכלים שהוגשו לו, כל שלא היה ידוע האמת איזה מאכל אהוב עליו. לבד מאותו מרק, שאמו העידה עליו במפורש, שהוא חביב עליו עד למאד כבר משנות בחירותו. ולכן למרות שאף אחד במשפחה לא אהב את המרק בלשון המעטה,

אך תמידים כסדרם הייתה אבא תלית"א מבשלת את המרק הזאת במיוחד עבור אבא זצ"ל, כדי להעניק לו את המאכל היחיד האהוב עליו ביותר. רק זמן קצר לאחר הסתלקותו של אבא זצ"ל, נתגלה לנו כל הסוד וכל האמת, וממש נאחזנו בתדהמה, ונשארו בהלם מוחלט. אבא תלית"א קיבלה מכתב מפרזי, על ידי יהודי שלמד בעבר בכולל סוכטשוב בבני ברק, אצל אבא זצ"ל שכינה שם כראש הכולל, ובמשך השנים הוא עבר לפרזי.

הסיפורים נלקחו מתוך הספר **אנא עבדא** שמרן שר התורה בעל **דרך אמונה** רבינו הקדוש רבי חיים קניבסקי זצוק"ל כתב על הספר שהוא מביא לידי יראת שמים.

הספר אזל מהשוק. חשקה נפשך לזכות את הרבים בכל העולם שהספר **אנא עבדא** יודפס שוב? התקשר 0548470661 או לאימייל a0548470661@gmail.com

לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

להרצאות | לשיעורים | להנצחות | לתרומות, ולכל ענין אחר בנוגע לגליון: 054-847-0661

שערי תפילה נפתחים

הופיע ויצא לאור הספר החדש

דברי אמת

אמצא מקום לה'

שערים לפנימיות התפילה והלכותיה

מאת הגה"ח

רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

ומשם ייפרד לשלשה שערים

- **מערכי לב:** הלכות תפילה ופנימיות תוכנם במשנת החסידות והעבודה לעורר הלבבות
- **תכין ליבם:** יסודות התפילה במשנה ערוכה
- **לב מלכים:** שיעורים בספרי רבותינו מאורי החסידות בענייני תפילה

ניתן לקבל את שיעורי תוכן הספר להאזנה בקבצי אודיו
בכתובת המערכת tam522511@gmail.com

ניתן להשיג את הספר:

בארה"ק: בביהמ"ד "פני מנחם" רח' יוסף זיו 3 עיה"ק ירושלים,
ובחנויות הספרים המובחרות

הפצה בארה"ב ובאירופה:

הפצה בא"י: מכון תורת א"ם tam522511@gmail.com

משמיהי לב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים
ע"מ לעורר לב המעיין

בקדרה אבל להביא את המים גם לתה"ד מותר ויש בזה רק מסייע כשהוי בשבת, ולא גרס כגירסא אחד מביא את המים דמשמע שעצם ההבאה אסורה, וכ"כ במשנ"ב (שי"ח קי"ח), ולכן נראה דלא מבעיא לבית אפרים דליכא איסורא כשמביא השמן אלא אף לתה"ד להביא השמן מותר והכא ליכא מסייע דהאשה יכולה להדליק והוי מצוה, אבל לשפוך השמן לכלי בזה י"ל דאסור.

דברי המשנ"ב

ד. וכן מבואר במשנ"ב (שכ"ח נ"ח) דמבואר ברמ"א דעכ"ל יכול לבשל לקטן שאין לו מה לאכול. וכתב המשנ"ב בשם הח"א צריך להזהר שלא ליתן המאכל לקדרה דאחד נותן המים ואחד שופת הקדרה הראשון פטור אבל אסור, ואפשר דוקא שנותן המאכל בקדירה, וכנ"ל. אבל להביא המאכל מותר.

המורם מהאמור

ה. אחרי שקבל שבת יכול להביא שמן הראוי לאכילה להדליק בו הנר אך לא ישפוך השמן בתוך הכוס שמוכנת להדלקה.

הלכתא רבתא לשבתא

קיבל שבת אם אפשר להביא שמן להדלקה

קיבל שבת מוקדם ועדיין לא הדליקו הנרות בביתו והביא שמן [שראי לאכילה] להדלקת הנרות, האם נהג כהוגן או שנחשב מסייע בהדלקה ואסור.

האם אסור להביא מים ושמן

א. ולכאורה נראה דלא עבד מידי כיון שההדלקה בהיתר, אך יש לעיין מהא דביצה לד. אחד מביא את האור וכו' ואחד מביא את המים ואחד מגיס כולן חייבים, והתניא האחרון חייב, לא קשיא הא דאייתי אור מעיקרא או דאייתי אור בסוף. ומבואר דאם מביא האור בסוף רק האחרון חייב, ומבואר דהראשונים פטורים, ומשמע דפטור אבל אסור. וגם זה שהביא המים, וא"כ אפשר דלאו שפיר עבד, והובא התוספתא במשנ"ב (שי"ח קי"ח) ושם גרס ונתן את האור ובא אחר ונתן עצים על האור שניים האחרונים חייבים, ומשמע דהראשונים פטורים אבל אסורים.

מחלוקת האם הראשונים פטורים או מותרים
ב. ומצינו בזה מחלוקת דהתרומת הדשן (סי' ס"ו) כתב דהאחרון חייב והראשונים פטורים אבל אסורים, אך בשו"ת בית אפרים (סי' כ"א) כתב דהראשונים מותרים לגמרי לענין שבת ואפשר רק דהוי מסייע או לפני עור, אבל אין שותפים במעשה הבישול וההדלקה, דכ' דהראשונים לא עבדי מעשה כלל ואין שותפים במעשה, ומצינו ג"כ פטורים בברייתא דמותרים לכתחילה ורק במשנה כל פטור פטור אבל אסור, ולכן כ' דהכא הראשונים ליכא איסור לענין שבת כלל, ורק מסייע איכא.

עיקר הגירסא אחד נותן המים

ג. אמנם נראה דאף לתרומת הדשן דהראשונים פטורים ואסורים, מ"מ הגירסא בתה"ד כמש"כ הרמב"ם אחד שופת הקדירה ואחד נותן את המים ואחד הצית את האור ואחד הגיס שנים האחרונים חייבים, ואפשר דוקא שנתן את המים

שיארות קצרות

השתמשות בתופינים בשבת

שאלה

האם מותר להשתמש בשבת בתופינים, דהיינו תופס מברזל למפה, כשיש מפה על השולחן יש תופס מיוחד למפה מברזל שלא יזוז, אבל צריך להדקו כל פעם ולהזיז את הברזל שיתפוס המפה, האם יש בזה משום מכה בפטיש.

תשובה

מותר להשתמש בזה, שהכלי נגמר כבר, ואע"פ שכל פעם משתמשים במפה משנים את השימוש בברזל ג"כ, אין זה נחשב למכה בפטיש, וקצת יש לדמות לסי' ש"מ ס"ח מוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזירם דכיון דכבר היו שם אין בזה משום תקון מנא ורק בתחילה, וה"נ כיון שזה דרך שימוש, ואין שינוי רציני במצבו, אין זה נחשב תיקון מנא.

התחלף חלה בחברתה

שאלה

מבואר בשו"ע סי' רע"ד שבשבת בוצע על התחתונה והרמ"א כתב שביום השבת ובלי יו"ט בוצע על העליונה, ואחד שרשם בבוקר בסכין על העליונה והתחלף בטעות והחלה שרשמה נהייתה למטה על מה יבצע על העליונה או על התחתונה שרשם עליה.

תשובה

יבצע על העליונה אע"פ שלא רשם עליה, דמה שרושמים בסכין על החלה קודם הברכה הוא רק ממש"כ המג"א שהמדקקים רגילים לרשום בסכין קודם ברכה, ומהלשון נראה שהידור בעלמא לרשום. ומסתבר דבליה שצריך לבצוע על התחתונה ומה שרשם אם נתחלף ונהיה עליונה או ביום מה שרשם נתהפך לתחתונה שיבצע בליה על התחתונה וביום על העליונה אע"פ שלא רשם עליה. [קצת יש לדון דאפשר דחשיב כונתו בברכה על החלה שרשם אמנם נראה דמברך על שתיים וגם י"ל דכונתו על החלה שצריך לבצוע והיינו כנ"ל].

הריותא רשמיערתא

הדלקת נר הברלה קודם ברוך המבדיל

ספק בנר הבדלה

ג. אמנם לענין נר הבדלה יש לדון האם צריך לומר ברוך המבדיל, כיון שתקנו חז"ל לעשות הבדלה להבדיל, וצורת ההבדלה היא ג"כ ע"י הדלקת הנר, וא"כ י"ל דלהדליק הנר בהבדלה שאני משאר מלאכות, דצורת ההבדלה בין שבת לחול היא ע"י הדלקת הנר, וא"כ י"ל שלזה א"צ לומר ברוך המבדיל, דזה צורת עשיית הבדלה.

סתירת הפוסקים וקיום באופן אחר

ד. וקצת נראה דגם לזה צריך לומר ברוך המבדיל, מדסתמו הפוסקים ולא הזכירו שאפשר להדליק הנר קודם המבדיל, וגם שלעיקר הדבר אפשר לקחת נר ששבת ואין מוכרחים דוקא להדליק נר חדש, ועכ"פ עדיף לומר ברוך המבדיל ולכן נראה שיאמר ברוך המבדיל.

המורם מהאמור

ה. יש לומר ברוך המבדיל גם שמדליק נר הבדלה, מדסתמו הפוסקים בזה, וגם שלעיקר הדבר אין מוכרחים להדליק נר וסגי בנר הדולק.

האם מותר להדליק נר הבדלה קודם שיאמר ברוך המבדיל בין קודש לחול.

אמירת ברוך המבדיל

א. בגמ' שבת קנ: א"ל ר' אבא לרב אשי במערבא אמרין הכי המבדיל בין קודש לחול ועבדינן צורכין [עשינו צרכינו] אמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוה אמר המבדיל בין קודש לחול ומסלתנין סילתי. ובטוש"ע (רצ"ט ס"י) ואם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפילה אומר המבדיל בין קודש לחול בלא ברכה ועושה מלאכה.

מלאכה קלה והדלקת הנר

ב. והרמ"א הוסיף ו"א דכל זה במלאכה גמורה כגון כותב ואורג אבל הדלקת נר בעלמא או הוצאה מרשות לרשות אין צורך לזה. וזוהי נתפשט המנהג להקל שמדליקים נרות מיד שאמרו הקהל ברכו, אבל העיקר כסברא הראשונה, והיינו שגם למלאכה קלה צריך לומר ברוך המבדיל בין קודש לחול.

לע"ז האשה החשובה מרת חיה שרה בת הרה"ח ר' שמואל בן ציון ז"ל

ענייני חברה

חיל ענייני חברה ישיבת ישיבת הרב מוסר מרח המוקד מהרש"א
בנימין בן-הנח"ל מנהל משרד שירות

פרשת בהעלותך
תשפ"ה

מאמרי זוה"ק ערובים ללימוד בצוותא בסעודות השבת כמעט ישראל קדושים
 (ביאור 'מתוקים מרוב' ע"פ הפירוש 'מתוק מרוב')

לסעודת חקל תפוחין קדישין - ליל שבת

(א) אשר חלקם של ישראל שהקב"ה בחר בהם, ונתן להם תורת אמת, שהוא סוד עץ החיים, שהוא כולל ממנו חי לעולם, שעל ידו יורש האדם חיים בעולם הזה וחיים בעולם הבא, כי כל מי שנושק בתורה, ואוחז בה, נדחינו שחורר על תלמודו שלא ישכחנו, כי צריך לעסוק בתורה, וגם יאחז בה בדרכי הזכירה, כי אז זוכה למעלה עץ החיים העולה זכור, הוא אחוז בחיים העליונים, וכל מי שעובד את דברי התורה ושוכח אותה, על ידי שנפרד מעסק התורה, נחשב לו כאילו נפרד מן החיים העליונים, לפי שהתורה בכללותה היא חיים, וכל דבריה בפרטות הם חיים, והוא שכתוב 'כי חיים הם

(א) זקנה חולקיהון ד'ישראל, דקדשא בריך הוא אתרעין בהון, ויהב להון אורייתא דקשוט, אילנא דחיי, דביה אחיד (ס"א רית) בר נש חייין להאי ע'למא וחיין לע'למא דאתי, דכל מאן דאשתדל באורייתא, ואחיד בה, אית ליה חייין (ס"א אחיד בחיין), וכל מאן דשביק מלי דאורייתא, ואתפרש מאורייתא, כאלו מתפרש מחיין, בגין דהאי חייין, וכל מלוי חייין, הדא הוא דקתיב (משלי ד כב) 'פי חיים הם' וגו', וקתיב (שם ג ח) 'דקאות תהי לשרף' וגו'.

(וזה"ק בהעלותך קמח:)

[וגם 'וכל מלוי' היינו המלות לבדם בקריאה בגירסא בעלמא, למה זה דומה, לחולה השונה רפואה ומועיל לו, אף על פי שאינו יודע חכמת הרפואה], וזהו שכתוב 'כי חיים הם למצואיהם ולכל בשרו מרפא', ועוד כתוב 'דפאות תהי לשרף ושקרי לעצמותיה'.

לסעודת עתיקא קדישא - צפרא דשבתא

(ב) רבי אבא פתח לפרש הפסוק 'אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יחלכון', פסוק זה כבר ביארו החכמים, אבל בא וראה פירוש אחר [והקדים שבחן של ישראל, ואמר] אשריהם ישראל שהקב"ה נתן להם את התורה הקדושה [היינו את התורה שבכתב], ולימד אותם ורבינו [שהיא התורה שבעל פה, כדי להתדבק בו על ידי עסק התורה], ולשמור מצות התורה, כדי לזכות בהם לעולם הבא.

וקרב אותם בשעה שיצאו ממצרים [כך זה היה תחילת התקדושתם להקב"ה], כי אז הוציא אותם הקב"ה מרשות הסטרא אחרא, והעלה אותם [בהמשך חמש יום של ימי הספירה עד המתן תורה] להתאחד בשמו [בשם אדני], ואז נקראים 'בני ישראל', ונעשים בני חורין מכל, שאינם יושבים תחת רשות הסטרא אחרא [ולא היה שום נמצא שישלוט עליהם], ואח"כ העלה אותם על ידי קבלת התורה, להתאחד ולהתקשר בשם הרי"ה [העולה במעלה על כל השמות], והשולט על כל העליונים והתחתונים.

והקב"ה מתוך גודל אהבתו לישראל קרא אותם 'בני בכורי ישראל' [הגם שעדיין לא היו ראויים מצד עצמם], כעין ישראל שלמעלה, ועל כל הרג הקב"ה כל בכור העליון והתחתון [דהיינו את שרו של מצרים שלמעלה, שהוא בכור פרעה ראש הקליפות, ובכורי מצרים שצאם משם, ועוד כי הוא ידע להבחין בין שפת בכור לשאינה בכור, ולדעת הכל [מי הוא ראש הבית שגם הוא מן בין הבכורים], ולהתיר ולפתוח את קשרי הגלות, וכל זה אינו ברשות שליח אחר אלא בידו של הקב"ה [לכן הוא בעצמו הלך למצרים להוציא את ישראל משם].

להראות חיבתו ד'ישראל הוציאם בעצמו ממצרים

ועל כן [כדי להראות חיבתו לישראל, שהם אחוים בשמו ולא בשום מלאך, לכן לא רצה הקב"ה לא מלאך ולא שרף שיוציאו את ישראל ממצרים, אלא הוא בעצמו הוציאם משם, ועוד כי הוא ידע להבחין בין שפת בכור לשאינה בכור, ולדעת הכל [מי הוא ראש הבית שגם הוא מן בין הבכורים], ולהתיר ולפתוח את קשרי הגלות, וכל זה אינו ברשות שליח אחר אלא בידו של הקב"ה [לכן הוא בעצמו הלך למצרים להוציא את ישראל משם].

לסעודת רעוא דרעיון - סעודה שלישית

הקב"ה השתיק את שירת המלאכים מפני שירת ישראל

(ג) בא וראה חיבתן של ישראל, כי כלילה ההוא שרצה הקב"ה להרוג את כל הבכורים במצרים כמו שלמדנו, בשעה שחנך הלילה באו המלאכים המזמרים לומר לפניו [בדרגה בכל לילה], אמר להם הקב"ה אין עתה עת לומר, כי שירה אחרת מזמרים בני בארץ, [דהיינו אמירת הלל קודם אכילת הפסח].

כשאמרו ההל"ה נשתחררו ישראל מכל השעבודים

ואחר כך, בשעה שנחלק הלילה נתעורר רוח צפון [שהוא סוד הגבורות], ואז עשה הקב"ה נקמות [במצרים שהרג את בכוריהם], וישראל היו מזמרים ואומרים הלל בקול רם

• יעירות הדבשי •

מדברי אב"ד ור"מ שליט"א

הרמב"ם (דעות א, א"ז) שכל מדה צריך להיות ממוצע. והוא "אל מול פני המנונה" - הנר האמצעי - "יאירו שבעת הנרות", לשם יכוון מדותיו להיות ממוצעות בכל מדה נכונה לעבוד את השי"ת.¹

מה מצעדי גבר כוננו

על פי ה' יהנו ועל פי ה' יסעו (פ, כ). הנה המתבונן בראייה שטחית במסעות וחיות של בני ישראל לדורותם, אפשר לו לתלותם במקרים אין סוף וסיבות מסיבות שונות, למה אירע כן ולמה כן, על מה נסעו ולמה עמדו. אך האמת הברורה היא שרק "על פי ה' יהנו ועל פי ה' יסעו". ומפליא מאמרם ז"ל (חולין ז:): "ואמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר (תהלים לו, כג) 'מה' מצעדי גבר כוננו', 'ואדם מה בין דרכו' (משלי כ, כד). הרי לנו, שלא לבד אשר כל דבר קטן כגדול הכל מאתו יתברך, כידוע לכל שלומי אמוני ישראל, אלא הוא גם בהכרח מיוחדת על כל דבר ודבר. ופה מקום אתנו להתבונן עוד; הרי בנוהג שבעולם שהכרזה מכריזים על דברים חשובים ויקרים. ואין נמצאין למדים חשיבות הדברים הקטנים ממש, כי כולם מאתו יתברך והכל בהשגחה פרטית לפרטי פרטים, וכולם ספונים וחשובים למאוד, ולא מחשבותינו מחשבותי ית'.

לכוון הנהגת ד' המדות לפי רצון ה'

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנונה יאירו שבעת הנרות (ה, ב). ידוע שכל מקום שנזכר ענין נר, כוננת התורה לרמוז לנשמתו של איש הישראלי, ע"ד הכתוב (משלי כ, כז) "נר ה' נשמת אדם". ואם כן הרי העלאת הנרות רומזת לענין העלאת נשמת ישראל שיאירו וידליקו באור יקרות.²

ווימוז הכתוב בזה לתת דרך ברור איך יזכה האדם להבעיר ולהדליק אור נשמתו. והוא, שידע האדם שעיקר נגמנתו בעבודתו להעלות אור נשמתו, תהיה לבטל ולשבר מדותיו עד שהיה מבוטטלות בלתי לה' לבדו, להתנהג אך ורק לפי רצונו ית'.³ וזה כל האדם.⁴ וזה מאמר הכתוב: "בהעלותך את הנרות", כשתצצה להעלות אור נשמתך שיאיר תוך גופך, אזי תראה ש"אל מול פני המנונה יאירו שבעת הנרות", שתשבר את שבעת המדות⁵ עד שתאיר רק "אל מול פני המנונה", הרומז אל השי"ת.⁶ והיינו, שכל הנהגתם תהיה לרצונו ית'.

עבודת המדות - להגיע לדרך הממוצע

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנונה יאירו שבעת הנרות (ה, ב). ע"פ האמור בשבטיר המדות הכתוב מדבר, עוד ענין נרמז בכאן, שהדרך לשבר המידות הוא להגיע בהן לדרך הממוצע, כידוע דברי

א. ראה ישמעאל (כאן אות ג): "זהו שכתוב 'בהעלותך את הנרות', היינו על דרך הכתוב (משלי כ, כז) 'נר ה' נשמת אדם', כי הנהגתו כדושה וקדושה מצות הדלקת המנונה, המרמז למנונה העליונה, הורחב אור בחושך בלב עת עם קודש, והיטיב בהטבת את נשמת ישראל".
ב. ראה נעם אלימלך (לך דה או יאמר לך [א]): "צריך האדם מקודם לתקן את מדותיו. כי השם יתברך ב"ה ברא את האדם בכל מיני מידות, ולא בזה המידה שבאדם יש צד וחלק באותה מידה אל הקדושה, וכן להפך לאמר ח"ו, כידוע. וצריך האדם לשבר עצמו בבחייתו, לקצר את המדות ואל יזכה להבין ולהסתכל ברוממות אל, ויהי יתברך ב"ה מול פני המנונה, להבינו ולהשכיל בכל פעם בשכל עליין יותר ויותר, מה שלא ראו עינו שכלו מעולם".

ג. ראה בן מרת יוסף (לך דה פן ג): "דשמעתי ממורי זלתי בשם רבינו משה באור, כי עיקר בריאת האדם בעולם הזה, לשבר מדות רעות שלו טבעית".
ד. חסד, גבורה, תפארת, צניע, חוד, יסוד, ומלכות - הן שבע המדות היסודיות שבאדם, ומושרשות בו ספירות העליונות, כפי שנתבאר לעיל (שמיני דה ויהי כיום שמיני), עיי"ש בהרחבה.
ה. כמ"ש ביהודים בשבת (כאן דבר אל אחיהן): "העובד אל בקר"א נקרא 'פני המנונה', על דרך שאמר דוד המלך (תהלים סו, ב) 'אלקים יחנו ויברכו יאד פניו אתנו מלח' וכו', שהוא ראש לכל העולמות, והוא ש'נקרא 'פנים' נגד הנהגתו של המלך, והבן".

ו. ראה שה אריות כלשון התורה, וזה קיצור לשונו: "דעות [פ' מידות] הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם, וזו משונה מזו וזו, כי אדם שהוא בעל תהיה כועס תמיד, וזה אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל וכו', ועל דרכים אלו שאר כל הדעות, כגון מהולל ואנון ושוע ואמרו ורחמן וכו' לבד קטן בעולם שאין עומדים עליו כמה ענינים רבים ונבונים מאד. ואז ידעו והבינו כל סוד הבריאה: על מה נברא כל העולם, ועל מה עומד, ועל איזה דרך מתנהג, ומה אחריות כל אלה הדברים. וידעו עומק ענין ית', והנבואים הגדולים שברא לכבודו וכו'. ועל כל זה היה משה רבינו ע"ה 'אומר להם (דברים ה, ח) 'אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים בשמים מוטעל ועל הארץ מתחת אין עוד'. כי הקב"ה הראה להם כל המציאות, ועל מה הוא עומד, וידעו בבירור שהוא לבדו המעלה, ואין שום הנהגה אחרת, ולא טבעית ולא מקורית, ולא בשום דרך אחר, אלא הנהגתו שהוא ית' ש'מנהיג בעצמו העצם שגלה להם'. ועיין עוד שם באורך.

ז. כמ"ש ביהושע ישראל (כאן אות ג): "אל מול פני המנונה - היינו לזר אמצעי, הרמז, שלמד אותם שישקלו ויפסלו אורחותיהם לילך בדרך האמצעי, בדרך האמת". [ועיין לשון קדוש לעיל מניח: "זה היסוד שהיה נהגת מניין כלפי נר האמצעי, היינו כי אמצעי הוא תפארת, מידת 'אמת לבעב', והוא בריח התכונן, וזה נטיה לאמת הקצוזה, רק בירש הגמור].

ח. עי' הורחב דברים רמז'ל (אסתר היחידה הקדומה): "כשיצא הקב"ה להקריב אילן אומותו החביב לו מאד, הנה קרע את השמים, וגילה להם את מסתורין שלו, על שידעו כולם ונתברר להם באמת - שכל הנהגתו של התחתונים, בכל הפרטות שאפשר לחשוב, אינה אלא ביד השכינה. ואין לך דבר קטן בעולם שאין עומדים עליו כמה ענינים רבים ונבונים מאד. ואז ידעו והבינו כל סוד הבריאה: על מה נברא כל העולם, ועל מה עומד, ועל איזה דרך מתנהג, ומה אחריות כל אלה הדברים. וידעו עומק ענין ית', והנבואים הגדולים שברא לכבודו וכו'. ועל כל זה היה משה רבינו ע"ה 'אומר להם (דברים ה, ח) 'אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים בשמים מוטעל ועל הארץ מתחת אין עוד'. כי הקב"ה הראה להם כל המציאות, ועל מה הוא עומד, וידעו בבירור שהוא לבדו המעלה, ואין שום הנהגה אחרת, ולא טבעית ולא מקורית, ולא בשום דרך אחר, אלא הנהגתו שהוא ית' ש'מנהיג בעצמו העצם שגלה להם'. ועיין עוד שם באורך.

וישראל עבדין שירתא בקול רם (ס"א וישראל ממרין ואמרין הלילא בקול רם), וכדין עבד לון בני חורין מכלא, ומלאכין עלאי וכל משריין בלהו הוו צייתין להון לקליהון דישאלא.

בתר דאתגזרו, רשימו לקתייהון מההוא דמא ומדמא דפסחא בתלת רשימין על המשקוף ועל שתי המזוזות (שמות יב, כג). מאי טעמא, הא אוקמוה, בגין דאיהו רשימא קדישא, ומחבלא בד איהו נפיק וחקמי ההוא דמא דהנה רשימים על ההוא פתחא, היים עלייהו דישאלא, הדא הוא דכתבי (שם) ויפסח יהו"ה על הפתח וגו'... ובכלא בעי לאחזאה עובדא, בגין לאשתתבא, דהא כגוונא דא על גבי מדבחא, בגין דלא אשתכח מחבלא.

האי בעובדא, ובזמנא דלא אצטרך האי, כגון ראש השנה דאיהו יומא דדינא, ומאריהון דלישנא בישא קיימין עלייהו דישאלא, בעינן מלין עלותין ובעותין, ובעינן לאחזאה עובדא (ס"א ברוחא ונפשא) כמה דאוקימנא, והא אתמר, ובמה, בשופר, (לאחזאה שופר), לאתערך שופרא אחרא, ואנן מפיקין בההוא קלא רחמי ודינא כחדא, כלא מדקא יאות.

תא חזי, בשעתא דכהנא (ובא) אתתבון לאדלקא בוצינין לתתא, והנה קריב קטורת בוסמין בההוא שעתא, קדין בוצינין עלאין נהרין, ואתקטר כלא כחדא, וחדו וחדותא אשתכח בכלהו עלמין, הדא הוא דכתבי (משלי כו ט) 'שמך וקטורת ישמח לב', ועל דא 'בהעלותך את הנרות'. (וזה"ק בהעלותך קמט).

אחר אכילת הפסח, ואז עשה אותם הקב"ה בני חורין מכל השעבודים, ומלאכי מעלה וכל מחנות העליונים, כולם היו מקשיבים לקול הללו של ישראל.

ואמר עוד כי אחי שנימולו [ישראל בערב פסח ותיקרו את קרבן פסח], היו רושמים את ביתם מדם ההוא ומדם הפסח בג' רשומים, על המשקוף ועל שתי המזוזות.

ושאל מהו הטעם שצוה הקב"ה לרושם מן הדם באלו הג' מקומות, ומהו הטעם שדורקו שני הרושם בהפתח, ואמר הרי ביארו החכמים לפי שהוא רושם קדוש, הרומז על ד' אותיות שם הו"ה כנוכח, וכשיצא המחבל להשחית במצרים וראה את הדם רשום על פתחי הבתים, ריחם על בני ישראל, והו שכתוב וקסח ה' על הפתח וגו'...

צריך להראות המצוה, לבטל הדינים ולעורר הרחמים

מכאן [שאנו רואים שהיו צריכים למעשה של רשימות הדמים על הפתח, כדי שלא יתן הקב"ה את המשחית לבוא לביתם לחבל], אנו למדים שכל דבר צריך להראות מעשה המצוה לבטל את הדינים ולהגלגל [בכח התעוררות הרחמים], כי כעין זה היה ענין הקטרת שהקטירו על מזבח (הפנימי כדי לבטל את כל הדינים), כדי שלא יהיה נמצא מקטרג ומחבל להשחית בישראל.

התפלות והתקיעות שבר"ה מבטלים הקטרוגים ומעוררים הרחמים

ענין זה של הקטרת היה במעשה (כדי לבטל את הדינים), אבל בזמן שאין צריך לבטל את הדינים, כמו בראש השנה שהוא יום הדין, נשא אדרבה הדין הוא צורך גבוה לתיקון המלכות כנוצר, ובעלי לשון הרע עומדים על ישראל לקטרג ולומר שאינם כדאים לאותו התיקון, אז צריכים בעיקר התפלות [באמירת מלכיות ויכונות שופרות], ובקשות שהם התחנונים [שיש בסיום כל אחד ואחד מהם], וגם צריכים להראות מעשה, והיינו כמו שביארונו ולמדנו, באזו מעשה, ואמר בתקיעת שופר למטה, כדי לעורר שופר אחר שלמעלה, ואנו מוצאים בקול השופר רחמים ודין ביחד, הכל כמו שראוי להיות, וכו'.

בהדלקת הנרות והקטרת הקטורת האירו כל ספירות

בא וראה [אין על ידי מעשה המצות מאירות הספירות], כי בשעה שכהן התחנן נתכון להדליק הנרות של המנונה למטה, והיה מקריב את קטרת הסמים באותה השעה, אז הנרות העליונים מאירים [שהם כל הספירות], ועל ידי זה נקשרים ומתייחדים הספירות יחד, ושמהם וחדה נמצאים בכל העולמות וכו', ועל זה נאמר 'בהעלותך את הנרות' אל מול פני המנונה יאירו שבעת הנרות.

מישיב נפש

מעייני חזקון וזמננה מאוצרו של מרן הגה"צ רבי יעקב מאיר שבתער שליט"א

קול "אודי" אמונתך
באר הי"ק - 08-30-666
באר הי"ב - 605-477-7011
בלאדאן - 44-3003730634

קריבה אל נפשי
פנימיות הפרשה
במשנת מור"ר שליט"א

בשאלתי נפשי
שאלות המוגשות
לפני מור"ר שליט"א

המעצור הנורא במסע החיים

נפשו ומכרסם בלבו ומחריב את כל עולמו. ולפי האמת הוא בעצמו מסייע בהרס עצמו והרס כל הנלווים אליו הי"י.

כך כפשוטו, כמו אותו פריץ, מסוגל האדם המהלך על הגשר הצר של העולם הזה, לעצור באמצע הגשר ולסכן את המשך מסעו אל חיי הנצח.

"על כל זה מאלפים אותו חז"ל בינה, "הרועה שיחיה - ימית את עצמו" היינו היה כרוצח כלפי עצמך, להרוג את השאיפה הזאת המדובקת בך, היוקדת בך כאש ותופסת את כל מהותך, ותתייאש ממנה, ותעקור זאת ממשבתך לעולמים. פעולה זו היא בגדר מיתה ממש, ורק אז תהיה בן חורין, ואז תחיה... ובזכות זה תוכל לבנות את עצמך ואת אחרים, ולפעול כל כך הרבה טובה וברכה שלא עולה על דעתך כלל. כי מבלי הפרעות כאלו יש יכולת לאדם לפעול גדולות ונצורות בזה העולם, כי הלא כל אחד חשוי ושקול ככל הבריאה כולה (כמובא באבות דר"נ פרק ל"א), וכל אחד מאתנו הוא אוצר נפלא ונחמד הטומן בקרבו כוחות אדירים ונפלאים" (ובכת"ב ח"ב, מאמר ח).

אמנם את מעלת הענוה רואים אנו בפרשתינו, איך שדוקא האיש משה העניו מכל האדם, הוא אשר זה לעלות ולהתעלות יותר מכל האדם אשר על פני האדמה, אלא שלפעמים נחלשת דעתנו מזה לבד, וכי יכולים אנו להגיע למדרגות נעלות אלו. אלא שכפי הנראה הרי גם בזה עלינו להתאזר בענוה, כי גם אם איננו הענווים הגדולים ביותר עלי אדמות עדיין זכותנו לרכוש עוד מעט ענוה ועוד מעט, וכך ללכת ולהתקדם בדרך אל החיים ולא לעוצרם מפאת חוסר שלימות.

כי אכן "אדם הנוכח למעט ענוה ושפלות, זוכה להרבה רגיעה ושלות הנפש, כי הרי רוב מצוקות יסורי נפש של אדם הם כתוצאה מהרגשת הגדלות. אך בשעה שהאדם הוא זעיר ושפל בעיניו, איז הוא תמיד שמח בחלקו אשר יש לו, ומרגיש שלווה ורוגע. ומודה להשי"ת על חסדו אשר הטיב עמו, ומבקש ומתחנן מלפניו שלא ימיש חסדו ממנו, כי הוא מרגיש שכל מה שיש לו הוא בחסד וברחמים שחנן לו הא-ל יתברך ויתעלה. וזה מה שכתוב "שכן ארץ ורעה אמונה ותתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך וגו'" און פון דער ערד פאלט מען נישט אראפ... [מהארץ לא נופלים!] (שם)

שני פריצים נפגשו במעלה הגשר, האחד מיוחס מזה דורות למשפחת פריצים מפורסמת, והשני אמנם פחות מיוחס ממנו אך לא פחות מנופח מנאות עושרו וקניינו אשר עשה במו ידיו...

גו, וכי יכול אחד שכמותם להשפיל עתה את כבודו, לחזור לאחוריו או להידחק לשולי הגשר חלילה, הלא כל כבודו מונח עתה על כך מאזניים, מה יאמרו ומה יגידו, ומי ידע אולי עוד ידווחו על כך בחדשות...

בלית ברירה נאלצו הפריצים הנכבדים לרדת מהמרכבות, המה עושי דברם. לעמוד אלו מול אלו שניות רבות ולנסות כל אחד להוכיח לזולתו את רום מעלתו וגודל ייחוסו או לחילופין לספר על כבוד עשרו ורוב בניו...

אמנם מעשיה ידועה זו הסתיימה בפיקחותו של אותו יהודי שנתקע בשיירה מאחוריהם והתכבד להציע פשרה; "שהחכם והפיקח יותר מבין שניהם יפנה את הדרך לחברו, מה שהרץ שני את הפריצים לפנות את הדרך לשיירה שמירה לעבור בטרם יתחילו לריב שוב מי הוא הפיקח יותר. אך לא זה הענין, שהרי מאמר זה אינו מיועד לאותם פריצים שבין כה וכה אין להם ייעוד אחר מאשר להתנפח כמה שיותר בעולם היחיד אותו בחר עשו אביהם לנחלתו.

אך כשמדובר בבני אברהם יצחק ויעקב, מן הראוי שנבחן בעצמנו, האם איננו סובלים ממחלות מעין אלו, האם איננו נשארים תקועים במסע חיינו מחמת אי אילו התנצחויות על כבודנו ומעמדנו הרם העלול להיפגע...

"יש אנשים שרגשותיהם ושאפותיהם נוגעים עד עמקי נפשם, דהיינו שיש להם שאיפה עזה להשיג מסוים, כגון לאיזו תפקיד חשוב או מעמד המכבד את בעליו, או קנאה קשה שבוערת בקרבו על מאן דהו, או תאוה מסויימת המנקרת במוחו ובלבו, או תאוות כבוד שמתאוה לה עד כלות הנפש, או רצון עז לזכות לאיזה מזל במהלך חייו, ועוד כהנה וכהנה, עד שנדמה לו שאם לא ישיג את השאיפה או אם לא יתגשם תאוותו - חייז אינם חיים. וכשמגיע למעשה, והוא מתאכזב מאחת מכל אלו, ואינו מגיע אל מה שהוא תכנן לעצמו, הרי הדבר פוגע בעמקי

• שאלה • בילדותי עברתי
התעללויות קשות ועד היום נותרו
לי מזה פגעים בנפשי, איך אפשר
להיטיר מזה?

תשובה: ראשית עליך לדעת שכל מה שעבר עליך מיום הולדתך עד הנה, הכל מחושב לפרטי פרטים מבורא עולם ב"ה, כל הזיכוכים שצריכים לעבור בזה העולם הם לפי חשבון מדויקדק והכל לטובתנו הנצחית.

ובאשר למצבך כהיום העצה היא רק לברוח אל השם יתברך, ולספר לו כדבר איש אל רעהו כל מה שעובר עליך, וכל נפתולי נפשך ולבקש על העתיד שיקל מעליך. זה הפתרון האמיתי גם ברוחניות וגם בגשמיות.

• שאלה • בחור יתום שאימו
האלמנה רוצה שייגיע בשבתות
הביתה לנהל את הסעודות, אך מצד
שני בשבת בישיבה הוא מרגיש
התרוממות בנפשו וקוונה הרבה
קניינים ברוחניות, כיצד ינהג?

תשובה: החובה לכבד ולשמח את אימו היא לאין ערוך כי מלבד כיבוד אם שהזאירה התורה, נוספו הציוויים הרבים להרנין לב אלמנה. אך זאת צריך לנסות לדבר על ליבה שהרי גם היא חפיצה בטובתו ובהתרוממות נפשו, ויעשה פשרה שבת אחת בישיבה ושבת אחריה בביתו ואז אדרבה ההתערורות שיש לו בישיבה יכניס בבית.

ויעש כן אהרן

על הפסוק (במדבר ה, א) "ויעש כן אהרן אל מול פני המנונה וגו'", פרשו חז"ל (ספרי ה, ה) להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ולכאורה הרי זה מילתא דפשיטא, וכי תעלה על דעתך שאהרן הכהן ישנה ממה שצוה לו משה, אכן מהא"י הק' ז"ל איתא (שער הפסוקים בהעלותך), שבאמת שינה אהרן הכהן, דכשילמד משה רבינו עם כל הכלל ישראל נגלות התורה, למד עם יחיד סגולה, באופן של "אתאמר בלחישא", את נסתרות התורה. וכשם שלמד את בני ישראל איך מחדשים חידושים בתורה הנגלית, כן לימד את היחידים כיצד מחדשים חידושים בחלק הנסתר שבתורה. וכשילמד את אהרן הכהן את סוד הכוונות של הדלקות המנונה, ובאיוה אופן יאירו הנרות בכל העולמות, ברוב גדולתו ועוצם השגותיו הנוראות הוסיף אהרן מדליה חידוש חידושים נפלאים כאלה בכונות ההדלקה נוסף על מה שלמדו משה. ע"ז באה העדות מפי הקב"ה עצמו "למלמד שלא שינה", שהידושו של אהרן אינם בגדר שינוי, באשר הוא תלמיד חכם וחידוש כהלכה, ואדרבה כוונת הש"ת היתה שיוסיף ויחדש.

(תנוכה תשס"א)

א-ל נא רפא נא לה

מובא בבני יששכר על גנע הצרעת שהוא פגע ומחלה קשה ומגונה מאד, שאינו נרפא לעולם ואין לו תיקון ותקוה, וכדאמר אינש על אחד שמסובל במידת ביסורים ללא הרף שזה נגע צרעת.

אמנם רק ע"י תיקוני הכהן אפשר להביא מזור ולטהר את הצרעת. והנה כאשר לקתה מרים בצרעת לא היתה יכולה לבא לידי תיקוני כהן, לפי שאהרן אחיה לא היה יכול לראות את הנגע (כי כהן קרוב אינו יכול לרפא צרעת מדיון כהן המסתר, עיין רש"י במדבר יב, יב), לכן התחנן אהרן למשה שיטול את רפואת צרעת אחותם לידי. ומשה רבינו אכן המשיך לה ישועה ונרפאה למעלה מדרך הטבע, שהמשיך רפואה מהמדיה הראשונה של י"ג מידות של רחמים - שהיא מידת א-ל, [ד"ה המידות פותחים בה' ה' א-ל רחום וחנון, ה' ה' זהו הסוד של תרי פאות, ור"ל היא המדיה הראשונה]. ולכן אמר משה "א-ל" נא רפא נא לה, שעל ידי זה עלה משה למעלה למעלה, לשורש י"ג המידות של התורה, היינו מ"ג תיקוני דיקנא דעתיק, מ"ג מכילין דרחמי, ועורר את המדיה הראשונה של הי"ג מידות שהיא א-ל, ועל ידי זה המשיך לה רפואה למעלה מהטבע גם אם מצד תיקוני הכהן לא היתה ראויה להירפא מצרעתה.

והמשך הפסוקים מרמזים בדרך פלא שהישועה למרים הגיעה ע"י מידה זו א-ל - הראשונה שבשלוש עשרה מידות, כי מיד ששמע משה שהש"ת דורש ק'ל וחומר! באמרו "ואביה ירוק ירוק בפניו" (וברש"י מצינו כאחד מהקל וחומר שבתורה, עיין רש"י שם פסוק יד) הרגיש משה שנושעה מרים, לפי שהמדיה הראשונה של הי"ג מידות שהתורה נדרשת בהן הוא ק'ל וחומר, וזה מכון במדויק כנגד מידת א-ל, וידע שנתרצה לו הקב"ה, ורפואה קרובה לבוא לה. כלומר משה רבינו הזכיר את המדיה הראשונה של י"ג מכילין דרחמי - א-ל, והש"ת השיבו מהמדיה הראשונה של י"ג המידות שהתורה נדרשת בהם ק'ל וחומר, והוא פלא.

(הכנה לשבועות תש"ס)

איך ניצל רבי שמואל שפירא מחמתם של הישמעאלים

מתוך שיחה לחבורת "נחלי אמונה" ברסלב - כ"ב אייר פ"ה - [חלק א]

כל העבירות ועל כל העניינים.

אשרינו מה טוב חלקינו, שיש לנו יום קדוש כזה, הוא מקודש ביותר מכל הימים, יותר מיום הכיפורים ומכל המועדות. לזאת יש לנו להשתדל לבלות את יום השבת קודש בתורה ותפילה, ובאמונה בהש"ת, שהוא ברא את העולם ואין עוד מלבדו. ע"ז זוכים לעוה"ז ולעוה"ב בלי שום ספק.

כשמדברים מענין השבת צריך לדעת שצריך להיות מאד בשמחה בשבת, ולדבר עם הילדים ביראת שמים עם שמחת חיים. וכן לספר להם מעשיות של צדיקים.

שלחן השבת הוא יסוד גדול בחינוך הבנים, יסוד גדול מאד. רבי אליהו ראהה היה נוהג לדבר עם בחורים שונים, תמיד היה שואל את הבחור איך נראה שלחן השבת של אבא שלך?

אנחנו דור חדש, האם אתם זוכרים שלחן שבת אצל אנשי שלומינו מהדור הקודם?

בכל ליל שבת אחר שלחן השבת שלח אותי אבי ללמוד שטיקל ליקוטי מוהר"ן עם רבי שמואל שפירא. וזה היה מופלא מאד, כי הוא היה לומד ליקוטי מוהר"ן מאד לומדיש, בלמדנות מופלגת היה מקשר כל העניינים, באופן שכל תיבה היה מובן בטעם מיוחד.

אבל רבי שמואל הרי היה הולך לישון מוקדם?

בליל שבת היה הולך להתבודדות בחצות הלילה, אחר הלימוד. והיה לוקח אותי לשדה. ושם היה מדבר עם הש"ת, ולפעמים היה שוכב לישון שם בשדה.

וכי מותר לצעוק בשבת ע' קלין כדרכו של רבי שמואל?

איני זוכר אם היה צועק צעקות בשבת. זאת אני זוכר כשהתגוררנו ברחוב חברון הוא היה צועק קולות נוראים בלילות, עד שהישמעאלים סיכמו ביניהם להכותו על שהוא צועק קולות כאלה.

אבי שראה שרבי שמואל שרוי בסכנה אמר לישימעלים שהוא מאגנון [משוגע], והעריבים יש להם דרך ארץ למשוגע, כששמעו זאת הניחוהו לצעוק כדרכו.

שמענו מכם כמה פעמים שיש הרבה אנשים שהם חולים ברוחניות ואפי' אינם יודעים על עוצם חוליים, ורפואתם רק ע"י שבת קודש. איך זוכים לזה?

ראשית צריך לקנות צרכי שבת בהרחבה, כל מיני מטעמים, לא לחסוך כסף, כי הכל קצוב מראש השנה חוץ מהוצאות שבת ויום טוב.

גם יש מאד להזהר שלא לדבר דברים בטלים בשבת, ולהכין דברי תורה ויראת שמים לדבר בהם בשלחן השבת. וכן להזהר שלא לדבר נייס [חדשות], לשמור מאד על דיבור הפה. לעסוק הרבה בתורה ותפילה ולקבל כל אדם בסבר פנים יפות, ולדבר דיבורים קדושים.

יחד עם זאת צריך הרבה סייעתא דשמיא, להתפלל להש"ת שיוכה לשמוח בשבת, ולהיות דבוק בכל השבת בבורא העולם, ולשמור על השבת כראוי בכל הלכותיה.

אבי ע"ה היה זהיר מאד בהלכות שבת. זכורני שהיה מכין לפני שבת צלחת ובתוכו מעט שקדים וכדו כדי שיהיה בסיס לדבר המותר, ובתוכו היה מניח כל הפסולת וכן עשה הרבה פעולות בדקדוקי הלכות כדי להינצל ממוקצה

כשהיה מתפלל בבית הכנסת נ'סן בק [חיוץ] בעיר העתיקה. בין מנחה למעריב היה שם שיעור בהלכות שבת. רבי אריה מרדכי אביו של רבי בנימין רבינוב'ץ, היה מוסר השיעור, ותמיד היה שואל אותי אם אבא שלי מגיע היום, כי אבי היה בקי בהלכות שבת, כשהוא היה משתתף, היה השיעור מלא חיות.

גם היה קונה הרבה מאד לכבוד שבת, לא היה חס על הוצאות כלל.

האם יש איזה דרך תיקון למי שחילל שבת ח"ו?

הדבר הטוב ביותר הוא שמירת שבת, זהו התיקון הטוב ביותר. שמירת שבת הוא תיקון על חילול שבת.

ישתדל אדם לשמור את השבת, לא לדבר דברים בטלים בשבת, שהמח ייהיה רגוע ושלו, וכן שמירת שבת בכל ההידורים, ואכילת שבת כראוי, כל זה הוא מתיקוני הנפש הגדולים ביותר.

כמ"כ יש לדבר עם הבנים, לחנך אותם על קדושת השבת, כי שבת הוא תיקון על

חידת הבריאה

ובכן, כאשר השי"ת כרת את ברית עם ישראל עם סגולתו היה זה כריתת ברית אהבה, וכביכול כאילו אמר: "אני ואתם – כאחד אנו נחשבים! דם אחד נפשו אחד!". וכחמשיך לשונו הקדוש ש: "וכן היה הרמז כאן על גדול האהבה, כי חשוב בעיני השי"ת חצי הדם אשר זרק על העם כמו החצי שזרק על המזבח, בא מלאך וחילקו להורות ויבסו". לא הוא גדול ממנה ולא היא גדולה ממנו, ויבסו.

משיב דבר

מכתבים ממור
בעניני רחוקים

מלמד שלא שינה

ב"ה, אור ליום י"ד אדר פורים דפרוים תשכ"ט פעה"ק ירושלם ת"ו בב"א.

ואמרו מליצה על "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" (מכילתא בשלח יז) כי היה להם זמן ללמוד, כי היו אוכלים את המן שהגיע להם מוכן מן השמים, וממילא נתגלו להם בכל יום חדושים נפלאים בכל חלקי התורה.

עכ"פ איך תקשה על דבר שידע אותו התנא בבא בן בוטא שלא ידעו אותו דורו של משה, מכ"ש שהם היו באותו מעשה, כי חטאו בעגל והתרעם עליהם הקב"ה, ואח"כ נתנו להם את המשכן לכפר על עון זה כמובא בכמה מקומות.

ועיין ברש"י עה"פ "צָרוּר הָמוּ דודי ל"י" (שה"ש יא, ג), "דודי נעשה לי, כמי שיש לו צרור המור (צרור של בשמים) בחיקו, ואומר לו, הרי לך צרור זה שיתן ריח טוב מן הראשון שאבדת, כך הקב"ה נתרצה לישראל על מעשה העגל ומצא להם כפרה על עוונם, ואמר להם, התנדבו למשכן ויתכפר על זה העגל" ע"כ.

ואע"פ שזוהי משמע שכל המשכן הוא תיקון על חטא זה, אבל ביחוד נכללו כל התיקונים בנרות ממש שהם נרות המנורה הטהורה להאיר אורות ולהשפיע השגות שאבדו ע"י חטא העגל, והביהמ"ק נקרא "אורו של עולם" (בבא בתרא דף ג ע"ב), ובמדרש (ב"ר ב, א): "בית המקדש קרוי אור", כלומר עיקר התיקון הוא ע"י האור שבמשכן.

ועיין בלק"מ (סי' לח סעיף ו) בזה"ל: ומשה זכה לאור התפילין כמ"ש בזה"ל (בהשקפה בראשית קנ"ו) כמו שנאמר: "וַיִּתְּנֵצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת צִדִּים" (שמות לג, ו) דא תפילין, "וּמֹשֶׁה יָקַח אֶת הָאֵהָלָה" (שם פסוק ו) שלקח אותן האורות. "אהל" מלשון אור, מלשון (איוב כט, ג) "בְּהָלוּ נְרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי" ע"ש.

וכן על חוה שגרמה שאדם הראשון חטא מעץ הדעת אמרו במדרש (ב"ר סוף פ"ו והובא גם בזה"ל בראשית מה): היא כבתה אורו של עולם, לכן תקנו לנשים מצות הדלקת נר שבת קדש.

יעקב מאיר

על ענין מה שהקשית על הפי' של הליקוטים על התורה בפי' בהעלותך (דהדלקת הנרות היה תיקון על חטא העגל, ומה השינוי שאהרן לא שינה), הנה כפי הבנתי את הפי' הזה, כך הוא. כי הנה בטבע בן-אדם כשעושה עוולה ואומרים לו בפני עם ועדה שיתקן את מה שקלקל ועוול, הדבר ייחשב לו כבזיון, מכל-שכן אם הוא עצמו סבור שאינו אשם כל-כך, כי כונתו היתה לטובה, והרעה שיצאה ממעשהו היתה שלא באשמתו. לכן אם אומרים לו שהוא בעצמו ילך לתקן את אשר חטא, אין הדבר לפי כבודו, כי ע"ז נראה לכל שאכן מאשימין אותו בכך, וע"פ רוב הוא לא ירצה להכנע וללכת לתקן, ואפילו אם ילך אבל לבו בל עמו, ובפנימיותו יש לו רוגז ובושה ולא הולך בלב שלם. זה נקרא "שינוי" משלמות הדבר.

וזה שהתורה מעידה על אהרן "שלא שינה", היינו שלא הי' שום שינוי בטהרת מחשבתו ופנימיותו לבו, והדליק את המנורה (שהיה בזה תיקון פגם העגל) בכונה רצויה לפני המקום בלי שום שינוי, שלא כדרך הנהגת שאר המין האנושי.

ובזה מתורץ מה שהקשה מה הי' ההזהר אמינא שאהרן ישנה, כי השבח הוא על גודל אמונתו ושמתחו לקיום המצוה, ששום שמץ של פגם הכבוד לא הפריע את שלימות מחשבתו בעשותו רצון קונו.

ועל מה שהקשית מהיכן ידעו ישראל שמצות הדלקת המנורה הוא תיקון על פגם העגל. ע"ז תדע שכל מה שאנו מוצאים בחז"ל, הענינים ההם אינם חדשים שחדשו מעצמם, אלא הם הדעת התורה האמיתית שקבלו אותם מרבותיהם, והם הם הדברים שהיו ידועים בדורות הקודמים לפניהם, מכ"ש בדור המדבר שהיו דור דעה והי' להם בית מדרשו של משה, שהיו הדור שוקדים אצלו כל הארבעים שנה שהיו במדבר לקבל מאתו את התורה שבעל פה, כמ"ש בחז"ל (עירובין נד ע"ב)...

סיפורים ולקחיהם
מאת מור"ר שליט"א

נפשות
חסידיו

ניצוץ קודש ממאמרי
ומכתבי מוריני שליט"א

ניצוץ
אחד!

כשהגיע לביתו של אותו מנהיג ישמעלי, עמד שם שומר ומנע ממנו להכנס איליו. הגרי"ח לא אבד עשתונות, הוא פנה אל השומר ואמר לו שהיות ומחר חל יום הדין, היום בו כל בני העולם עומדים לפני ה' שופט הארץ, שיאמר למושל שרבים של היהודים רוצה לעלות אליו כדי לברכו בשנה טובה, הדברים רגשו מאד את לב המנהיג שקבלו מיד בכבוד גדול.

הגרי"ח עלה, הניח שתי ידיו על ראש המושל וברכו, לאחר מכן העניק לו מטבע מכובדת. הניח לפניו את הנוסח, ותיכף חתם עליו המושל, ובכך ניצלו היהודים מעונש וממאסר.

שמעתי מאבי מורי ע"ה, שפעם אחת נודע בערב יום הקדוש, שהגיעו לארץ ישראל קבוצה של יהודים ללא וויזה, הדבר נודע לישימעלים והללו מסרו לאנגלים שיחפשו אותם ויאסרום, והיה פחד וחשש גדול לשלומם.

והנה גורלם של יהודים אלו היה תלוי ב"חאואגרה" [- המושל הישמעטאלי] שהתגורר בחברון. אם גוי זה היה נעתר לחתום למענם על כתב וויתור, הייתה הגזירה האיומה מתבטלת על אתר.

מזן הגרי"ח זונפלד ז"ע אשר שמע על המקרה, חגר מתניו בעיצומו של ערב יום הקדוש, ויצא תיכף לחברון.

שחלק
מחכמתו
לדאיו

כשמאמינים
בהשי"ת
בתכלית
הפשיטות
- זוכים גם
להרגשים
ולהשגות
מופלאות

מעיינות ההרים

אמרו נעמים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש והלמדיו זי"ע וזכרונם
שנאמרו בנעימה מפי פה מפיץ מרגליות
כ"ק אדמו"ר מטעמם שזואר שליט"א

שיעור חנוכה
רש"י

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ה, ב)

ועל כן בזה היה נחמה לאהרן הכהן, שהיה אצלו בכל יום עבודה של חנוכה המנורה בפועל.

שמירת האברים בכדי לקבל את התורה

הרה"ק רבי הערש מרימנאב זי"ע (בארות המים פרשת בהעלותך בד"ה בהעלותך) כתב לבאר את הכתוב **'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות'**, כי הנה האדם יש לו שבעה פתחים בראשו, והם שני העיניים ושני האזניים ושני נקבי החוטם והפה, וצריך האדם לראות כי כל שבעת הפתחים יאירו באור התורה, וזהו **'אל מול פני המנורה'** הוא התורה, **'יאירו שבעת הנרות'**, שבעת פתחי הגוף, כולם יאירו בקדושת התורה.

הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע (אור ישע פרשת וזאת הברכה בד"ה לכל האתת) מביא, ששמע מחותנו הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע בשם רבו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנאב זי"ע, כי הרי אמרו חכמינו ז"ל (מכות כד.) שישאל לא שמעו מפי הגבורה רק אנכי ולא יהיה לך, ואמר על זה, כי אף זה לא שמעו ישראל בשלימות, אלא שמעו רק את הקמץ אל"ף של תיבת 'אנכי', ואכן בספר הקדוש **זרע קודש** (לשבועות בד"ה במדרש אנכי) האריך לבאר בזה לפי דרכו, ואמר בזה הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע, כי אל"ף נוטריקון א'יון פ'ה ל'ב, אשר אוז'ן פ'ה ל"ב בגימטריא **עניינים** עם הכולל, וזה מורה קמץ אל"ף, שצריכים לקמוץ ולסגור את האוזן הפה והלב, האוזן לא תשמע דיבורים שלא כדת, הלב שלא ירהר מחשבות אסורות, והפה שלא לדבר דיבורים שלא לצורך, ועל כולנה הוא שמירת העיניים, שהעיניים הוא מקור ושורש הכל, שכן אמרו חכמינו ז"ל (רש"י במדבר טו, לט) עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים, וזה מה שאמר השם יתברך לבני ישראל בקבלת התורה, בדבר חובת שמירת האברים, בקדושה וטהרה.

כל פעם שהרליקו את המנורה היה בזה חנוכה המנורה מחדש

ידוע קושיית ה**רמב"ן** (במדבר ה, ב), מה נחמה הייתה לאהרן הכהן בכך שהוא מדליק את הנרות, על כך שלא הקריב שבטו בחנוכה המזבח, והרי אין הדלקת המנורה שייכת לחנוכה המזבח, ואין בכך משום מעשה הקרבה כשאר הנשיאים.

האור החיים הקדוש (במדבר ה, ב) כתב לתרץ, כי לעולם כל הדלקת המנורה היה בה מעין חנוכה המנורה, שהרי מצאנו בגמרא (מנחות פג:) שנחלקו אם הנרות היו קבועים במנורה, שהרי המנורה כולה מקשה זהב הייתה, אך בנרות יש אומרים שלא היו קבועים על המנורה, ואם כן בכל יום כאשר הדליקו את המנורה הוצרכו לקבוע בו את הנרות, ואם כן היה בזה משום חנוכה המנורה בפועל ממש, ואף לסובר שהיו הנרות קבועים על המנורה, מכל מקום מבואר בדברי **רש"י** (מנחות פג: בד"ה של פרקים), אשר לשיטה זו היו קני המנורה במקום הנרות דקים כל כך, עד שיכלו לכופף את כותלי הנרות, בכדי שיוכלו לנקות את הנר ממותר השמן, וממילא בהחזרת הטיית כותל הנר כתחילתו, היה גם כן מעשה חנוכה,

מדברי הרמב"ם הוכיח **הגה"ק רבי פנחס מנחם אלעזר מפילץ זי"ע** (פרדס יוסף פרשת חיי שרה אות נ"ט הע' ז'), כי ההכנה למצוה גדולה היא יותר מן המצוה, שהרי הטבת הנרות אינה כשרה בזר, ואילו הדלקת הנרות עצמה כשרה בזר, והרי זה הוכחה נחרצת כי ההכנה למצוה גדולה מעלתה יותר מן המצוה.

וידוע מה שכתב **הבית אהרן** (לפורים, בד"ה ויעש) לפרש את הכתוב (אסתר א, כא) **'ויעש המלך כדבר ממוכן'**, כי הכוונה **'ויעש המלך'** השם יתברך מלכו של עולם עושה, **'כדבר ממוכן'**, כפי מידת ההכנה שהאדם מכין את עצמו לקיום המצוה, ועל פי זה משפיע לו השם יתברך בהארת המצוה.

השפת אמת (פרשת האזינו תרל"ד בד"ה בטור הביא) כתב להוכיח בזה, מדברי המדרש (ויקרא רבה לז) על הכתוב (ויקרא כג, מ) **'ולקחתם לכם ביום הראשון'**, והרי אינו ראשון אלא חמשה עשר, רק הכוונה שהוא ראשון לחשבון עונות, שכן ביום הכיפורים נמחלו עונותיהם של ישראל, ועד לחג הסוכות אין סיפק בידם לחטוא, שהרי הם טרודים להכין מצוות החג לקנות ארבעת המינים ולהקים את הסוכה, ולכן רק ביום ראשון של חג הסוכות, יכולים לבוא לידי חטא, על כן הוא ראשון לחשבון עונות. ותמה

א. דודי כ"ק האדמו"ר מפרימישלאן אנטווערפן זי"ע היה אומר בדרך צחות, כי הרי לצד לימוד התורה צריכים גם כן שפע גשמיות, שיוכלו ללמוד מתוך הרחבת הדעת, וזהו ששמעו ישראל קמץ אל"ף, אל"ף הוא לשון לימוד, על דרך (איוב לג, לו) **'ואאלף חכמה'**, קמץ נוטריקון ק'אווע מ"לאך צ'וקער, ששלושה אלו נצרכים עבור לימוד התורה מתוך שלווה הנפש.

השיעור חורש"י מתקיים מדי ליל שישי בשעה 10:30 המלווה מלכה מתקיים מדי מוצש"ק בשעה 10:30

בביתנו"ד רח' סוקולוב 7 בני ברק

לשמיעת שיעורים בקול הלשון ישיר 073-3718539 ובקו השיעורים 072-3181833

אהרן הכהן צמצם עצמו לצד דביקותו שלא לשנות מכפי אשר הצטווה

האגרא דכלה (פרשת בעלותך בד"ה ויעש כן) כותב לפרש בזה, על פי מה שהביא **מספר חסידים** (הכוונה לספר מעשה החסידים בכת"י שהובא דבריו אלו בראשית חמשה שער הקדושה פרק ג' אות י"א), מעשה ביהודי ששימש כגבאי בית הכנסת², והיה נחבא אל הכלים שלא הכירו בגדולתו העצומה, והיו רואים עליו כשהיה שופך את השמן לתוך הנר, לא היה משים אל לבבו לגודל דביקותו, עד שהיה שופך את השמן מחוץ לנר, וחשבוהו הכל כמחוסר דעה. פעם אחת ראה רב העיר איך השמש ממלא את השמן, כשגולדל דביקותו נשפך הרבה מן השמן מחוץ לנרות, והוא הכיר בו שלסיבת רוב דביקותו הוא כך, על כן גמר אומר לטובי העיר, כי יקחו את השמש לכהן כרב העיר, ואילו הוא יהיה השמש תחתיו, באשר איש משכמו ומעלה הוא.

בזה ביאר את דברי רש"י, כי אהרן הכהן כשערך את המנורה והדליק את הנרות, בוודאי כיוון את כל הכוונות וכל השמות הנצרכים בזה, מתוך דביקות היותר גדול בהשם יתברך, ועם כל זה שלט בעצמו לעשות ככל אשר נצטווה, ולא לשנות מאומה לגורן ההתלהבות, שלא התפעל כל כך להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, היינו שעל אף גודל השגותיו לא שינה מלעשות כאשר ציווה לו משה מפי הגבורה, דבר דבור על אופניו.

עבודה של התלהבות לעומת עבודה של פנימיות

כעין זה מובא (ר' אמת ואמונה אות קמ"ט) בשם **הרה"ק רבי מנחם מענדל השרף מקאצק זי"ע**, שאמר לפרש בדברי רש"י, בהקדמינו כי אמר **הרה"ק הקדושה לוי מבארדיטשוב זי"ע**, שאם היה מצטווה בהדלקת המנורה, או אז בוודאי היה שופך את השמן ושובר את המנורה בגודל התלהבותו³, וזהו להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שלא התפעל כל כך כלפי חוץ, אלא עצר התלהבותו בקרבו, שלא תיראה בחוץ.

עוד הובא (ליקוטי יהודה פרשת כי תשא בד"ה ויתן על) בשם **הרה"ק השפת אמת זי"ע**, על דברי הגמרא (סוכה כח): "שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן כו", גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל כו', אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו מיד נשרף, ולכאורה אם זה הוא גדלותו של יונתן בן עוזיאל התלמיד, מה גדול יותר מזה היה הלל הזקן. רק אמר בזה, כי הלל הזקן כל כך גדול היה, עד שהיה בידו לצמצם עצמו שאף אם עבר עוף ופרח מעליו לא היה נשרף, כי היה בידו לצמצם קדושתו שלא תתגלה כלפי חוץ.

כך גם הובא לפרש את דברי הגמרא (מנחות יא.) על הקמיצה שהייתה אחת מהעבודות הקשות שבמקדש, כי הנה עניין הקמיצה הוא שצריכים לללאות פילוש אצבעות הקמיצה בלבונה, אך שלא יבלוט כלל אצבעו לגריד לבונה ולשלוש אצבעות הקמיצה, וזה הוא אכן עבודה קשה שבמקדש, בעבודת השם יתברך, שצריכים לראות להיות מלא וגדוש בתוכו, ועם כל זה שלא יצא מאומה כלפי חוץ.

אלא שיש בחינה אחרת, וכמו שהביא **הרה"ק המנחת אלעזר זי"ע** (דברי תורה רביעאה אות י"א) בשם **הרה"ק הבאר מים חיים זי"ע** לפרש את נוסח אמרינו (ברכת ישבתך): "הבוחר בשירי זמרה", אשר 'בשירי' הוא

הטורי זהב (או"ח סי' תקפ"א, הקדמה) איך ייתכן שבימים שמתכוננים לקיים את המצוות אין באים לידי חטא, ואילו ביום הראשון בו מתחילים לקיים בפועל את מצוות החג, יכולים כבר לבוא לידי חטא, והרי זה תמיהה גדולה. וכתב בזה השפת אמת, כי אין כל קושיא בדבר, כי אכן גדולה היא מעלת ההכנה למצוה יותר מן המצוה עצמה, ועל כן בזמן ההכנה למצוה יש יותר שמירה מלבוא לידי חטא, מאשר בזמן קיום המצוה עצמה.

כך הובא (פני מנחם ח"ו ברית מילה בד"ה כ"ק אחי) על **הרה"ק הפני מנחם מגור זי"ע**, שפעם אחת אמר לו אחיו **הרה"ק הלב שמחה זי"ע**, ששאל אותו אביהם **הרה"ק האמרי אמת זי"ע**, מה טעם הדבר שבסעודות נישואין מרבים כל כך בהזמנת מסובים מרובים ועוד כהנה וכהנה, ואילו בשמחת ברית אין עושים עסק גדול כל כך, והרי כל החתונה הוא ההכנה לקיום מצות פריה ורביה, ואם כן היו צריכים לעשות יותר שמחה בסעודת הברית. אמר לו **הרה"ק הפני מנחם זי"ע**, כי שמא סיבת הדבר היא, לפי שההכנה למצוה גדולה היא יותר מן המצוה. אחר כך שמע **הרה"ק הפני מנחם זי"ע**, כי אחיו **הרה"ק הלב שמחה זי"ע** חזר על הדברים בפני אחרים, והבין בכך שנהנה מן הדברים עד מאד, כי נכונים הם.

ייעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיה כאשר צוה ה' את משה (במדבר ח, ג)

אהרן הכהן קיים בכל פעם את הדלקת המנורה באותה התלהבות שהיה לו בפעם הראשונה

כתב **רש"י**, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, עד כאן, וידוע כי התרבו הפירושים ופירושי הפירושים על דברי רש"י אלו.

הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע (פרשת בעלותך בד"ה באופן אחר יתבאר) כתב לפרש בזה, וכבר קדמוהו בזה (ייטב לב פרשת לך בד"ה אל מקום), כי הנה בדרך כלל בבוא אדם לקיים מצוה בפעם הראשונה, הרי הוא מקיים אותה בהתלהבות גדולה, שהרי אין חוזק החסידות כתחילתה (ספר הרוקח, הקדמה להלכות חסידות), וכפי המציאות כשכל אחד לוקח את האתרוג בחג הסוכות, הרי הוא מקיים מצוה זו בהתלהבות יותר גדולה מכפי שהוא מקיים את מצות הנחת תפילין בכל יום, ואף בקיום מצות ארבעת המינים בחג הסוכות, אין מידת ההתלהבות שביום הראשון דומה לשבוע השני, וכן על זו הדרך, שכל מצוה שנעשית לראשונה עושים אותה ביתר שאת ויותר עוז.

מעתה, ניתן לדמות גודל התלהבותו של אהרן הכהן בגשתו בפעם הראשונה להדליק את המנורה, בראש חודש ניסן, כפי שהצטווה מפי הבורא יתברך, הרי בוודאי שהייתה מעשה ההדלקה בהתלהבות גדולה, על זה היה מקום לחשוב כי בימים שלאחר מכן, כאשר בכל יום ויום היה אהרן עומד ומדליק את הנרות, כבר לא היה אצלו התגברות ההתלהבות כל כך כבראשונה, על זה כתב **רש"י** להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שבכל יום ויום היה מדליק באותה מידת ההתלהבות כבתחילה.

ב. **אאמ"ר זי"ע** סיפר זאת בשם אא"ז זי"ע על גגה"ק המקובל רבי אלעזר אזכרי בעל החרדים זי"ע, שכידוע היה תחילה שמש בבית הכנסת בצפת. ג. **הישמח ישראל** (פרשת וירא אות ז') הביא בשם **הרה"ק רבי יצחק מווארק זי"ע** שאמר, כי כך מסתמא היה עושה **הרה"ק הקדושה לוי מבארדיטשוב זי"ע**, אך לא הביא שאמר כן באמת על עצמו.

ד. כידוע גודל התלהבותו של **הרה"ק הקדושה לוי מבארדיטשוב זי"ע** בעבודת התפילה, מתוך תנועות משונות בהתלהבותו הגדולה, בקולי קולות, עד שאמרו עליו צדיקים (דברי תורה תניינא אות ל"ב) כי הוא גלגול מנשמת רבי עקיבא, אשר אמרו עליו (ברכות לא.) שאדם מניחו בתפילה בזויות זו ומוצאו בזויות אחרת מחמת כריעות והשתחויות שהיה עושה בתפילתו.

ומסופר, שפעם אחת בהיותו בצל רבו **הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע**, הגיעו להזכיר לפניו בבוקר לפני תפילת השחר איזה חולה שהוצרך לישועה, והרה"ק הקדושה לוי מבארדיטשוב זי"ע, כאשר הגיע לאמירת 'בורא רפואות' בסדר ברכות קריאת שמע, לא עצר בעדו מלהתאפק עד לתפילת שמונה עשרה בברכת רפאנו, אלא תכף באמירת 'בורא רפואות' התחיל לאמרו מתוך קולי קולות נוראים כשהוא חוזר על התיבות שוב ושוב, כשהגיע שמע הקולות לחדרו של **הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע**, מיהר לצאת לבית המדרש, ומשנוכח לראות בעבודתו הקדושה של **הרה"ק רבי לוי יצחק הקדושה לוי זי"ע**, פתח ואמר כלפי שמיא, רבוננו של עולם, הרי רואה הינך אז ער איני אפגע, גיב אים נאך, היינו שאין בדעתו לעצור בתפילתו בהתלהבות זו עד שלא יפעל להמשיך רפואה לחולה.

וגו' ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה, ויש להבין שהרי דרכו של הקדוש ברוך הוא להתנהג במידה כנגד מידה (כלה בחי' פ"א ה"ג), ומה שייכות יש בין העונש שלא היה וולד עד יום מותה, לכך שזלילה בכבוד שכביד דוד המלך את ארון ברית ה'. גם יש להתפלא, איך ייתכן שממיל בת שאול, שהייתה בת איש גדול בענקים, תדמה בנפשה כי לרקוד לפני הארון הוא בזיון, עד כי 'ותבז לו בלבה', אתמהא.

רק ביאר בזה, כי שאול המלך נאמר עליו (שמואל א' ט, ב) 'משכמו ומעלה גבוה מכל העם', והיינו כי דרכו בעבודת השם יתברך הייתה באופן מוצנע ומוסתר, ועל כן כאשר ראתה את עבודתו של דוד המלך באופן גלוי לעין כל, ותבז לו בלבה על כך, כי אין זה דרך העבודה שהורגלה אליו מית אביה הגדול, ועל כן היה לה העונש כנגד מידה שלא היה לה וולד עד יום מותה, כי מאחר וחטאה היה בעבודת ה' בגלוי שהיא הנצרכת עבור גידול הבנים, שילמדו אורחות החיים ונתיבות הישר, על כן באותה מידה נענשה שלא תגדל בנים כלל, ולא היה לה וולד עד יום מותה.⁷

על פי זה הוסיף לבאר את דברי הגמרא (עירובין צו.) שהניחה מיכל בת שאול תפילין, וביאר בזה, כי התפילין יש בה קיום שני החלקים, הן החלק של עבודה הנעשית בצנעא, והן חלק של עבודה הנעשית בגלוי, כי עצם הנחת התפילין הוא עניין שבגלוי, אך לצד זה דרשו חכמינו ז"ל (ברכות ו.) את הכתוב (דברים כח, ט) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', אלו תפילין שבראש, וידועים דברי הרה"ק בעל התניא זי"ע, כי לא אמרו 'אלו תפילין שעל הראש', אלא 'אלו תפילין שבראש', שצריכים להניח את התפילין בפנימיות המחשבה גם כן, ובה נמצא שעל ידי שקיימה מצות התפילין, השלימה עצמה לעשות שני חלקי עבודה אלו, באופן של צנעא, ובאופן של פרהסיא.

השפעה מכח קדושת השבת על כל ימי השבוע

הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע (פרשת בהעלותך בד"ה באופן אחר יתבאר המדרש) כתב לפרש בדברי הכתוב, בהקדמו המובא (ילקוט שמעוני רמז תשי"ט) כי שבעת הנרות הם כנגד שבעת ימי הבניין, והנה בכח השבת נשפע שפע רב לכל ששת ימי המעשה, וזה על ידי ששלשה ימים קודם שבת מקבלים את ההארה מן השבת העומדת לבוא, ושלשה ימים שלאחרי השבת מקבלים את ההארה מן השבת שעברה, ובאופן התנהגות האדם ביום השבת, תלוי ועומד כל עבודת האדם בימות השבוע, וזהו שאמר הכתוב 'אל מול פני המנורה', לכוון עצמו כראוי לפני השם יתברך, 'יאירו שבעת הנרות', על ידי זה יוכל להמשיך על כל השבוע כולו מאור קדושת השבת.

ואכן כך אמר אחד מצדיקי בית סלונים זי"ע, כי אם השבוע הולך טוב, או אז השבת שלאחר מכן הולך טוב, ואם השבת הולך טוב, הרי כל השבוע שלאחרי הולך טוב, והוא כגלגל החוזה, להשפיע מכח השבת על ימי השבוע.

הרה"ק רבי משה לייב מסאטמאר זי"ע (שולחן הטהור מאמרי שבת קודש, מאמר סעודת שבת מלכתא בד"ה והנה מבואר בדברי) אמר לפרש את הכתוב (איכה ה, טו) 'שבת משוּש לבנו נהפך לאבל מחולנו', כי הנה יום השבת הוא עיקר השמחה לאדם, ואם 'שבת משוּש לבנו נהפך לאבל', אל תקרי שֶׁבֶת אלא שֶׁבֶת, אם יום השבת שאמור להיות משוּש הלב נהפך אצלו להיות לאבל, שאינו מרגיש בעריכות נעימות יום השבת, הרי זה 'מחולנו', משום שלא הכין את עצמו כראוי בימי החול, שצריכים להתכונן כראוי בששת ימי המעשה לקראת יום השבת, ובזה מאיר אחר כך יום השבת על כל השבוע כולו, לטוב לו כל הימים.

ה. ואפשר להוסיף על דבריו, כי אכן מצאנו בגמרא (סנהדרין כא.) שדרשו 'לא היה ילד עד יום מותה', אבל ביום מותה נולד לה ילד, והיינו משום שכל העונש היה שהיא לא תגדל את הבן, על כן כשמתה נולד לה בן, שאין זה מנוגד לחטאה, ואין זה במידה כנגד מידה שלא יוולד לה וולד ביום מיתתה, כיון שכבר לא ילמד ממנה להתחנך.

ו. בספר **דברי צדיקים** (פרשת בא בד"ה בפליאה) הביא בשם הרה"ק רבי דוב בעריש מאושפיץ זי"ע, לפרש מדרש פליאה (הובא בניצוצי שמשון פרשת בא בד"ה עור בפליאה) אין מניחים תפילין אלא בשבת, והוא פלא, שהרי שבת לאו זמן תפילין הוא, רק ביאר בזה, כי בכל ימות השבוע, האיש הישראלי בבואו להניח תפילין, טרוד הוא על מחייתו ועל כלכלתו, ואין מחשבתו פנויה לקבל עול מלכות שמים שלימה, על כן אף שמתחיל הוא תפילין, מכל שליומה וראויה, אמנם ביום השבת שאין עוסקים במסחר, אז יכולים לכוון יותר בהנחת התפילין כראוי, ועל כן אף שאין מניחים תפילין בשבת, מכל מקום הוא עיקר הזמן הראוי להניח תפילין, בפנימיות המחשבה, לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה. וכוונת הדברים, שצריכים לקוות, כי לכל הפחות ביום השבת יהיה לו טהרת המחשבה כראוי.

מלשון שיריים, היינו השם יתברך בוחר בשיריים הנשפכים ועולים מעל גדות הקדירה, היינו עודף הרתיחה היוצא מחוץ להרגשי האדם, מה שאין בידו לכלוא ולעצור אצלו, בזה בוחר השם יתברך.

המנחת אלעזר (דברי תורה קמא אות ה') האריך בעניין זה, בהקדמו לבאר את דברי הכתוב (מכה ו, ח) 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך', ויש להתפלא בזה וכי מה מקום יש לשאול 'מה טוב ומה ה' דורש ממך', הרי התשובה ברורה שהשם יתברך מבקש שהאדם יקיים את כל דברי תלמוד התורה, ומה שאלה יש בדבר. כך גם אינו מובן מה שאמר 'עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת', שלכאורה היה לו לומר 'עשות משפט ואהבת חסד בהצנע לכת', היינו לעשות המשפט והחסד באופן של הצנע לכת.

רק ביאר בזה בהקדמו את דברי הספרים הקדושים (תפארת בנים פרשת נח בד"ה נח בשם הרה"ק מהר"ש שם בעלזא זי"ע; מאור ושמש פרשת נצבים בד"ה הנסתרות) על הכתוב (דברים כט, כח) 'הנסתרות לה' אלוקנו והנגלות לנו ולבננו', כי הנה המעשים הנעשים בצנעא באין רואה, יש בהם מעלה גדולה, שיכולים הם להיעשות ככוונה נכונה וטהורה אצל השם יתברך, ולא לשם פניות כאלו או אחרות, וזהו 'הנסתרות לה' אלוקנו', מה שאין כן המעשים הנעשים בגלוי ובפרהסיא, יש בהם מעלה אחרת, שיכולים בניו אחריו ללמוד הימנו ארחות חיים, לידע את המעשה אשר יעשו, שהילדים בבית רואים איך האב נותן צדקה מכספו, לומד ומתפלל כראוי לפני השם יתברך, ועל ידי זה מתעוררים הם לילך בדרך הטוב והישר, וזהו 'הנגלות לנו ולבננו'.

על זה להסתפק, מה יעשה האדם ויעדיף מביניהם, האם לעשות מעשה בצנעא, ולהעריך המעלה של טהרת כוונת מעשיו, או שיעשה את מעשיו בפרהסיא, ולהעדיף את מעלת הדברים שיתחנכו בניו אחריו בדרך טובים.

והמשיל בזה, לגביר שיש תחת ידו חמש מאות אלף רייניש, וחשש בדעתו שמא יבואו עליו ליסטים לגנוב את הונו, והנה אם יחביא את כל ממונו במקום סתר שלא יוכל שום נברא להגיע אליו זולתו, הרי כאשר יכלו הגנבים לחפש בביתו ולא ימצאו את מבוקשם, יבואו להתרות עליו בהריגה, שיגלה להם את מקום הונו, שהרי גלוי וידוע הוא עשירותו, על כן העצה היעוצה בזה הוא, ליקח מאתיים אלף רייניש ולהחביאם במקום שיוכלו למצוא אחר חיפוש מועט, ואילו שלוש מאות אלף רייניש יחביא ויטמין במקום מסתור, אשר לא יוכלו לגלותו כלל, ובזה כאשר ימצאו הגנבים את מאתיים אלף רייניש, יסתפקו בזה, שכן אין ידוע לכל מידת עשירותו המדויקת.

כך הוא גם לעניין קיום המצוות, שצריכים מצד אחד לעשות מצוות בצנעא, לקיים את התורה ואת המצוות בלתי לה' לבדו, ולצד זה לעשות גם כן מצוות בפרהסיא, שיתחנכו בזה בניו אחריו, והוא שאמר הכתוב 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך', היינו האם להעדיף לעשות מעשים בצנעא או לקיים המצוות בגלוי, על זה אמר 'כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם ה' אלקיך', היינו לשלב שניהם יחד, הן לעשות משפט וחסד בגלוי, והן בד בבד להצניע לכת במעשיו עם השם יתברך, ובזה יהיו לו משניהם גם יחד.

במקום אחר הוסיף **המנחת אלעזר** (דברי תורה רביעא אות כ"ד) לבאר בזה, את מה שנאמר (שמואל ב' ו, טז - טז) 'והיה ארון ה' בא עיר דוד ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד ומפצו ומכרכר לפני ה' ותבז לו בלבה וגו' וישב דוד לברך את ביתו ותצא מיכל בת שאול לקראת דוד ותאמר מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים

ב' סיון תש"ד

© כל הזכויות שמורות למערכת מעיינות החיים • לתרומות הערות והארות וקבלת הגליון 0504169493

מבי מדרשא

פסקים והוראות מבית מדרשו של
מרח הנאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א

בהעלותך
תשפ"ה

בסיס בהנחה של קטן

שאלה: קטן שהניח דבר האסור בטלטול בתוך ילקוט בית הספר או במגירה המיוחדת לחפציו, יש לדון האם יכול לאסור את הילקוט או את המגירה מדין בסיס.

אם הניח בתוך מגירה של אביו, ע"ז כבר כתב הרמ"א (סי' ש"ט סעיף ד') בשם האור זרוע דאם אדם הניח דבר מוקצה על של חבירו, לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האסור, דאין אדם אוסר דבר של חבירו שלא מדעתו. ולכאורה ה"ה בני ביתו אינם יכולים לאסור דבר השייך לאביהם* אבל אם הניח במקום ההשתמשות של קטן יש לעיין בזה אם נעשה בסיס, דבדעת תורה (סי' ש"ט ס"ק כ"ב) הביא בשם התוספות שבת (הקדמה לסי' ש"ח) דקטן אינו יכול לאסור משום בסיס כיון שצריך מחשבה וק"ל (חולין דף י"ב) דקטן יש לו מעשה ואין לו מחשבה², והנה במקום המיוחד למוקצה כתב המג"א (סי' ש"ט סוף סק"ו) בשם תוס' דקינה של תרנגולת הוי בסיס אפי' בשוכה, והיינו משום שהוא מקום מיוחד לכך, ולפי"ז בילקוט של הקטן שהוא מקום מיוחד למכשירי כתיבה וכדו', אף דליכא דעת קטן מ"מ לא גרע משוכה דא"צ דעת המניח, אך במקום שאינו מיוחד למוקצה כמו מגירה וכדו' ד' המהרש"ם דל"ה בסיס משום דאין מחשבה לקטן.

אך צ"ע על דברי המהרש"ם, דהרי התו"ש לא איירי כלל בדיני בסיס אלא בדיני ייחוד להתיר מוקצה או להפכו למוקצה³, ויש לחקור אם גדרי בסיס שוים הם לגדרי הקצאה, וכידוע שיש חקירה גדולה באחרונים אם דין בסיס הוא משום טפילות למוקצה או משום דמקצהו מדעתו, ובפשטות הוא מחלוקת הראשונים בסוגיא דבסיס⁴, והנה אם בסיס הוא מדין הקצאה יש לומר דדמי לדין ייחוד מוקצה דאינו מועיל ביה מחשבת קטן⁵, אבל אי נימא דהוא דין טפילות למוקצה הרי אין בזה דין הקצאה אלא דין רצון ובוודאי יש גדרי רצון בקטן.

ועוד יש להקשות דהרי מבואר להדיא בסוגיא דחולין (דף י"א) דאע"פ שאין מחשבה לקטן מ"מ מעשה יש לו, וא"כ הרי הקטן עשה מעשה שהניח המוקצה על הבסיס וא"כ מדוע לא יועיל הקצאתו⁶, ועי' בדע"ת (שם) שהקשה כן ותיירץ דכיון שבשעת הנחת הקטן את המוקצה עדיין לא נעשה הבסיס מוקצה, ורק בין השמשות נעשה מוקצה ואז כבר ליכא מעשה דקטן אלא מחשבתו, ע"ש, אך מ"מ צ"ע דאף מחשבה בקטן סגי אם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו⁷, וכיון שהקטן מניחו במקום שרגילין להניח שם חפצים הרי ניכרת מחשבת הקטן שרצה להניח החפץ במקום זה⁸, ובכאהי גוונא ודאי שנאסר משום בסיס, וע"כ כשמניח הקטן את המוקצה בתוך מגירתו נעשית המגירה בסיס לדבר האסור.

אמנם לכאורה מדברי התוס' (שבת דף מ"ד: ד"ה יש עליה) נראה שלא מהני מחשבת קטן לאסור משום בסיס דבגמ' (שם) איתא דמיטה שלא יחדה למעות אם הניח עליה מעות אסור לטלטלה משום בסיס, וכתבו התוס' דע"כ במניח בשבת איירי דאי מיירי בהניח מבעוד יום והוי עליה בין השמשות אפילו אין עליה מעות אסור לטלטלה דמינו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכול יומא והקשו דאין יכול להיות שמניח לדעת בשבת ותיירצו כגון שהניח נכרי או תינוק לדעת ישראל. עכ"ל. ומדוע לא תירצו דאיירי בחפץ של קטן עצמו ויכול לעשות בסיס, וי"ל חדא דכיון דאיירי במיטה שאינה מיוחדת למעות, ע"כ כשמניח עליה מעות אין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שמכין להשאירם שם, וע"כ אינו יכול לעשותו בסיס.⁹

א. עי' דעת תורה (סעי' ד') שהביא בשם המנחת שבת (סי' פ"ט ס"ק כ"ב) שהסתפק האם אשתו ובני ביתו יכולים לאסור חפץ של אביהם

ב. וז"ל התוספות שבת ועוד כלל אחד אומר אני, דבכל מקום שנזכר דמהני מחשבה לענין מוקצה הן לאיסור והן להתיר, צריך שתדע דמיידי דוקא בגדול ולא בקטן, דק"ל קטן יש לו מעשה ואין לו מחשבה כדאי' בחולין (דף י"ב), וכה"ל כתב המג"א (סי' מ"ב ס"ק ד'),

ג. ובזה כתב כבר הפמ"ג בפתיחה להלכות יו"ט חלק השני פ"א חקירה ב' אות ו' להסתפק בזה.

ד. ויסוד הענין הוא דבגמ' (מז) אמרינן דאף לר"ש דלית ליה מוקצה מ"מ איסור בסיס אית ליה, וצ"ב מדוע החמיר יותר בדין בסיס מאשר בדין הקצאה, וע"כ בדין בסיס אינו מדין הקצאה אלא מדין דטפל למוקצה, וכ"ה משמעות דברי רש"י (שם ד"ה לדבר האסור) ש"כ **בכי האי מוקצה מודה ר' שמעון שהכלי טפל לשלהבת בעודה בו**, וכ"כ רש"י להדיא בהמשך הגמ' (שם ד"ה הא ליכא) **דכלי נעשה בסיס לאבן וטפלה לו, ובטל תורת כלי דידה**, ואילו בספר הישר לר"ת (סי' ד') כתב **אבל במניח, כיון שעשאו בסיס הוי כגוף האיסור, ושוייה ככוס קערה ועששית שמוקצין אפי' לר' שמעון דאין אדם צופה ומצפה אימתי תפול האבן והמענות**, ועי' בשפ"א (מג) ובפמ"ג (מז) שנחלקו בזה.

ה. וי"ל דהוה ספק המג"א (סי' ש"ט סק"ה) הניח ראובן כלי של שמעון תחת נר שמעון דמסתמא ניחא ליה שלא ישרף הבית, ויש לבאר ספיקו דניחותא לא סגי להקצאה אך סגי לביטולו למוקצה, ואולי גם מדין הקצאה י"ל דא"צ הקצאה גמורה כבשאר מוקצה וסגי בניחותא בעלמא, ולפי"ז יש להסתפק בבסיס ע"י קטן גם לצד דבסיס הוא מדין הקצאה.

ו. וכמו בניקב אגוז דהוי ליה מעשה ונעשה כלי לקבל טומאה.

ז. כגון אם נמצא עולה בדרום העזרה ולקחו הקטן והעמידה בצפון המזבח ששם הוא מקום שחיתתה ושחטה דשחיתתו כשרה דמוכח ממעשיו דאיכיון לה לשם עולה

ח. ויש להעיר דהרי לא ניכר מתוך מעשיו שרוצה להשאירו שם לשבת, אך יש לדון בזה דבאו"ט (סי' מ"ב) כתב המג"א (סק"ד) דהומנה של קטן דקדושה (תיק להפליין) לא מהני דאין לו מחשבה, ובמחצת"ש שם כתב דאם הזמינו קטן לתפילין לעולם ואח"כ צר בו חד זימנא מהני דהוי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ע"ש, וכ"כ שם בפמ"ג (סק"ד), ונמצא דאף שניכר מתוך מעשיו רק מעשה ההקצאה גופא, ואינו ניכר ממעשיו שמקצה אותו לעולם, מ"מ מהני מחשבת קטן להקצותו בכה"ל, וה"נ בני"ד כיון שעשה מעשה הקצאה שהניח המוקצה ע"ג הבסיס, אף שאינו ניכר ממעשיו שמשאירו גם לשבת מהני לאשוויי בסיס, וביתור י"ל דכיון דל"ה התירו"ד א"צ מחשבה מיוחדת להשאירו לשבת וסגי במחשבת הנחה ללא מחשבת נטילה, ע"כ גם בקטן כיון דמחשבתו ניכרת כלפי מעשה ההנחה, א"צ תו מחשבה מיוחדת להמשך הנחתו.

ט. ועיול"ע פ"ב דברי הגר"א (ארח קיט ס"א) שביאר מוח' מחבר ורמ"א שם אם קטן פחות מבן ו' דינו כקוף ופסול לנטילת ידיים או לא, וכ' שם דלדעת הרמ"א בפחות מבן ו' אינו מועיל אף במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דאינו בגדר בר דעת כלל, ולפי"ז י"ל דנקט בתוס' תינוק שהוא פחות מגיל חינוך והיינו פחות מבן ו' ובכה"ל אולי לא יוכל לעשות בסיס.

הערה מאת הגאון רבי יצחק קליין שליט"א ראש ישיבת אמשינוב

נתפרסם בקובץ בי מדרשא (בהר-בחוקות) על מי ששכח להפריש חלה ורוצה להסתמך על כך שישנם ת"ח שמפרישים חלה בביתם על כל מי ששכח, והורה מרן שליט"א דאין לסמוך על-כך לכתחלה, ובאתי להעיר כדרכה של תורה על סדר הדברים.

א. כתב מרן שליט"א דכיון שהפרשה זו היא שלא מן המוקף וישנם שיטות שתורם משלו על חבירו מהני מדין זכי מטעם שליחות, וגם להסוברים דאינו מטעם שליחות י"ל שהוא מדין עבד כנעני ויש הסוברים בזה שהוא מטעם שליחות*, וכיון שלתורם שלא מן המוקף הוא עבירה הרי אין שליחות לדבר עברה, ודעת הרבה אחרונים דהשליחות בטלה, וא"כ לא חלה כאן הפרשה, עכ"ל.

ויש לדון בהא דפשיטא למר דאם זכיה מטעם שליחות יש לומר בזה דאין שליח לד"ע, ומש"כ גם בעבד כנעני י"ל אין שליח לד"ע, וי"ל ע"ז, דהרי סברת אין שליח לדבר עבירה משום דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, ואף לשיטת התוס' שהוא מגזיה"כ דשני כתובין הבאין כאחד, מבואר בתוס' (ב"מ י:) שגזיה"כ הוא לפי סברת דברי הרב וכו' [עיי' שם דבריו בביאור סברות רב סמא ורבינא], ואף לפי החולקים על הסמ"ע בביאור סברת דברי הרב, הוא משום דמינו השליחות בטל משום שהוא נגד דברי הרב ואין לשליח לעשות מכח ציווי המשלח [עיי' ברעק"א ב"מ דף י'], ואם-כן לא שייך בדיון עבד כנעני החסרון של אין שליח לדבר עבירה דהרי אין כאן מינו כלל, ורק כלפי גוי מהני זה שעבד כנעני הוא מטעם שליחות, כיון שאין שליחות לגוי לכן לא יועיל בגוי.

תשובת הרב: מקצוה"ח (סי' ק"ה סק"ה) שמיסד שם שמדין עבד כנעני אפשר גם ע"י עכו"ם, בנה יסודו מסי' קצ"ה דחזינן התם שלדבר עבירה מהני, ומשמע שסבר דכל שמהני שליחות בדבר עבירה מהני ג"כ בגוי, ולדבריהם יש לחלק דאף אי נימא דמהני שליחות לדבר עבירה משום דליכא מינו שליחות, מ"מ בגוי לא יועיל דהרי ליכא שליחות בעכו"ם, וע"כ דשניהם שוים.

ולכאורה ממקומו הוא מוכרע, שהרי לא מצינו שנתנית כסף לרבו של עבד ע"מ לשחררו מהני רק במקום שהשחרור הוא מצוה, וא"כ הרי הוא מסייע בידו עוברי עבירה ונאמר אין שליח לדבר עבירה, וע"כ שאף שעבד כנעני הוא מדין שליחות אולם חסרון של שלד"ע אין בזה.

תשובת הרב: מה שהקשה דא"כ בכל עבד כנעני לא יועיל נתינת כסף לרבו דהרי אינו מותר לשחררו אלא לדבר מצוה, כבר כתבו הר"ן והרשב"א בגיטין (לה) דהא דעובר בעשה הוא בגדרי לא תחנם ולכן התירו לצורך מצוה ע"ש, וכפי שהקשה הגר"ה מהמבורג (נוב"י סי' ע"ו) אהא דתן שטר שיחרור זה לעבדי לא יחזור (גיטין י"א:), והרי תן זכיה מטעם שליחות הוא ואין שליחות לדבר עבירה דשיחרור עבד איסור הוא, ותירצו רע"א בתשובותיו (סי' קצ"ד) וכן קצוה"ח (סי' קפ"ב) דאין משחררו אלא משום דעבד ליה נייח נפשיה, ובכה"ג אינו עובר בעשה משום דליכא לא תחנם ע"ש, וה"ל בקבלת דמים ליכא לא תחנם דהרי משחררו על סיבה [שקיבל כסף] *.

ואף דהרא"ש (ברכות מ"ז) חולק על הר"ן ודעתו דהיתר שיחרור עבדו הוא משום דקריאת זכור דאורייתא ע"ש, ולפי"ז ליכא היתר דנתינת ממון, הרי חזינן באחרונים (רע"א וקצוה"ח לדעיל) שהביאו את דברי הר"ן ומשמע

שסוברים כן לדינא, אכן בפשטות נראה דנקטינן כרא"ש להלכה דהרי הביאו משם ראייה דקריאת זכור מן התורה וכן דבעי עשרה (עי' מ"ב ס"ה תרפ"ה סקט"ז), אך י"ל עוד דאף להרא"ש הרי נותן הכסף הוא שלוחו של העבד ולא של האדון, והעבד הרי אינו עושה כלל האיסור, וא"כ ליכא ביה ריעותא כלל של שליחות לד"ע *.

ולפי"ז אף אם נימא דזכי מטעם שליחות הרי כבר יסד לן הקצה"ח בסימן ק"ה דאף דזכי מטעם שליחות אין ביאורו שיש כאן מינו שליחות אלא שזכי זו היא בגדרי שליחות ולפי דיני שליחות, וא"כ כשם שהוכחנו בדיון עבד כנעני שמכיון שהשליחות היא ללא מינו אין בה חסרון של אין שליח לדבר עבירה, כמו-כן בזכי *.

תשובת הרב: גם זה אינו, דלהדיא שם בקצוה"ח (סי' ק"ה סק"א) הביא ראייה מתוס' (גיטין י"ב) שמיידי שם מזכיה לעני ומקשה עליו דאין שליח לד"ע, וכן בס' קצ"ה בקנין סודר בשבת מיירי בזכיה ואעפ"כ הקשה מדין אין שליח לד"ע, וכן ברע"א (סי' קצ"ד) מיירי מזכיה והקשה דאין שליח לדבר עבירה, ומדברי כולם נלמד דגם ללא מינו שליחות יש ריעותא דשליחות לד"ע, וגם בסברא אינו ברור כ"כ דסו"ס הוי עבירה לשם המשלח ושייך בזה דברי מי שומעין, ובדבר עבירה לא משתייך השליחות למשלח או למי שעושים בשבילו.

ואף זה ממקומו הוא מוכרע שהרי לר"מ יכול אחר לזכות בגט שחרור ואין כאן חסרון של אשלד"ע אף שהשליח עובר עבירה של מסייע לדבר עבירה, ואף שהוא מדרבנן הרי גם באיסור דרבנן אמרינן אשלד"ע, וע"כ שבה לא אמרינן אין שליח לדבר עבירה.

תשובת הרב: מסייע לדבר עבירה י"ל דליכא, דהרי אינו מסייע להאדון לשחרר עבדו אלא נותן לו מעות ומש"כ משחרר עבדו, ולא מצינו בזה גדר מסייע, [ורק כשנותן לו אמצעי לעבור בו עבירה כמו מחרישה בשביעית וכדו' הוי גדר מסייע].

ב. הרב שליט"א כתב דליכא למימר ניהא ל"ל ת"ח למעבד איסורא זוטא ולא למעבד עם הארץ איסורא רבה, דלא נאמר זה במקרה של פשיעה ושכחה לא מיקרי אונס אלא שוגג ושוגג דינו כפושע. עכ"ל.

וצ"ע דבסימן תקכ"ז מבואר ששכחה איננה נחשבת לפשיעה, שהרי מי ששכח פעם אחת לערב יכול לסמוך על העירוב תבשילין של גדול העיר ואף שיש מצוה לערב בערב יום טוב דוקא, ועל כרחנו לומר שיש ב' מיני שכחה יש שכחה שהיא פשיעה וכדוגמת שוגג שנחשב לפשיעה ולכן חייב קרבן, ויש שכחה שהיא קרובה לאונס, והגדרת דבר זה נמצא, בדברי שו"ע ד"ה שהשוכח שנחשב לפושע הוא מחמת עצלות שאינו ירא לדבר ה' אולם שכחה רגילה שהיא בדרך כלל המצוי אצל מי ששכח להפריש חלה, אין שכחה זו נחשבת לפשיעה.

תשובת הרב: כבר כתבתי דשכחה דהפרשת תרומה אינה פשיעה אלא שוגג, ועכ"ל לא התירו לחבירו למעבד איסורא זוטא בכה"ג, וכמש"כ שם תוס' להדיא (עירובין לב: ד"ה ולא ליעבד) דאע"פ שהוא שוגג [בשכחת שבת] מ"מ הוי ליה לאסוקי אדעתיה, וי"ל בתרתי, א' שהוא דין בדיני ערבות שאינו מתערב על חבירו רק כשלא שגג בדבר, ב' דכיון שחייב לומר בתוך ביתו עשרתם וכו' הרי השכחה בזה היא כפשיעה, וכפי ששכחת הדלקת הנר הוי כפשיעה וקנסין ליה מהאי טעמא.

ובלא"ה אין לדמות קנסות זל"ז, דהרי תשלומין לתפילה התירו חז"ל אף בשכח כמה פעמים, ועכ"ל בעירוב תבשילין לא התירו לו רק בשכח פ"א, ואם שכח ברגל השני דנים אותו כפושע, הרי דאין מדמין בקנסות.

א. תשובת הרב: מה שכתבנו לבאר לדברי האחרונים בד' הרשב"א דלא אמרינן זכיה מטעם שליחות, דאולי כונתם דזכיותו מדין עבד כנעני וכמו שביאר הקצוה"ח (סי' קצ"ה) דעבד כנעני א"צ גדרי שליחות, הוא באמת רק לפלפולא, דפשטות כונת הקצוה"ח (כפי שכתבתי שם) דהוי זכיה מדין שליחות והחילוק הוא בין זכין לאדם ובין זכין מאדם, ודין עבד כנעני שייך רק בתשלומי עבד או בפרעון חוב, אבל בתרומה מלבד חוב לכהן יש גם דין הפרשה ובה יקשה לומר דמועיל מדין עבד כנעני.
ב. ואין לומר שהנותן כסף עובר משום לא תחנם, דהרי וודאי מותר לתת מתנה לעבד כנעני כי הוא אינו נכרי (ומשחררו עובר בעשה ולא בלא דלא תחנם) ורק בשיחרור הוא דאסור קרא.
ג. ופשוט דא"צ הכא שלוחו של בעל הממון, דרק בשליח האדון לגט שיחרור צריך להיות גם שליח האדון, אבל כשהוא רק שליח להביא הממון בוודאי א"צ להיות שליח האדון.
ד. הוא במג"א סי' תקכ"ז סק"ז בשם המהרש"ל.

שיחת קודש

חיוב ומעלת לימוד משניות

חשיבות שינון משניות בעל פה

עס איז אויך א ענין צו לערנען אויסעווייניג משניות, עס איז גוט אלעמאל צו האבן א חלק תורה אויף אויסעווייניג, און לערנען ווען מען געפינט זיך אויף א זמן וואס מען קען נישט לערנען, קען מען לערנען אויף אויסעווייניג, און זיין פארבינדן מיט א ספר, א געוויסע מסכתא וואס דאס קען מען לערנען אלעמאל, און אמאל עטליכע מסכתות, און אמאל אן אסאך.

מען דארף האבן אהבת התורה, ליב האבן די לשון המשנה, עס זאל זיין אז מען זאל שפירן א נעימות א זיסקייט פון די לשון⁷.

שאלה: דאס זענען חשוב'ע בחורים פון ישיבת 'מאור עינים', זיי האבן א חבורה 'שיח המשנה' וואס מען לערנט משניות.

זיי ווילן וויסן אויב א בחור דארף אויך לערנען משניות?

!!'N'DN

וואס פאר א פראגע!*

עס איז א גרויסע תיקון פאר די נשמה, 'משנה' איז די אותיות 'נשמה'!²

דאכט זיך אז די ווארט 'משנה' איז ממש דער לשון פון משה מסיני, דער לשון פון 'משנה'?

ההבן מלובלין, תקנת השבין ל"ה, ב), **ומסוגלת להתמודד** (הגר"א מווילנא, כתר ראש, כ"ה) **והבקי בו אינו רואה פני גיהנום** (בשם האריז"ל, וכן מביא בשם אבי השל"ה הק').

ב. מקור הדברים בדברי האריז"ל כמה פעמים, וז"ל בפע"ח (שיער הנהגת הלימוד פ"א): 'כי ע"י קריאתך במשנה, תכין שמן אותיות משנה, יהיה נשמה'.

זה לשון השלח"ק (שבועות, טו מצוה פרק יז): **"על כן רוב העסק יהיה במשינות, ללמוד ולחזרו אותם בלי ערך ובלי הפסק, ויהיה שונה הלכה בתלמוד בכל יום, ולפלפל לפלול של אמת. ואשרי הזהכה למשנה שיחיה שיתא סדרי משנה שגורים בפיו בעל פה, ואז עושה סולם לנשמה שתעלה למעלה למדרגה קמוא, וסימנך משנ"ה אותיות נשמ"ה."**

ובשיחה בביתנו ביום ט"ו תמוז תשפ"ד התבטא מורינו הגה"צ שליט"א: "ואם מער מען לערנט משנה, פארשטארקערט מען די הייליגע נשמה!"

ג. כפי הנראה כוונת מורינו הגה"צ שליט"א כי בתיבת 'משנה' מרומז ענין 'משה', והוא בהמשך דברי האר"ז ל"ש: **'וסוד נשמה זו פירושה נ' מש"ה'**.

ודבר נפלא כתב במגלה עמוקות (ואתחנן אופן 3'): **דראה משה שאחר מ' דורות מסיני יא רבינו הקדוש ויתקן משניות שהיא תורה שבעל פה**. ועל זה אמר ואתחנן, פתח ב', מאחר שעל ידו נתנה ה' חומשי תורה, רצה לבקש שעל ידו יהיה גם כן **ה' מדרי משה** וכו', לאמר, מה שיאמרו לדורות הבאים רצה הוא שיהיה בדורו, לאמ"ר נוטריקון ל'מית א' נטניטס מ'לר ר'ומי, **תלמן א'ספת משניות ר'ב**.

ד. החפץ חיים בספרו תורת הבית (סוף ה' הראה בזה), וביא קצת מדבריו הגעגעים לענינו: **באומן** מן האומן של שאר חיי באידיה מסתמ בזה, או איחד דם ממשיות ויהי זהו העתלה לבד דברים, א' וקצת להבין מהו הקיים מה שמחנך וזהו הדברים והיה שאר חפץ חיים זהו **על לבב** דפשוט והוא שיהיה ד"ת חרות על לב, ב' שער' א' וקצת להבין מה שמחנך וזהו הדברים בם בשבת **בבית** ובשבת וכלל וכו', והאשר יש לו מסכת או איחד דם או לומר בע"פ. ובפרט שהוא בדרך שאי אפשר לו ללמוד מתוך ספריו וכלתו בדרך.

'חזון המשיעוור שלומד כסדר איזא מוכט אן איזא סדר מושנא יראא שיתקבץ אצלו שבע ערפ' דף אחד גמרא אן איזא פרק מושנא להיות בקי' במ'ע"פ (זה הדין והפרק בין שנעשה בקי' במ'ע"פ יראא שלא ישבח מוטו, והצעה לזה שבעת שבע בביתו אן בעת אכילתו קודם ברחמי' יחזור עליו במ'ע"פ ויכל לקרוא עליו אן השלחן אשר לפני ד' כדאיתא באבות) **ובהמשך הזמן יתקבץ אליו הרבה דפין ופרקים**, יע"ש עוד ענינים בזה.

ה. ונעתיק בענין זה ממ"ש מורינו הגה"צ שליט"א באוסף אמרים - תורה (ליקוטים): 'זהו תפקידנו בעולם,

א. הנה עוצם מעלות וסגולת לימוד ושיון משניות מובא בהרבה ספרים הק, ומולוקטים בספר הפניאל 'מעלות המשנה' (ולקמן מעתק ממנו מקצת) ובעוד מקומות, ו**ב"ה שבימינו נקבע בהמלצת גדולי ישראל** **ז"ע ושיבילחט"א** סדר המשנה הימנית **שבו לומדים שתי משניות מידי יום ביזמו** (וגם בשיב"ק) בסדר הש"ס ורבים זכו לסיים את הש"ס **משניות ע"ז** (כעת אדווחים באמצע סוסכת אבות).

וכן נתפרסם לאחרונה סגולה נפלאה לזכות לכל הישועות והרפואות ובפרט למעובדי זיווג, לקבל על עצמו לסיים את כל הש"ס משניות, ע"י לימוד קבוע של ג'-ד' משניות ליום (וי"א משניות ליום), ומעידים שרבים נושגו עי"ז בישועות גדולות.

הנה מובא בגמ' (תענית דף ד' סו"ט): "ריש לקיש אמר אם ראתי תלמיד שלמדו קשה עליו כבודל, **בשביל משאית סדורה עליו** [רש"י: שקלול במשנה שהיא קודם לגמרא], מאי קתניה - ירבה רבמורה [מנחם] שנתסור רמ' שורה משה"כ!"

וכן איתא בגמ' (נדה ע"ג א'): "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא"

ובתיקוני זוהר (תיקון ק"ז) וכן במדרש רות (פרשה א') איתא: "מאן דמתעסק במושנה כאילו אתעסק בכלא, בגין דאידיה כלילא במקרא במושנה בתלמוד.

[תרגום: מי שמתעסק במשנה כאילו התעסק בכל התורה, בגלל שהוא כלולה במקרא במשנה ובתלמוד].

ובמוד'ש רבה (ויקרא' 3, ז) **"אין כל הגלויות הללו מתכנסות אלא בזכות משינות,** מאי טעמא **"גם כי יתנו**

וכן איתא עוד שם: "אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים במשנה כאילו אתם מקריבין קרבן."

והנכחיות, ומובא בבאר היטב (ב, ג לענין הקם באשמוות) בשם הראי"ד "שיעור משינות קודם לכל דבר, ועי"ז זוכה לנשמה כ"י משנה אותיות נשמה", וכן כתבו בקצשו"ע ובמ"ב.

והעיד מורן פוסה"ד הגר"ש וואזנער זי"ע שהוא מכיר על הבאים להבחן אצלו הוראה - אם הם למדו משניות או לא, **וההבדל הוא כרחוק שמים וארץ**.

גם לימוד המשניות מסוגלת **להרוג היצה"ר ולהכניעו** (ראשית חכמה שיע הקדושה ב' ג'), ולהיות ירא שמים (רמ"ע מפאנו בספרו שפת אמת), **הוא תיקון לפגם הברית** ובפרט ללמוד ח"י פרקים בכל יום (ארי"ה הקו), ראשית חכמה ועוד), **ומסוגלת לפרנס"ה** שבגמטריא מושג"ה (אמרי פנים), **היא סגולה לאריונות ימים** (ר' צדוק

משניות אויף אויסעווייניג האט מען וואס צו טון לאחר הסתלקות, די משנה, דעם פרק קען מען אלעמאל נוצן דארטן צו לערנען, און אזוי א פראק, און אזוי אסאך פראקס, אשרינו מה טוב חלקינו וואס פאר א הייליגע תורה מיר האבן! עס האט נישט קיין גבול אין קיין ערך!

יש לנו ללמוד ולמסור את התורה לדור הבא

די אמת איז אז די יונגע דור, די צווייטע דור, פון וואנעט קומט די צווייטע דור פון די וואס האבן געלערנט מיט דעם נייעם דור, (הדור הקודם) פון דעם ווערט נאך א דור.

די איינע בחורים'לך זאלן וויסן, קענסט זיין א (חלק פון די) שלשלת! איר האט מקבל געווען די תורה ביי אייערע רבי'ס, מען האט עס געלערנט אינעווייניג, גיבט דאס איבער דעם צווייטן דור, שטייטס און א הייליגן שלשלת וואס די תורה איז נמשך געווארן אזוי ווי משה קיבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונעט איר ווערן אויך א חלק, וואס איר זאלט זיין אין שלשלת.

דעמאלטס איז נמתק אלע דינים, ווייל וויבאלט מען שטעלט (זיך) אין דעם שלשלת צו איבערגעבן די תורה, ווערט אלע תקינות ביי א מענטש! ווייל איך בין אין א חשוב'ע שלשלת!

העצה לשמחה

שאלה: עס קומט דאך פורים, מרבץ בשמחה, מען דארף זיין פריילעך, וואס טוהט איינער וואס שפירט אז ער האט אסאך פוגם געווען און קען נישט זיין פריילעך?

די עצה איז אז מען ווערט פריילעך דורך א נארישקייט, אזוי פירט מען זיך דאך, מען טאנצט מען מאכט שינוים, און נאכדעם אז מען איז שוין פריילעך פירט מען אריבער די שמחה אויף א ערליכע אופן.

כשמצטער מעוונותו הרי"ז סימן שהוא רחוק מזה

שאלה: ווי קען מען זיין פריילעך נאכדעם וואס מען האט אזוי פיל פוגם געווען?

פארקערט, דאס אליינס אז ער איז מצטער פון דעם, איז א סימן אז ער איז (שוין) ווייט פון דעם, אז נישט וואלט ער זיך נישט מצטער געווען.

מחשבתו בתורה הקדושה ובברא עולם, וכל רגע של געווענליך איז, וכל שאר דקדושה שיש לאדם, זה כל חייו לצד, מזה נעשה חיות נצחית, וכו'! נעשה מזה השירות השני, ממש"כ "איהו אשר אהיה" היינו כמו שהארם שאל איז, כי גם חזר בכיול השיר"ת ומתחיל אליו.

אשר אהיה" היינו כמו שהארם שאל איז, כי גם חזר בכיול השיר"ת ומתחיל אליו. **להאמין ולעזוב בפשטות**, שפרשה חומש ורש"י זה מזוהב דנשמח, וכן סויה בגמרא וכן תוספות וכדומה, והגם שלבני מטוסטס - ואין זה חידוש בשהם שאלה הארץ זימה - והעצה היא להרבות בתורה, כי התורה מוכתרת אמרתי, פנים, שהם שראו ב"ר עקיבא את האבן שניקב ע"י ר' הניס ומה עשה ק"ו שהתורה נתקב את כלב להשי"ת - לא היה זה בדרך של "התעוררות", כי מובן שמתחילת כבר רצה להקרב להשי"ת, אלא שהתניאש בזה שלא יוכל להסיר את מטוסטס לבו כל האבן, ואז אדרבה, ע"י שראו שהמים ניקבו את האבן קיבל "התעוררות" - שא"כ בראי תולב התורה הקדושה לנקוב את אבן לבו שיתעורר להשי"ת, כי יש מקום להתעורר להשי"ת מכל תיבה של התורה הקדושה, וזו הייתה התחזקות גדולה עבור לקבל על עצמו עול תורה.

י. עיקר הכוונה כי גם בעולם הבא ילמדו מה שלמדו בעולם הזה, וכמו שאומרים בעת סיום מסכת: לא תנשית מינן ולא תנשית מינן כי בעלמא דהין ולא בעלמא דהין.

ומענין לענין, נביא מה שמוכח בספר"ק במגילת "משינת" להציל מדינה של גיהנום, מקור הדברים הוא במדרש תלפיות: "איתא בספר מדב"ר עקב וק"ו (י"ח) בשם האר"י הקדוש דאל ש"ר (עקב) היה עוסק בתורה ובמשנה יותר מחמיהם. ולאחר שפירשו על אדם כשנזין אותו בגיהנום קראו לכל שבע ושבע שיצילו משם ואין קול ואין עונה. משקראו לאשר, משיב לו את: קראת מימין משנה? אם אומר לו הן מיר מוציא אותו מיהנום בוכות המשה".

וכן כתב החפץ חיים בתורת הבית (פרק י"א) צריך האדם להתבונן ומה אם הוא לומד רק איה ד"ת ידוע הוא שהוא מקיים בזה מ"ע וכל העשה מצוה אחת קונה לו פקליט אחד, שא"כ כשהוא לומד מסכת כמה פעמים עד שנעשה בה ב"ב בע"פ כמה היא מליצה עבור למעלה להצילו מן גיהנום ומכל חנות הרעות הרודפים לתנש, ולהעלות לכל טוב לצדור בצדור החיים את ד"ר אלקי וכו', וראיתי בסוה"ק שהפליג מאוד בלימוד המשניות מפני שהוא יסוד התורה שבע"פ, וכתבו שיש ב"ר עקב הוא ממונה למעלה על לימוד המשניות (דומה לרבי "מאשר ששנה לחזון, ששנה הוא איתות משנה, וכל מי שהוא בקי בה אינו מניח לראות פני הגיהנום).

ובמדרש רבה (פרק י"א) איתא: "א"ר אלעזר בשם ריב"ל אמר 'עמוד ברזל - משנה', ופירש ביפה תואר: "ו"ל כי על המשנה עיקר קיום האדם לעולם הבא, ומה שאמר 'אשרי מי שבא לבאן וללמודו בידו' - היינו דאי לימוד המשניות שהם עיקר הדינים".

א. שורש הדברים הוא מליק"מ (מהר"ם סנין כ"ד): "וחלל, שצריך להתבונן מאד בכל החנות, להיות אך ששח תמיד, כי טעם האדם למשך עצמו למורה שררה והצננות מחמת פגע ומקרי הוסיק, וכן אדם מלא

און (מ'דארף) חזרן אסאך, דאס איז אלעמאל גוט, (אבער) אז מען לערנט גמרא מיט תוספות איז שווער צו חזרן אויסעווייניג, אבער משניות דארף יעדער האבן אפאר מסכתות, צו אפילו אסאך מסכתות ווען ער האט נישט קיין צייט, אדער ווען ער פארט אינמיטן וועג מאכט ער מיט די ליפן, און ער חזר'ט משניות וואס ער קען אויף אויסעווייניג.

לימוד כל ששה סדרי משנה

שאלה: מען דארף זיך משתדל זיין צו ענדיגן גאנץ ששה סדרי משנה?

אז מען קען פארוואס נישט?! אודא!!

ב"י איז און אלט שטאט איז געווען א איד, וואס ער איז געווען אמאל א קיבוץ'ניק, און ער האט תשובה געטון, און ער האט איינגע'חזר'ט גאנץ ששה סדרי משנה בעל פה, און פשט, און נאָכער האט ער געלערנט פשט, אלע שטיקל צייט האט ער געלערנט א פאר משנה'ס מיט פשט, אבער אויף אויסעווייניג האט ער שוין געקענט גאנץ משניות, און כסדר האט ער געמאכט מיט די ליפן, און אלעמאל האט ער געלערנט נאך אפאר משנה'ס, איך קען שוין נאך אפאר משניות מיט די פשט, איך האב געקענט אזא אידן, למעשה איז ער געקומען גאר פון א קיבוץ.

עולם הבא מסכתא

יעדער איינער דארף האבן א מסכתא וואס דאס זאל ער זיין קלאר, וואס דאס איז אויך געווען אמאל אז יעדער האט זיך געהאט א געוויסע מסכתא?!

איך האב געהאט א שכן ר' נציון ר' הירש מ'מל"ס ער איז געווען פון די צדיקים, איז ער, זיין מסכתא איז געווען בבא מציעא, און ווער עס איז געקומען צו איהם האט געוויסט אז ער זאגט איהם חידושים אין בבא מציעא, און האט ער זיך אויפגעלעבט, דאס איז געווען זיין מסכתא, ער איז געווען קלאר אין בבא מציעא.

אפסיות העולם לעומת נצחיות התורה

דער גאנצע וועלט, ווערט פון דעם גארנישט, עס איז גארנישט, און עס ווערט פון דעם גארנישט, מיר האבן א אייביגע זאך, אז מען לערנט

ורק ער ידו בנא לחבליה שלשמו באנו לזה העולם - לזכות לחיי עד, להתענג על ה' ולהיות מזוי שכיתו, ולמעשה אין הדבר קשה כמו שמסית הבעל-דע, כי הרי יש בתורה ח' נעמיות עצומות, ואנו צריכים רק לבא ולקחתה, אמנם בתחלת הדרך היא נראית כעול וכמשא, אבל כאשר מרגיל עצמו בהתמדת התורה - איבערלעבט געווען צו א מסכתא: "די ליפן זאלן זיך נישט צו שטיין" דז וואלטס נישט פארמאגן דעם תורה, די ישיביות בתורה, וזהו העיקר, לזכור להרגיש הנעמיות שיש בהתורה".

וכפי הנראה שנתנו מורינו הגה"צ שליט"א למה שהזכיר בשיחה (הרש"י יחיד פאסר"ס סוה"ל שמה של תורה): דער רבי האט אחד געזאגט צו א תלמיד: "די ליפן זאלן זיך נישט צו שטיין" דז וואלטס נישט פארמאגן דעם מויל, דז וואלטס זיך נישט אפרען, דז וואלטס האלטן אין איין לערנען!

ומקורו בשש"כ (ה"א תר"ו): "איתני בבית אבי, איש זקן, אשר בימי נעוריו התחיל לסמוע לרבנו ד"ל עם דודו, שהיה מאנשי רבנו ד"ל, ודודו שבח אותו קצת לפני רבנו ד"ל שהוא בן אריון. התחיל רבנו ד"ל לערוך על התמדת הלמוד, ואמר לו בזה הלשון: "די ליפן זאלן זיך נישט צו שטיין, די תורה וועט דך קווקן, די תורה וועט דך שטארקן, די תורה מאכט ריין".

ז. בענין דא נביא מה שכתב מורינו הגה"צ שליט"א באוסף מכתבים (ה"ב סמך כ"ד): "עצתי על כך בעדהשי"ת שתק לך מסכת מיוחדת, שכל עת פני, תלמוד במסכת זו, ואפילו אם יש לך זמן של כמה רעים, פנה למסכת זו, לחוסף אפילו כמה שורות וכו', ותשתדל תמיד לחוסף ולהתקדם בזה המסכת פחות או יותר, ויש לך אפילו לקנות גמרא מוסד דפוס נקט שותל לשאת את המיד, והגית בו יוםט ולילה, ויהיה לך תכנית נח' לזכור בתוכה תמיד להציל מהמים הידיונים".

תהלה רבי בן ציון אברהם שפירא זצ"ל מגדולי הפרושים בירושלם, בנו של הגר"ק רבי יחזקע צבי מילצ'ל מביא ביהו"ט שן מור"ל דיקסן ז"ע, דז בעיר העתיקה בירושלם ת"ו בשכונת בית הורית מורינו הגה"צ שליט"א וזהו מגדולי המקובלים בשיבת "בית א-ל" של הרש"ט.

תחת אחד השיחים סיפר מורינו הגה"צ שליט"א: רבי בן ציון היה איש קדוש, די גאנצע שטאט האט געלערנט פון אים, איש קדוש, יום יום היה נכנס לביכר'ד ריק ועסק שם בתורה ועבודת, ער איז געווען גאר א דערווייניגער איד.

וכן סיפר שהיה נערך מאד ודוע בקרב חסדי מונקאטש כי הסבא קדישא מורש"ט אלפאנדרי זצוק"ל הפליג בשבחו באוני הגה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זצוק"ל בעת בקורו הידוע בירושלם עיר"ק.

וכן מספר מורינו הגה"צ שליט"א: שזכור שעל דלת ביתו היה תליא איה פתק, ואביו אמר לו שהיה כתוב בו בקשה לכל הנכנסים אליו שיהו ידברו אליו לשון הרע ח"ו.

ט. בדרישה חו"כ פסח תשנ"ג בבני ברק זצ"ל דרש מורינו הגה"צ שליט"א ואמר: "איתא בזה"ק 'באתר דאיתוביק ב' יש בהאי עלמא - הכא איתוביק בעלמא דאתי', פירוש, של רגע שהארם מדבך

עס ווענדט זיך וואסארגען פסוקים, פסוקים פון שמחה דארף מען אריינעמען שמחה, פסוקים פון השתפכות הנפש דארף מען אריינעמען השתפכות הנפש.¹

אף כשאני מרגיש הרי' פועל בנפשו

אין געדענק אין בין געווען אמאל, אונז האבן געוואוינט ממש נעבן דעם כותל אין אלט שטאט, אין האב אמאל געזעצן בארן וואנט, איז געקומען א איד פון חוץ לארץ ווייזט אויס, אדער פון א ווייטן פלאץ, און ער האט אנגעהויבן צו זאגן תהלים, און אין האב געזעהן אז עס גייט איהם נישט, עס גייט איהם נישט, ער זאגט און זאגט עס קלאפט נישט ווי עס דארף צו זיין, נאכדעם ווען ער איז געקומען ביי הלוקה האט ער אזוי געוויינט מיט אזא מין התעוררות, א אינטערסאנטע זאך, וואס דארט איז שוין נישט קיין מקום צו וויינען, עס האט זיך איהם געפענט דאס הארץ, ביז אהער האט ער געמיינט אז עס גייט נישט, אבער עס האט זיך אפגעריבן, עס איז נישט געגאנגען אבער עס האט אפגעריבן אין הארץ, (ביז) עס איז געקומען פון די ריכטיגע התעוררות האט ער געוויינט אפילו ביי הלוקה'ס.

הרכוש העצום של תהלים

מיר האבן א רכוש, מיר האבן א רכוש די תהלים, מיר האבן א רכוש די תהלים, יעדער איינער מוז האבן א סדר אין תהלים, פינעף קאפיטלעך א טאג, צען קאפיטלעך א טאג, און ענדיגן תהלים, און נאכאמאל תהלים יי.

מיר האבן א געוואלדיגע רכוש, וואס אזוי שטייט פון רבין אז דוד המלך האט עס געזאגט ברוח הקודש פאר א יעדע איד.² יעדער איד א וואו ער טייטשט אריין אין תהלים אויף זיך, איז עס פאר איהם די ריכטיגע טייטש!

עס איז א גרויסע זכות אז מען ווייזט פון אזא זאך, אז אין האב א שפראך צום אייבערשטן, א הייליגע שפראך, און אין קען זיך געפונען, אין יעדע

און עס איז ריכטיג אויכעט, יעדער איד איז א חלק אלץ ממעל און ער האט א חלק אין די תורה הקדושה.³ און מען דארף זיך נישט לאזן אז די מציאות זאל איהם איינרעדן אנדערש חס ושלום!⁴

המשכת אור היו"ט לכל השנה

שאלה: ווי אזוי קען מען מיטגעמען די יום טוב פורים אויף א גאנץ יאר?

אויב מען שפירט טאקע אז מען איז געווען פריילעך, און מען איז נתעלה געווארן, די גשמיות'דיגע שפילן איז אריבער געגאנגן צו א ערנסטע שמחה,⁵ אז ער איז א איד, ער האט אסאך געדינט דעם אייבערשטען, ער האט אסאך געטוהן גוטס, דאס איז ממיילא (אוי) וואס עס ליגט אין די בייער, איז ממיילא אז מען שטייט שמחה עשרה און מען דאווענט און מען לערנט, שפירט מען די אורות פון די התעוררות פון פורים.

למה עזבתני

שאלה: אין תהלים קאפיטל כ"ב זאגט דארט אסתר המלכה א-לי א-לי למה עזבתני, וויאזוי האט זי געקענט זאגן אוועקעלעך לשונות, דער רבש"ע לאזט דאך קיינמאל נישט אפ קיין איד?

עס איז געווען וואס די האט געדארפט געהאלפן ווערן מיט געוויסע זאכן וואס זי איז נאכנישט געהאלפן געווארן, ריפט זיך עס 'עזבתני'!⁶

שאלה: מען מעג אזוי רעדן?

אויב עס טוט ווי ערנסט, אז מען וויל שטארק צום אייבערשטן, ווייזט אויס אז מען מעג אזוי רעדן.

אמירת תהלים בבקשה ובשמחה

שאלה: באופן כללי ווען מען זאגט תהלים דארף מען עס זאגן מיט א בקשה און מיט א געוויין, אדער מיט שמחה און א ביטחון אז מען גייט זיכער געהאלפן ווערן?

ישראל, על כן צריך להביא את עצמו בכך גדול להיות בשמחה תמיד ולשמוח את עצמו בכל אשר יוכל ואפילו במלי דרשנות!⁷

ובליק'ה (אורח הל' פ"א ה"ד א' ה') האריך בזה מאוד, ומבאר בזה ענין שמחת פורים: וזהו בחינת שמחת פורים שיששן אז כל מיני שוק ומלי דרשנות בשביל שמחה כי עקר השמחה הוא על ידי מלי דרשנות דיקא כ"ל.⁸

ו'ע' לוק' מ'ש בשם מורי הגה"צ שליט"א בענין זה.

יב. נעמו בזה כי על חלק כל אחד מישאל ברוך הנה, בזה גופא יכול להגיע לכל התקונים, וכפי שהאריך מורי הגה"צ שליט"א בלקט אמרים (מספר יאוש אין בשלם כלל) באריכות, ו'ל' הנוגע לענינו: ומנו שקודם הבריאה - נשאר אורח שלא נשתנה, כן בכל שביעה ושיבירה, נשאר תמיד נקודה שלא נשתנה, כן תמיד כל מי העולם גם אם נדמה נראה לעינים שהכל נעבר ונחם עד היסוד - צריך לדעת שזה הוא מכונה תחלה מבורא שעליו לסובל ולסבך לתקן ולתעלות, כי תמיד יש איה נקודה שלא נשתנה ולא נהרסה שאפשר לתקנה ולתחייתה, וממנה לתקן הלא מחדש וכו', ואותה נקודה שלא נשתנה לעולם בכל מצב של שביעה ושיבירה, היא מכונה בשם 'טוב', ובכל סדר הבריאה דרשתי ימי בראשית נאמר על כל פסוק הבריאה כי 'טוב' כלומר דלאחר השביעה היה התקון הבריאה ע"י 'טוב'. ומנו כן נקראת התורה 'טוב' שטאמר בה (משל' ד) כי לקח טוב נתתי לכם, וממנה, מהטוב הזה, יתן ופינה לתורה ולתקון כל דבר ואיך ואחד גם לאחר שביעה והרסה ופינה הכי קשה, וזה שום מציאות של יאוש כלל.

יג. וביא מורי הגה"צ שליט"א באוסף מכתבים (מספר כ"ה): 'כי פורים להיות קרוב עם הש"ת, שיקרין ייחמיש' בלשון אידש, וכו'. והייתי אז מקובל באיה ספר מורה"ק מקצנץ ז"ל מלצה השייכת לנו, לא ידוע בן א-ל ד"ר אבינעסער וכו' בי די נישט אין פרעמד'.

יד. וביא מורי הגה"צ שליט"א ענין זה באוסף מכתבים (מספר כ"ה): הענין להיות קרוב עם הש"ת, שיקרין ייחמיש' בלשון אידש, וכו'. והייתי אז מקובל באיה ספר מורה"ק מקצנץ ז"ל מלצה השייכת לנו, לא ידוע בן א-ל ד"ר אבינעסער וכו' בי די נישט אין פרעמד'.

טו. וביא מורי הגה"צ שליט"א ענין זה באוסף מכתבים (מספר כ"ה): הענין להיות קרוב עם הש"ת, שיקרין ייחמיש' בלשון אידש, וכו'. והייתי אז מקובל באיה ספר מורה"ק מקצנץ ז"ל מלצה השייכת לנו, לא ידוע בן א-ל ד"ר אבינעסער וכו' בי די נישט אין פרעמד'.

טז. וביא מורי הגה"צ שליט"א ענין זה באוסף מכתבים (מספר כ"ה): הענין להיות קרוב עם הש"ת, שיקרין ייחמיש' בלשון אידש, וכו'. והייתי אז מקובל באיה ספר מורה"ק מקצנץ ז"ל מלצה השייכת לנו, לא ידוע בן א-ל ד"ר אבינעסער וכו' בי די נישט אין פרעמד'.

יז. כן כתב מורי הגה"צ שליט"א עצה למעשה באוסף מכתבים (מספר כ"ה): 'ש' ל' ב' עצה נוספת,

לקחת ספר תהלים ולומר מילה במילה, אפילו קאלטשדייט [בקרייז], כמו שלועס'ם תבן, ענין שמוע'ם לתיבה אן לחצי פסוק, שעל ידי זה נפתח קצת הלב.

אנוס על ידי ששוקדים בזה מוסר הלב להפנות: לפעמים מגיעים לפסוק של בטחון, לפעמים לפסוק של ביטחון על עומק המהירות, בקצור שוקדים ללא הרף על ספר זה עד שמגלים את הישועה, הישועה על הרוחות וישועה על הגשמיות, ואפילו כשטוב גם כן אהה צריך לשקוד על ספר זה, כי מי יודע איזו רשת פרוסה לפניך, ועל ידי זה אהה נצול, וממתיק הדינים מעליך, ותאמן לי שאני בעצמי מרגיש שהייתי צריך לומר בכל יום לכל הפחות כל התהלים.

ויסוד הדברים בליק'ה (תיכ"ט ס' צ"ח): 'עוד אמר לענין התחזקות בהתבודדות ותחייתו ובקשות, כי הדיבור של לו כח גדול לעורר את האדם, אף על פי שנדמה להאדם שאין לו כל, אף על פי כן כשיבדו הרבה דברי התעוררות ותחייתו ובקשות וכיצא, זהו בעצמו שמדבר, הוא בחינת התגלות התעוררות לבו ונפשו להשם תיבדו, בחינת 'פשי' צאה בדברו, שהדיבור בעצמו הוא התגלות הנפש והלב, ולפעמים על ידי שידבר הרבה, אף על פי שיהיה בלא כלל, אף על פי כן יבוא אחר כך על ידי להתעוררות גדול בלב ונפש. והכל כי הדיבור בעצמו ש' לו כח גדול.

יח. באוסף מכתבים (מספר כ"ה) כתב מורי הגה"צ שליט"א: 'אם תאמר בכל יום חמשה קאפיטלעך תהלים, לא פחות לו יותר, זה לא יטיל עלך שום, ועל ידי זה תגמור בכל חודש כל התהלים.

יט. וידועים דברי המאמר והמשם (פרשת מטות): 'כי דוד המלך ע"ה היה מתפלל על כל הענינים שצריכים ישראל עד ביאת משיח על החולים שיתפאר, ועל הבראים שלא יחלו, ועל פתסתם שיתברכו, ולבטל מהם כל הגזירות קשות'.

לחיבת הקודש נעתיק לשון קדשו של מורי הגה"צ שליט"א בזה (הרשי' יתד' סאס' נעים ומינות ישראל): 'דער רבי זאגט אויך אין קליט' מורה"ק, אז דוד המלך הגאון זאגט דעם תהלים 'ברוך הקודש בזה מאוד' און דער תהלים איז ברוח הקודש, אזוי ווי עס טייטש אין מדרש 'שומר טוב' פאר אלע דורות און פאר אלע זמנים!

און דער הייליג רבי איז דאס מפרש - אז דאס איז פאר יעדן איד! יעדער איד ע' סוף כל ההורות' קען זיך איינטייטשן אין תהלים מיט אלעס וואס עס גייט אויף איהם איבער, ער קען געפונען אין תהלים אלע מלכות היצר, און אלע מעברים ברוחניות און אלע מעברים בגשמיות - אלץ וואס ליגט אין די פנימיות פנימיות הלב קען מען געפונען אין תהלים!

און אמאל אז מען געפונט זיך נישט אין דעם פסוק - געפונט מען זיך אין א צווייטער פסוק, אז מען געפונט זיך נישט אין דעם קאפיטל - איז אין א צווייטער קאפיטל, אז נישט היינט - איז מארגן, אבער למעשה קען זיך א מענטש אריינענען איינמאל, און ער קען זיך געפונען אין תהלים.

(והא' בליק'ה (תיכ"ט ס' צ"ח): 'אין אמירת תהלים וכיצא, צריך לדאוג, שיבא אז עצמו בתוך כל מהמורי כלל וישר ויסוד של כל העצות התקורב להשם יתברך, הוא רק אמירת תהלים ושאר תחייתו ובקשות והתבודדות, לפרש שיתחייב ביע לבן קטן, לבקש מלפני, שיקרבו לעבודתו יתברך, ורק על ידי זה זוכין לצא המלחמה אם יהיה חוק ואמין מאד תמיד להענין להתפלל ולהתקן לפני השם יתברך תמיד, יהיה אין שיהיה, אז בורא יצא המלחמה, אשרי לו'.

והתחיל מורינו הגה"צ שליט"א הניגון המושר על 'מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד'.

ברכת הקודש

די אייבערשטער זאל העלפן אז יעדער איינער זאל קומען צום ריכטיגן זיווג און לעבן בטוהרה ובשמחה, און אויפשטעלן א דור ישרים עוסקים בתורה ובמצוות, (ועי"נ) **לעבט מען אייביג!**

אז די אמונה ציעט זיך, מען גיבט אריין אמונה הקדושה אין קינדער, אין תלמידים, עס ציעט זיך ווייטער און ווייטער, עס ציעט זיך אייביג! **עס האט נישט קיין גבול די גרויסקייט פון די פעולה! אשירים מה טוב חלקים!**

און דאס אליין וואס דער אייבערשטער האט אונז געהאלפן עס האט זיך געגעבן עפעס א זינג, עפעס א זינג וועט דאס צו זיין, דאס איז אויך א סייעתא דשמיא פון אייבערשטן.

חזקו ואמצו, אז מען באנייט זיך און לימוד התורה, און אין אמירת תהלים, און אין שמחה דקדושה, וועט דער אייבערשטער איין העלפן ברוחניות ובגשמיות, עס וועט זיך ציען פון איין דורות ישרים ומבורכים, סיי קינדער לעולמי עד, און סיי תלמידים לעולמי עד! **אשירים מה טוב חלקים!!**

ועברו כ"א בפרטות לברכת ברכה והצלחה.

כה, ובעצם עוצם גדולת אמירת תהלים כבר הארכו בזה הספר, וכן האריך בזה בתהלים 'ישועת אשא' של מורינו הגה"צ שליט"א בפרקי התשובות הנדפס בתהלים ובמאמרים בגודל מעלת אמירת תהלים' הנדפס בספר, ונתיק מקצתם.

בנועם אילמלך (ליקוטי שושנים דה שידוך חלק ב): כתב: "ולכן נקראים שירי דוד מלכנו תהלים, שיכולין לפעול בידם הכל ואין שטן ואין פגע רע".

ובמגן אברהם (למנצי דין סטריק) כתב: "באמירת תהלים מתעורר מקור הברכה העליונה ובכוחו להתפלל לה' להשפיע כל הטובות והברכות על כל ישראל בכלל ובפרט ברוחניות ובגשמיות חיי ומוציא ורפואה".

ובגדל מוחה אפרים (פ' ויחי שו"ת חתם): "ידוע שדוד המלך חיבר ספר התהלים כנגד חמישה חומשי תורה **נמצא כולל ונגזר בו כל התורה כולה**".

ובמנעק המלך (ווי"ו חתם): "הרגיל בספר התהלים דוחה כל מיני פורעניות ומכה פגעים מעליז ומעל כל בני ביתו ומשפחתו ומעל בני דורו ומגלגל עליו ועליוהם כל מיני שפע ברכות והצלחות".

וביסוד יוסף חתם: "ועל כן אל יהיה קל בעיניך לומר שיעור קבוע תהלים בכל יום כי על כן נקראים 'מזמורים' שמכריזים ומזמורין ומחזקין הקליפת שלא יקטרגו קודם שיתחילם להתפלל, ועל ידי אמירת תהלים באים הרבה הצלות לעולם".

ובמורה"ר נ"י ש"ס: "ד"ה סליק ספרא) כתב: "ספר התהלים כולו ידאת שמים".

ובמדבר קדמות לחיד"א (משנת ח' אות כ'): כתב: "ראינו לרבינו אפרים עזרת כותב דבת ור"ל: כל האומר תהלים בכל יום כאילו קיים כל התורה כולה וכו', כל האומר תהלים בכל יום זוכה להיות תחת כסא הכבוד".

וכן כתב שם שאפשר לך ביקש דרך המדבר שאמירת תהלים תהא נחשבת כלומר נגעים ואהלות שהם מסוגל לתיקון היסוד.

ובשלי"ה הק"י (מסכת תמיד, נ"ב פסוק): כתב: "מי שחשקה נפשו לידבק בו יתברך ובשבחי, ידבק עצמו בספר התהלים".

ובתהלים 'ישועת אשא' (נאמרים על תהלים, נאמור, א) נעזר המרב) מביא מדברי מורינו הגה"צ שליט"א כדלהלן:

"ספר תהלים רחוק ונשגב, רכוש הכולל בתוכו דיבורי אמונה, דיבורי תפילה, וידו ודברים, בטחון; אוצר של הילולים, רצונות, זמירות שידות ותשבחות, דבקות, כיסופין והשתוקקות ועוד כוונה רבות, ביטויים לכל עת ובכל מצב.

"כל מצב שהוא, במצב רוחני ואישי ואין בעיני דחידותא תמיד תמצא את המילים שתוכל להביע על ידם את רגשי כל יתר מכל הדיבורים שבעולם, ביטויים שנאמרו ברוח הקודש ומכוונים בדיוק גמור למצב בו הן שרוי.

"מחפשים את תיקונם מן המרחק ואין את שמים כל אל התהלימל הנמצא עמנו...

"צריכים את לקחת את ספר התהלים באמתותינו, ובכל רגע פני לחשוך עז פרק תהלים. היה זה אתר העבר ולשיפור ההנהגה והעדות, עליו לקחת את עצמית לעבודה זו בתמימות ובפשיטות! כאשר האדם עוסק באמירת תהלים מכין הוא מן ברוחניות ומן בגשמיות, לו, לאשתו, לבניו ולכל הנעים אליו ותהלים בו. קונה הוא לעצמו חיים גשמיים וחיים רוחניים, ומשתנה לטובה בכל המובנים.

פסוק קען מען זיין געפונען, און שוקד זיין אויף אזא זאך, קויפט מען און עולם הבא תמיד!

אין געדענק אסאך אידן, פשוט'ע אידן (וואס זענען) אלע טאג אראפגעגאנגן ביים כותל און דורך געזאגט גאנץ תהלים, אלע טאג, אלע טאג, אין בין זיך געשטאנען פון דערווייטסט פון כותל האב אין שוין געהערט די קולות, אין האב שוין געוויסט וועמענס קול דער איז, אזוי געדענק אין.

ע"י אמירת תהלים יושע בודאי בכל עניניו

יעדער איינער קוועטשט דאך עפעס געוויסע זאכן, זאל ער וויסן ער זאל זאגן אסאך תהלים וועט ער עס ארויס רעדן פארן אייבערשטן קלאר, און ער וועט געהאלפן ווערן **בלי שום ספק**."

איינע פון די זאכן וואס מען פארמאגט און א מלחמה פארמאגט מען געווער, דער האט אזא געווער, אזא געווער, **מיד האבן א געווער וואס רופט זיך תהלים, וואס מיר קענען זוכה זיין דורך דעם צו ממש האבן רוח הקודש**, אזא הייליגע ספר איז דאס, און יעדער איינער האט א שייכות צו דעם, און יעדער איינער קען דאס רוכש זיין אז עס זאל זיין זיינע תמיד."

וע"נ בליק"ה ואלה שם ה' ירושלים: נמצא שום רשע ובעל עבירה בעולם שלא יוכל למצוא את עצמו בספר תהלים הכולל כל באי עולם בכל הדורות ובכל המדינות שבעולם מראש ועד סוף עד תכלית הידיעה שאין ידידה אחריזי רחמנו לצל, לכלול הוא מעורר בצעקנותיו ותפילותיו לשוב לה' יתברך).

וכן אומר מורנו הגה"צ שליט"א (והש"ס ירושלים ש"ס): "זאגט דער רבי - 'תהלים'! תהלים איז 'ברוך הקודש גבוה מאד' פאר יעדן אידן עד סוף כל הדורות! אזא איד איז שוקד אויף תהלים, אפילו ער זאל נישט האבן קיין העשרות וועט ער באקומען אן התעוררות, אז ער זאל דופק זיין און רעדן די הייליגע דיבורים פון תהלים וועט זיך אים עפענען אן התעוררות".

ועיין עוד בשלי"ה הק"י המצויין בהערות ט"ז.

כא, עזר מדברי מורנו הגה"צ שליט"א בשיחה הנסכרת: 'קומט אים, אז דאס איז טאקע א געוואלדיגער רשע וואס דער אייבערשטער האט אונז געהאלפן און ער האט אונז אייבערגעלאזט א ספר תהלים, און מיטן קען צעפאלקען דאס הארץ צום אייבערשטן און דערוועגן דאס הייליג הארץ - יעדער איינער זיין הייליג הארץ 'לפי שורש נשמתו', ווייל דוד איז געווען א 'נשמה כוללת' - און מען קען דאס האבן, עס איז א געוואלדיגער רשע, מען זוכט אמאל סגולות ברוחניות ובגשמיות ע"ד סוף העולם' - אין תהלים איז דא אלע סגולות!

כב, כך בתבטא מורנו הגה"צ שליט"א בענין זה (והש"ס ירושלים נאמור אר"ל): 'טאקע דער לשון הפסוק וואס עס שטייט: "רוח ה' דיבר", ומילתי על לשוני, איז טאקע פשוט, אז דער תהלים איז א התלבשות פון א דוד הקודש גבוה מאד אזוי ווער רבי זאגט, און דאס ליגט אין תהלים, און וויבאלד דאס ליגט אין תהלים, קען מען און תהלים געפונען דעם רוח הקודש פון דוד מלך ישראל, אמונה פון דוד מלך ישראל, די דביקות פון דוד מלך ישראל!

ומקור הדברים בשיתות הר"ן (אות צ"ח): "אמירת תהלים מעלה גדולה כאילו אמרם דוד המלך בעצמו, כי הוא אמרם ברוח הקודש, הרוח הקודש מונח בתוך התיבות, וכשאמרם הוא מעורר ברוח פיו את הרוח הקודש עד שחשב כאילו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו".

כג, בתהלים ישועת אשא (אס, א) מביא מדברי מורנו הגה"צ שליט"א: "דוד המלך ע"ה אמר 'מקצה הארץ אלף אקרא בעטוף לבי', דייט אפילו אם אדם נמצא בתכלית היריון מהקדושה בבחינת 'מקצה הארץ' גם אז צריך האדם לקרוא אל השל"ה, כי 'קרבן ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת'. דוד המלך ע"ה אמר את כל מזמורי התהלים בשם כל ישראל, דייט עבר כל אחד מישראל אפילו לומר שמו הרוח ביות מפתח הקדושה. והוא המורה דרך כלל הנדחים הנמצאים בבחינת של 'מקצה הארץ' לחידוד אותם אל הקדושה על ידי כוח התפילה והבקשה, כי כל מזמורי התהלים נאמרו ברוח הקודש גבוהה כזו עד שכלכלים בהם כל נשמות ישראל עם כל מה שיעבור עליהם עד סוף כל הדורות".

כד, ובאופן מכתבים (מכתב ק"ח) כתב מורנו הגה"צ שליט"א דברים נפלאים: "וכן צריך לחפש דרכים אין להתנהג בעת ועל אופן בעת ידידה, כפי הבחינה המובנת בדבריו הק"י להיות בקי ברצוא ובקי בשב, כי זה אחד מהדברים הכי קשים בעבודת השם, שאין בזה קו ודרך סלילה, כי אין אחד דומה לחברו לא בגופו ולא בנפשו, ומכ"כ לא במה שעובד על כל אחד ואחד לפי שורש נשמתו, וכן ע"פ סוד כל מה שעבר בכל יגלויו הקודמים, וכן כל אחד ואחד הייחוד והעליות עד אין קץ השייכות רק לו במידה שמרדו לו מלמעלה.

וצריכים להתייעץ הרבה בעבודה ולהבין כל הכשרונות כדי כיו למצוא הדרך הנכונה לפי שורש נשמתו, ויתכן שהנעה לא היה להורבת באמירת תהלים ע"פ דרך רבינו הק"י, היינו למצוא את מה שעובר עליו בתוך הכיטויים הקדושים של דוד המלך ע"ה שאמרם ברוח הקודש בשם כל אחד ואחד מישראל עד סוף כל הדורות.

כל הזכויות שמורות

להמו"ל אברהם יהושע העשיל דימאנד - מכון 'שיח המשנה'

להערות והארות וכן לתרומת חלוקת המשניות המבוארות ללומדים,

לזכות אל לע"נ יקיריך ע"י תרומה קטנה, נא להשאיר הודעה בטעל: 073-357-6165

התורה והברכה לבית מורינו הגה"צ שליט"א על עזרתם הגדולה בכל עת ועונה בנפש חפצה.

ניתן לשמוע בקול אוריי אמונתך

בארה"ק - 20-30-08 - בארה"ב - 7011-477-605 - בלנדאנד 3003730634-44

שמעו ותחי נפשכם

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מודיני הגה"ה
ר' משה פרידמן שליט"א

גילוי אור ה' מתוך ההסתר בדור המדבר

פר' במדבר ונשא - זמני הגילוי

ונראה שעל כן באה פרשה זו דוקא כאן. כי הנה בשתי הפרשיות הראשונות בספר במדבר היתה הנהגת הקדוש ברוך הוא באופן של התגלות לעמו ישראל, וכגון ענין הדגלים המבואר בסה"ק צורור המור (פר' במדבר) שעל ידם השיגו בני ישראל מעלות ונלאות שלא השיגו מעולם ואף בשעת מתן תורה שנתקדשו להיות לעם סגולה לא השיגו השלימות שקבלו על ידי הדגלים שנעשו מרכבה לעילא. וכן חנוכת המזבח היה הארת גילוי גדולה מהשי"ת, שבאותם הימים גילה הראה הקב"ה את חיבתו לעם ישראל באופן נורא, שמרוב חביבות היו הנשיאים יכולים להביא קרבנות שאינם ראויים להקריב בדרך כלל, קטורת יחיד וחטאת נדבה, כמו שכתב רש"י בשיר השירים עה"פ (ה, א) 'אכלתי יערי עם דבש'.

בהמשך דור המדבר היה הסתר וגלות

כך היה בתחילת שהות בני ישראל במדבר השפייע עליהם הקב"ה גילויים גדולים עוד ועוד. אולם בפרשתנו כשממשיכים בני ישראל במסעם במדבר, החל הקב"ה הנהגה חדשה, שכביכול הסתיר את פניו ולא המשיך את הנהגת הגילוי לבני ישראל, כענין המדבר שהוא מקום שליטת הדינים שנראה כביכול שאין הקב"ה מנהיג בקדושתו ונותן מקום לשליטת כחות הסט"א, כך היה מצב בני ישראל במשך השנים הבאות עד שנכנסו לארץ ישראל, ומזה נמשכו הנסיגות שבאו לידם במדבר, כי היו בבחינת גלות באותן השנים, שהוסתרה הנהגת השי"ת.

הגילוי שבא מתוך ההסתר

אך כל מהלך של הסתר שפועל הקב"ה בעולמו אין עצם ההסתרה המכוון בהסתרה זו, אלא הוא אופן של גילוי, דהיינו שיש אופן שמגלה הקב"ה מלכותו מתחילה בהתגלות, ויש שהקב"ה מסתיר את כבוד מלכותו ושלטתו בעולם, ומתוך ההסתרה הוא בא ומתגלה לעין כל, כמו שבזמן גלות נמצא כל העולם כולו בהסתרה גדול שאין ניכר לעיני בשר שהקב"ה הוא המנהיג והשליט בעולם, אולם גלוי וידוע שלעתידי לבוא יתגלה הקב"ה במלא עוזו ויראו כל בשר שכל ההסתרה היתה מכוונת עבור ההתגלות שתהיה לבסוף מתוך ההסתר.

וכדאינתא בכ"מ בספרי הרמח"ל וביותר מבאר במרחבי הסה"ק 'רעת תבונות' שעיקר גילוי אלקותו יתברך הוא כאשר נראה שיש מציאות אחרת השולטת בעולם מהסט"א, וכשמתברר שהכל היה אחיזת עינים ואין שום מציאות במלעדי הבורא ית' הרי זה גילוי נעלה יותר מכפי שהוא בשעת הגילוי התמידי, כי בזה מתגלה שאף בזמני החושך מאיר תמיד אור ה', ובגילוי הבא באופן של אור מתוך החושך נשלם הגילוי בשלימות הגמורה, וזה יהיה שלימות הגילוי דלעתידי שיתגלה הקב"ה מתוך מחשכי הגלות, ויתגלה שאף בכל זמני הגלות היה הקב"ה עמנו והיה השולט והמנהיג בכל.

'ויהי בנסוע' רומז לכל ההסתרות והגילוי השמון בתוכן

על זה באה פרשת 'ויהי בנסוע' שהיא כאמור סתרי התורה המוסתרים ועתידיים להתגלות לעתיד. כי הנה לפני ב' הפסוקים ואחריהן מוצבים שני 'נונין הפוכין' כמרומז בגמ' שבת (קטז - קטז).

• א •

מדוע נאמר ענין המנוחה בפרשתנו

פרשת בהעלותך מתחלת בפרשת המנוחה ופירש רש"י סמיכות פרשה זו לפרשיות קרבנות הנשיאים האמורות בסוף פרשת נשא, "לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חיך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות", ע"כ. ולכאורה לפי זה היה מקומה של פרשה זו צריך להיות בפרשת נשא בסמיכות לקרבנות הנשיאים, ומשחלקן הכתוב והעמיד פרשת המנוחה מופרדת מפרשת הנשיאים משמע שבא לגלות ענין מיוחד השייך לפרשתנו דוקא.

מדוע הוצרך אהרן לחלישות הדעת

עוד צריך ביאור בענין זה, הלא הקב"ה הוא מגיד מראשית אחרית והיה יודע שכיון שלא השתתף אהרן הכהן בחנוכת הנשיאים תחלש דעתו, מדוע לא אמר לאהרן מתחילה את מצות העלאת נרות המנוחה שהיא גדולה מחלקם של הנשיאים בקרבנותיהם, ומשמע מזה שהוצרך אהרן לקבל את ההארה המיוחדת שקיבל בנרות המנוחה דוקא על ידי חלישות הדעת מתחילה שממנה ינחמנו השי"ת בחלקו בנרות המנוחה, וצריך ביאור.

'ויהי בנסוע' - 'ספר בפני עצמו'

בפרשתנו ישנו ענין ייחודי שאין כמוהו בכל התורה כולה, והוא פרשת 'ויהי בנסוע' שהוא 'ספר בפני עצמו' כמו שאמרו בגמ' שבת (קטז), ונמצאו בסדרא אחת שלשה ספרים נפתחים, כל הסדר עד פר' ויהי בנסוע הוא ספר אחד, ואחריו ספר 'ויהי בנסוע', ומענין המתאוננים עד סוף חומש במדבר ספר שלישי, וכל הרואה יבין שענין חלוקת פר' 'ויהי בנסוע' לספר נפרד ענין עמוק הוא.

ובין פרשת המנוחה לפרשת 'ויהי בנסוע' נאמרו עניני הבדלת הלויים מתוך בני ישראל, והיה זה מעמד נורא בו טהרו את הלויים והקריבו קרבנות, והקריב את הלויים לפני ה' וסמכו כל ישראל ידיהם על ראשם והונופו תנופה לפני ה'. ופרשת 'ויהי בנסוע' באה עם אופן סדר מסעות בני ישראל במדבר, ואחר פרשת 'ויהי בנסוע' החלו נסיגות דור המדבר. ונבוא לבאר מעט ענינים אלו והשייכות ביניהם.

• ב •

'ויהי בנסוע' - ספר גדול שעתידי להתגלות

הענין שפר' 'ויהי בנסוע' היא ספר בפני עצמו כתב הרב החיד"א באריכות בסה"ק 'צוארי שלל' (הפטרות בראשית) וכן בסה"ק 'כסא רחמים' (עמ"ס סופרים פ"ו ה"א) בשם גורי האר"י שספר זה הוא ספר גדול ונורא, אלא שנסתר הוא מעינינו ולנו לא נגלה מספר זה אלא שני פסוקים, והיינו שהוא חלק מהתורה"ק שעדיין לא התגלה ולעתידי לבוא תתגלה תורה זו ותהיה גדולה יותר משאר ספרי התורה.

ובהשפעת אורו יתברך בעולם הזה, אבל הגילוי שבא על ידי נרות המנורה שמדליק ומטיב אהרן הכהן נמשך אף לזמני ההסתר.

ע"י חלישות הדעת בא האור לזמני החושך

הוא הביאור בענין שדקדקנו מדוע הוצרך אהרן הכהן לבוא לחלישות דעתו ורק אז נחמו השי"ת בנרות המנורה, כי על ידי שבאה אליו ההארה מתוך החושך דהיינו שחלשה דעתו ונחמו השי"ת, אף הארה זו תאיר אל המחשכים וימשך אור הגילוי אף בזמני ההסתר. וכן אי' בסה"ק דברות שלמה להרה"ק ר' שלמה מלוצק ז"ע שאין חלישות הדעת והנחמה שני ענינים שלאחרן היתה חלישות דעת והשי"ת נחמו שלא תחלש דעתו, אלא שמה שאמר לו השי"ת 'שלך גדולה' הוא אף על חלישות הדעת, שעל ידי שבאה ההארה מתוך חלישות הדעת נפעל שיהיה כחו גדול משלהם ויהיה הגילוי גדול יותר.

המתקת הדין בעקדת יצחק ובתנופת הלויים

עתה נבין ענין טהרת הלויים ולקיתחם תחת כל בני ישראל ושייכות ענין לזה למה שנתבאר. כי כח הלויים הוא ממדת הדין כנודע, ולקיתח הלויים והבדלתם מתוך בני ישראל היה תיקון למדת הדין, והוא כמו שכתב הרמ"ע מפאנו בסה"ק עשרה מאמרות (מאמר אם כל ח"י, ח"ג) שהתנופה שהניף אהרן הכהן את הלויים לפני ה' היתה מעין העקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח. וענין עקדת יצחק היה המתקת הדינים, שאברהם אבינו הוא המרכבה למדת החסד ויצחק אבינו הוא המרכבה למדת הגבורות והדין, ובעקדת נעקדה מדת הדין תחת מדת החסד.

ביאור הדבר הוא כי מדת הדין בשרשה היא כולה טוב, שהדין אחוז הוא במקורו העליון במדותיו של הקב"ה שהוא כולו טוב ואין רע יוצא מלפניו, אלא שכל שמשתלשל מדת הדין לתתא מתרחק הדין ממקורו ונראה כמדה שאין בה טוב, וכדי לתקנו צריך להעלותו שוב למקורו ששם כולו רחמים וחסדים. הוא אשר עשה אברהם אבינו ע"ה כשהעלה את יצחק על גבי המזבח, בכך העלה את מדת הדין לחברה עם מדתו מדת החסד, ועל ידי זה נתקן הדין אף כשהוא בעוה"ז. והוא שכתב רש"י בפר' וירא (בראשית כב, יב) שאמר הקב"ה לאברהם אבינו "לא אמרתי לך שחטוהו אלא העללו - אסקתיה אחתיה", שכיון שהעלהו כבר אל שרשו במקור הדין שהוא כולו חסד, שוב יכול הוא להורירו כמות שהוא.

כן היה בהנפת הלויים, הניפם אהרן הכהן לשרשם במקור החסד - שהכהנים רומזים לחסדים, וכיון דאסקינהו אחתיהנו, וכעין 'אסקתיה אחתיה' שהיה בעקדת יצחק.

לעתיד יתגלה שלימות הטוב בעומק הדין

והנה לעתיד לבוא תהיה הנהגת העולם במדת הדין מדתו של יצחק, כדאיתא בזוה"ק פר' תולדות (במדרש הנעלם קלה:) וכן מרומז בגמ' שבת (טז:) והיינו שלעתיד לבוא יתגלה בשלימות עומק הטוב הטמון בשרשה של מדת הדין, ובעקדת יצחק החל אברהם אבינו תיקון זה בהעלותו את מדתו של יצחק - מדת הדין שאף קודם התגלות שלימות הטוב שבמדה זו תהיה כנועה למדת החסד.

הנפת הלויים תיקון לימן ההסתר

הוא הטעם שדוקא בפרשתנו נאמרה פרשת תנופת הלויים, והוא המשך לפרשת המנורה שהשפיע אור גילוי השראת השכינה בישראל אל תוך זמני ההסתר, ובהנפת הלויים נתקן שאף קודם הגילוי השלם שיהיה לעתיד לבוא בהתגלות האור הגדול מתוך החושך יאיר האור הנמשך מהגילוי שהיה קודם ההסתר, להסתר שהיה דור המדבר וממנו נתקן כן לכל ההסתרות שהיו בכל הדורות שבדור המדבר תקנו את כל הנצרך לזמני הגלות שבכל הדורות הבאים.

פ' שה' זו עשה לה הקדוש ברוך הוא סימניות מלמעלה ולמטה... מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. וכבר נחלק בזה המהרש"ל (בשור' סי' נג) שאין להוסיף אותיות בתוה"ק אלא סימנים בלבד הוא שיעשו לפני הפרשה ואחריה דהיינו שתהיה פרשה בפני עצמה עם מרחק לפנייה ולאחריה. אמנם כבר נודע מהזוה"ק בפרשתן (קהל) שם איתא להדיא ענין הנונין ההפוכין הכתובין קודם ולאחר 'ויהי בנסוע'.

והנונין ההפוכין רומזים על התעוררות הדינים ומורים על זמן הגלות וההסתר, כדאיתא בזוה"ק ובספה"ק (ע"י מאור ושמש בפרשתן ועוד). ועל כן באה פרשה זו קודם ענין המתאוננים ושאר עניני דור המדבר הבאים אחריו, כי בה נרמז ענין ההסתר והגלות, אף העיקר שבסופו של דבר יתגלה אור מלכותו יתברך מתוך אותו ההסתר והחושך השולטים בזמן הגלות, והוא נרמז בפר' 'ויהי בנסוע' כנ"ל שהוא ספר בפני עצמו שיתגלה לעת"ל ועתה הוא בהסתר, וממנו נלמד לכל הסתר שבעומקו טמון גילוי גדול שעתיד להתגלות, שבו'יהי בנסוע' טמונים שרשי כל ההסתרות שהיו בדור המדבר ושתהי'נה לאורך כל שנות כל הגלויות שמכל הסתר באה גאולה וגילוי.

החיות בגלות מכח האור שלפניו

אך כדי שיוכלו להתקיים בזמן ההסתר צריך להמשיך את ההארה שהיתה בזמן הגילוי אל תוך זמן ההסתר, כמו שכתב רש"י בשיר השירים עה"פ (א, ז) 'זכירה דודיק מיין' - 'גם היום באלמנות חיות תמיד אזכיר דודיק הראשונים' שבזמן ההסתר והגלות אין חיות בני ישראל אלא מכח המשכת החיות דקדושה שקבלו בזמן הגילוי, וכן כתב עוד לקמיה (ב, ה) "כי חולה אני לאהבתו כי צמאתי לו פה בגלות", "כל זה אני זוכרת עתה בגלותי וחולה לאהבתו". ובכן אף שכל הסתר סופו להבטל ויתגלה האור שהיה צפון בו כמרומז בפר' 'ויהי בנסוע', אך בזמן ההסתר עצמו צריך גם כן להמשיך מהאור שהיה קודם ההסתר שיוכלו לינוק חיות ממנו.

עדות המנורה למקום ההכחשה

מטעם זה הקדימה התורה ענין המנורה בפרשה זו דוקא, כי נרות המנורה הן 'עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל' כמו שאמרו חז"ל בגמ' שבת (כב:), והלא עיקר הצורך בעדות הוא בכל מקום כאשר ישנם מכחישים את הדבר צריך להביא עדות להצדיק את הדבר ולהסיר טענת המכחישים. וכעובדא דהוה עם הרה"ק מסאדיגורא ז"ע (הראשון) שפעם אחת שבת שבתו בעיר ווינן שהיתה עיר גדולה ומלאה בכפירה רח"ל, ואמר שבשבת זו יכול הוא שפיר לקדש על היין בהידור, שהרי הקידוש הוא עדות על אמיתות בריאת העולם, ועיקר העדות אינו אלא במקום הכחשה, וכיון שכאן ישנם מכחישים רבה היא המצוה לקדש את השבת ולהעיד על בריאת שמים וארץ.

הגילוי הגדול שבנרות המנורה לזמני ההסתר

וזהו כחה של המנורה להעיד על השראת השכינה בישראל, שעל ידו נמשך אור גילוי השראת השכינה אף לזמנים שבהם תהיה כביכול הכחשה לגילוי זה, דהיינו בזמני ההסתר שנראה שאין הקב"ה חפץ בעמו ואינו משרה שכניתו ביניהם, לזה באה המנורה להשפיע אורה לאותם הזמנים והמצבים. והוא שאמרו חז"ל שאמר הקב"ה לאהרן 'שלך גדולה משלהם, ששלך לעולם עומדת' כמו שהביא הרמב"ן בפרשתן, שהמנורה לעולם עומדת דהיינו שאורה זורח ומאיר לעולם אף לתוך הזמנים שבהם מסתיר הקב"ה את אורו מעין העולם.

וגילוי הבא לתוך ההסתר הרי הוא גילוי גדול ורב יותר מהגילוי שאינו אלא בזמן השפעת הגילוי, ועל זה אמר הקב"ה 'שלך גדול משלהם', כי הגילוי שהיה לנשיאים בזמן חנוכת המזבח לא היה אלא לשעתו, שבאותו הזמן היתה כל הנהגת השי"ת עם בני ישראל בגילוי

פניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל מאיר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אודה מישור לדינו ממונות ואישות

ולא לדיוק זה כונת דברינו, רק לדיוק אחר, דברשי" דילן הגירסא, לפי כשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה "אז" דעתו, וברמב"ן חסרה מלה זו (חלשה "אז" דעתו, כי אם, "חלשה דעתו", ראה לעיל העתקת הדברים) ולפי דברינו דלעיל דחלשות דעת אהרן היתה, על יום א' דחנוכה (אולי, על יום קודם לכן, דור"ק) שאז הביאו כל הנשיאים קרבנם בהסכמה והבאה אחת כאחד, א"ש האי לישנא, חלשה "אז" דעתו, ור"ל לא אחר "גמר החנוכה", כי אם "ביום הסכמה והבאה כולם" לחנוכה (ראש חודש ניסן, ככל הנ"ל) הוי אומר חלשה "אז" דעתו, וזהו דיוק הגון (עכ"פ לדיוק) בעזה"ש.

ג) קושיית רבינו הרמב"ן בזה"ל (ראה לעיל העתקת הדברים, אות א') ולא נתברר, למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב, ששכחו בו הכתוב (דברים ל"ג, י') ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכיפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושכחו כולו משרתי א-להינו (ע"כ) צ"ב טובא, האחד, במש"כ ולא נחמו "בקטורת" וכו' "ובכל הקרבנות", האי מאי, אם הכונה כפשוטו (הקרבנות, דעבודתם כהנים) יקשה, למה לא כלל רבינו גם עבודת קטורת (פירוט מקדם ריש קושיתו, כנ"ל) בהדייהו דכל הקרבנות, גם הרשימה הנכבדת הלזו שפירט רבינו ז"ל בזה (קטורת, כל הקרבנות, מנחת חביתין וכו') צ"ב הרצון בכל אלו המפורטים, יודה הלומד כי כ"צ צ"ב.

גם מה שהקשה רבינו ז"ל אחר כך תוכ"ד (לקושיא הראשונה, למה לא נחמו בקטורת וכו') וז"ל, ועוד מה טעם לחלשות הדעת זו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים וכו' ואם תאמר שהיו חובה וכו' גם הדלקת הנרות שנחמו בו חובה (ראה לעיל בהעתקת אות ב', ולהלן) צ"ב טובא, דהרי בהילוך קושיא זו ס"ל לרבינו דהדלקת נרות-חובה דאהרן, איננה פיוס לחסרונו בחנוכת הנשיאים-נדבה, א"כ מהו קושיתו (ריש דבריו) למה לא נחמו בקטורת וכו' וכו' (כנ"ל) הא קטורת וכל אלו נצטוו בה והרי קיימין דלא דמי זה ("חובה") לחנוכה דנשיאים שהביאו "נדבה" כנ"ל, ואין בזה נחמה לאהרן, אלא דגם אהדלקת הנרות ("דחובה") יקשה איזה נחמה היא זו נגד חנוכה דנשיאים-נדבה" כנ"ל, והרי זו היא הקושיא ותו לא, אבל להוסיף עוד ולהקשות דהו"ל להקב"ה לנחמו בקטורת וכו' וכו' (כנ"ל קושיית רבינו ז"ל) מן הקשות היא, דעל הראשונים (הדלקת נרות "דחובה" וכו') אנו מצטערים וכו', כאמור.

(פסוק י"א) נשיא אחד ליום יקריבו וכו', והנכון בטעם הכתוב, כי הקב"ה חולק כבוד ליריאיו, וכמו שאמר כי מכבדי אכבד (שמואל א' ב', ל') והנה "הנשיאים כולם ביום אחד הביאו הקרבן הזה" שהסכימו עליו יחד, ואי אפשר שלא יהא אחד קודם לחבירו וכו' אבל רצה להזכירם בשמו, ובפרט קרבניהם ולהזכיר יומו של כל אחד, לא שיוכיר ויכבד את הראשון "זה קרבן נחשון בן עמינדב", ויאמר וכן הקריבו הנשיאים איש איש יומו, כי יהי זה קצור בכבוד האחרים, ואחרי כן חזר וכללם וכו' עיי"ש

יוצא מדברי הרמב"ן האלו, דהנשיאים "הביאום כולם קרבניהם לחנוכת המזבח, ביום אחד", ובהסכמה ובהבאה אחת, אלא שבאה הדיבור מהש"ת שלא יקריבו קרבנם לחנוכה ביומא חדא, כדלעיל דברי הרמב"ן (ויש להוסיף על דברי הרמב"ן אלו, דברי האור החיים הק' שם, ד' ויקריבו הנשיאים וגו', נראה כי כולם אחד רצו להקריב ביום ראשון לחנוכת המזבח, שרצו שיתחנך מכולם יחד, וה' אמר נשיא אחד ליום וכו', ואמר כי בכל הימים יחשב חנוכת המזבח וכו' עיי"ש, וכן דבה"ק בסוף הסדרה על הקרא זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו, ויש להעמיס דב"ז בדברי רש"י על הקרא ההיא, ביום המשח אותו, "בו ביום שנמשח הקריב" עיי"ש, וקצרות) ובזה א"ש, כשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו וכו' שלא הי' עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו (והקשונג, דה"ה ביום ראשון דחנוכת הנשיאים כנ"ל ש"ס גיטין, שאורעה עד יום יום ניסן, ולמה חלשות הדעת כבר ביום ראשון דחנוכה) וזה ה"ה, על שלא הי' הוא ושכבו, בהאי הסכמה והבאה דנשיאים "שהיתה כולה ביום אחד" (כנ"ל רמב"ן ואותה"ק, ולא על חנוכה המזבח דרב"ב ימים, שלא הי' בה אהרן ושכבו, חלשה דעתו, כנראה מפשטות הדברים, דז"א כנ"ל ריש אות זה) ולזה חלשה דעתו, ואתי שפיר הלשון, שלא הי' "עמהם" בחנוכה לא הוא ולא שבטו (מחו "עמהם", ראה לעיל העתקה, אות א') כיון "דעל ההסכמה והבאה יחד ("עמהם", דייקא) ביום אחד, באה חלשות הדעת בזה, וק"ל.

ב) והנה בפ"י רש"י כתובה לפנינו, שינוי יש מגירסת פירש"י הועתקה ברמב"ן (וכבר הוכחנו לדעת כן כמה פעמים, כי פירש"י שלפנינו ופירוש הרמב"ן בהעתקת דברי רש"י, יש בהם כמה וכמה שינויים, מהם רבי המשמעת בחילוק הדברים, ומי יודע איזה מן הגירסא נכונה, ואנו בענייננו רק להשיג לב באנו בדיוקים אלו, וד"ל) האחד, דבפרש"י לפנינו כתיב, שאתה מדליק ומטיב את הנרות (ע"כ) וברמב"ן-הוספה, "בדקר וערב", ובזה כבר שמו לב מפורשי רמב"ן, ותלוי דבר זה בפלוגתת הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין פרק ג' הלכה י"ב, עיי"ש ובנו"ס) ושאר הראשונים ז"ל, אם הדלקת המנורה מצותה רק בלילה או גם ביום, ע"ע בדבריהם ז"ל ותמצא נחת,

וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות, אל מל פני המערה יאירו שבעת הנרות (במדרש ח, א ב).

א) וכתב על זה הרמב"ן, למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכת הנשיאים, לפי כשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב לשון רש"י ממדרש אגדה. ולא נתברר, למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב, ששכחו בו הכתוב (דברים ל"ג, י') ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכיפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושכחו כולו משרתי א-להינו (ב) ועוד מה טעם לחלשות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המילואים, ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנוכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטוו עליה, אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר, חשמונאי כהן גדול ובניו ע"כ.

א) ראיתי אזכירה הערה אחת, בהקדם דברי הש"ס במסכת גיטין דף ס' ע"א, דאמר רבי לוי, שמנה פירשיו נאמרו ביום שהוקם המשכן (ראה חודש ניסן) אלו הן, פרשת כהנים ופרשת לויים ופרשת טמאים וכו' "פרשת נרות", ופרש"י שם, דר"ל האי פרשתא, בהעלותך את הנרות עיי"ש, לפי זה יל"ה, למה היתה חלשות דעת אהרן כבר ביום זה ר"ח ניסן (והנה יום ראשון דחנוכה, לדעת רש"י לעיל במדבר ד' א' לדעת רבותינו ז"ל, חובא ברמב"ן שם) על שלא הי' בחנוכת הנשיאים (כנ"ל רש"י, העתקה אות א') הרי הזמן רווחא, דחנוכת הנשיאים י"ב ימים הם כמפורשי קראי, ואולי יהי עוד אהרן בחנוכה דשאר הימים, וצ"ב.

הערה הנ"ל נראית עצומה, ברם התי' פשוט, לפי דברי הרמב"ן בפרשת נשא על הקרא ויקריבו נשיאי ישראל (במדבר ז', ב') וז"ל שם, ויתכן שנפרש, ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב, שש עגלות גדולות נושאות קרבנותיהם, ושנים עשר בקר מושכים העגלות, והנה הביאו העגלות מלאות והבקר לפני המשכן, והשם צוה את משה קח מהם הכל, והיו העגלות והבקר שאינם לקרבן לעבד את עבודת אהל מועד, ואחר כך לקחו הנשיאים את קרבניהם מעל העגלות ויקריבו אותם לפני המזבח (פסוק י') "כי היו חושבים להקריב הכל בו ביום" אחר שהורשו להקריבם לו, והשם צוה

ובכדי להבין הדברים בזה לענ"ד י"ל, מה, מש"כ רבינו בקושייתו (כנ"ל, ריש אות הקדום) "ובכל הקרבנות", נראה דנמשך רבינו בזה, והוא הקרא שהתחיל בה, ושימו קטורה באפיק, דבסיפא דהאי קרא כתיבא, "וכליל על מזבחך", ומפרש לה רבינו "וכליל", דקאי על כל קרבנות כולם, נקטרים ונשרפין "אימוריהן" לגבוה (כמובן דזה עדיף, דחיל בינא כ"ו ע"א פי' "וכליל על מזבחך", דקאי על קרבן עולה, עיי"ש) וכיון שכן, חילק רבינו הקושיא לשתיים (למה לא נחמו בקטורת, ובכל הקרבנות, כנ"ל לשוננו, ריש אות הקדום) כיון דקרא הנ"ל ג"כ חילקן לשתיים, קטרת-כל הקרבנות, כנ"ל, וזה נראה נכון בכונת דברי רבינו ז"ל.

ונקדים בזה, דברי המדרש רבה שכתב בה בהאי לישנא, את מוצא שנים עשר שבטים שהקריבו קרבנות לחנוכה המזבח ושבת לוי לא הקריב כלום, והיו מצירין ואומרים, "למה רחקנו מהקריב לחנוכה המזבח" וכו', ועיי"ש עוד במד"ר אות ה' בזה"ל, את מוצא למעלה אחד עשר שבטים הקריבו וכו' חוץ מנשיאו של לוי, ומי לא נשיאו של לוי, זה אהרן שנאמר (במדבר י"ז) ואת שם אהרן תתב על מטה לוי, ואהרן לא הקריב עם הנשיאים, והי' אומר, "אוי לי שמה בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי", אמר לו הקב"ה, לך אמור לו לאהרן אל תתירא, לגדולה מזו אתה מתוקן, עיי"ש, מבואר מדברי המדרש האלו, דאהרן הכהן-ושבטו (שבת לוי) גלג חלישות דעתם, "העלו בדעתם ושפטו", שהקב"ה רחם, ואינו חפץ בו ובשבטו.

וזהו מה ש"ל בכונת רבינו ז"ל, בתחלת דבריו בקושייתו, "למה לא נחמו" (אין הכונה בזה, להסיר חלישות דעת אהרן, ולפייס באיזה עבודת-חנוכה, על שלא זכה להקריב בתוכה דנשיאים-נדבה, ד"א וכמשנ"ה, רק הקושיא, למה לא נחמו הקב"ה "שלא יחשוב כדעתו ושפטו", שאין הקב"ה חפץ בס' ח"ו) וע"ז הביא הרמב"ן שלשה פנים בניהום אהרן ושפטו, בקטורה זו (מכאן, מאהרן הכהן, משאר שבט לוי, כדלהלן) מקטורת וכל הקרבנות-עבודתם בכהנים, יש להוכיח דהקב"ה חפץ בכהנים (משפט לו הם) ממנחת חבתין וכהן גדול במביא בכל ביום, ומעבודת יום הכיפורים שאינה כשרה אלא בו ומכניס קה"ק-ושהוא קדוש ה' וכו', ההוכחה-דהקב"ה חפץ באהרן, ומדשבטו (שאר שבט לוי, דבין הכהנים ובין לויים, משפט לוי הם, ע"פ בפרש"י פרשת קרח, במדבר י"ז י"ח, וברשב"ן שם) משרתי א-להינו, מזה ראי', דקב"ה חפץ בכל שבט לוי כולה (ואף בדמדרש שלפנינו פרש"י ורמב"ן, והספוט אלו דמדרש רבה הנ"ל אינם, אמנם לא רחוק לומר, דהרמב"ן הבין כן עצמו, דחלישות דעת אהרן ושפטו, "גרמה לזה" שיחשבו שהקב"ה רחם) והרי דברי רבינו הרמב"ן מסודרים בסדר נכון בעזה"ש, עלה לי כל הנ"ל ביגיעה רבה, ואל תבו מנחת עני.

ה) כעת נבא לקושיית רבינו דלעיל (ראה העתקה, אות ב') ובוז"ל, ועוד מה טעם לחלישות הדעת הו', והלא קרבנו (של אהרן) גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם (ו' ימי מילואים) קרבנות הרבה כל ימי המילואים (א"ה, חידוש דבר יש נא, דקרבנות המילואים שהביא אהרן בבניו בז' ימים אלו, מ"ממונם באה-דוגמת נדבת הנשיאים", ראה לעיל במדבר ד' י"ב בפרש"י ד"ה למטה יהודה, דאל"ה קושיית רבינו לק"מ כמובן, ובאר החיים חק' בפרשת המילואים, שמות כ"ט א' ד"ה לקח, ונפתק לומר דיוכל מרע"ה להביאם לקרבנות אלו

"מממונו") ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנוכה המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה, חובה ונצטוו עליה (ע"כ) קושיית רבינו מבוארת, דאם חלישות דעת אהרן היתה על שלא הקריב "נדבה" כנשיאים, הרי גם הדלקת הנרות שנצטוו בה כעת, "חובה היא" (נראה) דרבינו אזיל בה לשיטתו, במה שכתב להלן על הקרא ויעש כן אהרן, וז"ל שם, וטעם ויעש כן אהרן, לומר שהוא ה"ה המדליק אותן כל ימיו, ואף על פי שהמצוה כשרה בבניו וכו', ואולי נרמז לו זה מפסוק ויקרא כ"ג ד', מחוץ לפרכת העדות וגו' יעיר אותו אהרן מערב עד בקר, כי בו בחר השם בימיו, ומפני זה אמר גם עתה, דבר אל אהרן וגו' בהעלתך, ולא אמר דבר אל אהרן ואל בניו "בהעלותכם" ע"כ, וראה רשב"ן שמות ל' ד', שכתב אחרת עיי"ש) ואי' הפיוס בהדלקת "חובה", במה שחסרה ממנו "נדבת" חנוכה המזבח, דנשיאים.

ו) ונראה ליישב קושיית הרמב"ן, ונאמר, דרש"י ז"ל אזיל בזה לשיטתו (גם הרמב"ן לשיטתו היא, כדלהלן) ז"ל הרמב"ן בפרשת פקודי על הקרא דשם, ויקטר עליו קטרת סמים (שמות מ', כ"ז) וז"ל שם, ויקטר עליו קטרת סמים, משה הקטיר עליו כל שבעת ימי המילואים, ואע"פ שלא אמר בצוה (פסוק ה', שם) והקטיר עליו קטרת סמים, הבין זה משאר העבודות כולן, שהרי צוה אותו בכאן (בפסוק ד') שיסדר הלחם ויעלה הנרות (בשבעת ימי המילואים) וכן יעל עליו את העולה ואת המנחה (להלן פסוק כ"ט) משה הוא המעלה, שכן נצטוו (לעיל כ"ט, ל"ח) וזה אשר תעשה על המזבח, ליתחיל הוא לעשות כן בעבדו בימי המילואים וכו', והנה משה בכל העבודות הכהן הראשון, ולפיכך הקטיר גם הקטרת וכו', ומה שאמר בצוה (לעיל ל', ו' ד') ונתת אותו לפני הפרוכת והקטיר עליו אהרן קטרת סמים, להורות על ענינו מיום שהתחיל אהרן בכהונתו ולעולם, שכן אמר (שם ל', ח') ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים, ואין הדבר אלא מיום זה ואילך, כי בכאן (בפסוק ד') צוה למשה בפירוש והעלית את ויקטר עליו אהרן קטרת שחרית וערבית, כמה שנאמר (לעיל ל', ד' ח') בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות וגו', ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים וגו', ולא ידעתי אם הוא טעות סופרים, ע"כ מדברי הרמב"ן ז"ל.

הרי לן פלוגתת רש"י ורמב"ן (אם גירסת הרמב"ן בפרש"י ז"ל, ויקטר עליו אהרן וכו', תביל, לא טעות סופרים היא) אם שאר עבודות דיום, דלאו מן המילואים (כתובים הם בפרשת תצוה, ובפרשת צו) אם גם זה נעשו על ידי משה רבינו (וכגון קרבנות מילואים שנעשו על ידי מרע"ה, כמבואר בפרשיות שם) או דאלו עבודות (דלאו מילואים) נעשו על ידי אהרן, דלפי דברי הרמב"ן כל עבודות ימי המילואים כולם בלי יוצא מן הכלל, נצטוו בהם משה ונעשו על ידו (כנ"ל דבריו ולשוננו, ז"ל) ודעת רש"י, דלא נצטוו משה בשבעת ימי המילואים רק אעבודות המילואים (עוד"ה, ה"ה כתובים בפרשיות הנ"ל) עצמם, אבל שאר עבודות אהרן הוא שעשאם, כנ"ל וכמשנ"ה.

ז) עוד יש להקדים, פלוגתת רש"י ורמב"ן ז"ל, אם יום שמיני למילואים וקרבנותיו, כ"מילואים יחשבו" אם לאו, לדעת הרמב"ן בפרשת

שמיני, נסתיימו ימי המילואים וקרבנותיו, בכלות שבעת ימי המילואים, ויום השמיני לאו מילואים הוא, כן הוא ברמב"ן ריש פרשת שמיני, וז"ל שם, והנה הקרבנות האלו לא הוזכרו בפרשת וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי (שמות כ"ט, א') כי שם לא צוה רק על המילואים, ובשבעת הימים וקרבנותיהם מלאו ימי מילואיהם, כי עתה ביום השמיני הם עצמם יקריבו הקרבנות, והנה הקרבנות הללו חנוכה להם, כענין מנחת חבתים לדורות ביום המשח אותו (לעיל ר', י"ג י"ד) ודעת רש"י דגם יום שמיני, דמילואים חשיבי, וראה בפרש"י על הקרא דלהלן שם, ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה (ויקרא ט', י"א) וז"ל, לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו, ושל מילואים (לעיל ח', י"ז) וכולן על פי הדיבור ע"כ, וכפי מה שנתבאר במפורשים ז"ל שם, במדבר"ה (ראה שם בשפתי חכמים, אות י') וביתר בספר משכיל לדוד, דהוקשה לו לרש"י, על מה דכתיב קרא, דשרפת חטאת אהרן היתה "כאשר צוה ה' את משה", והרי חטאת זו חיצונה דאינה נשרפת, ועי"ז קא מתרץ רש"י, דחטאת זו ושל מילואים נשרפת, ור"ל דחטאת זו של שמיני גם הוא של מילואים היא, וכיון דכ"כ בפר דשבעת ימי המילואים דדינה בשריפה, גם חטאת זו (דשמיני) דשל מילואים היא ג"כ נשרפת, ובפרשת תצוה על הקרא דשם, ואת בשר הפר ואת עורו ואת פרשו תשרף באש מחוץ למחנה וכו' (שמות כ"ט, י"ד) פרש"י, תשרף באש, לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו, ובשפתי חכמים אות י' הביא שם עוד"ה מפי המדבר, דחטאת זו דאהרן של יום השמיני, גם היא של מילואים יחשב עיי"ש, והרי"ז דלא כדברי הרמב"ן דחטאת זו של אהרן דשמיני לאו חטאת מילואים היא, וכנ"ל דבריו הק', הארכנו בענינא דא בגליון דפרשת שמיני דהאי שתא, קחנו משם.

ח) לפי אלו אימורין דלעילא (דעת רש"י דלא נצטוו משה להקריב בשבעת ימי המילואים רק "קרבנות המילואים" דכתיבי בפרשת תצוה ופרשת צו, לא שאר עבודות גרילות דכל יום, ולדעת רש"י, דיום השמיני וקרבנותיו, גם כן כשל מילואים חשיבי) לפי זה דמצות הדלקת הנרות דיום השמיני, לא נצטוו בה אהרן "הכהן" עדיין (במצות ההדלקה) כיון דעדיין בימי המילואים קיימינן (וכל שלא נגמרה ונמלאה כהונת אהרן, לאו "במעלת כהונתו" קאי, כמובן) וכל ציווי אהרן בהדלקת המנורה (ראה לעיל אות ה', בסוגריים) מתחלת רק מיום המילואים ואילך, נמצא דכל הדלקתו דאהרן ביום זה שנאמרה לו פרשת הנרות (ביום ר"ח ניסן, כנ"ל ריש דברינו מהמ"ש גיטין) רק כנדבה יחשב (כיון דאין כאן ציווי דהדלקה עדיין לאהרן "הכהן", עד אחר שיש כאן כהונה, וזהו אחר גמר ימי המילואים כולם ויום השמיני בכלל, וכנ"ל) וכקרבנות הנשיאים דנדבה יחשב האי הדלקה דמנורה, לא כן לדעת הרמב"ן, דלדידי' גם הדלקת נרות ע"י אהרן ביום זה (ר"ה ניסן) חובה היא, דכבר נשלמו ימי המילואים "ביום ז'" (גם כל העבודות כולם, דימי המילואים, נצטוו בהם רק אהרן, כנ"ל אות הקדום) והרי אהרן כהנא רבא כבר נצטוו בהדלקת הנרות, ולא ישתוה הדלקת הנרות "דחובה", בשום פנים, לפיוס חסרון אהרן בקרבנות הנשיאים "דנדבה", נלאיתי להאריך בזה עוד, כי הדברים מובנים לענ"ד, ודו"ק בזה.

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

גדרי חובת נשיאות כפיים בכהן יחיד (ב)

א. בשו"ע הרב (סי' קכ"ח ס"ד) מבואר טעם הדבר, לפי שהוא תקנת חכמים לישא כפיים בכל אלו התפילות, ועל כן יכול לברך, כי הרי תיקנו חכמים לברך על כל המצוות שתיקנו, ואין זה מדין ברכה על נשיאת כפיים במצוה קיומית.

אלא ברכה מיוחדת הייתה זו לשעתה, ואין ללמוד ממנה לדיני ברכת כהנים הנוהגים בכל הדורות.

ח. עליית זר לדוכן ביחיד

דברי רבי יוסי היה עולה לדוכן אם היו חבירו אומרים לו

כד. מצינו בגמרא (שבת קיח:): "אמר רבי יוסי, מימי לא עברתי על דברי חבירי, יודע אני בעצמי שאני כהן, אם אומרים לי חבירי עלה לדוכן, אני עולה", וכתבו התוספות (שם ב"ה אילו): "לא ידע ר"י מה איסור יש בור העולה לדוכן, אם לא משום ברכה לבטלה, שלכאנפיה אמרה תורה לברך את ישראל", ותמה הרמ"א בספרו דרכי משה (סי' קכ"ח ס"ק א') על דברי התוספות, שהרי גמרא ערוכה היא (תפובת כד): כי זו הנושא את כפיו עובר בעשה, ואין זה כתבו התוספות "לא ידע ר"י מה איסור יש בור העולה לדוכן, ונאמרו בזה תירוצים לרוב".

ביאור הדבר אברהם שלא היה איסור זרות בזה משום שהיה רבי יוסי מתכוון לעלות בעצמו

כה. הדבר אברהם (נ"א סי' לא אות ג') כתב לתרץ בזה, כי הנה איסור העשה לזר לישא את כפיו הוא בדברי הכותב "דבר אל אהרן ואל בניו לאמור כה תברכו את בני ישראל אמור להם", אשר מבואר בזה שנאמר הציווי רק לאהרן ולבניו, ולא לזרים, אכן על זה יש לדחות, כי מאחר וסופו של המקרא "אמור להם" מוכיח כי אין זה אלא באופן שיש שני כהנים שאו חייבים לקרוא להם לעלות לדוכן, כן אף איסור זרות הנלמד גם כן מכח מקרא זה, אינו אלא באופן שעולה עם עוד כהנים או ישראלים, שהוא כעין האופן שציוותה התורה לעשות רק לאהרן ולבניו, אך כוונתו של רבי יוסי הייתה שיעלה על הדוכן לבדו שלא עם כהנים נוספים, ואם כן בזה יש לומר שאין זה כעין האופן שציוותה התורה רק לאהרן ולבניו, על כן אין בזה משום איסור זרות בנשיאות כפיים.

איסור זרות ביחיד המקיים כביכול מצוה קיומית

כו. לדברי המנחת חינוך הנוכחים שבנשיאות כפיים של כהן יחיד יש בו משום מצוה קיומית, יש לדון בור העולה לדוכן, אם יש להחשיבו כאופן שיש בו מצוה לכהנים, שהרי הכהנים מקיימים מצוה קיומית כשעולים לדוכן לישא את כפיהם ביחיד, אך ייתכן כי לא שייך לישראל להכניס את עצמו למעין מצוה קיומית של כהנים, ודוק היטב.

ט. נשיאות כפיים של שני כהנים לעומת נשיאות כפיים של יחיד

נשא כפיו בתחילה ביחיד אם חייב לישא כפיו כשנמצא במקום שיש בו עוד כהנים

כז. מבואר בשולחן ערוך (סי' קכ"ח ס"א) בדיון כהן שכבר נשא את כפיו פעם אחת ולאחר מכן הוזמן לבית הכנסת אחר בו הולכים לישא את כפיו אינו עובר בשלוש מצוות עשה אם אינו עולה לדוכן לישא את כפיו בשנית, כי אין עליו חובה לישא את כפיו בשנית.

והתעוררו הפוסקים לדון, באופן שבפעם הראשונה נשא את כפיו ביחיד, אם יש עליו חובה לחזור ולישא את כפיו בבית הכנסת השני עם כהנים נוספים.

קיים מצוה באופן של קיומית אם יש חובה לחזור ולקיימו באופן של חובות

כח. והנה בזה יש מקום לדון, כי לדעת המנחת חינוך שיש מצוה קיומית כשהוא נושא את כפיו ביחיד, אם כן יש מקום להתעורר האם קיום מצוה קיומית נחשב שכבר קיים את המצוה ביחס לאפשרות לקיימה כמצוה חובות, מה שאין כן מצד דברי רבינו תם שאין חובת כהן אחד אלא מדרבנן, אם כן בוודאי שיש לו לקיים בשנית מצוה נשיאות כפיים מן התורה.

דעת הקצות השולחן לחזור ולישא כפיו עם כהנים נוספים

כט. הקצות השולחן (סי' כ"ג בדי השולחן סי' מ"ז) הביא, כי נהוג להחמיר שאם בפעם הראשונה נשא את כפיו ביחיד, ובפעם השנית יכול לישא את כפיו עם כהנים נוספים, יש עליו חובה לחזור ולישא את כפיו יחד עם כהנים נוספים.

חובת ישראל המצווה להתברך לחזור אחר שני כהנים

ל. כעין זה יש להוסיף ולדון, לפי המבואר (תרי"ם מצות עשה פרק ד' אות י"ח) שיש מצוה לישראל להתברך כשם שיש מצוה לכהנים לברך, האם יש לכתחילה להתברך על ידי שני כהנים או שאין צורך לטרוח בכדי להתברך על ידי שני כהנים, ואם במקום תפילתו הקבוע אין נשיאות כפיים של שני כהנים, אין עליו לטרוח להתפלל במקום אחר, שם יש שני כהנים הנושאים את כפיהם, וצ"ע.

חובות, אלא מצות קיומית, ואילו דעת הטור כי אף ביטול מצוה קיומית, יש בה משום איסור שלא לעבור על שלש מצוות עשה.

דיוק בדברי השו"ע הרב למצוה קיומית בנשיאות כפיים שאינה מחוייבת

יח. סימוכין למהלך זה יש למצוא בדברי השולחן ערוך הרב (סי' קכ"ח ס"ג): "כל כהן שאין בו אחד מהדברים המעכבין שיתבאר, אם לא עלה לדוכן, אף על פי שביטל מצות עשה אחת, הרי זה כעובר בשלושה עשה, 'כה תברכו' (במדבר ו, כג), 'אמור להם' (במדבר ו, כג), 'ושמו את שמי' (במדבר ו, כז), והוא שיהיה בבית הכנסת כשקרא השליח ציבור כהנים, או אם אחד משאר העם אמר לו לעלות, או ליטול ידי, שנאמר (במדבר ו, כג) 'אמור להם', ומתרגמין כד תימור להן, ואם לאו אינו מחוייב כלל לישא כפיו, אלא אם רוצה", משמע קצת שאם הוא רוצה לישא את כפיו הרי הוא חייב לישא את כפיו משום מצוה קיומית זו.

ו. דעת רבינו תם שיש חיוב דרבנן לכהן יחיד לישא כפיו

חילוק לדברי רבינו תם בין כהן יחיד לכהן במקום רבים שלא קראו להם

יט. התוספות (מנחות מ"ד. ב"ה כל כהן) כתבו בשם רבינו תם, כי הגם אומנם שכהן אחד אינו צריך לעלות, מכל מקום מדרבנן יש לו לעלות ולישא את כפיו, והבואר הדברים על ידי המנחם אברהם (סי' קכ"ח ס"ק ט"ז). והנה כפשוטו דברי רבינו תם צריכים יישוב, שהרי זה וודאי שאף לדעת רבינו תם כשש שני כהנים ואין קוראים להם לעלות, אינם חייבים אפילו מדרבנן לישא את כפיהם, ואם כן כיצד זה בכהן אחד יש חיוב מדרבנן לעלות, והרי אין גדר כהן אחד יותר משני כהנים שלא קראו להם, שהרי מזה הוא כל יסוד החילוק בין כהן אחד לשני כהנים, שבהכרח אחד אין חובה לקרוא לכהן לעלות לישא את כפיו.

גדר דברי רבינו תם בתקנה מיוחדת לכהן יחיד שיהיה לו יכולת לישא את כפיו

כ. והיה אפשר לבאר בדברי רבינו תם גדר מחודש, כי במקום שאין רק כהן אחד, שבו מופקע מצויות זו מכל שייכות למצות נשיאות כפיים, על כן תיקנו חכמים גדר מחודש של חיוב ברכת כהנים מדרבנן, אמנם במקום שיש עוד כהנים ורק אחד מהם אינו עולה לישא את כפיו, אשר המצוה מתקיימת גם בלעדיו, בזה לא ראו צורך לחייב בתקנה זו.

אם כי עדיין צריכים לבאר דברי רבינו תם, איפה הוא המקור לכך שחכמינו ז"ל חייבו חיוב זה, שלא מצאנו שיבוא מקור לחיוב זה בדברי חכמינו ז"ל.

מצוה קיומית לדעת רבינו תם מן התורה

כא. עוד יש להעיר בדברי רבינו תם, האם בהכרח דבריו אינם עולים בקנה אחד עם דברי המנחת חינוך, שהרי ייתכן כי עד כאן לא אמר רבינו תם אלא לענין חיוב, שאין חיוב על כהן אחד לברך אלא מדרבנן, אמנם ייתכן שאם הוא נושא את כפיו ביחיד, הרי הוא מקיים מצוה קיומית מן התורה, ויש להסתפק בזה, ואכתי צ"ע.

ז. נשיאות כפיו של אהרן שלא עם בניו ביום השמיני למילואים

הערת אורה על נשיאות כפיו של אהרן שלא עם בניו

כב. ביום השמיני של המילואים נאמר (ויקרא ט, כב) "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים", ובגמרא (שבת פז:) דרשו על זה היום שהיה ראשון לברכת כהנים, וכן למדו מזה בגמרא (מגילה יח, סוטה לה, סוטה לח) דינים שונים של ברכת כהנים, ומבואר שהיה בזה משום דין ברכת כהנים, והעיר בזה הקרן אורה (סוטה לח. ב"ה אהרן), שהרי לא מצאנו שגם בניו נשאו את כפיהם יחד עמו, והוכיח בזה שיש חיוב ומצוה לברך ברכת כהנים ביחיד גם כשאין קוראים לו לעלות.

והנה לדברי המנחת חינוך הדברים מבוארים היטב, כי מאחר וישנה מצוה קיומית בברכת כהנים הנאמרת על ידי כהן יחיד אף שאין קוראים לו לעלות, על כן עלה אהרן הכהן ויברך את ישראל לבדו, בלא שיעלו עמו גם כן שאר בניו הכהנים.

לדעת התוספות היה זה הוראת שעה ולא חלק מנשיאות הכפיים שבכל הדורות

כג. אכן לדברי התוספות צריך ביאור בזה, כי אם נאמר שהוא רק חיוב מדרבנן לעלות לכהן יחיד לישא את כפיו, בוודאי אין שייך לומר שאהרן הכהן קיים חיוב דרבנן זה שעדיין לא היה בימיו, ויש להכריח בזה בדברי הרמב"ן (ויקרא ט, כב) שלא היה בברכה זו משום ברכת כהנים שהצטוו עליה אהרן אחר כך,

גליון קי * פרשת בהעלותך תשפ"ה

בין כותלי ההיכל

בן בכור לאמו שנתגיירה לחומרא ואח"כ לא קיבלה ע"ע עול מצוות, אם צריך לפדות עצמו

ע"ד השאלה שבאה לפני מוריני הרב שליט"א, בהיכל הוראה בדבר גר צדק שנתגייר בבית דינו גירות לחומרא, כי אם אמו של הגר היתה גויה גמורה ונישאת לכהן ישראל וילדה ממנו בת, ולאחר הלידה מסרו אותה לאימוץ אצל זוג יהודי שאינם שומרי תומ"צ רח"ל, והם הביאו את הבת לבי"ד שיגירו אותה על דעת בי"ד, וכך גדלה הבת בביתם ולא שמרה תומ"צ, ואחר שגדלה לא קיבלה עליה מצוות כפי ההלכה [ומאידך גם לא מחתה כי לא ידעה שהדבר תלוי במחתה], והלכה הבת ונישאת לאחד מישראל [כי חשבה שהיא יהודיה כשרה] ולהם נולד בן ומלו אותו על ידי מוהל ישראל שומר תומ"צ, והבן הזה (שהוא השואל) בא עכשיו לפנינו וברצונו להתגייר לחומרא, שאולי הגרות של אמו לא היתה גירות כהלכה. ואמנם עשו לו הגירות בקבלת עול מצוות ובהטפת דם ברית ובטבילה כדת וכדין, ככל סדר הגיור שהובא בספרי היכל הוראה (ח"ב הוראה קסט).

אמנם אחר עשיית הגירות, שאל הגר להיות שהוא בכור פטר רחם לאמו אם צריך לפדות את עצמו על הצד שהגירות של אמו פעלה להחשיבה כת ישראל שהרי נתגיירה בקטנותה על דעת בי"ד ולא מחתה כשגדלה, וא"כ נמצא שהוא פטר רחמה של אמו מישראל וצריך לפדות את עצמו, ואחד מחברי הבי"ד אמר שלכאורה יש מקום לדבריו, וכיון דפדיון הבן הוא חיוב דאורייתא אולי צריך לקיימה אף שהוא רק ספק.

והורה בזה מוריני הרב שליט"א הלכה למעשה, שאין לו חיוב לפדות את עצמו ואפילו על צד הספק, דהרי מעיקרא דדינא הגירות של אמו לא חלה כלל וכלל, כי מעולם לא קיבלה על עצמה לקיים המצוות, שהרי אף שנתגיירה על דעת בי"ד מ"מ נתגדלה בבית של יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות רח"ל וכשנתגדלה לא קיבלה על עצמה תורה ומצוות, ונמצא שדינה כגויה גמורה וגויה הנשואה לישראל רח"ל אין הבן שפוטרו את רחמה חייב בפדיון, שכן לא פטר רחמה של ישראלית אלא של גויה. [ואל יעלה בדעתך שמא יהיה דינה כגר קטן שנחלקו בו הראשונים בכתובות (יא ע"א), דזה ודאי אינו ענין לגדון דידן, כי הרי אותה בת גדלה בבית שאינם שומרי תומ"צ רח"ל ובכח"ג לא פעלה הגרות בקטנות כלום].

פסקי דינים * תשובות * הוראות

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נא"כ ד"ר היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסדארפער שליט"א
מטרייל פוסקי דורית ובעל שו"ת היכל הוראה • זי"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

מנהל שאלות ותשובות
שקלו על שולחן ההיכל לפני מוריני הרב שליט"א

רצועות של תפילין שיש ספק שהשחרו ע"י גוי אם הן כשרות או לא

רצועות של תפילין שיש חשש שמא הושחרו על ידי גוי, הרי שערות אלו כמות שהן אינן כשרות לרצועות תפילין, שהרי אפילו אי נימא שעל ידי פעולתו הראשונה של בעל המפעל היה כל העור צבוע בשחרות בכל המקומות, מכל מקום הרי כשסייב הגוי את החבית צבע שוב את העורות מחדש וצביעה זו היתה על ידי גוי שלא לשמה. ואף שבעל המפעל היהודי סובב את החבית מחדש ושוב נצבעו העורות לשמה בפעולת היהודי, מ"מ ודאי אין להכשירם, כי יש חשש שנצבעו שלא לשמן.

אם יש להקדים כהן בחתימות על כרוזים ומודעות וכדומה

אם יש ענין להקדים כהן בחתימה על כרוז וכדו' מדין 'וקדשתו', הנה דוקא כאשר מכבדים את הכהן בעליה לתורה או לדרוש ברבים וכיוצ"ב, שם הכהן קודם לאחרים, אבל כשחותמים על מודעה וכדו' אין הכרח ליתן לכהן מקום בראש, דהנהן הרשות בידו לקבוע את מקומו היכן שירצה לחתום, ובדאי אין בזה משום 'וקדשתו' שהרי אחרי שהכהן חתם על המודעה מה משנה לו היכן חתימתו תופיע, לא כן כשמכבדים את הכהן לדרוש וכדו' אז אין הדבר בידו אם הוא קודם לאחרים או אחרים קודמים לו, וסמכות זו נתונה בידי המארגנים, על כן שפיר מוטל להקדים את הכהן, ולכן כשיש אסיפה וכדו' ומפרסמים ברבים את רשימת הדרשנים ודאי שמדין 'וקדשתו' צריך להקדים את הכהן [כמובן באופן ששוים בחכמה ובמנין שנותם].

1. בתשובה ארוכה שבשו"ת היכל הוראה ח"ה (הוראה ו) בא עובדא לפני מוריני הרב שליט"א, במפעל של רצועות תפילין שעושים רצועות שיש להם שחרות משני צדיהן, ודרך הכנת העורות כך הוא, מכינים חבית עם צבע ומטבילים העורות אחד אחד בתוך החבית ומוציא אותם, והמגיש עובר עליהם לראות שהצבע נקלט בכל שטח העור ואח"כ חוזר ומניח בתוך החבית לכמה שעות כדי שייקלט הצבע גם בתוך עובי הרצועות. אלא שהפעם כדי לחסוך בהוצאות, החליט בעל המפעל לבלע את פעולת ההשחרה באופן אחר [והיתה זאת פעולה נסיונית], דהיינו שהכניס את כל העורות יחד לתוך המים ואח"כ הוסיף להמים את אבקת הצבע וסייב את החבית בידיים כמה שעות כדי שייגע הצבע בכל המקומות, [והיתה כוונתו שבושה שמסבב את החבית בידיים הרי זה מלאכת יד, ובכך חוסכים שאין צריכים להכניס העורות אחד אחד ולהוציאם, ושוב להכניס למים עם הצבע, אלא די להם בהכנסה הראשונה, וכמובן שזה חוסך בהוצאות וגם פחות מלכלך]. לאחר שסיימו לסובב את החבית השאירו העורות בתוך הצבע כדי שייקלט הצבע גם בעובי הרצועות, ועד כאן היתה המלאכה על ידי ישראל ובכוונת לשמה, [והיתה דעתו ששכונת העורות מן המים יבדוק אם נקלט הצבע בשטחו החיצוני כדבעי], אלא שלמחרת בבוקר בא לשם פועל גוי שעובד במקום וסייב את החבית כמו שראה ביום אתמול שעשה בעל המפעל פעולה נסיונית זו [ובעל המפעל שכח להזהיר שלא יסייב את החבית], ומיד כשהבחין בעל המפעל שהגוי מסבב את החבית, נגש מיד אל החבית וסייב אותה בכוונת לשמה, וזאת כדי לטפל פעולתו של הגוי, ועתה שאלנו מה דינם של רצועות אלו, דאולי גם אחרי שסובב החבית בידיים לא נקלט הצבע בכל הפניות, שהרי העורות שאלתם מה דינם זה על זה ואפשר דגם אחרי שסייב החבית נשארו מקומות שהצבע לא בא אליהם, וא"כ כאשר הגוי סייב את העורות באופן מהיר בהרבה, על ידי פעולתו הושלמה פעולת הצבע באותן המקומות. נמצא שצביעת מקומות אלו היתה שלא לשמה. שהרי כבר פסק בשו"ע (אורח חיים ס"ג סעי' ד): טוב שישחרו ישראל לשמן, ולא גוי. ועל זה כתב הרמ"א, ומיהו בדיעבד כשר אם השחיר עור הבתים, אבל הרצועות אפי' בדיעבד, פסול. ע"כ. נמצא א"כ כל שיד גוי באמצע אפילו בדיעבד פסול, ובעורות אלו יש לנו ספק שמא כבר היו שחרות קודם כדבעי וא"כ לא עשה הגוי כלום, או שמא יש מקומות שלא נקלט בהם הצבע וכשהגוי סייב את העורות רק אז נקלט הצבע במקומות שעידין לא נקלט הצבע.

2. בנימוק הדברים כתב מוריני הרב שליט"א בהיכל הוראה ח"ה (הוראה יד), דהנה בהגדרת ההלכה ד'וקדשתו' כבר האריכו בספרים, וכן האריך בזה מע"כ בספרו החשוב חסד לאברהם (ענין קנה ואילו), והעיקר העולה דמקור דין זה הוא בגמ' (מסכת יומא ע"ב): וקדשתו לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון ולברך ראשון ולטול מנה יפה ראשון. והנה בפשטות דין זה הוא רק על דברים שבקדושה, אולם רש"י בגיטין שם מבאר דקאי לכל הדברים, ועיין במשנה ברורה (סי' א' סק"א ו') וכתבו הפוסקים דכלל לפתוח ראשון הוא להיות ראש המדברים בכל קבוצ עם ולדרוש תחלה, וה"ה גיטיה דבר בראש וכו', ומ"מ אם הכהן רוצה לחלוק כבוד לאחר, בכל זה רשאי ורק בקריאת התורה אינו יכול למחול, וכדלעיל בסיומן ק"ה במ"ב סק"ט ע"י.

ואנב אורחא אינן מורייני הרב את אשר שמע שמרן הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, שכידוע היה עונה מידי יום על עשרות מכתבים באגדה והלכה, הוא מקפיד להקדים את תשובותו לכהנים השואלים מדין 'וקדשתו'. ובפשטות נראה דאז הנחה זו מעיקר הדין, שהרי הכהן עצמו וגם שאר העם אינם יודעים למי הקדים. והאמת הוא דאם נאמר ש'וקדשתו' הוא דין דאורייתא, א"כ מדוע הוצרכו לתקן שכוון יקרא בראש דלא לית' לאנציו, והא מקרא מפורש יש לנו לדין זה.

ומרן החת"ס בחידושיו לגיטין כתב, דלכאורה יש כאן תרתי דסתרי, דהא קיי"ל מעלין בקודש ואין מורידין ואחרון אחרון חביב, וכמו שמצינו בספר תורה שהביאו לכהן גדול (וימא סח ע"ב) מן הקטן אל הגדול, ולפי זה היה צריך להקדים ראשון ואחרון לולי ואחריו לכהן, ורק משום דלא אתי לאנציו התקינו שהכחו הוא הקורא ראשון. במה דברים אמורים, באופן שיש לחוש דאז לאנציו, כמו בקריאת התורה וכדו', אבל כשמסדרים ממדעה את סדר החתימות אין לכהן נפק"מ היכן מופיע חתימתו, ופוק חזי מאי עמא דבר בכרוזים שיוצאים מזמן לזמן, שלא מקפידים להציג

הקוצר בשדה של חברו, אם צריך לברך ברכת השולח ברכה בכרי הזה
 מי שעוסק במצות עבודת יד שתהינה שמורות משעת קצירה, והוא הולך בשדה וקוצר החטים, ועכשיו רוצה למוד לאחור, כדי לדעת כמה לשלם לבעל השדה וכמה צריך להפריש מהם תרומות ומעשרות [תרומות ומעשר]. אין לו לברך כלל ברכה "ברוך השולח ברכה בכרי הזה", כי עיקר הברכה נתקנה בשביל בעל השדה ולא בשביל הקונה, דהנה יש להסתפק אם הברכה היא על ההווה.³

את חתימתו של הכהן בראש חתומות. אמנם לענין אם יש להקדים בשעת מעמד החתימה, ודאי שיש ענין לכך את הכהן שיכתוב קודם את חתימתו ורק אחר כך שאר אנשים, והדבר מצוי בעדי כתובה שחוזמין על הכתובה, שאז יש ענין להקדים את הכהן שיחתום ראשון.

3. בחלק ה' (הוראה יז) השיב מורינו הרב שליט"א, דהנה מקור ברכה זו מבוואר בגמ' בבא מציעא (מב ע"א) וכן נפסק להלכה בשו"ע (א"ח סי' רל סעי' ב) וז"ל: הנכנס למוד את גרנו, אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלקי שתשלח ברכה בכרי הזה, התחיל למד, אומר: ברוך השולח ברכה בכרי הזה, מדד ואח"כ בירך הרי זה תפלת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין. וכתב במשנ"ב (שם סק"ד), בשם האליה רבא, דיאמר בלא הזכרת השם, דדוקא במודד כדי לעשר מצוינו שהבטיח הקב"ה ברכה עד בלי ד', כמה דכתיב הביאו את כל המעשר וגו' ובחזוני נא בזאת וגו' והירקותי לכם ברכה עד בלי ד' ע"כ.

והנה ברכה הזו שהבטיח הקב"ה עשר בשביל שתתעשר (תענית ט ע"ב), היא ברכה על העתיד, שלשנה הבאה ימצא עשרה שעירים, וכפי שביאר לפי זה ההפלאה בספרו פנים יפות (סוף פ' קרח) מה שלגבי תרומות נאמרה הברכה (כ"פ שטא) "איש אשר יתן לכהן לו יהיה" ודרשו חז"ל יהיה לו הרבה, ואילו לגבי מעשרות כתיב "עשר תעשר", ודרשו חז"ל שבשנה הבאה יהי לו פי עשר, שהמעשר של אז יהי כמו יבול של שנה זו. ויש להבין מדוע ממעשר הברכה היא רק בשנה הבאה ולא מיד, וישיב בפנים יפות שם, שבתרומה נותן מאומד לכן יכול לחול הברכה השנה בכרי שיתרבה ויהיה יותר, אבל במעשר דבעי למדוד אותו שיהיה עשירית לא פחות ולא יותר, אם כן אין הברכה יכול לחול, כיון שהוא דבר המדוד, לכן חל הברכה לשנה הבאה דייקא עכ"ד ודפח"ה.

ואף שמצוינו בחיי אדם (כלל סה סעי' ו) דסוחר כשמונה וסופר מלאי חנותו, הוא אומר יהי רצון שתשלח ברכה בסוחרו של חנות הזה. וודאי דלדברי הרמב"ן אין הכוונה שבכרי בשו"מ דהא לא מיירי הכא בתרומות ומעשרות אלא בתפילה בעלמא, וזה שייך בכל דבר, ובשיירי כנה"ג המובא בכה"ל (א"ח סי' רל אות יב) כתב, שאין העולם נוהגין בזה דסומכין על מש"כ הרב בכ"מ בשם הריטב"א שלא חייבו ברכה זו אלא בהולך להפריש תרומות ומעשרות.

ומעתה כיון שכאן מיירי בקונה החטים עצמן ולא את השדה, והוא המודד את הכרי בשביל לידע כמה לשלם לבעל השדה ולדע גם כמה צריך להפריש ממנו מעשרות, בהכרח שהברכה היא בשביל שנה הבאה וזה ודאי לא שייך אלא אצל בעל השדה.

רחיצת זקנים במקוה אשר נעזרים על ידי בניהם

בימי מילי דהוראה שח מורינו הרב שליט"א השבוע בענין רחיצה עם הקרובים, והוא במה שמצוי עפ"י רוב שזקנים וישישים הולכים יחד עם בניהם למקוה ואינם חשים לכלום, ולכאורה תמוה איך מקילים בזה. ונראה דמקור הנהגה זו בדברי הגמרא שם בשבת (מא ע"א): ואמר רבי ירמיה, אנא חזיתיה לרבי אבהו שהניח ידיו כנגד פניו של מטה, ולא ידענא אי נגע אי לא נגע. פשיטא דלא נגע, דתניא, רבי אליעזר אומר, כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם, אמר אביי, עשאוה כבולשת. דתנן בולשת שוכנסה לעיר, בשעת שלום, חביות פתוחות אסורות, סתומות מותרות. בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות. לפי שאין פנאי לנסך. אלמא כיון דבעית לא מנסכי, הכא נמי כיון דבעית לא אתי להרהורי, ע"כ.

מבואר א"כ דהיכא דאיכא ביעתותא לא חיישין להרהורי, נמצא שבאופן שהבן דואג לאביו ומרחיצו במקוה ליכא למיחש להרהורי, ובפרט שהאב סומך על בנו יותר מעל איש אחר שיעשה כל הצרכיו ויחיה לו עצהיו"ט. ומכל מקום אם יכול הבן להעמיט אדם אחר במקומו שיטפל ויעזור לאביו כמו שבן מטפל ועוזר לאביו, ודאי שזה עדיף.

הלכה והוראה בישראל

תשובת מורינו הגאב"ד שליט"א בענין לשחוט ולזרוק אפרוחים שמצא במרפסת ביתו שאינו יכול לקיים בהם מצות שילוח הקן

בס"ד, { ערש"ק י"א ניסן תשע"ד לפ"ק },
 בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
 נשאלתי משו"ב מומחה ע"ד שנמצא במרפסת ביתו קן ציפור של תורים ובני יונה עם אפרוחים ושכח להפקיד מקומן, ומטעם זה אינו יכול לקיים בהם מצות שילוח הקן אחרי שכבר זכה בהן והוא מזומן, ויונים אלו דרכם לעשות לכלוך רב, והנה עכשיו כשמנסים בביתו לקרואת חג הפסח הבעל"ט הם מפריעים לו מאד בנקיון הבית, ולכן הוא רוצה לשחוט את האפרוחים ולזרוקם באשפה כי אין לו שום תועלת מהם שבשרם דל ביותר, והוא שואל אם מותר לעשות כן.

והוריתי שמותר לו לשחוט האפרוחים אבל בתנאי שיתנם לבעלי חיים, כי צריך שיהיה לשם איזה מטרה, דאם שוחט אותן בלי שום מטרה הוא עובר על צער בעלי חיים ובל תשחית וקונה בנפשו מדת אכזריות.

וכמו שכתב הנודע ביהודה (מהר"ד י"ד סי' י) לענין אם מותר לבן ישראל לצוד ציד, וכתב דמשום צער בעלי חיים ליכא כמו שהאריך מהר"א בפסקים וכתבים (תרומת הדשן סי' קה) שכל דבר שיש בו צורך להאדם לית ביה משום צעב"ח (הביאו הרמ"א בשו"ע אבה"ע סי' סה סעי' יד), וגם לא שייך צעב"ח אלא לצערו ולהניחו בחיים, אבל להמית בהמות וחיות וכל מיני בעלי חיים לית ביה משום צעב"ח, וכן מוכח בחולין דף י"ב ע"ב עקרבא להו, איכא צעב"ח, קטלנא להו, איכא משום בל תשחית, הרי אף שהשיב לו על עקרבא דאיכא צעב"ח, אפ"כ אמר קטלנא להו. וא"כ אין בנדון שאלתו משום צעב"ח, אלא דבנד"ד איכא משום בל תשחית, ואף שהוא מדרבנן מ"מ שורשו הוא ממה שאסרה התורה בקציצת עץ מאכל, והנה שם כתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרותו וגו', וא"כ כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון שלא ישחית דבר שיכול האדם ליהנות ממנו לא

ישחית ויפסיד אותו ההנאה, עכ"ל הנוב"י. אמנם בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קמ) הביא כמה ראיות, שגם בהריגה שיש צער בעלי חיים, וכן בשו"ת שואל ומשיב (מהר"ד סי' סה) כתב להוכיח מדברי החינוך (מצוה תנא) שיש בהריגת בעלי חיים משום צערי בעלי חיים.

הנה כי כן הוריתי לו שיעשה איזה שימוש בעופות השחוטים ויכול ליתנם לאוכלם לבעלי חיים, ולענין שאלתו אם יש לברך על שחיטה זו, נראה פשוט שאין לברך וכמו שכתב בשמלה חדשה (סימן יט סעי' א'), דאע"ג דשחיטה מוציאה אדם נבילה, מ"מ מצות זביחה גבי אכילה כתיב. וכשאנו נאכל אין מצות שחיטה, וכבר כתבתי מענין זה בספרי היכל הוראה (ח"ד הוראה עב), וכן אם יש בזה מצות כיסוי הדם עיי"ש.

רשמתי את אשר חנני השי"ת
 משה בראנדסדארפער

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
בארה"ק העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

יחשלים	ח"פה
בית שמש	קריית ספר
בית	נתיאל
בני ברק	טבריה
טול סטון	עפ"ת
אשדוד	אור הגנוז
חצר	טף הגליל
תענה	

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' הרב זוננפלד 3 ט' 02-5322775

מוצ"ש ומוצאי יום מחצית שנה	שבת ויו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	ערש"ק וערב יו"ט
10:00 לפנה"צ עד 1:00	רבע שעה קודם השקיעה עד 1:00	לפנה"צ 1:00 עד 1:00
עד 9:00 בערב	עד 1:00	עד 1:00

ע"פ תקנת רבינו מרן ז"ל ע"ש שאלת דחופות או שאינה מובלת דיוח, בכל עת זמן בימים ובלילות.

בית בנו הדומ"ץ
 הרב ג' שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מההיכל
 רחוב רבינו גרשום 5 [בניסא א' קומה 2] י"א 0527155774

לב הלהבה

ו"ל ע"י מפעל 'שונה הלכות' להחזוק לימוד הלכה לפני הישיבות בארצה"ק

אליבא דהלכתא

מלאכת מחתך

לחתוך פירות ומזונות

ה. כבר כתבנו בהקדמה שאין איסור 'מחתך' באוכלין, ולכן מותר לחתוך פירות או מזונות לפי מדה מסוימת, אפילו שרוצה ומקפיד על מדה זו (ע"י מנ"ח מוסד השבת מלאכת מחתך אות ג', וע"י חיי"א הובא במשנ"ב שם ס"ק ר"ב י"ז).

לחתוך תרופה (מעדעצי"ן) לשנים בשבת

ט. כתבו הפוסקים שמותר לחתוך תרופה (מעדעצי"ן) לשנים ואין בו משום מלאכת מחתך (ע"י שש"כ פ' ל"ג, וע"י בהע"ל טעם הדבר כיון דאין מחתך באוכלים).¹

פתיחת אריזות בשבת

י. שקית גייר המכילה כפית אחת של סוכר. ויש בראשה ניקוב המסמן את מקום הפתיחה, נחלקו הפוסקים אם מותר לפותחו בשבת, יש אומרים שאסור לקרוע את השקית במקום הסימון הזה, ויש אומרים שמותר לפתחו בשבת.²

יא. קופסא (באק"ס) במקום שמחותר ומסומן שם. יש שכתבו שמותר לפתוח קופסא של מצות או ביסקוויטים וכדומה, במקום שמחותר ומסומן שם,³ אבל אם מריקו מיד ואינו משתמש בו עוד נחלקו הפוסקים בזה וכמו שכתבנו לעיל (ע"י שש"כ פ"ט סע' ד' בשם הגרש"א).⁴

ב. דעת הגרש"א א"צ"ל, ואין לחוש משום איסור מחתך כיון שאינו מכוון לחתוך לפי מדה או בקו ישר, וכל כוונתו רק להפריד הגביעים זה מזה רק עושה זאת במקום היותר נוח. ע"י אחר"ש פ' י"א הע"ס. וגם אין בו משום מכה בפטיש כיון שצורת הגביעים כבר נגמרה מוקדם רק השאירו אותם מחוברים באופן שיוכלו להפרידם זה מזה ואינו נקרא גביע שאינו גמור. **ג. מחלוקת הפוסקים.** יש האוסרים משום איסור מכה בפטיש דהרי לא היו מעולם שני כלים נפרדים ומתקן עכשיו מנה, וכמו שנפסק בשולחן ערוך (ס"י תק"ד ס' ח') דאסור לחתוך ביום טוב פתילה לשנים. ויש אומרים שמותר לחתכו כרגיל בשבת, כיון שהכלי כבר נגמר אין לאסורו משום שעושה שני כלים בשבת, דהא אינו מוכח שרוצה לעשות שני כלים רק שוברו באמצע משום דנוח לו לפתחו שם, ומשום קורע יש להתיר כיון שהוא גוף אחד, ומשום איסור מחתך ליכא כיון שאין לו נפקא מינא במדה רק שוברו שם משום דנוח לו לפתחו שם. ד. ואפילו שאינו צריך לדבר הנחתך, כיון שמקפיד במדת הידועה הצרכה לו מקודם, וכע"י מה שכתב בספר כפת תמרים (סוכה ל"ג ע"ב) לענין ענבי הדס דאין ממעטין ביום טוב משום מחתך אפילו שאינו צריך לענבים הנחתכים ממנו. ה. ונ"ע בחיי אדם (שם) שאם יש לו כלי שיש בו נקב ורוצה לתקנו על ידי אוכל, חייב משום מלאכת מחתך כשחותכו לפי גודל הנקב. ו. וכתב בשש"כ (למנוח ע"י טעם דבר דאין משום מחתך בתרופות (מעדעצי"ן) כיון דעיקר מלאכת מחתך היא כשמקפיד על המדה, אבל בנידון דיון לא איכפת ליה על המדה ובאורן וברובן ואם ישרר לשלושה חלקים, רק צריך לכמות של תרופה זו ואינו צריך למדת התרופה. ז. משום מלאכת מחתך, דהרי כשפותח השקית במקום הנקב נוצר פתח ראוי. ח. כי אין כוונתו על החיתוך הישר שנוצר, רק כוונתו לחתוך במקום שבו הנייז נקרה בקלות, ועוד, כיון שאין משתמשים בה שימוש חוזר אין חשיבות לחיתוך הנעשה בנייר (וע"י שר"ת מנח"ש ח"ב ס' ב'). ט. דהרי בדרך כלל מקפידים על המדה. י. כיון שאינו צריך למדה זו ולא ישתמש בו עוד,

הקדמה

א. אחר השרטוט חותכים את העור, והמחתך עור או גייר וכן שאר בגד שהדרך להקפיד על מדתו חייב, וכל זה אם מכוונים לחתוך לאיזה צורך ומדה, אבל אם מחתכים דברים אלו בדרך הפסד או בלא כוונה לזה אלא כמתעסק או כמשחק וכדומה אין כאן חיוב, ומכל מקום יש כאן איסור מדרבנן.

כמו מקצת מלאכות גם מלאכת מחתך אינה נוהגת באוכלים, אפילו הם רק מאכלי בהמה, ואפילו אם אין מחתכים לצורך אכילה וכגון לחתוך תבן לחצוצר שיניו (ע"י שר"ע ס' שש"כ סע' ד'), ובעזרתו ית' יתבאר להלן.

גביעי לבן (יאגור"ט, ולעבע"ן) המחברים יחד

ב. דגו הפוסקים האם מותר להפריד גביעי לבן (יאגור"ט, ולעבע"ן) המחברים יחד בשבת, יש האוסרים להפרידם בשבת משום איסור מחתך*, ומשום איסור מכה בפטיש, ויש שהתירו להפריד הגביעים זה מזה.⁵

דוגמאות לאיסור מחתך

ג. לחתוך הדס לפי מדה מסוים. אסור לחתוך הדס לפי מדה מסוים כדי לתנו לחבירו (ע"י ביאד"ל ס' שש"כ ב"ה אחד).

א. כיון שעשוי ומוכן לכך להפרידו לפי מדתו דווקא יש בו משום מחתך (ע"י קובץ מבית ילי ח"י עמ' מ"ה בשם בעל שטת הלוי, ושו"ת קנה בושם ח"ב ס' י"א). ב. דעת הגרש"א א"צ"ל, ואין לחוש משום איסור מחתך כיון שאינו מכוון לחתוך לפי מדה או בקו ישר, וכל כוונתו רק להפריד הגביעים זה מזה רק עושה זאת במקום היותר נוח. ע"י אחר"ש פ' י"א הע"ס. וגם אין בו משום מכה בפטיש כיון שצורת הגביעים כבר נגמרה מוקדם רק השאירו אותם מחוברים באופן שיוכלו להפרידם זה מזה ואינו נקרא גביע שאינו גמור. **ג. מחלוקת הפוסקים.** יש האוסרים משום איסור מכה בפטיש דהרי לא היו מעולם שני כלים נפרדים ומתקן עכשיו מנה, וכמו שנפסק בשולחן ערוך (ס"י תק"ד ס' ח') דאסור לחתוך ביום טוב פתילה לשנים. ויש אומרים שמותר לחתכו כרגיל בשבת, כיון שהכלי כבר נגמר אין לאסורו משום שעושה שני כלים בשבת, דהא אינו מוכח שרוצה לעשות שני כלים רק שוברו באמצע משום דנוח לו לפתחו שם, ומשום קורע יש להתיר כיון שהוא גוף אחד, ומשום איסור מחתך ליכא כיון שאין לו נפקא מינא במדה רק שוברו שם משום דנוח לו לפתחו שם. ד. ואפילו שאינו צריך לדבר הנחתך, כיון שמקפיד במדת הידועה הצרכה לו מקודם, וכע"י מה שכתב בספר כפת תמרים (סוכה ל"ג ע"ב) לענין ענבי הדס דאין ממעטין ביום טוב משום מחתך אפילו שאינו צריך לענבים הנחתכים ממנו. ה. ונ"ע בחיי אדם (שם) שאם יש לו כלי שיש בו נקב ורוצה לתקנו על ידי אוכל, חייב משום מלאכת מחתך כשחותכו לפי גודל הנקב. ו. וכתב בשש"כ (למנוח ע"י טעם דבר דאין משום מחתך בתרופות (מעדעצי"ן) כיון דעיקר מלאכת מחתך היא כשמקפיד על המדה, אבל בנידון דיון לא איכפת ליה על המדה ובאורן וברובן ואם ישרר לשלושה חלקים, רק צריך לכמות של תרופה זו ואינו צריך למדת התרופה. ז. משום מלאכת מחתך, דהרי כשפותח השקית במקום הנקב נוצר פתח ראוי. ח. כי אין כוונתו על החיתוך הישר שנוצר, רק כוונתו לחתוך במקום שבו הנייז נקרה בקלות, ועוד, כיון שאין משתמשים בה שימוש חוזר אין חשיבות לחיתוך הנעשה בנייר (וע"י שר"ת מנח"ש ח"ב ס' ב'). ט. דהרי בדרך כלל מקפידים על המדה. י. כיון שאינו צריך למדה זו ולא ישתמש בו עוד,

תשובה בהלכה

אינו צריך להמתין אחר אכילתו שש שעות ויכול לאכול אחר כך מאכלי חלב (ע"י שר"ת רב פעלים ח"ג אר"ח ס' י"ג, וע"י שו"ת ברכה שם ס"ק ל"ב, דע"ת שם ס' ע' וכו"ח שם ס"ק ב"ד), [וכתבו הפוסקים שהמחמיר לעשות קינוח והדחה תבוא עליו ברכה (ע"י דע"ת שם, כח"ח שם)].

וכן מאכל פרווה וכגון חלה שנתחמם על גבי קדירת בשר מכוסה, שאינו צריך להמתין אחר אכילתו שש שעות (ע"י בא"ח שנה ב' פ' שלח ס' י"ג, שר"ת אג"מ י"ד ח"ב ס' כ"ז, שר"ת שבת הקהתי ח"א ס' רי"ז).

ונזכר לאחר הברכה, אם כבר עבר שעה יטעום מעט כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, ואם עדיין לא עבר שעה מעט אכילת הבשר לא יטעום כלום ממאכלי החלב ואימור 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (ע"י שר"ת בא"מ ח"ד ס' כ"ד, ותשובות והנהגות ח"ב ס' שפ"ט).

האם צריך להמתין שש שעות לקוגל שנתחמם בתנור יחד עם בשר

תשובה: מאכל פרווה כדוגמת קוגל שנאפה בתנור יחד עם בשר, דהיינו שקיבל זיעה מבשר,

אם שכח והתחיל לאכול מאכלי חלב בתוך שש שעות לבשר

תשובה: אם שכח והתחיל לאכול מאכלי חלב בתוך שש שעות לבשר, יש המקילים שיכול להמשיך ולגמור אכילתו (ע"י דעת קדושים ס' פ"ח סע' ב', הובא בהכ"ח שם ס"ק ח'), אך הכרעת פוסקי זמנינו שיפסיק אכילתו ולהמתין עד שיעברו שש שעות (ע"י שבת הקהתי ח"ב ס' רמ"א).

נזכר לאחר הברכה. יש שכתבו שאם בירך על מאכלי חלב בתוך שש שעות מאכילת הבשר

האם האשה נגדרת אחר קבלת שבת של הבעל

על בני הבית, דאפילו דלדעת בה"ג נאסרו בני הבית ע"י הדלקת האשה (עי' שרע שם סעי' י'), הלא שאני בהדלקה כיון שרק היא מדלקת בערב כל בני הבית וההדלקה סוף כל המלאכות הוא בבית, משא"כ בתפילה שכל אחד ואחד מתפלל בפני עצמו במה יחול על בני הבית השבת, אם גדול הבית רוצה למהר לקבל שבת שפיר חל עליו ע"י שהתפלל, אבל בני הבית אמאי לא היו אסורים?

ויש שטענו עוד לדחות דברי הפרי מגדים (שם) דבאמת כמעט רוב השנה אינו מקדים להתפלל בערב שבת והיא מדלקת קודם תפילתו, חוץ מ' חרשים של ימות הקץ שבו הוא מקדים להתפלל והאשה מאחרת הדלקתה אחרי תפילתו, ובה גילה דעתו בתפילתו ברכו ימות השנה שמתפלל אחרי הדלקתה שדי לו בתוספת קדושת שבת בזמן קצר מזמן ברכו כשהיא מקבלת שבת, אלא אדרבה רוצה שבת שתקבל שבת מעת ההדלקה שזה הרבה זמן קודם תפילתו, וכל מה שעקבל שבת בימות הקץ בימים הארוכים לא משום קדושת תוספת שבת הבעור בקרביו הוא עושה אלא מטעם שכבר עייף ויגע ולעול ולמשא עליו להמתין עד זמן הקבלה, ואם כן למה בני ביתו מוכרחים לקבל שבת כשהוא מקבל שבת אם אינם רוצים (עי' שו"ת אגרות משה ח"א סי' ל"ח, ועי' שו"ת באר משה ח"ב סי' ס"ז).

לדחות שבת הדוחים את דברי הפרי מגדים לגבי דין

ויש שכתבו לדחות סברא זו שבאמת אין האשה רוצה לקבל שבת ולכן אינה נגדרת אחר תפילת בעלה ואם כן אין לנו שום ראיה מדברי הפרי מגדים לעיל, שאפשר לומר שדברי הפרי מגדים שאין האשה נגדרת אחרי תפילת בעלה שרירים וקיימים, דמה נפק"מ מאיזה סיבה מקבלים שבת מבעוד יום, סוף סוף זה קבלת שבת לשם קדושת שבת גמורה וחלים עליהם כל ההלכות, ובכלל זה שהאשה נגדרת אחרי הבעל (עי' שו"ת שבט הלוי ח"א סי' ל"ה אות ב').

הכרעת הפוסקים

ומצינו דעות הרבה בפוסקים לכאן ולכאן יש שכתבו שהאשה נגדרת אחרי תפילת בעלה ואסורה לעשות מלאכות מאז שהתחיל להתפלל (וכדעת הפ"א שם, ומק"ח שם, קצו"ש ברה"ש סי' ע"ה ח"א, שו"ת שבט הלוי שם, ע"י תשובות והנהגות ח"א סי' פ"ב), ויש שכתבו שאין האשה נגדרת אחרי תפילת בעלה ומותרת לעשות מלאכות ולהדליק הנרות אפילו אם כבר התחיל להתפלל (עי' תורת חיים שם, ועי' שו"ת א"ח שם חלק ב' א' הציבור קבל שבת את ה' שו"ת מהר"י שטייף אר"ח סי' מ"ב, שו"ת באר משה שם שמוציא אינה נגדרת אחר בעלה אבל כיון להחמיר).

ומסתמית השולחן ערוך (שם סעי' ע"א) נראה שאין האשה ובני ביתה נגדרים אחר תפילת הבעל הבית ממה דכתב "יש אומרים שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה, מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה", ולא פירש לחלק בין אם מצוה את בני ביתו לעשות מלאכה או אדם אחר שאינו מבני ביתו, ולכן אם מתפלל ביחידות אין האשה נגדרת אחרי תפילת הבעל הבית, אבל אם מתפלל בבית הכנסת קבוע שבו מתפלל תמיד לאדם, כקבלו הציבור את השבת שנפסק בשולחן ערוך (שם סעי' ע"א) "אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת המיועט נמשכים אחריהם בעל כרחם" (עי' משנ"ב שם ס"ק נ"א) וכן בעי' שיש בה בני כנסתו הרבה אין אחת נמשכת אחר חברתה ואפילו אם באחת רוב, אבל אם עושה מנין בביתו אפילו מנין קבוע בשל אצל הרוב).

היצוא להלכה

מצינו דעות בפוסקים האם אשה ובני ביתה נגדרים אחרי תפילת בעל הבית, ולכן אסורים לעשות מלאכות כשהתחיל להתפלל קבלת שבת וברכו, או שאינה נגדרת ויכולה עוד להדליק נרות ולעשות מלאכות אפילו שכבר התחיל להתפלל, ולדעת הרבה אחרונים יש לחלק אם הוא מתפלל ביחידות שאינה נגדרת אחרי תפילתו ויכולה עדיין להדליק נרות עד זמן ההדלקה, ובין אם הבעל מתפלל בצבור שכולם נגדרים אחרי תפילת הציבור וצריכה להדליק קודם שהתחיל הציבור קבלת שבת וברכו.

ביאור השאלה: בארצות שונות כגון בערי אירופה וכדומה דימות הקץ ארוכים מהרגיל, ואינם רוצים להתחיל את סעודת השבת בשעת מאוחרת בלילה, יש הנוהגים להקדים להתפלל בזמן פלג המנחה, ויש לחקור האם האשה נגדרת אחר תפילת הבעל וממילא אסורה לעשות מלאכות, ואינה יכולה להדליק הנרות רק לפני התחלת הציבור את תפילת קבלת שבת, או שיכולה להדליק את הנרות אף ששכבר חזר בעלה מתפילת קבלת שבת (בשעריין לא הגיע זמן הדלקת נרות).

הנימוק: והנה בנידון זה נשתברו הרבה קולמוסים, ולא יכולנו להעמיס את הכל על עמוד אחד, לכן אמרנו נכלה נא לאישי, ונפרט כמה מראי מקומות בעניין.

להוכיח דאין האשה נגדרת אחרי תפילת בעלה

יש שרצו להוכיח דאין האשה נגדרת אחר תפילת בעלה, ממה דאמרין בגמרא (שבת כ"ג ע"ב) "דביתיה דרב יוסף היה מאחרת ומדלקת על גר של שבת סמוך לחשיכה", אמר לה רב יוסף תניא לא ימוש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה מלמד שחל הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן, סברה לאקדומה (בעד חיים גדול) אמר לה ההוא סבא תנינא (שונה אני) ובלבד שלא יקדים (ולא מוכרח שיהא של שבת) ושלא יאחר, ולכאורה יש להוכיח דאין האשה נגדרת אחר בעלה, דאי לא תימא הכי וכי עולה על הדעת שרב יוסף היה ממתין לקבל שבת סמוך לחשיכה, בוודאי היה מקבל שבת הרבה לפני חשיכה ואם כן הייתה מחוייבת לקבל שבת ולהדליק הנרות כשבעלה רב יוסף קיבל שבת על עצמו, ולישנא דגמרא "הות מאחרת ומדלקת לה" משמע שכן היה נוהגת ואין עשתה כן, אלא על כרחך דאין האשה נגדרת אחר בעלה.

וכן יש להוכיח ע"פ מה דכתב בשלטי גבורים (שבת כ"ג ע"ב) את ד' על מה דאמרין בגמרא (שם) "צלבד שלא יקדים ולא יאחר", נראה לי שמכאן סמכו לשגר תינוקותיהם מבית הכנסת לבתיהם להשמיע הדלקת גר בזמנה לפני אמור ש"ץ ברכו שהוא קבל קידוש היום, ולא יקדימו להדליק קודם תפילת המנחה ולא יאחרו תפילת מעריב, חזו"ן דרך כדי שלא יאחרו הנשים את תפילת מעריב שהוא סמוך לחשיכה ויצרכו לשלוח תינוקותיהם להשמיע זמן ההדלקה הנרות, הא בלא הכי אם היו הציבור מתפללים בעוד היו גדול לא היו משגרים תינוקותיהם לביתם להודיע לנשים שידליקו הנרות, שמע מינה שאין הנשים נגדרים אחר בעליהם בקבלת שבת.

דעת החותם יאיר ופרי מגדים שנגדרת אחרי בעלה

ובאמת כבר כתב במקור חיים לחותם יאיר (שם סעי' י"ז) "מי שקיבל עליו שבת מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה, נראה לי דהוא לישראל שאינו ברשותו משא"כ עבדו ושפחתו וכל שכן בנו ובתו הגדולים הסמוכים על שלחנו ואשרו שם טפלים ויכולם נאסרו מיד שקיבל בבית הכנסת שבת וכו' ומי שירצה לפקפק בזה ע"פ יודה בבנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו הנכנעים שאסור לצוות להם ואפלו יעשו מעצמם צריך למחות את מיד שקיבל שבת קאי בלא תעשה כל מלאכה אתה ובני וגו' והוא שורו וחמורו וצריך להזהיר בני הכפרים על זה", וכן כתב בפרי מגדים (שם מ"ז ס"א).

סברת התורה חיים לדחות דברי הפרי מגדים

ובספר תורת חיים (שם ס"א מ"ז) דוחה דברי הפרי מגדים "ולענ"ד מסעיף י"א מוכח דתקנת חכמינו ז"ל היא שע"י תפילת הציבור מקבלין שבת כל הציבור כמו שהיו בתקיעות בימי חכמינו ז"ל, רק הבית יוסף למד מהטור שגם יחיד שמתפלל מעריב חל עליו קבלת שבת, וכמו שכתב בשולחן ערוך (שם) "אע"פ שלא התפללו הקהל עדיין אם קדם היחיד והתפלל של שבת מבעוד יום חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה, ואפילו אם אומר שאינו רוצה לקבל שבת", אבל מהיכן תיתי לומר יען שגדול הבית התפלל חל גם כן

קריאת צמר גפן (וואט"ע) כדי להניחו באזנו

יב. אסור לקרוע חתיכת צמר גפן כדי להניחו באזנו, משום אסור מחתך שבו, ונאין בו משום רפואה, כיון שרק מונע את האויר הקר להיכנס לתוך אזנו (עי' שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' ק"ח).

פתיחת בקבוק פלסטיק בשבת

יג. ידוע פלוגתת הפוסקים אם מותר לפתוח הכיסוי (טויטס קעס) של בקבוק פלסטיק בשבת, יש אומרים שמותר לפתוח אותו בשבת, כיון שכבר נגמר צורת הכיסוי קודם שמשמין אותם על הבקבוק, ויש אומרים דיש להחמיר מלפתחו בשבת י.

לייש מזלז או קיסם כדי שיוכל לחצוץ שיניו בקל

יד. כתבו הפוסקים דאין ליישר מזלז או קיסם כדי שיוכל לחצוץ שיניו בקל, דיש בו משום מלאכת מחתך (דעת גדולי הפוסקים).

ומה שקורע במקום ההוא אינו אלא משום דנוח לו לחתכו שם. יא. על שו"ת מהר"ם בריסק (ח"א סי' ל"ה אות ב'), והטעם בזה כיון שמקפיד על המדה שלא יהיה גדולה מאד כדי שיוכל להיכנס לתוך אזנו, ויש שכתבו דאפילו אם בו משום מחתך מ"מ אסור משום אסור תיקון כלי, כיון דנעשה ראוי לו על ידי הקריעה דבלא שיתכנו לא יוכל להכניס לתוך אזנו חייב משום מכה בנפשו. יב. כבר סברא לומר דיש בו משום תיקון מנא דאף שהיה ראוי לכסות בו כלי קודם שהושם על הבקבוק, מ"מ אחר שמונחים אותו על הבקבוק מתפשטים השיניים שבו ומתחת המקום הרחב שבבקבוק, ואי אפשר להשתמש בו עד שישברו ויחזיק חלק ההתחתון שבו על הכלי ושבו יבד משום עשיית כלי, וכן יש אומרים דיש בו משום מחתך כיון שמקפידים לקרוע במקום המסוים דווקא כדי שיוכל לפתחו אחר כך בקל. עי' שו"ת דברי משה סי' י"ז. ועי' בתשובה י"ח שמכאן דעת מנח"י והגרש"א שאסורים.

ברכת מזל טוב
לידידנו המסור למען המערכת
בכל עת ועונה
הגאון רבי משה יוחנן זינגער שליט"א
לרגל השמחה במעונו בהולדת
ונכדתו למח"ס
בת אצל התנוה הר"ה ג' משה
יצחק צבי ברונגער שליט"א
יה"ר שירוה הרבה נחת ממנו
ומכל יוצ"ח

הודעה חשובה
לחברי ורבני הכוללים
בעזרתו ית' ניתן להשיג ספר חדש
'לב הלכה' על הלכות טהרה
שנתחדש ע"י הדומ"ץ הר"ה ג' ר'
שמואל בנימין זינגער שליט"א
במספר טלפון
073351976
בברכת התורה
מפעל 'שונה הלכות' לחיזוק לימוד
הלכה לבני הישיבות בארה"ק

שיעורי הלכה

הרה"ג רבי מנחם מענדל גייגר שליט"א

שנאמר בברך חסדי ישעיה אשרוך

פרשת בהעלותך תשפ"ה

מעניי דיומא

חתן ביום החופה

מעניי דיומא לרגל ריבוי שמחות הנישואין בבתי ישראל בשבועות הללו מן ירכו בעז"ה

♦ אמירת תחנון בבית הכנסת שיש שם חתן ♦

למה אין אומרים תחנון כשהחתן בבית הכנסת

ב. ולכאורה נראה דדין זה תליא בטעם שאין אומרים תחנון כשהחתן בבית הכנסת, דהנה הבאר היטב כאן בס"ק י"א ביאר הטעם "מפני שהוא שרוי בשמחה, וכיון שהוא מלך אזלי בתריה כל הקהל" אולם מצאתי בספר טעמי המנהגים (אות ק"ק) שנוביא (בשם הלבוש) שביאר הטעם "מפני ששרויים בשמחה ועת התעוררות ומדת הרחמים כמו בשבת ויו"ט לכן אין נוספין שלא לעורר מדת הדין בעת הרחמים".

ג. ומעתה יש לומר דלפי טעם הבאר היטב מסתבר דמכיון שהחתן דומה למלך לכן נגזרים אחריו כל הנמצאים עמו בבית הכנסת וצריכים לשמוח עמו ולכן זה הוי כיו"ט אצלם ולכן אין אומרים תחנון ככיו"ט, אולם לפי הטעם דאין לעורר ענין של דין בשעת רחמים, יש מקום לומר בדרך אפשר דדוקא כשהחתן מתפלל אז עמהם אז נתעורר ע"י תפלת החתן הדומה למלך רחמים לכל המתפללים עמו, ולכן רק אז אינו ראוי לומר תחנון ולפול על פניהם דמכיון שהחתן מתפלל עמהם מתעורר עליהם מדת הרחמים ואז אינו כדאי לעורר מדת הדין ולכן אם החתן אינו מתפלל עמהם ורק לומר שם אומרים תחנון.

א. איתא בשו"ע או"ח סימן קל"א סעיף ד' "נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית האבל ולא בבית החתן ולא בבית הכנסת ביום מילה ולא כשיש שם חתן הג"ה ודוקא שהמילה או החתן באותו בית הכנסת" והנה באשל אברהם (בוטשאטש) וז"ל "אך נראה שכשהוא בבית הכנסת או בבית המדרש הק' המיוחדים לרבים והוא אינו מתפלל כלל בין המתפללים אז לא הניח כלל טלית ותפילין כי דעתו להתפלל עם מניין שיתפללו אחר כך בזה לכולי עלמא אין למונע מלומר תחנון על ידי החתן, כי רק כשמתפלל עמהם גם כשאנים שווים במקום אחד שייך צירוף, מה שאין כן כשהוא לומר והם מתפללים, ומכל מקום כשיצא החתן ללמוד בחדר הסמוך הוא עצמו היותר טוב" עכ"ל. ומצאתי בספר ישמח לב עניני אירוסין ונישואין (עמ"ר) שכן הורה הגר"ש אלישיב ומוסיף שם ששאל את הגר"ח קנייבסקי והשיב שהמנהג שאם החתן שם כבר פוטר מלומר תחנון, שו"ר שבעדע תורה מביא בשם ס' החיים כדעת האשל אברהם, אבל הוא מכריע להקל שלא יאמרו תחנון אף כשהחתן אינו מתפלל עמהם, וכן בהליכות שלמה - תפלה פ"א ה"ד מביא בשם הגר"ז אורעבאך שאף כשהחתן אינו מתפלל שם פוטר מתחנון.

♦ בענין מנהג שבירת כוס תחת החופה ♦

ס"ק, ג, וכו"כ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' מ"ה) דמותר להשחית אפי' אוכלים עבור הידור מצוה, וכו"כ האחרונים להוכיח מדברי הספר חסידים סי' תתע"ט דאם כתב ספר יפה וכתב דף שאינו כ"כ יפה כמו שאר הדפים אע"פ שהוא כשר מותר להסיר הדף ולגנוז ואינו עובר משום כל תשחית דכתיב זה אלי ואנוהו, ובפירוש מקור חסד שם כתב להוכיח דה"ה בשאר הידור מצוה, וכן הוכיח במשנת יוסף (קוב איסור קציצת אילנות) מהמשנה בפ"ב דתמיד שבררו עצי תאנה יפים למערכה, וכתב הבאר שבע שם דאע"פ שיקלו להביאו מעצי סרק (מבאר ברש"י זבחים כ"ח) יש בזה משום הידור מצוה עיי"ש.

האם רשאי לשבור כלים יקרים בחופה

ג. ולפי זה נראה לדמות דאף אם אפשר לגרום להכנעה והתעוררות לתשובה גם ע"י שבירת כוס רגיל, אבל מכיון שעיי"ז שישבור כוס יותר יקר יתחזק יותר ענין ההתעוררות לתשובה וכדברי המהרש"א בברכות שם שביאר דלכן שבר מר זוטרא כוס זכוכית לבנה וז"ל "פירשו בו הרמז שהוא כלי חשוב מאד ועיקר יצירתו ועשייתו מעפר ושבירתו זהו מיתתו, כן האדם נוצר מעפר ועומד למיתתו תמיד לשוב להיות עפר" עכ"ל, (וראה בצ"ח מה שהרחיב בזה) דלפי"ז מסתבר שאע"פ שנהגו לשבור רק כוס זכוכית רגילה יהא מותר לשבור כלים יקרים בחופה.

א. איתא בברכות (ל' ע"ב) "מר בריה דרבינא עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוו קבדחי טובא אייתי כסא דמוקרא בת ארבע מאה זוזי וחבר קמיהו ואעציב, רב אשי עבד הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהוי קא בדחי טובא אייתו כסא דזוגיתא חירותא וחבר קמיהו ואעציב" ע"כ ובתוד"ה אייתי כסא דזוגיתא חירותא כתבו "מכאן נהגו לשבור זכוכית בנשואין" וכן כתב ברמ"א או"ח סימן תק"ס ס"ב דיש מקומות שנהגין מחמת אבילות לשבור כוס תחת החופה, והקשו המפרשים (ראה פמ"ג או"ח סימן תק"ס והמהר"ן חיות בברכות שם, והמקנה קידושין בקר"א סי' ס"ד סק"ג) דלפי הסבורים שאיסור כל תשחית גם בשאר דברים אסור מן התורה, האין מותר לעבור על כל תשחית בכדי שיזכור חורבן ירושלים, ותיצרו דמכיון שהוא לצורך מצוה שיזכור חורבן ירושלים ליכא בזה משום כל תשחית, וכעין זה כתב הפמ"ג שם.

ב. ויש להתבונן האם יש לזהר לשבור דוקא כוס זכוכית רגילה שאינו יקר מדי או שמא מי שמעוניין להדר בזה ולשבור כוס זכוכית יקרה וכפי שעשה מר בריה דרבינא, רשאי לעשות כן, ולכאורה נראה דתליא במה שדנו האחרונים האם שייך איסור כל תשחית באופן שע"י השחתת ירויה שיוכל להדר המצוה, וכבר דנו בזה האחרונים בדחיי אדם (דיני ציצית כלל י"א סל"ב) כתב דהרוצה לעשות ציצית יותר יפים ממה שיש לו מותר להתייר, ואם קשה בענינו הטיחא להתירם מותר אף לנתקן ואין בזה משום כל תשחית והביאו במ"ב סי' ט"ו

במשעול החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גלין סח | פרשת בהעלותך תשפ"ה

אספה לי שבעים איש

הקב"ה למעלה בעולמות עליונים. כמו כן כשהוורת מתוקנת למעלה, מעדיית על הקב"ה שליט בכל עולמות השפלים. מה שמלאכי מרומים א"י להבין איך הקב"ה נמצא בעולמות שפלים כאלה, והנשמה מעדיית ע"ז. וכפי עבודתה בעוה"ז כך היא עד, כמ"ש במ"א שאין העדות דוקא בפה, רק האדם עד הוא על הבורא שהוא אחד בשמים ממעל ובארץ מתחת כמ"ש אתה הראת לדעת כו'.

וכפי שניבאו שני הנביאים בסגנון אחד. השפת אמת בהעלותך תרמ"ד. שכל חטאיהם וכישלונותיהם היו עבור הדורות הבאים. שנכנסו לכל אותם המצבים והמקומות המסוכנים, המעוררים את ג' המידות הרעות 'תאוה קנאה וכבוד' על מנת לתקנם, ולכן בהכרח יש כישלונות.

ותימה לחשוד דור דעה כזה להיות לחילה פורקי עול מצות... ובודאי המקומות שעברו בני' במדבר המה מקומות מסוכנים מאוד כמ"ש במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון. ואם לא היו הדור ההוא מתקנים המקומות הי' פגם לדורות... ובעבור שהיו מוכנים לתקן זה השורש הי' בהכרח קצת נכשלים שם. כאשר שמעתי כזה מפי מו"ל בענין שמשון הגבור לאשר הי' מיוחד לתקן עריות, הי' נכשל קצת. כי הי' צריך להכניס עצמו במקומות מסוכנים. ואותו הדור שהיו מרוחקין מאוד מן הטבע, לכן כל שהרגישו קצת תאוה התאונו וכזנו את הדגה כו' חנם כו' ולא היו יכולין לסבול הרחוק של פריקות עול כנ"ל. וכן אח"כ באו לתצרות בחי' תיקון הקנאה ונכשל קרח בקנאותו על אהרן הכהן. ואח"כ במדבר פארן תיקון הכבוד. ולכן נכשלו המרגלים בארם היינו כחגבים. וכדאיאת שם לא נזכה למהוי רישון. והגם כי בודאי לא נפשטו חמרו להם כבוד, רק כיון שהי' שם שורש מדה רעה של הכבוד היו נכשלים באיזה הרחוק מזה. והם הג' דברים קנאה תאוה כבוד שמוציאין האדם מן העולם.

וכך גם בברצ"ה מלובלין בהעלותך - אות ו. המוסק של ארץ פשוטי העם נכשלו בואת אלא 'שנגע שמץ הפגם בגדולים'. ובפרט כדבריו הנשגבים - הטעונים הסבר גדול - של הר"ק מאיזביצא, שענין הכבוד 'הוא מו"מ של גדולי הצדיקים בכל דור'.

והי' העם כמתאוננים פירש בזה הרמב"ן בשם הראב"ע שהוא מלשון און ולא נאמר איהו עון. והנראה שהיה להם כעס ותרעומות בלב ועל זה נאמר רע באוני ה'. כי על המעשה בפועל נאמר רע בעיני ה', ועל מחשבות ותרעומות בלב שייך רע באוני ה'. וזה נקרא רע כמו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רע מבשרך. ותרעומת היתה מה שהביאם למדבר שמים. ועל זה היה ענשם ותבער רע אש ה' מדה כנגד מדה שהסתעפות הכעס הוא אש כמו שנאמר וחמתי בערה בו... ותאכל בקצה המחנה בקצינים שבמחנה, מפני שנגע שמץ הפגם בגדולים כנ"ל. והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה וכו', היינו שמץ פגם התאוה ונגע גם כן בגדולים כאמרם ז"ל והאספסוף אלו הסנהדרין. ואחרי זה נזכר ותדבר מרים ואהרן במשה, והיינו שמץ פגם הכבוד והיה הפגם בהיותו קדושים בישראל באהרן ומרים כמו ששמענו על זה מרבינו מאיזביצא זצ"ל שהענין הכבוד הוא מו"מ של גדולי צדיקים בכל הדור.

'ונשאו אתיה': והנה המאורע הגדול בפרשתן אחרי שהחלה נסיעתם מהר ה' דרך שלוש ימים, הוא מניין שבעים הקונים להקל על משרע"ה, ונשאו אתיה כמשה העם ולא תשא אותה לבדך. אחר טענת הגדולה להקב"ה, 'לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד הוא ממנו', אחרי שהם באו בבקשת 'מי יאילנוי בשר'. הטענה הקשה שהזכיר להם אותה פעמיים בפרשת דברים, 'איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם'. וכבר עמד הרמב"ן בכמדבר פרק יא פסוק יז. מה הייתה תועלת הקנים למשרע"ה וכתב שם ע"ד הפשט, שהם גם היו מעורבים ומיוחדים ישירות בנבואותיו של משרע"ה מהקב"ה, ויכולו כל אחד לקדם זאת בשבטו ששמנו בא, וגם לקבל את 'תלוותו' העם על אותם נבואות ועניינים, ובכך 'לא ישא משה לבדו' בהסברה ובהסדרת תלוותיהם. יע"ש. אמנם עדיין יש להבין מאוד מה הייתה טענת משרע"ה בדבר אי יכולתו לשאת את משא העם שיצטרך לעזרת הקנים והשופטים. וכפי שהביא רש"י מהמרדשים בדברים פרק א פסוק ט. וכל מילה נוספת מיותרת.

אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים והוריד את המן והגין את השליו לא היה יכול לדוןם. אלא כך אמר להם ה' אליהם הרבה אתכם הגדיל והרים אתכם על דיינים נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים.

והנה אף אחר דברי הרמב"ן שם פסוק יב בהגדירו היטב את שלוש התפקידים של מנהיג בישראל כלפי הציבור שלו. ללמד את התורה וההלכה וסודותיהם, להתפלל עליהם, ולדון במריבותיהם. עדיין צריך להבין מה התירוצו ומדוע מי שעשה את כל

כי לא יצדק לפניו כל חי: פרשת בהעלותך והמשך הפרשיות שאחר חג השבועות ומ"ת מסיימות את העניינים האחרונים של קדושת המשכן הכהונה והלוויה, וסדר מחנה ישראל ונסיעתם לכיוון ארץ ישראל, ומתחילות את סדר הכשלויות מכמירי הלב, שחזרו ונשנו וגם הלכו ועלו, החמירו והגיעו לכל הדגות של ישראל מקצה העם והאספסוף, עד משה ואהרן ע"ה, כדברים הנוראים במה"ש בהעלותך ח"ב.

בספר במדבר נרמז כי לא יצדק לפניו כל חי, שאפילו נפשות יקרות אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. שבפרשת זו כתיב ותאכל בקצה המחנה בקצינים שבמחנה, ובפרשת שלח כתיב חטא מרגלים כלם אנשים בני ישראל שהיו תועי לבב ולא ידעו דרכי ה', וכן פרשת מקושש, ובפרשת קרח שפקח היה ועינו הטעתו, ובפרשת חקת כתיב מי מריבה על משה ואהרן, ובפרשת בלק על זמרי בן סלוא שהיה נשיא.

ומובן מאלו לכל בר דעת שאין לנו כל מושג בשיחם ושיגם והלכי רוחם של הדורות שלפנינו, אף רק אלו שהיו לפני מלחמה"ע השנייה. מצד אחד, אין לנו מושג פשוט והרגש קל בקשיי חייהם הגשמיים שהיו תלויים להם תמיד מנגד ברעב ועוני במחלות ובפגעים אחרים, וגם בחייהם המדיניים בפחד ומורא מהגויים והפרזים הרשעים. ומצד שני, בודאי אינו יכולים לתאר לעצמנו את מסירות נפשם ומחויבותיהם לתורה ולעבודת ה'. את גודל תפיסת אלקותם באמונתם המהורה בעת שהיו לפניהם צדיק אמת ועוד נראו בחוש אי אלו סימנים לכל העולם הנסתר וההשקפה הנפש. וכש"כ לא בדורות שלפניהם ובודאי לא בדור הדעה שיצא ממצרים. אין אנו עוסקים בואת אלא מנקודת מבטם של צדיקי החסידות שהיו בעצמם שרפי מעלה, כפי שכתבו והורו לנו בספריהם. וגם בספריהם אנו כמו ילד קטן הלומד חומש ורש"י רק לפי הבנתו הקטנה והפעוטה שגם היא יש לה מקום מועזי בתוך הע' פנים שבתורה שבכל דור.

'עומד על ד"ת': היו כל הכשלויות הללו במשך ארבעים שנות המדבר רק בכדי לגרום לקביעות ד"ת' שיהיו 'קביעות גמור' בלב ובגוף ולא רק במוח ובראיה. קביעות ד"ת' שאינה באה אלא אחר כשלויות המלווים בצער וסבלנות. {סבל}. קביעות הנקראת 'עומד על ד"ת' המובנים לו באמת שהם השייכים אליו, כמו האדם ה'עומד על דעתו' היינו שבהתבוננותו הוא מכיר את עצמו וענינו באמת יותר מימינו כמשרפוש רש"י ז"ל, אבל והטיות שממדות אנוכיות. וכן 'עומד על דעת רבו' אחר ארבעים שנה. וענין זה הוא גם בפרט כל יהודי וגם בכללות ישראל יהודי שהוא נשוא פרשתנו. (ובמאמרים הבאים א"ה נשווה בין ה'לילות' וה'פרשות' בשנייהם אלה). וכמ"ש במד"ש (ד"ח דברים ד"ה אחד עשר יום מחרב)

היינו כי ענין קבלת התורה הוא: שקנו דברי תורה במחשבה ושכלם ודעתם, וארץ ישראל רזמו לקביעות דברי תורה בגוף כיתד שלקבע בה, וזה שאמר להם משה רבינו ע"ה בעת שקבלתם התורה בחורב נדמה לכם שנקבע בלבבכם ואין שום מרחק בין המוח להלב, כי אחרי עשר יום מחורב והם הלכו בג' ימים כמו שפרש"י רש"י ז"ל, אבל באמת יש מרחק רב מהמוח לקביעות בלב. והמרחק הוא כל המ' שנה שבמדבר וכל המכשולים שהיה להם אז, ועל ידי זה נודרך לבם שהיה ראוי לייבסם לארץ ישראל ולקביעות דברי תורה, כי אין אדם עומד על ד"ת אלא אם כן נכשל בהם, כדאיאת בגמ'. וכל הצער והסבלנות שהיה להם היה כדי שאח"כ יקבעו ד"ת בהם בקביעות גמור.

נשמות גבוהות בגופים עבורים: וכשלויות המדבר הם ראשית לכול (כפי שהבאנו באורך בגיליונות הקודמים) הם ראשית לכול מטבע האדם הראשוני והיסודי והמיוחד האנוכיות המורששות בו מהולדתו לצורך קיומו הגופני והנפשי. והם מידות התאוה הקנאה והכבוד, מידות המונעות ממנו 'לעסוק בדברי תורה' בקביעות, ולא רק בלימודם אלא בעיקר בקביעות קיומם בעשיית רצון השי"ת בשלימות. ואף וכלל שיש ליהודי נשמה גבוהה ביותר, יתכן ויש לו גם 'גוף עכור ביותר' הצריך תיקון ביותר, שלכן נועדה נשמתו הגבוהה, בכדי שאחר תיקון הגוף השלם ותורמתו והתרוממות מידותיו לשי"ש, יהיו הנשמה והגוף עדות חיה בעצם היותם, על מציאות ה' הכפולה בתפיסתו. דהיינו גם על מציאותו בעולמות העליונים ה'סובבת כל עלמין', וגם על מציאותו בעולמות השפלים, ה'ממלאת כל עלמין'. וכמשי"ת להלן, כבשפת אמת מצורע תרס"ג.

וכן הוא גם בנפשות בני'. כמו שמצינו בדורות הראשונים שהיו נשמות גבוהות וגופים שלהם היו צריכים תיקון ביותר כענין שבי' אהרן וקדם צרתו והקב"ה מכניס נשמה גבוהה בגוף עכור כדי לתקן זה הגוף. כי בני' הם עדים על הקב"ה כמ"ש אתם עדי. וכמו שמעידין בעוה"ז על הקב"ה, מאחר שהנשמה באה מלמעלה, מעדיית על קדושת

הנבחרת האלה לא יוכל לקחת את האחריות השיפוטית על ישראל, וכש"כ ללמדם תורה ולהתפלל עליהם ולדונם.

וטעם טרחם ומשאכם וריבכם על דרך הפשט רמו משה רבינו להם שלשת הדברים שאמר ליתרו שהיה הוא עושה לעם כמו שפירשתי שם והוכיח לישראל ברמו, אמר 'טרחכם', כנגד והודעתי את חוקי האלהים ואת תורותי, כי טרח גדול היה ללמד ליוצאי מצרים החוקים והתורות ופירושים וביאורים וסודם. והוכיח 'משאכם', כנגד לדרוש אלהים, שהוא ענין תפלה שמתפלל עליהם, והוא מלשון ונשאת תפלה, ואל תשא בעדם רנה ותפלה. 'ורבכם', כפשוטו עניני המשפטים.

וזה אחד המקומות הרבים שאף לצורך הפשט הפשוט בתורה נדרשים אנו לתורת הבעש"ט ותלמידיו.

שפע גשמי: וכתב הרצ"ה מלובלין בספר דברי סופרים - אות לא. שמשורע"ה בבחינת הגבוהה לא היה יכול להמשיך רק שפע של תורה ודעת ולא היה שייך לשום שפע של גשמות, הנדרש לצורך לימוד התושבע"פ שהיה הייתה בחי' הזקנים שקיבלו ממנו.

פרנס הדור - השפע שיש לו, הוא ממשך {רק} אותו השפע לכל הדור, כמשה רבינו ע"ה **השפע היה ברעת** המשיך כן לכל דורו שהיו דור דעה. ואמר מאן לי בשר לתת וגו' כי הוא לא היה לו שפע בזה שיוכל להשפיע לכל ישראל, ועל כן אמר לא אוכל אנכי לבדי וגו' וסיים ואל אראה ברעתי, היינו שהוא היה מרוחק מכל גשמות ולא היה לו שייכות להשפעת בשר גשמי. ואם {יהיה} פרנס לפי הדור כמו שאמר בערכין (י"ג) ויהיה גם הוא {מחוייב} צריך לשפע כזה, זה נחשב רעה גדולה לגביה. ועל כן מינה שבעים זקנים שיוכלו להמשיך שפע גשמי... שהוא צריך לתורה שבעל פה. כמו שאמר וברוביך; אי קרצתן כינה לא תנאו, ובהוריות; חמרי וריחני פקחי, ובבבא קמא; ואם ידל אמרי באוראת דלא אכלית בשרא תנא, ועל כן הם יוכלו להשפיע בשר. ושלמה המלך ע"ה שהוא שורש החכמה תתאה, היה לו גם כן עושר גדול וכן השפיע לכל ישראל כמו שנאמר, וישם הכסף בירושלים כאבנים, כי מלכי ישראל וראשיהם נקראים פרנסים שהם מפרנסים לדורם ורועים כרועי הצאן שהם מרעים הצאן וממשיכים שפע להם.

והם דברי הבעש"ט כפירושהם שבתולדות י"י, שהשראת השכינה בחי' 'רוח המקום' שאינה שורה נוחה על הדור רק בשביל ראש הדור, ולכן ההשראה היא רק כפי סוגו ורוחו של ראש הדור. כך שהנבואה מפורק מקור מים חיים בבעש"ט עה"ת - פרשת וישלח

ובפסוק פסוק קכ"ב {ד"ו, ח"ל}, כי ראש הדור הוא צינור להשפיע על ידו לאנשי דורו דוגמת משה רבינו עליו השלום שנאמר ואצילי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם כו'... וכמו ששמעתי ממורי ולה"ה כל שרוח המקום נוחה הימנו, ר"ל שרוח המקום נוחה הימנו לאנשי דורו... כי המקום בריך הוא משרה רוחו על הדור בשבילו, שהוא מרכבה לקדושה עליונה, וממנו נמשך רוח המקום לבני דורו שנוחה ושרה עליו, וזהו שאמר רוח המקום נוחה הימנו ודחפתי.

אחדות וריבוי: ואם כי גם אצילות רוחם הייתה ממשורע"ה, הנה הבדל בין הנהגת תושב"כ של משרע"ה לבין הנהגת התושבע"פ שרצו בה ישראל, היא כפי שכתב בשפת אמת בהעלותך תרל"ח. שהנהגת משרע"ה כ'איש אלוקים והוריד תורה משמים לארץ' במדבר הייתה 'באחדות גמור', ואילו ישראל שהחלו 'במדרגת באי הארץ' שהיא ענין תושבע"פ, הייתה להגיע אל האחדות דווקא מהריבוי של שבעים איש. 'קיובו הפרטים לעשות מהם אחדות'. והם בניאיותם התאחדו אל משרע"ה מתוך הריבוי.

במדרש אספה לי שבעים איש הה"ה הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה כו'. דכתיב לא אוכל אנכי לבדי כו' וכי אמר כן מרע"ה כדי להקל טורח עצמו ח"ו. אבל הענין הוא שמרע"ה ה' בהנהגת באחדות גמור ויהי בישורן מלך דקאי על משה בהתאסף כו'. וכשה' חטא בישראל נפרד האחדות ולכן לא נמשכו אחר הנהגת מרע"ה כי נפלו ממדרגה זו. ולכן נאמר אספה לי שבעים איש. אף כי מרע"ה אמר רק לא אוכל לבדי ולמה הוצרך שבעים איש. אבל באמת נמסרו בני' תתה למדרגת אחרת והיא הנהגת שבעים איש. דיש הנהגה באחדות ממש. ויש הנהגה על ידי קיובו הפרטים לעשות מהם אחדות. והו ענין שבעים איש שנשעו מהריבוי אחדות. לכן נאמר איש לשון יחיד. והוא ענין תורה שבע"פ, שמרע"ה ה' ענין תורה שבכתב אחדות ממש. ועו' נרמז הבונה בשמים כו'. שמרע"ה ה' איש אלוקים והוריד תורה משמים לארץ. ואגודתו על ארץ יסדה הוא תורה שבע"פ התחברות הפרטים לעשות מהם אחדות כנ"ל. וזה שבעים איש כנ"ל. ועתה התחילו בני' להיות במדרגת באי הארץ שהוא ענין תורה שבע"פ כנ"ל:

ולכן כמו שמכיר בבאמ"ח ב'פ' דברים, מושם המגיד מולאטשוב, ישראל הם שביקשו את מיני הזקנים. כדי שיהיו קרובים אליהם וישאו להם פנים בצרכיהם ועניניהם. [ואין הכוונה ח"ו לשוחד ומשואה פנים] ומשרע"ה טען להיפך שימנעם הקב"ה מזאת. 'יעוש"ב.

השורש תלוי בענפים: וכל זאת בשל הענין הידוע של תפיסת מציאות ה' שבישראל העומדת באמונתו על שני יסודות. התפיסה העליונה ה'סובבת כל עלמין' שאינה יכולה להיתפס בחבנת שכלנו אלא לסבוב אותה מסביב, שהיא האמת והמציאות המוחלטת שמבלעדיה לא קיים דבר. והיא בחינת המציאות העליונה והיחידה הקיימת. הנקראת בלשון הקבלה והחסידות 'חודא עליאה', שעליה אנו מעידים בפסוק הראשון

בקר"ש; ה' אחד'. היא 'אחדות גמורה'. התפיסה השנייה היא מציאות ה' התחתונה, שמוכנים שונים ממנה כאלוים יחיד רב ושלש על כל הנעשים והעושים, יכולים להיתפס בשכלנו על ידי התורה והמצוות, האמונה וההשגה שבהם. תפיסה שאותה אנו מחזיקים ומפרסמים באמצעות שמו ועול מלכותו הנקרא ומתקבל ומתאמת רק על ידי כולנו יחד. תפיסה הנקראת בספה"ק 'חודא תתאה', ועליה אנו מעידים בפסוק השני שבקר"ש 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. שהיא 'קיובו הפרטים לעשות מהם אחדות'. התפיסה העליונה היא 'השורש וגוף הבניין', ומכל מקום אין התחתונים יכולים להיאחו בה אלא מתוך התפיסה התחתונה במציאות ה' המתפרסת ומוחזקת רק על ידי כולם יחד. התפיסה התחתונה שהיא הענפים המתפרדים שצריכים לאגדם. כבשפת אמת בהעלותך תרל"ט.

במדרש אספה לי שבעים איש הבונה בשמים מעלותיו כו' ואגודתו על ארץ יסדה. משל לבנין ע"ג ספינות קשורות כו'. פ' שורש התורה הוא אחדות ממש והוא מדרגת מרע"ה. ונק' גוף הבנין שא"י להתפרד ובשמים שהוא אחדות אחד אש ומים, כן התורה נמשלת לאש ולמים. אבל למטה מתפרדים הענפים וצריכים לאגוד אותם על ארץ שזה היסוד וקיום שורש האילן גם למעלה שיוכל השורש לעמוד על היסוד למטה, כי בלי זה ח"ו. נסתר השורש ואין התחתונים יכולין לאחו בו כלל. וז"ש ואגודתו כו'... ומרע"ה ראה שאין בני' נמשכין אחר בחי' עליונה שרצה להנהיגם, שהרי מן בזכות משה. וכיון שמאסו בזה המאכל הוצרך להיות בחי' ואגודתו ע"י ע"ש איש כנ"ל.

וכמו שאנו רואים בומנינו, שאף שישנן בכל מדינה אמתיות פנימיות מוכחות ועצות גדולות בהנהגת עניני כלכלה או בטחון וגם בעניני חברה וחינוך, הדיונים לאנשי מדע ותכנונה, ושביישובן תבוא ורוחה גדולה בתחומים אלו לכל תושביהם. הנה א"א להוציאם לפועל עד שישכנו את רוב העם באמתות אלה, שיצביעו בעדם ובעד הדוגלים באותם אמתיות לשלשון מרוגזים וזאז יוכלו לבצעם לדיווחתם. ואם לא השתכנו, א"א לעשותם ואין לכל תושבי המדינה שום אחיזה והנאה מאותן אמתיות. ואף שזו אמתיות מוכחות מצד עצמן לכל מבין, הנה יצטרכו ע"י אנשים וזקנים המעורבים עימם לשכנע אותם את ההמונים לא באמתיות גבוהות ונעלות אלא לפי דעתם והשגתם הפשוטה והמגושמת שאותן עצות ואמתיות טובות להם לכל אחד מהם לסוג אופיו וצרכיו בשפע הגשמי, השונים והמתפרדים מאיש לאיש לפי שקיעות השונות בשלושת התאוות היסודיות הנ"ל. ואין הכפיייה מעולה - מעבר לנימוסם מפנה מאוד - להושיע לפועל את אותן המבוקש כלכליות ותרבותיות וכו' והדרושות שיתוף פעולה ויצונו טוב דווקא מצד כולם יחד, אף אם הכופה הוא אדם חכם מאוד. וככל שחופש הבחירה יותר גדול כך יותר תלויים אמתיות אלו ברצון העם כולו. ולפעמים ידרשו ח"ו תושבי המדינה לצרות אימונת ונוראות לצאת מתאוותיהם וקנאותיהם ומלמות הכבוד המדומה, עד שישתכנו כולם כאחד לדעתם המיוחדת והאמתית של אותם אנשי מדע וחכמה. וכך גם תלוייה כל תפיסת אמתיות מציאות ה' העליונה והיחידה, בתפיסה התחתונה המוחזקת על ידי ישראל שתהא מקובלת על כולם יחד. כבשפת אמת בהעלותך תרל"ט.

בפסוק אספה לי שבעים איש כו' ובמד' הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה לפלטרין בניו על גבי ספינות כו' אספה לי הוא בניים' שהיא לשם שמים שכשמתאספים בני' לשמו ית' בעבור כי יודעים כי הבנין בשמים תלוי בהם וזהו לשם שמים. או סופה להתאיים פ' מעוררין את השורש שלמה שזה הסוף והתכלית המבוקש מכל עבודת האדם. ובהוראת ית' קשר בדברים הורגניים במעשה ההתחתונים ולא עוד רק כל מה שיווררין אותם בגלות ומתחזקים בתורת ית' מעוררין עוד יותר. וז"ש כי אותן הזקנים שסבלו העבודה במצרים ומיכים בשביל בני'. וכו' עתה לתקן מה שגם מרע"ה אמר לא אוכל כי שהוא איש האלקים בחי' שמים ממש. וע"י האסיפה בחי' אגודתו על ארץ נתיסד הפלטרין וזקנו בכיכול כחו של משה רבינו ע"ה כמשל המד' שהפלטרין תלוי בקשירות הספינות.

וכמו שאנו רואים שאם בדרות הראשונים של תלמידי הבעש"ט, היה מוגדר ענין היהדות באמונה בהנהגת צדיק יחיד שבאותו הדור ובאותו המקום של קיובו היחידים המסויים. שהם צדיקים שהיו קרובים אל האמת והאור היחידים והאחדותיים של הבעש"ט. וכך גם היה אצל הגר"א ותלמידיו ראשי הישיבות והגאונים שכליטא. הנה בדרות האחרונים לפני ואחרי מלח"ע הראשונה, התחזשה הגדרת היהדות ההדית כאמונה בהנהגה מאוחדת בראשות האמרי אמת והחפץ חיים וצלה"ה, שהייתה ההנהגה היחידה של כמעט כל צדיקי וראשי הישיבות והגאונים של הדור בכל קיובו היחידים הגדול והעיקרי שבאירופה, שהבאיו באחדות - בבחי' ולע"י לרשעים שהתאחדו לפניהם - את כל הברכות שיש לנו על דלור הזה. ברכות וענינים שהסכימו לכך אף"כ גם כל הצדיקים. ואנו רואים שאיכות הדור תלויה תמיד בעד לכמה יחידות הנהגה מאוחדת הנהגתם. והיו עד להיכן הם יכולים להתאחד ב'קיובו הפרטים לעשות מהם אחדות'. כבשפת אמת בהעלותך תרל"ט.

בפסוק אספה לי שבעים איש ובמד' שהיו אותן השוטרים שבמצרים דכתיב בשבעים נפש ירדו כו' מצרימה והוה המספר בשבעים הוא בחי' נפש ובוה ח"י בגלות מצרים. אח"כ נתעלה לבחי' רוח זהו המספר 'יב בשמים' ד' גדלים לד' רוחות. ובבחי' ז' כתיב בהתאסף ראשי כו' יחד שבטי ישראל. ואחר החטא נפלו ממדרגה זו ואמרו נפשנו יבשה שלא היו יכולין להמשיך אחר מדרגת משה רבינו ע"ה שהוריד להם המן מאכל מלאכי השרת דכתיב בהם עושה מלאכי רוחות כו'. וירדו לבחי' נפש והוצרך להיות הנהגתם בבחי' שבעים איש הנ"ל.

הדרשני החדד

עניי הדעות באגדות שיעור
והדעות של המעשה והדעה
היו דברים ליברמן שיימי

עניני הפרשה – הנרות קיימין לעולם

ובמק"א מבאר האדמו"ר הזקן באופן אחר, כי המקור של התורה הוא המצוות, כי התורה מפרשת ומבארת לנו איך לקיים את המצוות, היינו שהמצוות יותר מעלים מהתורה כי המצוות הם רצונו של הקב"ה ומשמה נמשכה באר ההוא התורה לבאר ולפרש לנו איך לקיים את המצוות הרי לנו שהתורה נמשכת מהמצוה. ובאמת ב' הפירושים הא בהא תליא כי הרי ידעין שהמצוות בעצמם הם גשמיים ואין בהם שום חיות ואור, ורק ע"י התורה נכנס בהם האור שמאיר את המצוות, וגם התורה נמשכת מהמצוה וכולם מיניה וביה.

ומוסיף לנו לבאר האדמו"ר הזקן בענין השמן, שיש בה שני הפכים, כי הלא שמן הוא אחד משבעה משקין שמכשירין לקבל טומאה, ובטבע שמן מכבה את האור אבל מצד שני רואין שדוקא ע"י השמן שבתוך הכלי האור מאיר ודולק ובלי השמן והפתילה גם אור לא יהיה, כן הדבר בענין הזה, דמצוה הוא בעצם פעולה גשמית ואין בה שום חיות ואור, אלא מהמצוה שהוא רצונו ית"ש נמשכת אור התורה שהוא חכמתו של הקב"ה וכשלומדין את התורה אנו יודעין איך לקיים את המצוות.

וכן ידוע מ"ש בזוהר הק' אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא' שהקב"ה נתן לנו את תורתו כדי להתקרב אליו, וישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא מתקשרין בקוב"ה דע"י שעם ישראל מתחברין עם התורה והתורה מחברת אל הקב"ה שהתורה הרי הוא חכמתו ורצונו ית"ש כך מתחברין ישראל עם הקב"ה ואז נעשה יחוד שלם אורייתא וקוב"ה וישראל כולא חד ממש.

בהעלותך את הנרות וגו' וברש"י הק' למה נסמכה פרשת המנורה וכו' לפי שכשוארה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו כשלא היה עמם בחנוכה וכו', א"ל הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

ומקור הדברים הוא במדרש (תנחומא בהעלותך ה'), ושם מבואר טפי, כפי שמביאו הרמב"ן, 'שהקב"ה א"ל למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כ"ז שביהמ"ק קיים הן נוהגין, אבל אתה מדליק ומטיב את הנרות שהם קיימין לעולם'.

והקשו בספרים הק' בכוונת המדרש, דהרי גם הדלקת נרות המנורה במקדש נוהגת רק כשביהמ"ק קיים, וכשחרבה מקדשינו כשבטלה המנורה גם בטלה מצוה זו, ובמה מעולה הוא מהקרבנות.

והרמב"ן מבאר כי הכוונה 'שהם קיימין לעולם', הוא לדרוש רמז מן הפרשה על הדלקת הנרות של בית חשמונאי כהן גדול ובניו, וכוונת המדרש היא שאף אחר אחר שחורב ביהמ"ק ופסקה עבודת המנורה, אכתי יש עבודה בנרות החנוכה שהן נוהגין גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים, משא"כ עבודת הקרבנות שבטלה לגמרי בחורבן הבית.

ומביא גם לשון המדרש שהביא במגילת סתרים 'כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב לוי בו, א"ל הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת נרות, ואני עושה בה לישראל ע"י בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בית חשמונאי'.

ופירושו הוא דהרי ענין הדלקת הנרות בכללה ידוע שכל ענין המנורה בביהמ"ק הוא כי הוא המקור של כלל נשמות ישראל, כי הרי כנסת ישראל נקראים 'מנורה', ובכל שבעת הנרות היוצאים מהמנורה כלול בהם כל נשמות ישראל, והוא ענין הדלקת נשמות עם ישראל ע"י הנרות בביהמ"ק, ואהרן הכהן שהוא מדליק את הנרות הוא המשיך את האור האלקי של כל נשמות ישראל, והוא מדליק ומאיר לכל נשמות ישראל את האור להקב"ה ולאהבתו ויראתו, כי אהרן הכהן הוא אחד משבעה הרועים, וכידוע מ"ש בספרי קודש שכל ענין האלקית שנמשך לעם ישראל באה ונמשכת משבעה הרועים, ואהרן הכהן הוא המשיך לכל עם ישראל ענין הזה של הדלקת הנרות, שהוא אור האלקי, אור התורה והמצוות, אהבת ה' ויראת ה'.

ובדרך דברי הרמב"ן הנ"ל, מבאר האדמו"ר הזקן ז"ע במאמרו על חנוכה, שענין הדלקת הנרות עולה גם על זמן הגלות וגם היום יש לנו המשכה של אור האלקית של אהרן הכהן שמאיר מלמעלה, ומשם מדליק את כל נשמות ישראל בכל העולם לכל יהודי באשר הוא, כי נשמות ישראל נקראים נרות וכמ"ש 'נר ה' נשמת אדם', וכלל ישראל נקראים כנסת ישראל כיון שהם נכללים בנשמה אחת גדולה, והיא נקראת בשם מנורה כנ"ל, וכל נר ונר של נשמות ישראל נמשכים מהמקור שהוא כנסת ישראל שנקראת מנורה, וכל נר ונר ביחיד, וכנ"ל שכל יהודי מקבל את האור הזה מאהרן הכהן.

וכן התורה והמצוות נקראים נרות כמ"ש 'כי נר מצוה ותורה אור', המצוה עצמה נקראת נר שהוא השמן והפתילה שמסביב להאור, והאור שנדלק בראש הפתילה זה התורה שמאיר את הנר היינו השמן והפתילה והוא המצוה, שאור התורה מאיר את המצוה, כי הרי כשאנו מסתכלין בתורה"ק אנו יודעין איך לקיים את התורה והמצוות, ואין להאיר להם את האור האלקית שנמשך בתורה והמצוות, והכל נמשך מהתורה כי הוא המקור לכל האור האלקית שנמשך בקיים המצוות.

התעמק | ספרות הספרים

הגה"ח רבי יצחק אייזיק מהאמיל זצ"ל

הגאון החסיד רבי יצחק אייזיק הלוי עפשטיין מהומיל נ"ע, היה תלמיד האדמו"ר הזקן בעל התניא, ובנו האדמו"ר האמצעי, ותלמיד-חבר לבעל הצמח צדק נ"ע.

נולד בסביבות שנת תק"ל ונפטר כ"ו אייר תרי"ז, בהאמיל שבה כיהן כמרא דאתרא יותר מחמישים שנה.

האדמו"ר הרי"צ נ"ע אמר פעם "חסידים הראשונים לא השתמשו בתארים כ"מורנו" או "הרה"ג". היו קוראים להם: אייזיק האמילער, הלל פאריטשער ופסח מאלאסטובסקר. הגם שהיו גאוני עולם, ארזי הלבנון, לא הרגישו את מעלת ההפלאה שלהם... ופעם אמר ר' אייזיק האמילער היה "אבדי הגאונים" ולגאונותו יצאו מוניטין לא רק בוויטבסק ובמינסק - אלא גם בוויילנא חזרו על תורתו".

פעם לעת זקנתו התפלפל ר' אייזיק האמילער עם תלמידו רבי אריה לייב זיוואו בהלכות חלה, והשמיע אז דברים המנוגדים לדבריו שלו עצמו שהביע בקונטרס שחיבר בצעירותו ערב עלותו על כסא הרבנות. לא יכול היה תלמידו להתאפק, ויאמר: "כמדומני שכת"ר עצמו מתנגד לדעה זו". מתי אמרתי ההיפך מזה, שאל ר' אייזיק? כשר' אריה לייב הציג בפניו את הקונטרס נטלו ר' אייזיק ועיין בו כל הלילה. למחרת אמר לתלמידו: "עתה אדע עד כמה גדול היה כוחי בתורה בימי עלומי..."

קבלת עומ"ש על כל אבריו, וגם על זרעו אחריו

העולם, ולא כדעת הבה"ג והאברבנאל ועוד, שסוברים שלזה לא יתכן ציווי אם אין מצווה, אלא כהרמב"ם ורוב ראשונים שיש מצווה להאמין במציאות האל ית', ובה נכללת כמה פרטים, דהיינו להאמין שמציאות היא היותר שלימה, ולהאמין שהוא המציאות האמיתית, ולהאמין שאין לו גוף ולא דמות הגוף, וכן להאמין שהוא "אחד הפשוט", אחד ואינו מורכב, כלל הנברים המורכבים ממספר פרטים, כמו האדם המורכב מבשר דם, עצמות, ונפש, אפי' המלאכים מורכבים מחומר וצורה, לא כן הקב"ה הבורא אינו מורכב ח"ו משום דבר, לא מגוף ולא מנפש, הוא "אחד הפשוט", כמבואר בדרך מצותיך (מצות האמת אלקות) - ואעפ"י שהאמונה ב"אחד הפשוט" עוסקת באחדות ה', שהקב"ה הוא אחד שאינו מורכב, עדיין אינה חלק ממצות אחדות ה', אלא נכללת במצות האמת אלקות.

ההבדל בין מצות האמת אלקות למצות אחדות ה', הוא שמצות האמת אלקות הוא למעלה מהעולם, כי הידיעה על מהותו של הקב"ה שייכת גם בלי כל קשר לעולמות, משא"כ מצות אחדות ה' מתייחסת להקב"ה לאחר שנברא העולם, כי לאחר שיש עולמות צריך להבהיר שגם לאחר שהעולמות נבראו, הקב"ה נשאר אחד האמיתי, וכמאחז"ל שהקב"ה הוא לבדו הוא, בין קודם שנברא העולם ובין אחר שנברא העולם, וכמ"ש בתנ"א שאומרים בכל יום לפני התפילה, אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם, וכפי הנוסח המובא בשלה"ק, וכידוע שיש בזה שינוי נוסחאות, עיי"ש, ר"ל שהוא לבדו הוא, כמו קודם שנברא העולם, כן הוא לבדו גם עתה אחר שנברא העולם, כ"ז שייך רק לאחר שיש עולמות צריכים להזהיר שאין עוד מלבדו.

ומובן מזה ההבדל שכשמדברים בענין "אחד הפשוט", זוהי ידיעת הקב"ה שאין לה כל שייכות לעולמות, כי הוא חלק מענין מהותו של הקב"ה כפי שהוא למעלה מהעולמות, שהרי גם לפני שנברא העולם היה הקב"ה אחד האמת, ואינו פי' אחד שאין שני לו ח"ו, אלא אחד הפשוט בתכלית הפשיטות, למעלה מעלה ממקור השפעה השייכות לעולמות.

ויש ע"ז רמז להבדיל בין שתי המצות בפסוק "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים", הקב"ה ראשון פי' לפני שנבראו העולמות וגם לאחר שנבראו העולמות, שכביכול נמצא מציאות נוספת, אעפ"י אני אחרון, היינו שגם כשיש מציאות של עולמות תדע שהקב"ה אחד, וכ"ז הוא אותו "אני" כמו קודם שנברא העולמות, והוא "ומבלעדי אין אלקים".

וכמ"ש אני ה' לא שנית, שהקב"ה לא נשתנה ח"ו מבריאת העולמות, והוא לבדו הוא, וכל העולמות הם לפניו כאין ואפס, וכולא קמיה כלא חשיב. כי מצד אחדות הפשוט אין העולמות תופסים מקום אצלו ולכן "קמיה" כולא כלא חשיב.

על כל אבר ואבר וכו', דהיינו שבשרו מצות היחוד נכלל גם קבלת עומ"ש, והקבלה צריך להיות גם על בניו וזרעו אחריו כפי שמבאר באריכות בשלהבת אש קודש, כדרכו בקודש זיעזיע"א.

קבלת מס"נ במצות היחוד

הנה ידוע שיש חיוב של מס"נ בפסוק של היחוד, בקיום מצות היחוד בק"ש באמרו הפסוק שמע ישראל וכו', ובספה"ק יסוד ושורש העבודה הנ"ל (ש"ד פ"ה) מביא שאחר שיגמור במחשבתו כוונת עומ"ש בשלמות, יקבל ע"ע מס"נ בציור המיתת המובא בשער הראשון פי"א, ומס"נ בפסוק זה חיוב על האדם, כמבואר בזה"ק בהרבה מקומות ו"ל בפ' פקודי (ד' רנ"ג ע"ב) בהיכל דא אית תרי ממון נהרין וכו', ואין קיימין לאשגחא על כל אינון דמיחדין יחידא דמאריהן ברחימו ומסרי נפשיהו עליה ברחימו וסלקי ואסהידו לעילא, עכ"ל.

ובפ' בלק (ד' קצ"ה ע"ב) ו"ל: לבתר לשואה גרמיה גו אינון דמסרי נפשיהו על קדושת שמיא דהיינו ביחודא דשמע ישראל, דכל מאן דשוי הכי רעותיה בהאי קרא אתחשב לוו כאלו מסר נפשיה על קדושת שמיא עכ"ל.

ו"ל בפ' חיי שרה במדרש הנעלם (ד' קכ"ד ע"ב) אמר ר' שלום בר מימימי אין לך כל צדיק וצדיק מאותם העוסקים בתורה שאין לו מאתים עולמות כסופין בשביל התורה, וה"ד ומאתים לנוטרים את פרי ומאתים על שמוסרים עצמם בכל יום כאלו נהרגו על קדושת שמו הנצחי, בהאי פסוקא למסור נפשו על קדושת שמו מעלה עליו הכתוב כאלו נהרג בכל יום עליו, וה"ד כי עליו הורגו כל היום, א"ד נחמן כל המוסר נפשו בהאי פסוקא נוהל ארבע מאות עולמות, לעוה"ב, עכ"ל.

ו"ל בפ' ואתחנן (ד' רס"ז ע"ב): דהשתא סלקא נפשי וחמית יקרא מאינון דמסרי גרמייהו על קדושה דמאריהון דהוו אעלין בתליסר מהרי דאפרסמונא דכיא, וקוב"ה משתעשע בהון וכו' עכ"ל.

הנה ענין רואות מגודל עוצם נפלא השכר יעשה למחכה לו של מס"נ בפסוק היחוד, גם מכל המאומים האלו נשמע גדול החיוב למסור נפשו במחשבה בפסוק זה, ובוודאי שארית ישראל לא יעשו זה ע"מ לקבל פרס הטכר, כ"א מגודל אהבתו להש"ת וזכרו לעד, כדי שיתקדש שמו הגדול בזה בכל העולמות וסוף הכבוד לבוא, עכ"ל.

הבדל בין מצות האמת אלקות, למצות אחדות ה'

מצות אחדות ה' נלמדת מהפסוק "שמע ישראל ה' א' אחד", הוא המצוה השניה במנין המצות, ובאה אחרי מצות האמת אלקות, שנלמדת מפסוק "אני ה' אלוהיך וגו'".

מצות האמת אלקות מבואר ברמב"ם ורמב"ן, שהיא האמונה שיש אלקים הבורא ומנהיג את

הבאנו מה'יסוד ושורש העבודה' (שער ד' פ"ה) שכותב בביאור תיבות ה' אלקים ה' אחד, שבהם עיקר היחוד, כי שורש היחוד הוא שני דברים, האחד, האמונה, והשני הקבלה, האמונה הוא בשעה שיאמר תיבות ה' אלקים ה' אחד, יתאמת במחשבתו אמונה שלימה ואמיתית שכן הוא באמת, שה' אלקים ה' אחד, יחיד ומיוחד, והקבלה הוא, שיקבל ע"ע עומ"ש בשלימות, והוא קבלת עול מלכותו ואלקותו ואדנותו, ית"ש וית', עליו ועל בניו אחריו, והיינו תיכף משייסיים תיבת "אחד" יכין במחשבתו בשמחה עצומה עד מאד בכל עוצם כוחו בזה"ל: אני מאמין באמונה שלימה ובורה ואמיתית, שאותה יחיד ומיוחד, ושאותה בראת כל העולמות העליונים לאין תכלית למספרם, ושאותה היה הוה ויהיה, ואני ממליך אותך ית"ש על כל אבר ואבר שלי לשמור ולעשות מצוות תורתך הקדושה, וגם אני ממליך אותך על בני ובני בני עד סוף כל הדורות, שיקבלו עליהם עול מלכותך ואלקותך ואדנותך, וגם אצוה להם שיעשו גם הם את בניהם, ובניהם לבניהם עד דור אחרון שכולם יקבלו עול מלכותך ואלקותך ואדנותך עליהם.

וה'יסוד ושורש העבודה' ממשיך בזה"ל: ויהיה האדם מאד כבון זו, להמליך אותו ית"ש על כל אבר ואבר שלו, כי גודל מעלתו הובא בתיקונים (בתרגום): ובכל אבר ואבר שהוא נר של מצוה צריך האדם להמליך את הקב"ה, ולתקן בשבילו מקום נקי וך (דהיינו לקדש גופו), שישירה שם, ולכן צריך האדם לבער ממנו מכל אבר ואבר כל המחשבות רעות והרהורים רעים, והמטונפים, שהם קליפות, וכו', ומי שממליך את הקב"ה על כל אבר ואבר, כאילו המליך אותו על כל העולם כולו, ושכר האדם שהמליך אותו על כל אבר ואבר, לא נתנה רשות לגלות, שאלו הם טעמי המצות שלא נתנו לגלות, כדי שלא יעבוד האדם לקב"ה על מנת לקבל פרס, וכו'.

גם יזהר מאד ומאד בקבלת מלכותו ואלקותו עליו ועל זרעו דוקא ממש, כי גודל מעלת קבלה זו מפורש בתורה"ק, בעת שהזכיר הבוית"ש וית' גודל חיבתו של אאע"ה, באמרו "כי ידעתי" וגו' מכל צדקותיו אשר עשה לא תזכרנה כי אם צדקת ה' אשר עשה: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' וגו', שהרי קיים אאע"ה כל התורה כולה כמאחז"ל (יומא כ"ח) הנה כל מעשיו הטובים, גם העשרה נסיונות שעמד בכולם, לא הזכיר הבוית"ש, כי אם בזאת יתהלל המתהלל, למען אשר יצוה לזרעו אחריו, שיקבלו עול מלכותו ואלקותו עליהם ועל זרעם, כאשר קיים אברהם אבינו ע"ה, ומזה יראה כל אדם בעין שכלו גודל מעלת קבלה זו וכו', ובה ניכר אהבת הבוית"ש בלב האדם יותר מבכל קיום מצותיו ית"ש שבתורה"ק, ודי בזה למשכיל, עכ"ל.

הנה מבואר מדב"ק שורש היחוד הוא שני דברים, הא' האמונה, הב' הקבלה, דהיינו שהכוונה בפ' הפסוקים בק"ש, הוא אחר שייסיים תיבת "אחד": אמונה שלימה ביחוד ה', ואני ממליך אותך

דעת

דעת אר
אלקין אבד
ועברוהו

מתוך
גליון
דעתו

גליון רל - פרשת בהעלותך - שנת תשפ"ה

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורות וזכרון ברוך: לע"ג הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - חור' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - חור' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

פרק י"א
שיעור לז - ג (פרשת וישב תשע"ד)

א.

ותרץ עמו: תירוצים שונים למה אדם נמנע מלעבוד על מדת הקנאה

נקודות:

צריך לדעת, שלהתייחס מלתקן מדה, ואחר כך לקבוע זאת כ'מצויאות' נורמלית, זה ממש ההשקפה של החינוך הנכרי של הגויים. זה מכבר מעצמם, הם לא מאמינים שאדם יכול לתקן את עצמו, לעבוד ולהשתנות

המשפט המרגיע: "איך בו שום עוולה! כל מה שאתם טוענים עלינו אינו אלא ראייה ניצחת שהוא 'אדם בריא'. אדם בריא בנפשו יש לו תאוות! מה אתם רוצים ממנו, הוא בסך הכל סוג כזה של בן אדם, לכן הוא נוקם, כעסן, בעל גאווה... הוא פשוט 'אדם נורמלי'! זה בן אדם! ככה זה הולך! איך מה לעשות נגד זה?"

אסור ליהודי להרים ידיים - אפילו אם הוא עובד על הדבר כל חייו

אפס כי השקפת התורה וזעקת: "תורה בגויים אל תאמין". דעת תורה שונה מן הקצה אל הקצה מהשקפת הגויים, התורה אומרת: "יש לך תאוות ומידות רעות! אתה מרגיש בליבך קנאה ושנאה? אתה מתמלא לעיתים בכעס ובגאווה? דע דל, זה לא אתה! זה לא מגיע מהאדם שכן - 'עס האט נישט מיט דיר גארנישט' - כל אלו לא נובעים מן האמת שכן! זה מגיע מהנחש שהשתרש בתוכך! זו היא 'זוהמת הנחש' שהתערבה בתוך האדם מחמת חטא עץ הדעת! מה שעליך לעשות הוא, לחפש אחר הנחש הממית הזה ותעקור אותו ממך - 'ווארף אים ארייס' - ואל תשאיר ממנו שום זכר בקרבך! איי, אתה מרגיש שאינך מסוגל! אתה כבר ניסת כמה פעמים וראית כי לריק יצעת, הנה ידוע תדע כי בודאי מסוגל הינך! יכול תוכל לו! ניסית וזה 'לא הק'?' אל תתייאש ואל תרים ידיים, פשוט תמשיך לעבוד על זה שוב ושוב, עד שעם הזמן - 'שטאטליך שטאטליך' - תצליח יותר ויותר! אתה מרגיש שאתה לא מצליח להתמודד עם הנחש הזה? הנה יש לך ספרים בלי שיעור - 'א' גאנצע ספרים שאנק' - דרוש וחפש בהם, ובודאי תמצא שם עצות והדרכות, איך להתמודד ולעמוד בזה - 'ווי אזוי קען מען זיך יא אן עצה געבן' - ולזכך את עצמך קמעה מן זוהמת הנחש הזאת! וכי אתה היהודי הראשון בעולם שעובד על המדות שלו? וכי לא היו רבים וטובים בכל הדורות שהיו אנשים עדיני נפש וטובי לב ונקיים

שלו - לכן הוא מוצא לעצמו כל מיני תירוצים ואמתות שונים ומשונים: "אני איש פשוט! אני לא כזה בעל מדרגה! להיות אדם נקי מקנאה זו מדרגה שראויה לבני עלייה, אני כלל לא שם... 'מותר לי' שיהיה לי קצת קנאה! זה נורמלי!"

היאוש של ההשקפה ושיטות הטיפול של הגויים: אתה כזה סוג בן אדם!

אפס כי כל יהודי צריך לדעת: המושג הזה - להתייאש מלתקן מידה מסוימת, בו בזמן שמוכנים לקבל את המדה הרעה כדבר מובן ומקובל, ומתייחסים אליה כאל מצב נורמלי, זהו ממש השורש פורה ראש ולענה של הג'ואיזשער חינוך - ובפרט של 'עולם הפסיכולוגיה' שרווח בזמננו. הגויים הטמאים הללו כבר מאז ומקדם התייאשו מעצמם! הם אינם מאמינים שיש ביכולת האדם לזכך ולעבד איזו מידה! הם כלל אינם מכירים במושג הזה שבכח האדם להשתנות ולעשות משהו עם עצמו! לכן הם מצאו לזה עצה פשוטה... הם פשוט מכנים את כל המדות הללו - ואת כל ההתנהגות הרעה שהיא תוצאה של המדות הללו - בכל מיני שמות וכינויים, אשר על ידם הם 'מכשירים' את כל התאוות והמדות המגונות שלהם. כל מדה מושחתת מקבלת איזה כינוי מכובד, כל תאוה רעה וכל השחתה - מעוותת ומגונה ככל שרק תהיה - נכנסת תחת שם 'נורמלי' שעל ידו זה כבר הותר הדבר לבוא בקהל... הם יטענו על אדם שהוא לקוי בכל העוולות והקלקולים, אדם שצריכים לטפל בו כמו שכתוב, ויאמרו את

במדת הקנאה שכח מאד שאדם ימצא היתר לעצמו

אחד הקשיים המצויים במדת הקנאה - שפעמים משמשת כסיבה לאנשים, לפטור את עצמם מלעבוד על מידה זו - הוא זה שהאדם ממצא לעצמו 'תירוצים', בשאר המידות הרעות לא מצוי כל כך שאדם ירגיש שאין בכך שום פחיתות שהינו לקוי במדה רעה; כגון להיות בכעס או בעל גאווה, מה שאין כן כאשר מעוררים אדם ובאים אליו בתביעה שלא יהיה בעל קנאה ומוכיחים לו כמה מגונה היא מדה זו, הוא תיכף מתחיל להסביר את עצמו בתירוצים שונים: "זה המציאות, מה אני יכול לעשות? הרי אני בסך הכל בן אדם - בשר ודם, ובשר ודם מקנא!"

אדם לא מסוגל לראות את עצמו כ'בעל קנאה' - אך למעשה הוא מתייאש מלעבוד על כך

זה שאנשים פוטרים את עצמם מלעבוד על מדת הקנאה - הוא גופא ראייה והוכחה לראות, עד כמה קשה היא מידה זו. בעומק נפשו מרגיש האדם שקנאה היא מידה מגונה וגרועה עד מאד, מידה שמכלה אותו מנפש ועד בשר, ובאמת היה מאד רוצה לעקור את הקנאה מליבו, אמנם היות וכבר ניסה כמה וכמה פעמים ללמוד אודות מזה וזו ולעבוד עליה ולא עלתה בידו - כי קנאה היא אכן מידה קשה שלא בניקל אפשר לעקור אותה - משום כך נפל לייאוש! הוא הרים ידיים והתייאש מן האפשרות שאי פעם יצליח לשרש את הקנאה מליבו! הוא כבר גמר ואומר בנפשו שלעולם לא יוכל להיות נקי מקנאה! ומחמת זה הוא כבר לא עובד על זה כלל - הוא כבר אפילו לא מנסה. אמנם בכל זאת, הנפש שלו הרי מייסרת אותו, המ'צפון' שלו לא נותן לו מנוח ואומר לו, שאסור לקנא בשני וכל זמן שהוא עדיין מקנא בזולתו הוא מרגיש בנפשו שהינו אדם מלא במידה מגונה ומושחתת - והוא הלא מוכרח להרגיע את עצמו ולהשקט את המצפון

פרק י"א

וְהוּא דְּבָרַי יִאָרֵעַ עַל הָרֵב בְּרַב פְּנֵי הָאָדָם, כִּי אֵף עַל פִּי שְׂלֵא יִהְיוּ בְּעֵלֵי קִנְיָה מִקֵּשׁ, אֲמָנָם לֹא נָקוּ מִקִּנְיָה לְגִמְרִי. כֵּל שֶׁבֶן אִם בְּעַל אֲמָנוּתוֹ מִצְלִיחַ בְּהַ שֶׁבֶבֶר כֵּל אֲפִין סִנֵּי לְחֻבְרִיָּה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יט) וְכֵל שֶׁבֶן אִם מִצְלִיחַ בְּהַ יוֹתֵר מִקִּנְיָה

מכל המדות רעות הללו! לך נא אפוא גם אתה בדרכיהם ובדאי תצליח!"

הנעשה לו כהיתר' הנגרם בעקבות אנשים גדולים

ישנו 'תירוץ' נוסף שאנשים משתמשים בו, הם אומרים: "אם בארזים נפלה השלכת מה יענו אזובי קיר". הם רואים פעם, איזה איש ציבור או עסקן נכבד שלקוי במדת הקנאה, ותיכף הם תולים את עצמם ב'אילן הגדול' הזה וטוענים: "אם האיש הנכבד והמפורסם הזה, אדם זה שבכל מקום שהוא דורך נותנים לו את 'המזרח', ראשי לקנא בזולתו, נו, מה אני כבר יכול לענות לעומתו, אדם פשוט כמוני בודאי מותר לו להיות בעל קנאה !".

היצר הרע המצוי בקרב אישי ציבור

אולם האמת היא, שמלבד מה שברור לכל אדם שעוד יש בו קצת ישירות - שאין כאן שום תירוץ ואין בזה שום היתר, וכל הדיבורים הללו הם בגדר בוקי וסריקי, הנה אין בכח היחיד לדמות את עצמו לאנשי ציבור ועסקנים גדולים. כי גם כאן חל הכלל של כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. כי כיון שהיצר הרע יודע את התועלת הגדולה והעצומה שהיתה יוצאת אילו היו כל העסקנים בשלום ביניהם והיו עושים יד אחד ועובדים שווה בשווה, לכן הוא מניח את כל כובד משקלו כדי להכשילם בקנאה ולהביאם לידי תחרות ושנאה ושאר מידות רעות!

ומי כבר מדבר מהמלחמה שהסטרא אחרא עושה כדי לגרום למצה ומריבה ולפיורד ומחלוקת בין שלומי אמוני ישראל. אי אפשר לתאר כלל, עד כמה יכולה היתה להיות הצלחת 'כלליות הקדושה' בעולם - לולא הקנאה ששוררת בין אנשים גדולים! כמה יפה היתה האדישקייט אם כל הרבנים, כל מנהיגי ישראל,

לא יעבדו בצעירותו על קנאה, היה לו מאד קשה בבוא העת! מה שאין כן, אם בחור עובד לעקור מליבו את מדת הקנאה, על ידי כך שמוכיר לעצמו כל הזמן כמה מדה מגונה היא זו, וכמדת האפשר - עושה פעולות הפוכות מקנאה, בחור כזה יהיו לו את הכוחות לאחר מכן ~

בחור שרוצה לעבוד על מדת הקנאה, צריך להזיק ראש היטב ולא להיגרר אחרי מצב העולם - אפילו של ה'חסיד'י שער וועלט! כי אם לא מחזיקים ראש, מהר מאוד מתרגלים, שקנאה אינה ממערכת המידות הרעות!

שאין לה הצלחה גדולה, ובשכנות ישנו ירש אחר שיש לו הרבה 'מתפללים' ולשיעורם שלו באים מכל רחבי העיר - הנה עלול להימלט מפיו, איזה ביטוי של ביטול או ביקורת על אותו רב, אלא שכל ילד קטן ששומע את דבריו, מבין מיד שאין חילול ה'. כי כשרואים אדם עם מעמד כזה נכשל בקנאה, זה חילול ה' גדול.

בשמים דנים אחרת לגמרי תלמיד חכם שמקנא בחבירו בפרהסיא. באים אליו בתביעה עצומה: "הרי אתה תלמיד חכם, כלי קודש ומשפיע על אחרים, נו, איך אתה לא יודע שקנאה זה דבר שעליך לעקור מן השרוש! אסור לך לדור בכפיפה אחת עם קנאה אפילו לא יום אחד!" מתלמדי חכמים נדרש הרבה יותר שלא יקנאו זה בזה.

מי שעובד על זה בבחורות - יהיו לו את הכוחות לזה בזקנותו

בחור, בחור, אף אחד אינו יודע להיכן החיים יובילו אותו, ישנם כאלה שיהיו רבנים ומשפיעים, וישנם כאלה שמן השמים יכוננו אותם להיות עסקנים ואנשי ציבור וכדומה. ואם בצעירותו הוא לא יעבוד על המדה של קנאה, בהמשך כבר יהיה לו מאד קשה! מה שאין כן, אם בחור עובד על תיקון המידות ועוקר מקרבו את מדת הקנאה - הוא שם לגד עיניו את גנות מדה זו, והיכן שיש ביכולתו - הוא עושה פעולות הפוכות מקנאה, בחור כזה יהיו לו אחר כך את הכוחות, שכאשר יהיה בעל השפעה, כאשר יעמוד בראש ציבור או ארגון - הוא לא יהיה 'בעל קנאה'! רק להיפך כאשר יבוא אליו היצר הרע ויאמר לו שזו 'מצוה רבה' לגנות ולדבר סרה נגד איזה אותו ראש ישיבה - 'איום ארוק מאכן' - הוא יעשה להיפך ממש! הוא ישבח וירומם אותו ויעשה מה שביכולתו כדי לסייע בעדו.

כל ראשי הישיבות, כל ראשי מוסדות התורה וכל העסקנים, היו עובדים יחד, יד ביד בשיתוף פעולה, למען מטרה אחת! כל אחד היה יכול ללמוד מהשני את המעלות שלו, לשפר את עצמו ולהצליח יותר ויותר! וכי אנחנו יכולים לתאר לעצמנו באיזה עולם נפלא היינו חיים אם כל דבר היה נעשה בנקיטת לשם שמים - ולא כדי להתחרות ולהתעלות מעל השני! כל 'סוגיא ונידון' שהיה עולה על השולחן, היו דנים בו בלי שום נגיעות ואינטרסים, והשאלה היחידה היתה מהו רצון ה'! מצב כזה היה מרים ומעלה את כל קרן היהדות! נו, היצר הרע יודע זאת היטב - 'ער ווייסט אויך דעם סוד' - לכן הוא מונע זאת בכל תוקף ועושה כל אשר ביכולתו כדי להחזיר קנאה ושנאה בקרב העוסקים עם הציבור, וכך פשוט הולכים ונסגרים שערי ההצלחה והסייעתא דשמיא וכולם 'אוכלים' את התצאות המרות הללו.

קנאה לא נהיית אף פעם דבר מותר

יהיה מה שיהיה, איך שלא נתרץ את הקנאה שיש בין אנשים גדולים - אין שום היתר לקנא! זאת התורה לא תהא מוחלפת. ואם בכל זאת רואים שאנשים גדולים נכשלים בזה, עדיין אין זה אומר שמותר לקנא! כל אדם יש לו את היצר הרע שלו - אפילו אנשים גדולים! וכאמור, כבר אמרו חז"ל (סוכה נב): "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", וגם הם פעולים להיכשל לפעמים בניסיונות שלהם.

במקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב

מענין לענין: הקנאה בין אנשים גדולים, הוא באמת ענין כאוב - 'ארא אפרווייטאטע פרשה' - שצריך קמעה לדבר אודותיו. לא אחת ישנו איזה בעל השפעה - רב, ראש ישיבה וכדומה - שיש בו קצת קנאה בבני האומנות שלו. אם הוא רב שיש לו בית מדרש וקהילה

ב.

ולא הלכתי בגדולות: זהירות שלא לחקות את דרכיהם הנעלמים של הצדיקים

ממש! וכי חיים כאן בעולם כדי 'לעשות כסף' הרי כבוד וכסף הם הבלים גמורים! אצל עובד ה' הם ממש גורמים לו לבוא לידי גועל נפש - 'עם קומט פשוט צו ברעקען' - זה מופרך אצלו מהחל ועד כלה!

הקנאה אצל צדיקים היתה 'קנאת סופרים' על ההשגות שזכו חבריהם

כאשר שומעים על קנאה ששררה בין צדיקים ואנשים גדולים, צריכים להבין שמדובר אחר עובד את ה' יותר ממנו! הלה צדיק גדול יותר! הוא זכה למדרגה והשגה גבוהה וגדולה יותר ממני! ודין גרמא שנכנסת בליבו אש קודש של 'קנאת סופרים'! וכמו שאמרו חז"ל (ב"ב עה): "כל אחד נכחו מחופתו של חבירו" - כל צדיק ממש מרגיש איך שאש נוראה בוערת בו, הוא מרגיש: הייתי יכול לעבוד את ה' במדרגה יותר גבוהה, יכולים להגיע למקום יותר רם ונעלה בקרבת אלוהים. והרגשה זו היא כבר

קנאה בעיניני עולם הזה מופרכת היא מכל כיוון

הנה בדרך כלל כל הענינים שגורמים לידי קנאת איש ברעהו, הם על הצלחות גשמיות. זה מקנא בממון חברו וזולתו מקנא בכבוד שחולקים לפלוני בכל מקום. וגם אם הוא מקנא בכשרונות הברוכים של רעהו - שעל ידם הוא עולה ומצליח בתורה וכדומה - גם זה אינו באמת כי אם קנאה גשמית. כי בשום מקום לא כתוב, שאדם מוכשר יותר קרוב לרבונו של עולם, או שהוא מעלה יותר נחת רוח לרבונו של עולם. נמצא אפוא, שלא רק שקנאתו ברעהו מגונה ורעה, אלא עצם הרצון והתשוקה שיש לאדם לכל סוגי ההצלחות הללו מופרכים מיסודם! כי למען האמת, האדם כלל לא היה אמור לשאוף לכאלה הצלחות! וכי אלו הם 'ההשגות' שלך! ממון ונכסים וכבוד מדומה! - 'דאס רעדט צו דיר' על זה ליכך יוצא מרוב קנאה על חברך! וכי מה אם יש לו יותר כבוד ממך? זה הרי תחית דמיון - 'ארגנישט מיט נישט' - שאין בו

הוא מדמה את עצמו לצדיקים מהדורות הקודמים...

וכיון דאתינן להכי, יש טעם להעמיד קצת את הדברים על דיוקם: לא אחת שומעים מכמה קטני הדעת שמדברים אודות צדיקים, והם מספרים סיפורים שונים שמהם משמע שכביכול היתה לצדיק אחד קנאה על צדיק אחר, והלה אינו מבין דבר וחצי דבר במה שהוא דורש עד שהוא בא להשוות את עצמו לצדיקים וקדושים הללו, וחושב שאם אצלם שייכת קנאה, אזי גם הוא רשאי לקנא ואין בכך שום חסרון - רחמנא ליצלן מהאי דעתא. לכן נדבר קצת אודות ענין זה, והגם שאין לנו שום השגה בצדיקי אמת, אולם גם לפי המעט שבכוחנו להבין - ייווכח האדם לראות שחלילה לו לדמות את עצמו להני קדושי עליון ולמעשי הצדיקים כי הוא רחוק מכל שיגע ושיחם ואין ביכולתו להבין מאומה.

פעימים
האדם כלוא בתוך
המצב מבלי יכולת
להתחמק ממנו.

במצב שכזה צריך
להגיד לו: "אם זה
הניסיון היומיומי
שלך, סימן שזה
העבודה שלך
ומשמים דורשים
זאת ממך! אין
לך ברירה, אתה
מוכרח לסבול
ולשתוק, ולנהוג
כמו שיהודי צריך
לנהוג! תהיה
'שמוח בחלקו!'
ומשמים יתנו לך
סייעתא דשמיא
מיוחדת! כי לא
מעמידים אדם
בניסיון – אלא

אם כן נותנים לו
את הכח והיכולת
להתמודד עמו

~

אדם שזכה
לקנות את המדה
הנפלאה של
'טובת עין' – אם
נוסף על זה גם
התמודד בניסיונות
קשים של קנאה,
והוא עומד בהם
– הוא פותח בזה
'שערי ברכה'
לכל כלל ישראל!
והוא יכול לברך
ולהשפיע ברכות
ליהודים!

איהו דבר צחות 'על חשבוננו' המתקת הדינים.
וכל זה היה, משום שהצדיקים פשוט חששו
לשלמו של הצדיק ולא רצו שהחלישות הדעת
וה'קפיצה' שלהם תזיק לו חלילה.

אין ליצנות גדולה ממי שמחקה את הצדיקים בעניין הזה

ישנם 'חסיד'ישע אידן', שמרשים לעצמם
לדבר סרה על רבי'ם אחרים, והם סומכים
את דעתם על כל אותם 'שארפע מעשה'ם'
שמספרים אודות צדיקים שהיו מדברים אחד
על רעהו, ואם עוד מכיאים מזה ראייה שלא
נהגו 'אצלינו' להקפיד על ענינים אלו. אבל
כאשר אדם תופס את הענין המדובר ומבין
קצת את עניני חלישות הדעת של הצדיקים
– הוא מבין, שאלו הן מדרגות גבוהות של
צדיקים, ולא שייך לאנשים פשוטים לחקות
אותם. אדם שמנסה לחקות דברים כאלה,
עושה מעצמו פשוט חוכא ואטלולא... הוא לא
אוחז עדיין ב-'אלף בית', פשוט יש לו יצר הרע
ונורא של קנאה ועוד על מה? על 'שטותים
והבלים' ממש!, והוא הולך ומקנא ומדבר על
אחרים כמו שנהגו הצדיקים הללו! אין לך דבר
גנוח ומופרך יותר מזה!

לא ללכת אחר המון העם

בחור שרוצה לעבוד על מדת הקנאה,
צריך להחזיק ראש ולא לתת לעצמו להיגרר
ולהימשך אחרי הרוח והמצב המקובל – אפילו
של ה'חסיד'ישע וועלט! כי אם לא אוחזים ראש
כדבעי, מתרגלים מאד מהר לחשוב ולהרגיש
שקנאה אינה מדה רעה! הוא יראה כל כך הרבה
עובדי ה', שממיתים את עצמם על התורה
ועל העבודה – 'זיי רייסן פון זיך שטיקער' –
הם עובדים על תיקון כל המידות! אך עקירת
הקנאה – משום מה – כלל אינה אחת מן
העבודות שלהם! לכן צריך בחור להכניס
לראשו שקנאה היא מדה רעה וגורעה עד
מאד! ולא להסתכל על אחרים ולראות איך
הם נוהגים במדה זו, אלא להתחיל לעבוד על
זה בהצנע לכת בינו לבין קונו.

לצדיקי אמת שכל עבודת הקודש שלהם
מיוסדת על עבודות עמוקות וטמירות, של
לייחד ייחודים ודבקות נוראה, וחלישות הדעת
מהווה מחיצה ומניעה גדולה בעיניהם כגון אלו;
כמו שהמהר"ל (נתיבות עולם נתיב ענוה פ"ג) מכנה
זאת בשם 'הסתלקות אור הפנים' – הוא מאבד
את ההארה הפנימית שלו! אדם שהוא 'איש
נשמה' אסור לו בתכלית להגיע לידי חלישות
הדעת, עליו לשמור על עצמו בכל כוחו להיות
בשמחה ובהתרוממות רוח מיוחדת.

הוא אוהב את הצדיק השני – אך נשמר מפני חלישות הדעת

הצדיקים יודעים בנפשם את האמת שכל
העולמות תלויים במעשיהם. העולם עומד
על העבודה שלהם! על הייחודים שלהם! ועל
הדבקות שלהם! וחלישות הדעת – אפילו לרגע
אחד – עלולה להביא דינים על כל העולם
כולו רחמנא ליצלן! וכמו שהגמרא (ב"מ נט:)
מספרת, שכאשר היה לרבי אליעזר חלישות
הדעת "נלקח שליש עולם!" כמו כן רואים
עובדות רבות בחז"ל, שכאשר אירע אצל אחד
התנאים או האמוראים איזו חלישות הדעת –
זה הויק תיכף ומיד. וכל שכן שזה עלול להזיק
חלילה למי שגרם את החלישות הדעת – גם
אם הלה לא ממש אשם בדבר. עד כדי כך זה
מרחיק לכת שהיו צדיקים שישבו מכוונים
בתוכם ונהזרו שלא להביט כלל חוצה מהם,
ופעמים שאפילו נמנעו מלהיפגש עם אותו
צדיק – שידעו והכירו בו שהוא בעל מדרגה
יותר גדול מהם – הגם שצדיקי אמת מאד
אוהבים זה את זה, ונפשם יוצאת מקרבם מגודל
האהבה ששוררת ביניהם – אבל הם מאד נוהזו
ונשמרו שלא להגיע לידי חלישות הדעת מן
המדרגות של אותו צדיק.

הם פעלו המתקת הדינים על ידי שדברו על אחרים

ואם בכל זאת אירע אחת, שנגרמה לו
חלישות הדעת מחמת צדיק אחר, היה תיכף
עושה פעולות שונות כדי להמתיק את הדינים
מעל השני, וכגון שהיו צדיקים שנהגו לומר

ג.

אל תביאנו לידי נסיון: אין שום ענין להשאר במקום שיש לך בו נסיון של קנאה

כל אדם צריך לעשות זאת לפי ענינו. למשל,
בחור שמקנא בבחור אחר, שישתדל לעבור
מקום ולא לשבת כל כך קרוב לבחור ההוא,
וכדומה.

מגיד שיעור אחר השפעתו גדולה הרבה יותר

נביא דוגמא המצויה אצל מגידי שיעורים:
מצוי לפעמים שני מגידי שיעור בישיבה אחת,
מגיד שיעור אחד מוצלח ביותר, הרבה בחורים
יושבים בשיעורים שלו, ואחרי השיעור ישנו
ריתחא דאורייתא 'מען קאכט אין לערנען',
מתווכחים בלימוד, מקשים ומתריצים 'און עס
איז לעבעדיג'. לידו בבית המדרש יושב מגיד
שיעור אחר, שהוא תלמיד חכם לא פחות
מהראשון, אלא שאין לו את 'כח ההשפעה'
כמו הראשון, והבחורים לא אוהבים כל כך

הוא יכול לעשות? יש לו חלישות הדעת והוא
לא מצליח לצאת מזה! והחלישות הדעת רודפת
אותו כסדר ומפריעה לו מאד ומונעת ממנו
להצליח, הן בגשמיות והן בעבודת ה'.

תראה לחסוך מעצמך, מלהפגש שוב ושוב

מנים אל מנים עם הצלחתו של חברך
במצבים כאלה צריך לקיים בנפשו
"בתחבולות תעשה מלחמה". לא חייבים בדוקא
לחפש נסיונות וקשיים, מותר לחפש להקל את
המצב – גם על ידי עצות פרקטיות. אדם כזה
צריך לחפש עצה פשוטה כיצד להתחמק
מלהפגש עם ההצלחה של השני פנים אל
פנים כל יום! כמו שידעו על כמה צדיקים,
שלא רצו לגור בעיר אחת עם צדיק אחר, כדי
שלא יהיו נסיונות של קנאה וחלישות הדעת.

דבר אמיתי שיש בו ממש, שאכן ראוי לקנא
בו – 'עס איז דא וואס מקנא צו זיין' – והוא
ממש מרגיש זאת בליבו. וכמו שכתב המסילת
ישרים (פ"ד) שכאשר צדיק רואה שחברו זכה
לשלימות גדולה יותר – כואב ומצר לו, מדוע
הוא חסר את השלימות הזאת.

אין לנו השגה אפילו בחטאים של הצדיקים

ישנם מדרגות רבות בענין הזה של 'קנאה
בין הצדיקים'; כמו שרואים אצל השבטים
שנאמר בהם (בראשית לו, יא): 'וַיִּקְנְאוּ בֹן אָחִיו',
ואצל השבטים הקדושים היתה הקנאה הזאת
בענין דק מן הדק, ובכל מעשיהם היו טמונים
חשבונות עמוקים ונעלמים, ועם כל זה גבתה
הקנאה 'מחיר יקר' של עשרה הרוגי מלכות.
וכאמור שהגם שקנאת הצדיקים, אינה קנאה
פשוטה כמו שנאחנו מכירים, אלא קנאה עדינה
ונשגבה שנובעת ממקום טמיר ונעלם בעומק
הנפש שלהם – אמנם לפי ערכם דורשים מהם
להשיג מדת עין טובה בדרגא גבוהה ונוראה.
אבל בוודא שמדברים כאן אודות דבר שהוא
רחוק כרחוק מזרח ממערב מהקנאה הפשוטה
שאדם המוני מקנא בהצלחת חברו.

הקנאה של צדיקים היא 'חלישות הדעת' שלא עשו מספיק

וכדי לקרב קצת אל השכל נבאר זאת
קמעה: ישנו מושג אצל הצדיקים שנקרא
חלישות הדעת; כמו שמוצאים אצל אהרן הכהן,
ש'חלשה דעתו', עד שהקב"ה הניח את דעתו
ואמר לו: "שלך גדולה משלהם". ההסבר לזה
הוא, שהצדיקים הללו מתהלכים כסדר עם לב
נשבר, הם תמיד מאשימים את עצמם: "אני לא
זכיתי להגיע להשגות כמו אותו צדיק כי אכן לא
עבדתי כמותו! אני לא מסרתי את כל כוחותי
לעבודת ה' – כמו הצדיק ההוא! מה אינה ומה חיי
שלא זכיתי לעשות נחת רוח לרבונו של עולם
בשלימות הראייה". דא עקא שחלישות הדעת
היא עבורם מניעה גדולה מאד בעבודת ה'. כי
ככל שזו מניעה עבור עובד ה' מן השורה – הוא
ממש מרגיש שזה גונב לו חצי מה שהוא לא
יכול לעסוק בעבודת ה' – זה מפריע בכפליים

חלישות הדעת במדרגה שלנו

בדיקו כמו שצדיקים נשמרו שלא להכנס
למצב שעלול להביא אצלם חלישות הדעת לפי
גודל מדרגתם – שייך איזשהו לימוד מזה לאיש
הפשוט לפי מדרגתו.

מה עושים כשהקנאה מעסיקה את הראש והלב יומם ולילה?

אדם באמת צריך לעבוד על עצמו שלא
לקנא בחבירו, רק לפרגן לו מכל הלב. אבל
למעשה ממש לא קל לעקור את הקנאה מליבו,
ופעמים רבות שאדם הוא במצב שהוא נפגש
עם הניסיון הזה יומם ולילה! הוא משתדל
ומנסה באמת לעבוד בכל הכח להוציא את
הקנאה מליבו ולעשות פעולות הפוכות, אבל
סוף כל סוף הלב שלו לא בידיים שלו! מה

את השיעורים שלו, מעט מאד בחורים מגיעים לשאול אותו שאלות אחרי השיעור. והוא מקנא במגיד שיעור הראשון, אף שיודע שאסור לקנא, והוא עובד על זה, אבל מה יעשה? הוא לא מוצא פתרון לעצמו! זה מקשקש בקרבו כל הזמן!

נסח להתרחק קצת מהשני!

למגיד שיעור כזה היה צריך לייעץ: "אם הביריה בידך, התרחק נא ממקום הניסיון! אולי יש לישיבה איזשהו בנין אחר או סניף - שאתה יכול לעבור לשם! או שתחפש ישיבה אחרת - שאתה יכול להיות שם מגיד שיעור! או שתחליף מ'שיעור עיון' ל'שיעור בקיאות!'" וכדומה. **דברים שיוודאו שלא יהיה מצב שצריך תמיד לעבוד על טובת עין ללא הפסקה, בנסיגות קשים מאד.** ועל כך מבקשים אנו כל יום: "ואל תביאנו לידי נסיון".

אם אינך מסוגל - אז עבודת החיים שלך היא לשבור את הקנאה!

לא תמיד יש לאדם את היכולת והביריה לעזוב את 'מקום הניסיון', כי פעמים רבות האדם סגור במצב מסוים בלי יכולת להתחמק מזה. באופנים כאלה צריך שהאדם ידע את הכלל ההפוך, צריך לומר לו: "אם זה ניסיון יומיומי, סימן הוא שזו היא העבודה שדורשים ממך משמים! אין לך ברירה, אתה מוכרח לסבול ולשתוק, ולהתנהג כמו שיהיה צריך להתנהג! תהיה 'שמוח בחלקו' - תשמח בחלק שלך ובמה שיש לך! תשגן תמיד לעצמך, שההצלחה הפרטית שלך - זו היא ההצלחה הגדולה ביותר שאתה צריך! זו היא ההצלחה שהרבונו של עולם העניק לי - בשביל תכלית הטוב שלי ואז יהיה לך המדה הזאת של 'טובת עין', שתוכל אכן לראות בעין טובה את הצלחת חברך ולשמוח באמת בחלקו! ומשמים יתנו לך סייעתא דשמיא מיוחדת שתוכל לעמוד בניסיון! כי לא נותנים ניסיון לאדם - אלא אם כן נותנים לו גם את הכוחות להתמודד עם זה. ועם הזמן הרבונו של עולם ודאי יתן לך הצלחה גדולה בתחומים אחרים! אתה תראה הצלחות עצומות בתורה ועבודה הפרטיים שלך, וכדומה - מה שייסיע בעדך ויקל עליך להירגע מחלישות הדעת שלך!"

אדם ששבר את הקנאה - יש לו כוחות נפלאים לברך את השני

אדם שזכה לקנות את המדה הנפלאה של 'טובת עין' - אם נוסף על זה גם התמודד בנסיגות קשים של קנאה, והוא עומד בהם - הוא פותח בזה 'שערי ברכה' לכל כלל ישראל! והוא יכול לברך ולהשפיע ברכות ליהודים! כמו שכתוב בפסוק (משלי כב. ט): "טוב עין הוא יְבָרֵךְ", והנטיב הוא 'הוא יברך' - שהוא יכול לברך אחרים. ואצל הרבה מה'גוסטע אידן' שיש להם כח לברך וברכותיהם מתקיימות - זה באמת מגיע מכח הטובת עין שלהם. ואליבא דאמת לכל יהודי יש את הכח הזה - אפילו יהודי פשוט; כמו שחז"ל אומרים (ברכות ז. א): "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך". כי הרבונו של עולם אמר לאברהם אבינו (בראשית יב. א): "וְהָיָה בְרָכָה" - אתה תוכל לחלק ברכות, וכח זה עבר בירושה לכל יהודי שהולך בדרכיו והוא 'טוב עין' - מידתו של אברהם אבינו; כמו שחז"ל (אבות פ"ה, מ"ב) מגדירים כזה אחד 'מתלמידיו של אברהם אבינו'. כאשר יהודי כזה מברך את השני 'בברכת הדייט' חמה עם טובת עין, הוא מברך אותו עם כל הלב והוא באמת מפרגן לו - זה יכול לפעול דברים נפלאים, ממש כמו ברכה של א' גוסטע איד'.

ובתקופה האחרונה לימי חייו סבל ל"ע מאד מן המחלה הנוראה ברגליו, והיה דורש ברופאים בבית הרפואה הגדול אשר בווייץ עד לפטירתו (ביום ה' מרחשון תרע"ט).

• פעם בא חסיד אחד מווייץ אל כ"ק רבינו הזקן, והביא לו פריסת שלום מאחיו רבי הערשליע. התעניין אצלו רבינו הזקן על אודותיו, ושאל: 'וואס מאכט דער ברודער?' (מה שלומו של אחי?). אמר החסיד כי הוא סובל מאד והולך רק בעזרת מקלות וכי יש לו יסורים רבים. התחיל רבינו הזקן לבכות, ובעודו מזלזל דמעות כמים, התבטא ואמר: 'דער ברודער ליידט יסורים, און דו באן אין ווייץ פארט נאך אלעס...' (אחי סובל יסורים, והרכבת בווייץ עדיין מפשיכה לנסוע...). כלומר, איך יתכן שעולם כמנהגו נוהג, כאשר צדיק מופלג כזה סובל כל כך.

• כ"ק מרן רבינו זי"ע הגיע פעם לביקור חולים אצל דודו רבי הערשליע, ואמר לו כדי לחזקו: 'דער פסטער וועט זיין געזונט, קום איך צו פארן אויף שבת!' (כאשר הדוד יהיה בריא, אבוא להיות אצלו בשבת!). הגיב רבי הערשליע בבדיחותא: 'אבער דער טאטע וועט עס פאדריסן...' (אבל לאבך יהיה הדבר אכפת...). אמר לו רבינו בתוקף: 'ניין! ס'זעט אים נישט פאדריסן!' (לא! זה לא יהיה אכפת ל!).

• כחודש לפני פטירתו לחיי העולם הבא, בהגיע ימי ירח האיתנים כבר שהה רבי הערשליע בבית החולים, ושם ערך את כל סדרי הימים הנוראים וחג הסוכות, כאשר אליו מצטרפים מגין מחסידיו ובני משפחתו. והיה רבי הערשליע יושב במשך כל התפלות ב'כסא גלגלים', כי מחמת יסוריו לא היה יכול כלל לעמוד וללכת על רגליו. וכך גם כאשר הגיע ימי שמיני עצרת ושמחת תורה ערך את ההקפות בישיבה על הכסא, כאשר שני מקלות ההליכה בידיו. והנה באמירת הלל של יום שמחת תורה נהגו רבוה"ק לרקד ולומר בשעת אמירת הפסוקים האחרונים של כל קטע בהלל, וכך גם עשה רבי הערשליע ורקד בכל משך ההלל בסיוע שני המקלות. אבל כאשר הגיע אל הפסוק "אתהלך לפני ה' בארצות החיים", השליך את שני המקלות מידי הק', והתחיל ללכת הלך ושוב על פני החדר כאחד האדם ממש, תוך כדי שהוא מזמר בנעימות "אתהלך לפני ה' בארצות החיים" עם הנוסח המקובל אצלנו. באמצע ריקוד זה נכנס הרופא שטיפל בו אל החדר, ובראותו את הנעשה, ממש לא יכול היה להאמין למראה עיניו, ואמר בפליאה גדולה: 'הלא לאדם זה אין רגלים בכלל, והיי הם כשני עצים יבשים, איך הוא יכול ללכת ולרקוד עמהם?'.

• כ"ק מרן רבינו זי"ע היה חביב מאד על דודו, ופעם אחת אמר לו אביו הק' על כך: 'זואלט געוואוסט ווי מיין ברודער האלט פון דיר, וואלסטו געוועהן א בעל גאון!' (אם היית יודע כמה שדורך מחשיב ומעריך אותך, היית מגיע לידי גאון!).

• הרה"ק מראזוואדוב זי"ע היה רגיל לומר: 'אז מייענע קינדער וועלן זיין ערליכע אידן, וועט זיי קיין מאל גארנישט פעלן, און אז נישט, גייט מיך נישט אָן...' (אם יהיו כְּנִי יראי שמים, לא יחסר להם שום דבר לעולם. ואם לא, אין זה מעניני כלל...). ואכן הוא לא התעסק במציאת מקור פרנסה לאף אחד מבניו וחתניו ע"י 'רבנות' וכדומה. אולם יוצא מן הכלל היה בנו הגדול הרה"ק רבי הערשליע מראזוואדוב זי"ע, אשר מינה אותו בחייו להיות ממלא מקומו ברבנות ראזוואדוב, והוא מפני שהיה רבי הערשליע חביב אצלו עד מאד. ואגב, חסידים היו אומרים על רבי הערשליע כי גם בחיזיונות היה דומה מאד לאביו הק'.

• שמעתי מפי הרה"ק ר' אלכסנדר שמואל טייטלבוים מקאלבסוב זצ"ל בשם אביו הרה"ק רבי לייבוש מקאלבסוב זצ"ל שהיה פעם אחת בשבת חנוכה אצל רבי הערשליע, ובבלי שבי"ק אחר קבלת שבת עלה לבית אמו הרבנית מראזוואדוב לומר 'גוט שבת', ורבי לייבוש היה נוכח שם. ובאותה שעה היתה הרבנית מראזוואדוב במצב מרומם מאד, והיה הדבר ניכר עליה. אמר לה בנה רבי הערשליע בענותנותו הגדולה ושפלות רוחו: 'מ'אמע! לויט ווי דו קוקסט אויס, וועלסטו געמעגט האבן שענערע קינדער ווי מיר...' (אמי! לפי איך שאת נראית, היה ראוי שהיו לך בנים טובים יותר ממני...). והלא הרי היתה חריפה ובעלת דעת, ובכן ענתה ואמרה לו: 'וואס רעדסטו עפעס אויף מייענע קינדער? איך האב זייער פיינע קינדער! איין הערש וואס טויג נישט...' (למה אתה מדבר על הבנים שלי? בנים טובים מאד! יש רק הערש אחד שאינו כדאי...). וסיפר רבי לייבוש כי הרבנית התחילה למנות בפניו את שבחיהם של צאצאיה, וכך אמרה: 'מיין זון דער פלאנשער רב איז א למדן, מיין זון רבי אציקל איז א חריף, מיין איידעם דער בלאזובער רב איז דאך א רב, דער זאבנער רב איז א פוסק, און ר' אהרליע קראסנער איז א חכם, איין הערש...' (בני הרב מפלאנש לא למדן, בני רבי אציקל - כ"ק רבינו הזקן - הוא חריף, חתני הרב מבלאזוב רבי, הרב מדיאבאנא הוא פוסק, רבי אהרליע מקראסנא הוא חכם, רק הערש אחד...).

• סיפר הרה"ק ר' יוסף [נאשע] ליפשיץ ז"ל, כי פעם בא חסיד מסטיטשין לראזוואדוב, והודמן לו להיות בביתו של רבי הערשליע כאשר היה לבדו בביתו, וראה החסיד איך רבי הערשליע שורף את ידיו הק', כמו שנהגו כמה וכמה צדיקים מן הדורות הקודמים שנחננו את ידיהם בתוך האש, והיה הדבר חידוש בעיניו. כאשר חזר החסיד לסטיטשין, סיפר את הדברים בפליאה אל כ"ק מרן רבינו הזקן זי"ע. אבל אצלו לא היה זה פלא כלל, ואמר לו: 'א' חידוש ביי דיר? דער טאטנ'ס א קינד זאל זיך נישט ברענגען די הענט?' (וכי זה חידוש אצלך? וכי בן של אבי לא ישרוף את ידיו?).

• אחר מלחמת העולם הראשונה, נשאר רבי הערשליע לשהות בווייץ, כי כבר היה חולה וחלוש.

מה קורה על ידי עניית אמן, של כל יהודי כאן בעוה"ז? הזוה"ק פרשת וילך ברפים רפ"ה - רפ"ז מסביר ומתאר לנו:

אמר רבי שמעון... כי מכבדי - לעולם הזה. אכבד - לעולם הבא ... אמר רבי יהודה, ובזוי יקלו, מי שלא מכבד את רבונו ולא מתכונן באמן... והרי בארנו לפני רבי שמעון, שאמן מושך ברכות ממבוע המלך, ומהמלך לכנסת ישראל...

למדנו, כל מי ששם ברכה מאותו מברך ולא מכון באמן, עליו נאמר ובזוי יקלו, כמו שנאמר לכם הכהנים בזוי שמי. מה ענינו? כמו שלא פתח ברכות למעלה, כך לא פותחים לו. ולא עוד, אלא כשיצא מהעולם הזה, מכריזים לפניו ואומרים: סגרו הפתחים לפני פלוני ולא יכנס, ואל תקבלו אותו. אוי לו! אוי לנשמתו!

למדנו, כל רשעי הגיהנם נכנסים למדורים ידועים, וכמה פתחים יש לגיהנם, וכל הפתחים כנגד פתחי הגן עדן. ובשעה שמוציאים אותם רשעים שקבלו ענישם, הם פותחים פתחים, ושואבים אותם לחוץ. וכל הפתחים נקרא בשם כנגד פתחי הגן עדן, וכל פתח ופתח נקרא שם כנגד אותו פתח הגיהנם, והפתחים נודעים כנגד הפתחים, אותם פתחי הגן עדן.

בגיהנם יש מדור אחרון תחתון של כלם, ואותו מדור הוא מדור על מדור, ונקרא ארץ עיפתה. מה זה עיפתה? כמו שנאמר רבוע יהיה כפול, ומתרגמים - מרבע יהיה עיף. גם כאן עיפתה, כלומר כפולה. ואותו נקרא שאל תחתית, שאל הוא מדור אחר, תחתית הוא מדור תחתון. ולכן נקראת ארץ עיפתה תחתית, ונקראת אבדון, ועל זה כתוב שאל ואבדון. וכל המדורים לא נכפלו, וכלם לא מתעפרים חוץ מהו.

ולמדנו, מי שיורד לאבדון, שנקרא תחתית, לא עולה לעולמים. והוא נקרא איש שנכרת ונאבד מכל העולמות. ולמדנו, לאותו מקום מורידים אותם אנשים שמבזים את ענית האמן, ועל אמן הרבה שנאבדו ממנו, שלא החשיב אותם, דנים אותו בגיהנם, ומורידים אותו לאותו מדור תחתון שאין בו פתח, ונאבד ולא עולה ממנו לעולמים. ועל זה כתוב כלה ענן וילך כן יורד שאל לא יעלה. ולא? והרי כתוב מבטן שאל שועתי שמעת וגו'. וכתוב מוריד שאל ויעל. אלא כאן שאל, שם תחתית. ובאנן, זה כשחזר בו, וזה כשלא חזר בו.

אמר רבי יוסי, מהו שכתוב כי שמים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור מים חיים לחצב להם בארות וגו'? אתי עזבו מקור מים חיים - זהו מי שלא רוצה לקדש שם הקדוש ברוך הוא באמן. מה ענינו? כתוב לחצב להם בארות בארת נשברים. שיורדים לגיהנם דרגה אחר דרגה, עד שיורדים לאבדון שנקרא תחתית. ואם הוא קדש שם הקדוש ברוך הוא לכון באמן כראוי, עולה דרגה אחר דרגה להתעדר מאותו עולם הבא, ששופע תמיד לא פוסק. זהו שכתוב אמונים נצח השם וגו'.

למדנו, שירה מושכת ברכות מלמעלה למטה, עד שימצאו ברכות בכל העולמות. אמר רבי יוסי, עתידים ישראל לומר שירה שלמה, שירה שכוללת כל שאר השירים. זהו שכתוב ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. באותו זמן כתוב, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, וכתוב אז ימלא שחוק פיני ולשונו רנה, אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלך ה' לעולם אמן ואמן.

אמר רבי שמעון... כי מכבדי - לעולם הזה. אכבד - לעולם הבא ... אמר רבי יהודה, ובזוי יקלו, מאן דלא ידע לאקדרי למאריה, ולא אתכונן באמן... והוא אוקימנא קמיה רבי שמעון, דאמן, משיך ברכאן ממבועא למלכא, וממלכא למסרוניא - דא כנסת ישראל...

תאנא, כל מאן דשמע ברכה מההוא דמברך, ולא אתכונן באמן, עליה נאמר ובזוי יקלו. כמה דאת אמר לכם הכהנים בזוי שמי. מאי עונשיה. כמה דלא פתח ברכאן לעילא, כך לא פתחין ליה. ולא עוד אלא כך נפיק מהאי עלמא, מכריזו קמיה, ואמרי, מרוקו גלי קמיה דפלגיא, ולא לעילא, ולא תקבלון ליה, ווי ליה, ווי לנשמתיה.

תאנא, חייבי דגיהנם, פלחו סלין במדורין ודיעו, וכמה פתחין אית ליה לגיהנם, וכלהו פתחין לקבל פתחין דגן עדן. ובשעתא דאפקי לאינו חייביא דקבילו עונשיהו, אינו פתחי פתחין ושאינו לון לבר. וכלהו פתחין בשמיהו אקרו, לקבליהו דפתחין דגן עדן, וכל פתחא ופתחא, אקרי שמא, לקבלי הווא פתחא דגיהנם, ואשתמודען פתחין לקבליהו פתחין, אינו פתחין דגן עדן.

בגיהנם אית מדורא בתרא תתא דכלהו, והוא מדורא הוי מדורא על מדורא, ואקרי ארץ עיפתה. מהו עיפתה. כמה דאת אמר רבוע יהיה כפול, ומתרגמים מרובע יהיה עיף. אוקימנא עיפתה, כלומר כפולה. והוא אקרי שאל תחתית, שאל הוא מדורא חד. תחתית, הוא מדורא תתא. ובגין כך אקרי ארץ עיפתה תחתית, ואקרי אבדון. ועל דא כתיב, שאל ואבדון. וכלהו מדורין לא אכפלו, וכלהו לא עיפין בר מהאי.

ותאנא, מאן דנחית לאבדון דאקרי תחתית, לא סליק לעלמין. והוא אקרי גבר דאשתצי ואחאבד מכלהו עלמין. ותאנא, למהו אחר נחתין להנהו גברי דמכיו לאחאבא אמן, ועל אמן סגיאן דאתאבדו מניה, דלא חשיב להו, דיניין ליה בגיהנם, ונחתין ליה בההוא מדורא תתא, דלית בה פתחא, ואחאבדו ולא סליק מניה לעלמין, ועל דא כתיב: כלה ענן וילך כן יורד שאל לא יעלה. והא כתיב "מבטן שאל שועתי שמעת וגו'" וכתיב מוריד שאל ויעל. אלא הבא שאל, התם תחתית. ואוקימנא הא דאקדרי ביה, הא דלא אקדרי ביה.

אמר רבי יוסי, מאי דכתיב, כי שמים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'. אותי עזבו מקור מים חיים, דא הוא דלא בעי לקדשא שמא דקדושא ברוך הוא, באמן. מאי עונשיה. כתיב לחצוב להם בארות בארות נשברים, דנחתין לגיהנם דרגא בתר דרגא. עד דנחתין לאבדון דאקרי תחתית. ואי איהו קדיש שמא דקדושא ברוך הוא, לבושה באמן בדקא, איות, סליק דרגא בתר דרגא, לאתעדנא מההוא עלמא דאתי, דנגיד דריר לא פסיק, דא הוא דכתיב, אמונים נצח השם וגו'. וישלם על יתר עושה נאחא.

תאנא, שירה משיך ברכאן מעילא לתתא, עד דישתכחון ברכאן בכלהו עלמין. אמר רבי יוסי, ומינו ישראל למימר שירתא שלימתא. שירתא דכליל כל שאר שירין. דא הוא דכתיב, ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. בההוא זמנא כתיב, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וכתיב, אז ימלא שחוק פיני ולשונו רנה, אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלך ה' לעולם אמן ואמן.

גם החזן וגם הקהל, וכן בבית - כולנו ממתינים זה לזה ומקדישים 2 שניות בין ברכה לברכה - לעניית אמן כהלכה!

אמן קצרה

אמן יתומה

אמן קטופה

אמן חטופה

ג

אמן יתומה מזהו?

אינן לענות אמן על 'ברכה' או
'בקשה' שאינו יודע על מה הוא
עונה, לפי שעניית אמן כזו נחשבת
לזלזול רח"ל!

מקורות: שו"ע קכ"ד, ח' בדברי הרמ"א, ובמ"ב ס"ק ל"ג ובבאה"ל ויש מהמדרין

זכור!

עניית אמן פירושה הצטרפות לדברי המברך,
וע"כ כשאנו יודע על מה הוא עונה = אמן יתומה.

